

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η πολυπολιτισμική Θεσσαλονίκη μέσα στο χρόνο: ένα πρότζεκτ για την ελληνική ως Γ2 σε μετανάστες στο σχολείο «Οδυσσέας»

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΕΛΕΝΗ ΣΙΔΗΡΟΠΟΥΛΟΥ
ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΕΛΕΝΗ ΓΡΙΒΑ
ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ: ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΣΒΙΚΗΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΝΤΙΝΑΣ

Η πολυπολιτισμική Θεσσαλονίκη μέσα στο χρόνο: ένα πρότζεκτ για την ελληνική ως Γ2 σε μετανάστες στο σχολείο «Οδυσσέας»

Περίληψη

Η παρούσα εργασία επιχειρεί να διερευνήσει την αποτελεσματικότητα της μεθόδου της Ολοκληρωμένης Εκμάθησης Περιεχομένου και Γλώσσας κατά την εφαρμογή της στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας και του γνωστικού αντικείμενου της τοπικής ιστορίας σε μαθησιακή ομάδα ενηλίκων. Ειδικότερα, η στόχευση της εργασίας αφορά την ανάπτυξη των βασικών γλωσσικών δεξιοτήτων της κατανόησης και παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου και τη βελτίωση της επικοινωνιακής ικανότητας μέσα από τη διδασκαλία της ιστορίας της Θεσσαλονίκης. Επιπλέον, επιδίωξη είναι και η ανάπτυξη της ακαδημαϊκής γλωσσικής ικανότητας μέσα από την προσέγγιση του ιστοριογραφικού λόγου. Με τη διδασκαλία της τοπικής ιστορίας επιδιώκεται η απόκτηση ιστορικών γνώσεων και η ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων με απώτερο στόχο την καλλιέργεια της δημοκρατικής πολιτειότητας και της διαπολιτισμικής συνείδησης. Επίσης, προβλέπεται η χρήση βιωματικών δραστηριοτήτων και η αξιοποίηση επισκέψεων σε χώρους ιστορικού ενδιαφέροντος. Οι παραπάνω στόχοι θα επιτευχθούν μέσα από την ανασκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας και μέσω της πειραματικής παρέμβασης που διενεργήθηκε σε ομάδα ενηλίκων στο σχολείο «Οδυσσεάς» στη Θεσσαλονίκη κατά τη χρονική περίοδο Δεκεμβρίου 2013-Μαΐου 2014 σε έντεκα διδακτικές συναντήσεις και σε τέσσερις επισκέψεις σε τόπους ιστορικής εκπαίδευσης. Για τη συλλογή των δεδομένων αξιοποιήθηκαν: α) τεστ διερεύνησης των γλωσσικών αναγκών των συμμετεχόντων και ελέγχου των γνώσεών τους, β) ημερολόγια καταγραφής των παρατηρήσεων της διδάσκουσας, γ) συνεντεύξεις των μαθητευόμενων. Η ποιοτική και ποσοτική ανάλυση των δεδομένων ανέδειξε τα πλεονεκτήματα της συνδυαστικής διδασκαλίας της γλώσσας και της τοπικής ιστορίας. Η βιωματική προσέγγιση και των δυο αντικειμένων δημιούργησε ευνοϊκό μαθησιακό περιβάλλον. Οι συμμετέχοντες ανέπτυξαν τις γλωσσικές δεξιότητες και την ικανότητα κατανόησης λόγου ακαδημαϊκού επιπέδου. Επιπλέον, απέκτησαν ιστορικές γνώσεις για την πόλη τους και ανέπτυξαν προβληματισμούς και στάσεις σχετικά με ζητήματα πολιτισμού και πολιτειότητας, καθώς και τη διαπολιτισμική συνείδηση.

Λέξεις-κλειδιά: Ολοκληρωμένη Εκμάθηση Περιεχομένου και Γλώσσας, τοπική ιστορία, ελληνική ως δεύτερη γλώσσα, δημοκρατική πολιτειότητα.

Abstract

The present study attempts to explore the effectiveness of Content and Language Integrated Learning as a method of teaching greek as a second language and the subject of local history to a group of adult learners. Specifically, the study aims to the development of the basic language skills (listening, reading, writing, speaking) as well as the improvement of the communicative competence of learners through the teaching of the history of Thessaloniki. The development of academic linguistic competence through the approach of historiographical discourse is an additional target of the study. Through the teaching of local history the study aims to acquire historic knowledge and to develop social skills with an upmost objective to cultivate the notion of democratic citizenship and intercultural awareness. The use of interactive activities and a number of visits to sites of historical interest adds more on that. The achievement of the above mentioned objectives is due to be made through the literature review and the experimental procedure conducted at “Odysseus”, school for adults in Thessaloniki during the period of December 2013-May 2014. There were 11 teaching sessions and 4 visits to places of historic learning. To gather the necessary data the following instruments have been used: a) questionnaires for investigating student’s needs, b) tests to control the knowledge before and after the procedure, c) researcher’s diaries with observations and reflections upon the instructions, d) learner’s interviews. Quantitative and qualitative analyses revealed the advantages of combining the teaching of language and local history. The experiential approach to the teaching of the two subjects generated a prosperous learning environment. The participants showed development in their language skills and in the ability to comprehend discourse at an academic level. Furthermore, they acquired historic knowledge of the city they live in, raised questions and obtained attitudes regarding issues of civilization and citizenship, as well as intercultural awareness.

Key words: Content and Language Integrated Learning, local history, greek as a second language, democratic citizenship.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Εισαγωγή.....	8
ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ: ΤΟ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	
1. Η μέθοδος της Ολοκληρωμένης Εκμάθησης Περιεχομένου και Γλώσσας ...	14
1.1 Ιστορικό	15
1.2 Η εφαρμογή της μεθόδου.....	16
1.3 Το παιδαγωγικό πλαίσιο.....	17
1.4 Πλεονεκτήματα της μεθόδου	19
1.5 Χαρακτηριστικά σχεδιασμού διδακτικής διαδικασίας με τη μέθοδο ΟΕΠΓ.....	19
1.6 Δυσκολίες για την εφαρμογή της μεθόδου.....	20
1.7 Συμπεράσματα.....	20
2. Η καλλιέργεια των γλωσσικών δεξιοτήτων μέσα σε σύγχρονα διδακτικά περιβάλλοντα.....	22
2.1 Η δεύτερη γλώσσα.....	22
2.2 Η καλλιέργεια των γλωσσικών δεξιοτήτων σε ένα επικοινωνιακό περιβάλλον.	24
2.3 Η καλλιέργεια των γλωσσικών δεξιοτήτων σε ένα δραστηριοκεντρικό περιβάλλον	25
2.4 Η διδακτική προσέγγιση των γλωσσικών δεξιοτήτων	28
2.4.1 Η δεξιότητα της κατανόησης προφορικού λόγου.....	29
2.4.2 Η δεξιότητα της παραγωγής προφορικού λόγου.....	30
2.4.3 Η δεξιότητα της κατανόησης γραπτού λόγου.....	32
2.4.4 Η δεξιότητα της παραγωγής γραπτού λόγου.....	35
3. Σύγχρονες προσεγγίσεις στη διδασκαλία της ιστορίας	38
3.1 Η ανάγκη προσαρμογής της διδασκαλίας της ιστορίας στις σύγχρονες επιστημολογικές προσεγγίσεις.....	38
3.2 Η διδασκαλία υπό το πρίσμα της δημοκρατικής πολιτειότητας	39
3.3 Λειτουργίες και εργαλεία για τη διδασκαλία της ιστορίας με στόχο τη δημοκρατική πολιτειότητα	41
3.4 Η τοπική ιστορία	45
3.4.1 Ενοιολογικές διευκρινίσεις των ορίων του «τοπικού»	45

3.4.2 Η τοπική ιστορία στο πλαίσιο των ιστορικών σπουδών και της εκπαίδευσης	46
3.4.3 Προτάσεις για διδακτική προσέγγιση της τοπικής ιστορίας.....	48
3.4.4 Η χρησιμότητα της τοπικής ιστορίας.....	49
3.5 Οι «πηγές του τοπίου».....	51
3.5.1 Προϋποθέσεις για τη διδακτική αξιοποίηση των χώρων ιστορικής εκπαίδευσης.....	53
3.5.2 Προσεγγίσεις της πολιτισμικής ποικιλότητας από τα μουσεία.....	54
4. Το χαρακτηριστικό της πολυπολιτισμικότητας στην ιστορία της Θεσσαλονίκης.....	57

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ: Η ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ

1. Αιτιολόγηση και στοχοθεσία της πειραματικής παρέμβασης.....	62
1.1 Αιτιολόγηση της έρευνας	62
1.2 Γενικός σκοπός και ειδικοί στόχοι.....	65
2. Το πλαίσιο εφαρμογής της πειραματικής παρέμβασης	68
2.1 Το σχολείο «Οδυσσέας»	68
2.2 Οι συμμετέχοντες.....	71
3. Σχεδιασμός της πειραματικής παρέμβασης	74
3.1 Διερεύνηση των αναγκών των συμμετεχόντων.....	74
3.2 Βασικές παραδοχές για το σχεδιασμό της διδασκαλίας και του διδακτικού υλικού	89
3.3 Ο σχεδιασμός του συνόλου της διδακτικής ενότητας	91
3.4 Ο σχεδιασμός των επικοινωνιακών δραστηριοτήτων.....	92
3.5 Σχεδιασμός των θεματικών ενοτήτων.....	95
3.5.1 Πρώτη ενότητα	96
3.5.2 Δεύτερη ενότητα	97
3.5.3 Τρίτη ενότητα και πρώτη ξενάγηση	98
3.5.4 Τέταρτη ενότητα	100
3.5.5 Πέμπτη ενότητα	101
3.5.6 Έκτη ενότητα και δεύτερη ξενάγηση.....	102

3.5.7 Έβδομη ενότητα	103
3.5.8 Όγδοη ενότητα και τρίτη ξενάγηση.....	105
3.5.9 Ένατη ενότητα και τέταρτη ξενάγηση	106
3.5.10 Δέκατη ενότητα.....	107
4. Η εφαρμογή της πειραματικής παρέμβασης	109
4.1 Εισαγωγική παρουσίαση.....	110
4.2 Πρώτη θεματική ενότητα: Τα αρχαία χρόνια	111
4.3 Δεύτερη θεματική ενότητα: Η ακμή του ρωμαϊκού κράτους και ο χριστιανισμός.....	113
4.4 Τρίτη ενότητα: Η ρωμαϊκή αυτοκρατορία δίνει τη θέση της στο Βυζάντιο... ..	115
4.4.1 Πρώτη ξενάγηση	117
4.5 Τέταρτη ενότητα: Η οθωμανική κατάκτηση.....	117
4.6 Πέμπτη ενότητα: η άφιξη των Εβραίων Σεφαραδιτών	119
4.7 Έκτη ενότητα: Η Θεσσαλονίκη μητρόπολη της οθωμανικής αυτοκρατορίας ...	120
4.8 Έβδομη ενότητα: Ο ανταγωνισμός για τη Μακεδονία και η ενσωμάτωσή της στην Ελλάδα. Ο πρώτος παγκόσμιος πόλεμος και η πυρκαγιά του 17	122
4.8.1 Δεύτερη ξενάγηση.....	124
4.9 Όγδοη ενότητα: Η Θεσσαλονίκη των προσφύγων και των εργατών.....	124
4.9.1 Τρίτη ξενάγηση.....	126
4.10 Ένατη ενότητα: Οι Εβραίοι της Θεσσαλονίκης στον 20 ^ο αιώνα.....	126
4.10.1 Τέταρτη ξενάγηση.....	127
4.11 Δέκατη ενότητα: Η Θεσσαλονίκη μετά τον Β΄ παγκόσμιο πόλεμο	128
5. Αποτίμηση της πειραματικής παρέμβασης.....	130
5.1 Τα ερευνητικά εργαλεία	130
5.2 Αποτελέσματα ημερολογίου της ερευνήτριας.....	130
5.3 Αποτελέσματα προελέγχου και μετελέγχου	143
5.4 Αποτελέσματα συνεντεύξεων των μαθητευόμενων.....	143
6. Συζήτηση.....	159
Βιβλιογραφία.....	167
Παράρτημα.....	176

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η μετανάστευση και η μεγάλη κινητικότητα πληθυσμών που παρατηρείται στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια θέτει την ελληνική κοινωνία και πολιτεία μπροστά σε ζητήματα που απαιτούν άμεση διαχείριση. Προβάλλει η ανάγκη για αξιοποίηση του δυναμικού που παρουσιάζει το μεταναστευτικό ρεύμα, ώστε να επωφεληθούν τόσο οι άμεσα ενδιαφερόμενοι όσο και η ίδια η κοινωνία υποδοχής τους. Η αντιμετώπιση αυτής της πρόκλησης προϋποθέτει την επιτυχή ένταξη των ατόμων αυτών στην ελληνική κοινωνία, γεγονός που δεν μπορεί να επιτευχθεί αν υπάρχει άγνοια της γλώσσας της χώρας υποδοχής.

Σύμφωνα με τον νόμο 3386/2005 που αφορά την «είσοδο, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια» (κεφάλαιο ΙΒ΄, άρθρα 65-66 με τίτλο «Κοινωνική ένταξη») «η πιστοποιημένη γνώση της ελληνικής γλώσσας και η επιτυχής παρακολούθηση εισαγωγικών μαθημάτων σχετικά με την ιστορία, τον πολιτισμό και τον τρόπο ζωής της ελληνικής κοινωνίας», αποτελούν δύο σημαντικούς πυλώνες του προγράμματος δράσης για την κοινωνική ένταξη, «την ισότιμη δηλαδή συμμετοχή των αλλοδαπών τρίτων χωρών στην οικονομική, κοινωνική και πολιτισμική ζωή της χώρας» (βλ. Συμβουλευτική προσφύγων, χ.χ., σελ.145). Οι άλλοι δύο πυλώνες είναι η ένταξη στην ελληνική αγορά εργασίας και η ενεργός κοινωνική συμμετοχή.

Για να εξυπηρετηθεί αυτή η ανάγκη για τους ενήλικες αλλοδαπούς που διαμένουν στην Ελλάδα έχουν οργανωθεί εκπαιδευτικά προγράμματα από δημόσιους φορείς δηλαδή από το Ίδρυμα Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης, τα δημόσια Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης, ορισμένα πανεπιστημιακά τμήματα, αλλά και από ιδιωτικούς και εθελοντικούς φορείς και μη κυβερνητικές οργανώσεις (Συμβουλευτική προσφύγων, χ.χ.).

Η διδακτική παρέμβαση που παρουσιάζεται στην παρούσα εργασία υλοποιήθηκε σε έναν εθελοντικό φορέα, το «Σχολείο Αλληλεγγύης “Όδυσσέας”». Ο φορέας έχει τη μορφή αστικής μη κερδοσκοπικής εταιρίας, όπου παρέχονται δωρεάν μαθήματα από εθελοντές δασκάλους σε ενήλικες εργαζόμενους/ες. Αρχικά

διδασκόταν η ελληνική γλώσσα σε μετανάστες, σήμερα όμως παρέχονται και μαθήματα ξένων γλωσσών και σε Έλληνες εργαζόμενους.

Με την επωνυμία «Οδυσσέας» υλοποιείται εκπαιδευτικό πρόγραμμα του Ιδρύματος Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης (Ι.ΝΕ.ΔΙ.ΒΙ.Μ) που υπάγεται στο Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων (Υ.ΠΑΙ.Θ), ο πλήρης τίτλος του οποίου είναι «Εκπαίδευση μεταναστών στην ελληνική γλώσσα, την ελληνική ιστορία και τον ελληνικό πολιτισμό ΟΔΥΣΣΕΑΣ». Το πρόγραμμα αυτό λειτουργεί από το 2004 από το Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων της Γενικής Γραμματείας Δια Βίου Μάθησης (Γ.Γ.Δ.Β.Μ.), το οποίο έχει συγχωνευθεί από το 2011 μαζί με άλλους φορείς στο Ίδρυμα Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης του Υ.ΠΑΙ.Θ. Απευθύνεται σε πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και σε υπηκόους τρίτων χωρών ανεξαρτήτως καταγωγής από την ηλικία των 16 ετών και άνω. «Σκοπός του είναι οι εκπαιδευόμενοι να αποκτήσουν τις γλωσσικές δεξιότητες και τις πρακτικές κοινωνικές και διαπολιτισμικές ικανότητες που απαιτούνται για την κοινωνική ένταξη των ίδιων και των οικογενειών τους.» (βλ. <http://www.inedivim.gr/index.php/2012-11-14-14-20-27>).

Το πρόγραμμα διαρθρώνεται σε δύο επίπεδα Α1 και Α2. Στο Α2 προβλέπονται δύο (2) θεματικές ενότητες: *Μαθήματα ελληνικής γλώσσας*, διάρκειας 150 ωρών, και *Στοιχεία της ελληνικής ιστορίας και του ελληνικού πολιτισμού*, διάρκειας 25 ωρών. Μετά την ολοκλήρωση του δεύτερου επιπέδου οι εκπαιδευόμενοι μπορούν να συμμετάσχουν σε εξετάσεις της Γενικής Γραμματείας Δια Βίου Μάθησης για την απόκτηση πιστοποιητικού Ελληνομάθειας επιπέδου Α2, το οποίο είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την απόκτηση καθεστώτος του *επί μακρόν διαμένοντος* στην Ελλάδα (Γενική Γραμματεία Διά Βίου Μάθησης, <http://www.gsae.edu.gr/en/press/275--lr-l-r>)

Η θεσμοθέτηση της γνώσης στοιχείων ελληνικής ιστορίας και πολιτισμού ως απαραίτητης προϋπόθεσης για την επιτυχή ένταξη στην ελληνική κοινωνία αναγνωρίζει τη σημασία της πολιτισμικής επίγνωσης. Η γνώση της γλώσσας για να αποβεί επιτυχής για την επικοινωνία θα πρέπει να συνοδεύεται και από την κοινωνικοποίηση στο πολιτισμικό υπόστρωμα της χώρας υποδοχής, από εξοικείωση με το σύστημα αξιών και τον πολιτισμό της.

Στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης εκμάθησης στοιχείων γλώσσας, ιστορίας και πολιτισμού πραγματοποιήθηκε η διδακτική παρέμβαση που περιγράφεται στην παρούσα εργασία. Για την υλοποίησή της χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος

Ολοκληρωμένης Εκμάθησης Περιεχομένου και Γλώσσας (ΟΕΠΓ), η οποία παρέχει ακριβώς τη δυνατότητα να προσεγγιστούν ισότιμα τα παραπάνω αντικείμενα. Πρόκειται για μια σχετικά πρόσφατη προσέγγιση στη διδασκαλία ξένης ή δεύτερης γλώσσας που αποτελεί εξέλιξη των συστημάτων διδασκαλίας της γλώσσας με βάση το περιεχόμενο. Η διαφορά με αυτά τα συστήματα έγκειται στο γεγονός ότι η διδασκαλία δεν εστιάζει κυρίως στη γλώσσα, αλλά ταυτόχρονα σε γλώσσα και γνωστικό αντικείμενο (Coyle, 2006). Η μέθοδος προωθήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και εφαρμόστηκε στα εκπαιδευτικά συστήματα της Ευρώπης από τη δεκαετία του 90 (Eurydice, 2006). Βασίζεται σε μια ολιστική ανάπτυξη των γλωσσικών δεξιοτήτων αξιοποιώντας επικοινωνιακές δραστηριότητες. Συγκροτείται έτσι μια πολυδιάστατη προσέγγιση στη διδασκαλία που αυξάνει τα κίνητρα μάθησης των εκπαιδευόμενων.

Στην παρούσα πειραματική παρέμβαση η ελληνική διδάχτηκε ως δεύτερη γλώσσα σε ενήλικες με προχωρημένο επίπεδο γλωσσομάθειας. Η ελληνική για τους μαθητευόμενους είναι δεύτερη και όχι ξένη, καθώς είναι η γλώσσα του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος, ενώ ξένη θεωρείται η γλώσσα που διδάσκεται σε περιβάλλον άλλο από αυτό στο οποίο μιλιέται (Oxford, 1990).

Σε γνωστικό επίπεδο επιλέχτηκε το αντικείμενο της τοπικής ιστορίας, γιατί αποτελεί ένα πεδίο που μπορεί εύκολα να συνδεθεί με το βίωμα των εκπαιδευόμενων. Εξάλλου, η ενασχόληση με την τοπική ιστορία προσφέρεται ιδανικά για ανάπτυξη δεσμών με τον τόπο στον οποίο ζει το υποκείμενο της μαθησιακής διαδικασίας (Ασωνίτης, Παπάς, 2006) με αποτέλεσμα –ιδιαιτέρα σημαντικό για την περίπτωση των μεταναστών- να διευκολύνεται η ένταξή του στην τοπική και κατ' επέκταση στην ευρύτερη ελληνική κοινωνία. Επίσης, η επιλογή της τοπικής ιστορίας παρέχει τη δυνατότητα αξιοποίησης ιστορικών χώρων στην εκπαιδευτική διαδικασία, καθώς βρίσκονται στο άμεσο περιβάλλον διαβίωσης των εκπαιδευόμενων (Λεοντσίνης, 1996). Η θεματική της διδακτικής παρέμβασης εστιάζει στην ιστορία της Θεσσαλονίκης σε όλο το χρονικό της εύρος επιλέγοντας ως βασικό άξονα παρουσίασης του υλικού το χαρακτηριστικό της πολυπολιτισμικότητας. Η οπτική αυτή πέρα από το γεγονός ότι εστιάζει σε ένα κυρίαρχο πολιτισμικό χαρακτηριστικό της πόλης προσφέρεται για διαπραγμάτευση ζητημάτων που άπτονται τόσο της σύγχρονης πραγματικότητας όσο και του προσωπικού βιώματος των μαθητευόμενων.

Σ' έναν κόσμο παγκοσμιοποιημένο, όπου οι μετακινήσεις εθελούσιες ή αναγκαστικές αυξάνονται συνεχώς η πολυπολιτισμικότητα τείνει να γίνει

χαρακτηριστικό των σύγχρονων πόλεων. Πολυπολιτισμική εξάλλου ήταν και η σύνθεση της ομάδας των μαθητευόμενων στους οποίους εφαρμόστηκε η παρέμβαση, αφού αποτελούνταν από μετανάστες, παλιννοστούντες και επισκέπτες από την Αλβανία, Γεωργία, Αρμενία και Ισπανία. Επιπλέον, η διαπραγμάτευση ζητημάτων πολυπολιτισμικότητας παρέχει τη δυνατότητα ανάπτυξης στάσεων απέναντι στην ετερότητα, πεδίο που σχετίζεται άμεσα με την ανάπτυξη διαπολιτισμικής συνείδησης και την εκπαίδευση με στόχο τη συμμετοχική δημοκρατία.

Το γνωστικό αντικείμενο προσεγγίστηκε μέσα από σύγχρονες θεωρήσεις της διδασκαλίας της ιστορίας. Λαμβάνοντας υπόψη τον διαμεσολαβημένο τρόπο με τον οποίο αναπόφευκτα προσεγγίζεται το παρελθόν θεωρείται καθοριστικός ο σκοπός υπό το πρίσμα του οποίου τίθεται το ιστορικό υλικό (Κόκκινος, 1998, Barton, Levstik, 2007). Το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών για την ιστορία στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση καθορίζει ως γενικό σκοπό της διδασκαλίας της ιστορίας την προετοιμασία υπεύθυνων πολιτών -που είναι και ο γενικότερος σκοπός της εκπαίδευσης- μέσω της ανάπτυξης ιστορικής σκέψης και ιστορικής συνείδησης (ΔΕΠΠΣ-ΑΠΣ 2003). Σε αυτή τη διατύπωση συμπυκνώνεται η στάση των σύγχρονων ιστορικών απέναντι στη διδακτική της ιστορίας (Κόκκινος, 1998, Barton, Levstik, 2007). Ουσιαστικά, διατυπώνεται το αίτημα της προετοιμασίας για τη συμμετοχική δημοκρατία, της συμβολής στη δημοκρατική πολιτειότητα. Επιπλέον, οι σύγχρονες προσεγγίσεις της διδασκαλίας του ιστορικού αντικειμένου προσανατολίζονται σε βιωματικές μεθόδους (Βλαχού, 2006, Κασβίκης, Ανδρέου, 2008). Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται η διδακτική αξιοποίηση ιστορικών χώρων, που αποτέλεσε οργανικό κομμάτι της πειραματικής μας παρέμβασης.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η μελέτη των πλεονεκτημάτων που μπορούν να προκύψουν κατά την εφαρμογή της μεθόδου ΟΕΠΓ τόσο για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας ως δεύτερης όσο και για το γνωστικό αντικείμενο. Η εργασία επιχειρεί να διερευνήσει τα αποτελέσματα της μεθόδου σε ενήλικες, ένα πεδίο που δεν έχει ερευνηθεί στην Ελλάδα, καθώς οι περισσότερες παρεμβάσεις έχουν γίνει στην πρωτοβάθμια κυρίως και λιγότερο στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (βλ. σελ. 62 κ.ε.).

Η διδακτική παρέμβαση που περιγράφεται υλοποιήθηκε σε έντεκα διδακτικές συναντήσεις και σε τέσσερις διδακτικές επισκέψεις σε ιστορικούς χώρους, που εντάχθηκαν στη σειρά μαθημάτων διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας στο σχολείο

«Οδυσσέας» και έλαβε χώρα κατά την περίοδο από το Δεκέμβριο του 2013 μέχρι τον Μάιο του 2014.

Στην παρούσα εργασία αρχικά, γίνεται μια παρουσίαση των θεωρητικών αρχών και των μεθοδολογικών προσεγγίσεων στις οποίες βασίστηκε η έρευνα. Στη συνέχεια παρουσιάζεται η αιτιολόγηση, η στοχοθεσία, ο σχεδιασμός και η εφαρμογή της πειραματικής παρέμβασης. Ακολουθεί η παρουσίαση των εργαλείων και των αποτελεσμάτων της παρέμβασης, καθώς και η συζήτηση σχετικά με τη συμβολή της μεθόδου στη βελτίωση των γλωσσικών δεξιοτήτων και της επικοινωνιακής ικανότητας των συμμετεχόντων, στην κατάκτηση νέων γνώσεων και στην ενίσχυση της διαπολιτισμικής και δημοκρατικής συνείδησης.

Αναλυτικότερα, το πρώτο μέρος, όπου παρουσιάζεται το θεωρητικό πλαίσιο της πειραματικής παρέμβασης, αποτελείται από τέσσερα κεφάλαια. Το πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζει τη μέθοδο Ολοκληρωμένης Εκμάθησης Περιεχομένου και Γλώσσας μέσα από επτά υποκεφάλαια. Στα υποκεφάλαια δίνονται βασικές πληροφορίες σχετικά με την προέλευση της μεθόδου, το παιδαγωγικό πλαίσιο που υποστηρίζει, τα πλεονεκτήματά της, τα χαρακτηριστικά της διδακτικής της εφαρμογής και τις δυσκολίες που παρουσιάζει.

Το δεύτερο κεφάλαιο εστιάζει στην καλλιέργεια των γλωσσικών δεξιοτήτων της κατανόησης και παραγωγής γραπτού και προφορικού λόγου μέσα από σύγχρονες προσεγγίσεις. Οργανώνεται σε τέσσερα υποκεφάλαια, όπου παρουσιάζονται τα χαρακτηριστικά της δεύτερης γλώσσας και της διδασκαλίας της, η καλλιέργεια των γλωσσικών δεξιοτήτων σε επικοινωνιακό και δραστηριοκεντρικό περιβάλλον και στις ιδιαιτερότητες που παρουσιάζει η ανάπτυξη της κάθε δεξιότητας κατά τη διδασκαλία.

Το τρίτο κεφάλαιο αναπτύσσεται σε τέσσερα υποκεφάλαια, στα οποία παρουσιάζονται οι σύγχρονες προσεγγίσεις στη διδασκαλία της ιστορίας. Στο πρώτο υποκεφάλαιο επισημαίνεται η αναγκαιότητα προσαρμογής της διδακτικής πρακτικής στα προτάγματα της σύγχρονης ιστορικής έρευνας. Στο δεύτερο και τρίτο αναπτύσσεται μια σύγχρονη πρόταση που θέτει τη διδασκαλία του ιστορικού αντικειμένου στην υπηρεσία της εκπαίδευσης για τη δημοκρατική πολιτεότητα. Το τελευταίο υποκεφάλαιο εξετάζει την τοπική ιστορία ως μια εκδοχή της γενικής ιστορίας και την αξιοποίηση αυτής, αλλά και των «πηγών του τοπίου» στην εκπαίδευση και στην ανάδειξη της πολιτισμικής ποικιλότητας. Τέλος, γίνεται μια

σύντομη ανασκόπηση της προσέγγισης της πολιτισμικής ποικιλότητας από τα ελληνικά μουσεία.

Το τελευταίο κεφάλαιο του πρώτου μέρους εστιάζει στο χαρακτηριστικό της πολυπολιτισμικότητας και τεκμηριώνει την εμφάνισή του στην ιστορική πορεία της πόλης της Θεσσαλονίκης.

Το ερευνητικό μέρος της εργασίας αναπτύσσεται σε έξι κεφάλαια. Στο πρώτο τεκμηριώνεται η σκοπιμότητα της έρευνας. Στο δεύτερο παρουσιάζεται το πλαίσιο της εφαρμογής της και οι συμμετέχοντες. Το τρίτο κεφάλαιο αναπτύσσει τον τρόπο με τον οποίο σχεδιάστηκαν οι διδακτικές παρεμβάσεις. Σε πέντε υποκεφάλαια παρουσιάζεται η διερεύνηση των αναγκών των μαθητευόμενων, η μεθοδολογία με την οποία έγινε ο σχεδιασμός και αναλυτικά ο σχεδιασμός της κάθε διδακτικής ενότητας με βάση δραστηριότητες επικοινωνιακού χαρακτήρα, που αναπτύσσονται σε στάδια. Το πέμπτο υποκεφάλαιο παρουσιάζει αναλυτικά την εφαρμογή των έντεκα διδακτικών παρεμβάσεων και των τεσσάρων επισκέψεων σε χώρους ιστορικού ενδιαφέροντος.

Στο πέμπτο κεφάλαιο γίνεται η αποτίμηση της πειραματικής παρέμβασης. Στο πρώτο υποκεφάλαιο παρουσιάζονται τα ερευνητικά εργαλεία και στα επόμενα τα αποτελέσματα που προέκυψαν. Οι καταγραφές από τα ημερολόγια της ερευνήτριας παρουσιάζονται κωδικοποιημένα και αναλύονται ποιοτικά. Ακολούθως, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα από τα τεστ προελέγχου και μετελέγχου που κατέδειξαν τη βελτίωση σε γνωστικό και γλωσσικό επίπεδο. Τέλος, παρατίθενται τα κωδικοποιημένα αποτελέσματα των συνεντεύξεων των μαθητευόμενων και η ποιοτική τους ανάλυση.

Στο έκτο κεφάλαιο παρατίθεται η συζήτηση, στην οποία καταγράφεται η συνολική αποτίμηση της παρέμβασης και τα συμπεράσματα που προέκυψαν από την ανάλυση των δεδομένων. Επίσης, γίνεται αναφορά στις δυσκολίες που παρουσιάστηκαν κατά τη διάρκεια της παρέμβασης και στους περιορισμούς της έρευνας, καθώς και στις προτάσεις για μελλοντική έρευνα.

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΤΟ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

1. Η μέθοδος της Ολοκληρωμένης Εκμάθησης Περιεχομένου και Γλώσσας

Η συγκεκριμένη διδακτική παρέμβαση βασίστηκε σε μεθόδους που αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο της επικοινωνιακής προσέγγισης της γλωσσικής διδασκαλίας. Πρόκειται για την Ολοκληρωμένη Εκμάθηση Γλώσσας και Περιεχομένου (ΟΕΠΓ) που διεθνώς έχει επικρατήσει με τον όρο Content and Language Integrated Learning (CLIL) και για τη δραστηριοκεντρική μέθοδο (Task Based Learning).

Η ΟΕΠΓ αφορά την εκμάθηση ξένης ή δεύτερης γλώσσας μέσω της διαθεματικής προσέγγισης. Υποστηρίζει τη συνδυαστική διδασκαλία γλώσσας και γνωστικού αντικείμενου με ταυτόχρονη εστίαση και στα δυο. Ουσιαστικά, η γλώσσα χρησιμοποιείται ως εργαλείο για την εκμάθηση ενός μη γλωσσικού αντικείμενου, και τα δυο αντικείμενα συνδέονται στενά. Εδώ, η γλώσσα καλείται να εξυπηρετήσει την ανάγκη της συγκεκριμένης περίπτωσης επικοινωνίας, που είναι η διδασκαλία του γνωστικού αντικείμενου, και η ίδια δεν αποτελεί αυτοσκοπό της διδακτικής διαδικασίας. Έτσι, σύμφωνα με την επικοινωνιακή προσέγγιση η εκμάθηση της Γ2 είναι πιο αποτελεσματική, καθώς εντάσσεται σε αυθεντικό πλαίσιο επικοινωνίας. Η γλώσσα χρησιμοποιείται για να ερμηνεύσει, να εκφράσει και να διαπραγματευτεί νόημα (Brewster, 2004). Οι μαθητές χρησιμοποιούν τη γλώσσα για να αποκτήσουν καινούριες γνώσεις σε ένα άλλο γνωστικό αντικείμενο και με αυτό τον τρόπο αναπτύσσουν ταυτόχρονα γνώσεις και δεξιότητες όχι μόνο στην ξένη/ δεύτερη γλώσσα, αλλά και στο συγκεκριμένο αντικείμενο.

Η γνώση είναι διαχωρισμένη σε διαφορετικούς τομείς, όμως στη ζωή είναι απαραίτητη η σύνδεση τους. Κάθε γνώση ή δεξιότητα μαθαίνεται κατά τη χρήση της, γι' αυτό και η επικοινωνία σε μια ξένη ή δεύτερη γλώσσα μαθαίνεται κατά την επικοινωνία μέσω αυτής. Υπάρχει μια φράση, η οποία ορίζει πολύ καλά τη μέθοδο ΟΕΠΓ. « Μάθε καθώς χρησιμοποιείς, χρησιμοποίησε καθώς μαθαίνεις» ("Learn as you use, use as you learn") (Mehisto, Marsh, Frigols, 2008:11). Η μέθοδος δε στοχεύει στην εκμάθηση γραμματικών κανόνων ή στη σωστή χρήση της

ξένης/δεύτερης γλώσσας, αλλά στην ικανότητα για επικοινωνία στη γλώσσα-στόχο (Skwarlová, 2011).

1.1 Ιστορικό

Ο όρος εμφανίστηκε στα μέσα της δεκαετίας του 90, αλλά δεν πρόκειται για μια καινούρια εκπαιδευτική προσέγγιση. Στο παρελθόν χρησιμοποιήθηκαν τέτοιες προσεγγίσεις (Marsh, Mehisto, Frigols, 2008) στην περίπτωση της εκπαίδευσης παιδιών των προνομιούχων τάξεων από δασκάλους που δίδασκαν σε μια άλλη γλώσσα. Επίσης, η προσέγγιση αυτή εφαρμόστηκε κατά την εκπαίδευση των παιδιών γλωσσικών μειονοτήτων. Σύμφωνα με το δίκτυο Ευρυδίκη, που αφορά τα εκπαιδευτικά συστήματα και τις εκπαιδευτικές πολιτικές στην Ευρώπη (Eurymdice, 2006), η χρήση της μεθόδου πριν το 1970 γινόταν μόνο σε περιοχές, όπου υπήρχε κάποια γλωσσική ιδιαιτερότητα, όπως περιοχές κοντά στα εθνικά σύνορα ή σε πόλεις με περισσότερες από μια γλώσσες επικοινωνίας. Ήταν ο τύπος της δίγλωσσης εκπαίδευσης. Τέτοιου είδους εκπαίδευση εφαρμόστηκε στον Καναδά με τα συστήματα εμβάπτισης για την εκμάθηση της γαλλικής γλώσσας. Παρόμοια αντίληψη ήταν αυτή που επικράτησε στη μεγάλη Βρετανία με τη μέθοδο της γλωσσικής διδασκαλίας που διατρέχει όλο το αναλυτικό πρόγραμμα (language across the curriculum) και συνίσταται στην ανάγκη να ενισχυθεί η γλωσσική ικανότητα στη μητρική ή σε μια δεύτερη γλώσσα σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα. Στα συστήματα εμβάπτισης δόθηκε μεγαλύτερη βαρύτητα στη διδασκαλία της γλώσσας, με αποτέλεσμα, ενώ υπήρξε βελτίωση στην επικοινωνιακή ικανότητα, δεν υπήρχε αντίστοιχα ανάπτυξη της Γνωστικής Ακαδημαϊκής Γλωσσικής Επάρκειας, δηλαδή της γλώσσας που απαιτείται για την εκμάθηση του γνωστικού αντικείμενου (Ζάγκα, 2004). Παρουσιάστηκε έτσι η ανάγκη για πιο αποτελεσματικές μεθόδους, που να αντιμετωπίζουν ισότιμα τη διδασκαλία γλώσσας και περιεχομένου. Επιπλέον, καθώς η ανάγκη για εκμάθηση ξένων γλωσσών και κυρίως της αγγλικής γινόταν μεγαλύτερη εμφανίστηκαν καινοτόμες μέθοδοι όπως η ΟΕΠΓ (Skwarlová, 2011).

Επομένως, η ΟΕΠΓ και άλλες μορφές δίγλωσσης διδασκαλίας ή εμβάπτισης μοιράζονται ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά, γιατί συνδυάζουν τη γλωσσική διδασκαλία με τα αντικείμενα του αναλυτικού προγράμματος. Η διαφορά της ΟΕΠΓ από τα παραπάνω συστήματα είναι ότι εδώ γλώσσα και περιεχόμενο αντιμετωπίζονται ως ένα συνεχές χωρίς να υπερέχει το ένα έναντι του άλλου (Coyle, 2006).

1.2 Η εφαρμογή της μεθόδου

Η μέθοδος μπορεί να εφαρμοστεί σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης από την πρωτοβάθμια μέχρι την εκπαίδευση ενηλίκων και από μερικές ώρες την εβδομάδα μέχρι εντατικά προγράμματα που μπορεί να διαρκέσουν μήνες. Μπορεί να εφαρμοστεί σε ποικίλα αντικείμενα από τη θεατρική αγωγή μέχρι τις θετικές επιστήμες. Είναι μια ευέλικτη και δυναμική μέθοδος, όπου γλώσσα και γνωστικό αντικείμενο ενοποιούνται με τρόπο ώστε να παρέχουν αξιολογικά αποτελέσματα στο ευρύτερο μαθητικό κοινό. Μπορεί να αναπτυχθεί σε διαφορετικούς τύπους σχολείων και με διαφορετικούς μαθητές (Coyle, 2006). Ο Holmes (Coyle, 2006:5) υπογραμμίζει ότι η ΟΕΠΓ προσαρμόζεται στο περιεχόμενο στο οποίο αναπτύσσεται και δίνει τη δυνατότητα στους εκπαιδευτικούς να πειραματιστούν σύμφωνα με τις απαιτήσεις των δικών τους στόχων.

Αν και αντικείμενο της ΟΕΠΓ είναι η μη μητρική γλώσσα, δηλαδή μπορεί να είναι οποιαδήποτε γλώσσα του κόσμου, η πλειοψηφία των εφαρμογών της αφορά κυρίως την αγγλική γλώσσα, γεγονός που οφείλεται στην επιβολή της ως κυρίαρχης γλώσσας παγκοσμίως. Η μέθοδος προωθήθηκε, γιατί επενδύθηκε με υψηλές προσδοκίες για την εκμάθηση της αγγλικής τόσο από την κοινωνία όσο και από τους πολιτικούς παράγοντες, που έχουν σχεδιάσει αντίστοιχες γλωσσικές πολιτικές ανά την υφήλιο (Dalton-Puffer, 2011).

Στο επίπεδο της ευρωπαϊκής πολιτικής η διδασκαλία γλωσσών έχει εξέχουσα θέση στις κοινοτικές συστάσεις σχετικά με την εκπαίδευση. Η ΟΕΠΓ έχει παρουσιαστεί σε μια σειρά ευρωπαϊκών διακηρύξεων. Το 1995 δόθηκε επίσημη κύρωση στη μέθοδο από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, της οποίας η «Λευκή Βίβλος για τη διδασκαλία και τη μάθηση, Προς την κοινωνία της γνώσης» (1995) αποτελεί μέρος της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την πολυγλωσσία. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε ένα σχέδιο δράσης το 2003 για την εκμάθηση γλωσσών και για τη γλωσσική ποικιλότητα, στο οποίο έχει καταγραφεί η ΟΕΠΓ ως μια καινοτόμος μέθοδος για τη βελτίωση της διδασκαλίας της γλώσσας. Οι ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες για την προώθηση της μεθόδου περιλαμβάνουν επίσης το Ευρωπαϊκό Σήμα για την καινοτομία στη διδασκαλία και την εκμάθηση γλωσσών και τα προγράμματα Leonardo και Socrates (Eurydice, 2006).

Πολλές ευρωπαϊκές χώρες εφαρμόζουν σήμερα τη μέθοδο στις δομές της δημόσιας εκπαίδευσης σε μικρή όμως έκταση (Eurydice, 2006). Στην Ελλάδα δεν

υπάρχει επίσημη εφαρμογή της μεθόδου, ωστόσο τα τελευταία χρόνια εφαρμόζεται σε πειραματικό επίπεδο. Σχετική έρευνα σε εκπαιδευτικούς που εφάρμοσαν την ΟΕΠΓ στη διδασκαλία της Αγγλικής ως ξένης γλώσσας (Griva, Chostelidou & Panteli, 2014) αποκαλύπτει την αποδοχή της ως αποτελεσματικής μεθόδου για την ανάπτυξη των γλωσσικών δεξιοτήτων και την κατάκτηση του γνωστικού αντικειμένου, όπως και για την ενίσχυση των κινήτρων για μάθηση.

Όσον αφορά τις γλώσσες-στόχους που διδάσκονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση με τη μέθοδο ΟΕΠΓ υπάρχει ποικιλία. Παρέχεται διδασκαλία ξένων γλωσσών, περιφερειακών ή άλλων επίσημων γλωσσών του κράτους. Τα γνωστικά αντικείμενα που μπορούν να ενταχθούν στην ΟΕΠΓ στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι όλα τα μαθήματα του αναλυτικού προγράμματος. Ωστόσο, στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση το φάσμα είναι μερικές φορές πιο περιορισμένο και είναι μόνο λίγα μαθήματα που διδάσκονται με αυτό τον τρόπο. Τα Μαθηματικά, η Φυσική και οι Φυσικές Επιστήμες, η Γεωγραφία, η Ιστορία, η Οικονομία συχνά παρουσιάζονται σε επίσημες αναφορές για την εφαρμογή της μεθόδου (Eurydice, 2006).

1.3 Το παιδαγωγικό πλαίσιο

Σύμφωνα με τον Mohan (1997) οι πιο σημαντικές αρχές στις οποίες βασίζεται το παιδαγωγικό πλαίσιο της μεθόδου είναι οι παρακάτω:

- Η γλώσσα είναι τόσο ζήτημα νοήματος όσο και μορφής.
- Ο διάλογος δεν εκφράζει απλά νόημα, δημιουργεί νόημα.
- Η ανάπτυξη της γλώσσας συνεχίζεται κατά τη διάρκεια της ζωής μας, ιδιαίτερα κατά την εκπαίδευσή μας.
- Καθώς κατακτούμε καινούριες περιοχές γνώσης κατακτούμε και νέες περιοχές γλώσσας και νοήματος.

Κατά τον Coyle (2006) από παιδαγωγική άποψη, όπως δείχνουν στοιχεία από την εφαρμογή στην τάξη, υπάρχουν τέσσερα δομικά στοιχεία για αποτελεσματικές πρακτικές ΟΕΠΓ. Πρόκειται για το πλαίσιο των τεσσάρων C, του γνωστικού αντικειμένου (content), της γλώσσας ως μέσου και στόχου εκμάθησης (communication), της σκέψης ως αναπόσπαστου μέρους της υψηλής ποιότητας μάθησης (cognition), και της παγκόσμιας ατζέντας για την πολιτειότητα (culture-citizenship), τα οποία βρίσκονται σε σχέση αλληλεξάρτησης. Αυτό συνιστά την ενσωμάτωση της μάθησης γνωστικού αντικειμένου (content and cognition) και της

γλωσσικής εκμάθησης (communication and cultures).

Στο πλαίσιο των τεσσάρων C η γλώσσα και η επικοινωνία χρησιμοποιούνται αλληλένδετα. Η επίτευξη της μάθησης προϋποθέτει την προώθηση της πραγματικής επικοινωνίας στην ξένη ή δεύτερη γλώσσα. Το πλαίσιο για το σχεδιασμό των προγραμμάτων σπουδών ΟΕΠΓ έχει αναπτυχθεί από την πρακτική στην τάξη. Ίσως η πιο θεμελιώδης αλλαγή που φέρνει είναι μια επανεξέταση του ρόλου που διαδραματίζει η εκμάθηση και η χρήση γλωσσών.

Η γλώσσα δε διαμελίζεται με βάση τις ανάγκες της διδασκαλίας της γραμματικής, όπως γίνεται στην παραδοσιακή διδασκαλία, αλλά η διδασκαλία της γραμματικής ακολουθεί τις ανάγκες της κατανόησης του γνωστικού αντικειμένου και της διαδικασίας της μάθησης. Τα γλωσσικά φαινόμενα διδάσκονται όταν παρουσιαστούν στην εκπαιδευτική διαδικασία. Οι μαθητές χρειάζεται να συζητούν, να διαφωνούν, να δικαιολογούν και να εξηγούν χρησιμοποιώντας σύνθετη γλώσσα και διαφορετικές μορφές από αυτές στις οποίες θα ασκούνταν στα κανονικά μαθήματα ξένων γλωσσών.

Επειδή το περιεχόμενο καθορίζει τη χρήση της γλώσσας στην ΟΕΠΓ, η προσέγγιση της γλωσσικής διδασκαλίας μπορεί να προσδιοριστεί ως: γλώσσα **της** μάθησης, **για τη** μάθηση και **μέσω της** μάθησης. Η γλώσσα που χρειάζονται οι σπουδαστές για να έχουν πρόσβαση σε βασικές έννοιες και δεξιότητες που σχετίζονται με το περιεχόμενο καθορίζει τη γλώσσα **της** μάθησης. Η γλώσσα **για τη** μάθηση είναι αυτή που απαιτείται για τη διαδικασία εκμάθησης σε ξενόγλωσσο περιβάλλον, πώς να λειτουργούν σε μια ομάδα συζήτησης, πώς να αναπτύσσουν στρατηγικές μάθησης, πώς να συνοψίσουν, να κάνουν υποθέσεις και να διατυπώνουν γνωστικά προκλητικές ερωτήσεις. Η γλώσσα **μέσω της** μάθησης στηρίζεται στην ιδέα ότι η μάθηση δεν μπορεί να λάβει χώρα χωρίς την ενεργό συμμετοχή της γλώσσας και της σκέψης (Coyle, 2006).

Έτσι, ο σχεδιασμός του μαθήματος απαιτεί μια διαφορετική προσέγγιση από τις δοκιμασμένες πρακτικές που εφαρμόζονταν είτε στη μελέτη των γνωστικών αντικειμένων είτε της γλώσσας. Η ΟΕΠΓ παρέχει ένα εναλλακτικό πλαίσιο για την εκμάθηση και χρήση των γλωσσών, αλλά και νοηματοδοτεί εκ νέου τη διαδικασία διδασκαλίας του γνωστικού αντικειμένου, καθώς δεν αντιμετωπίζεται ως ένα σώμα γνώσεων που πρέπει να μεταφερθεί, αλλά μέσα από ένα πιο διαδραστικό πλαίσιο. Αυτός ο διαθεματικός διάλογος επηρεάζει όλους τους τομείς που εμπλέκονται.

1.4 Πλεονεκτήματα της μεθόδου

- Η πρωτοποριακή προσέγγιση της μεθόδου ΟΕΠΓ αυξάνει τα κίνητρα μάθησης και τις προσδοκίες των μαθητών.
- Η μάθηση γίνεται πιο προκλητική και ευχάριστη, οι εργασίες διεκπεραιώνονται με έναν τρόπο πιο ενδιαφέροντα και έτσι χτίζεται η αυτοπεποίθηση των μαθητών.
- Αυξάνεται ο ποιοτικός χρόνος έκθεσης στην ξένη γλώσσα, καθώς οι μαθητές τη χρησιμοποιούν για να μάθουν το αντικείμενο (Coyle, 2006).
- Βελτιώνονται οι επικοινωνιακές δεξιότητες τόσο οι προσληπτικές όσο και οι παραγωγικές.
- Καλλιεργείται ένα ευρύ φάσμα δεξιοτήτων σκέψης και μάθησης (Brewster, 2004).
- Καταδεικνύεται η συνάφεια μεταξύ των διαφορετικών αντικειμένων (Skwarlová, 2011).
- Ενισχύεται η κατανόηση των πολιτισμικών διαφορών και η διαπολιτισμική συνείδηση.
- Αυξάνονται τα κίνητρα και για τον για τον εκπαιδευτικό, καθώς του δίνεται η ευκαιρία για συνεργασία με άλλους συναδέλφους προκειμένου να αντεπεξέλθει στις απαιτήσεις της διαθεματικής προσέγγισης και να εμπλακεί πιο ενεργά στη διαμόρφωση του αναλυτικού προγράμματος, καθώς το μοντέλο είναι ευέλικτο και μη δεσμευτικό (Coyle, 2006).

1.5 Χαρακτηριστικά σχεδιασμού διδακτικής διαδικασίας με τη μέθοδο ΟΕΠΓ

Σύμφωνα με την Brewster (2004) για να λειτουργήσει καλά η μέθοδος, η διδακτική διαδικασία θα πρέπει να έχει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά:

- Να εστιάζει στη γλώσσα για σκέψη και σχολική μάθηση.
- Να βασίζεται σε εργασίες (task based learning) που πραγματοποιούνται σε ζεύγη, ομάδες ή μεμονωμένα.
- Οι εργασίες να αντλούν από μια σειρά ολοκληρωμένων δεξιοτήτων, με πολλές ευκαιρίες για ακρόαση, ομιλία, ανάγνωση και γραφή. Οι εργασίες αυτές να βρίσκονται σε αλληλουχία, ώστε να υπάρχει συνέχεια.
- Πρέπει να υπάρχει προσεκτική ανάλυση των γλωσσικών και γνωστικών απαιτήσεων της εργασίας, έτσι ώστε το έργο των δεξιοτήτων να υποστηρίζεται από σαφώς στοχευμένες και πλαισιωμένες δραστηριότητες, που

υποστηρίζουν την ανάπτυξη των διαδικασιών της γλώσσας και της σκέψης. Η μέθοδος θα πρέπει να καλλιεργεί βασικές δεξιότητες κριτικής σκέψης.

- Όλες οι εργασίες πρέπει να υποστηρίζονται από συνοδευτικό οπτικό υλικό που μπορεί να περιλαμβάνει DVD, powerpoint, διαγράμματα, πίνακες, χάρτες και realia, χρήση του διαδικτύου και ούτω καθεξής.
- Μέρος της εργασίας να διαφοροποιείται. Για παράδειγμα, οι αναγνωστικές εργασίες να υποστηρίζονται από την προφορική εκδοχή του κειμένου για τους πιο αργούς μαθητές ή οι αναγνωστικές δραστηριότητες να ταξινομούνται από την άποψη των δραστηριοτήτων σε επίπεδο μεμονωμένων λέξεων, φράσεων, προτάσεων ή κειμένου.

1.6 Δυσκολίες για την εφαρμογή της μεθόδου

- Ένα σημαντικό πρόβλημα με την ΟΕΠΓ σε πρωτοβάθμιο επίπεδο είναι ότι εξακολουθεί να υπάρχει έλλειψη δημοσιευμένου υλικού για τους εκπαιδευτικούς, Τα βιβλία ξένων γλωσσών δεν μπορούν να καλύψουν τις απαιτήσεις ενός μαθήματος ΟΕΠΓ, γιατί δε διερευνούν σε βάθος ένα γνωστικό αντικείμενο και επίσης δε δίνουν έμφαση στην ανάπτυξη δεξιοτήτων σκέψης και σε στρατηγικές μάθησης (Brewster, 2004). Επομένως, οι εκπαιδευτικοί πρέπει να προετοιμάζουν το δικό τους υλικό.
- Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να έχουν επάρκεια γνώσεων και στα δυο αντικείμενα.
- Η γλώσσα θα πρέπει να είναι προσαρμοσμένη στο επίπεδο των μαθητών.
- Η πιθανή επιβράδυνση της πρόσληψης του γνωστικού αντικείμενου και της ανάπτυξης γνωστικών δεξιοτήτων λόγω της χρήσης ξένης/ δεύτερης γλώσσας.
- Η προετοιμασία του μαθήματος είναι περισσότερο απαιτητική, γιατί προϋποθέτει συνεργασία εκπαιδευτικών διαφορετικών ειδικοτήτων (Skwarlová ,2011).

1.7 Συμπεράσματα

Η μέθοδος ΟΕΠΓ παρέχει δυνατότητες για ολοκληρωμένη ανάπτυξη των γνωστικών και επικοινωνιακών δεξιοτήτων, γι' αυτό και αξιολογείται ως σημαντικό μέσο για τη γλωσσική εκπαίδευση. Καθώς οι ανάγκες για την προώθηση και ενίσχυση της πολυγλωσσίας σε ευρωπαϊκό αλλά και παγκόσμιο επίπεδο λόγω της

κινητικότητας των πολιτών αυξάνονται, η μέθοδος ΟΕΠΓ μπορεί να διαδραματίσει ένα σημαντικό και θετικό ρόλο (Eurydice, 2006).

Παρά το γεγονός η μέθοδος έχει θεωρηθεί ως ένα σημαντικό μέσο για τη γλωσσική εκπαίδευση ελάχιστα από τα 27 εθνικά εκπαιδευτικά συστήματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ανταποκρίθηκαν με σημαντικές επενδύσεις στην εφαρμογή της, στην εκπαίδευση των εκπαιδευτικών και στην έρευνα. Ωστόσο, υπάρχει η πεποίθηση ότι η ΟΕΠΓ είναι ο τρόπος για να υπερβούμε τις αδυναμίες της παραδοσιακής διδασκαλίας ξένων γλωσσών (Dalton-Puffer, 2011).

2. Η καλλιέργεια των γλωσσικών δεξιοτήτων μέσα σε σύγχρονα διδακτικά περιβάλλοντα

2.1 Η δεύτερη γλώσσα

Οι περισσότεροι άνθρωποι μαθαίνουν κι άλλες γλώσσες πέρα από τη μητρική τους. Η κατάκτηση της μητρικής γλώσσας γίνεται κατά κανόνα στα πρώτα στάδια της ζωής του ατόμου κατά τρόπο ώστε μέχρι το σημείο που αρχίζει η σχολική εκπαίδευση ένα παιδί να είναι ικανό να επικοινωνήσει αποτελεσματικά. Μετά την εφηβεία η κατάκτηση της γλώσσας παρουσιάζει μικρή πρόοδο, αν και υπάρχει πάντα η δυνατότητα να βελτιώνεται σε όλη τη διάρκεια της ζωής. Επομένως, η μητρική γλώσσα είναι η πρώτη που κατακτιέται από το άτομο χρονικά. Αν ένα άτομο εκτεθεί από την αρχή σε δύο ή και περισσότερες γλώσσες, για παράδειγμα αν οι γονείς χρησιμοποιούν διαφορετικές γλώσσες, τότε θα είναι και οι δύο, τρεις κ.λπ. πρώτες. Με άλλα λόγια μια γλώσσα είναι πρώτη, αν καμιά άλλη δεν αποκτήθηκε πριν από αυτήν, διαφορετικά είναι δεύτερη (Klein, 1986:3)

Επομένως, η εκμάθηση δεύτερης γλώσσας σημαίνει την εκμάθηση οποιασδήποτε γλώσσας με την προϋπόθεση ότι λαμβάνει χώρα αργότερα σε σχέση με την κατάκτηση της πρώτης/μητρικής, δηλαδή αργότερα από την πρώτη παιδική ηλικία. Μπορεί να είναι η δεύτερη κατά σειρά γλώσσα που μαθαίνει κάποιος, η τρίτη, τέταρτη, πέμπτη (Mitchell, Myles, Marsden, 2013). Με τον όρο δεύτερη ορίζεται η ακολουθία και η σημασία σε σχέση με τη μητρική και μόνο.

Η διαφορά ανάμεσα στην εκμάθηση μιας δεύτερης και μιας ξένης γλώσσας έγκειται στο αν αυτή η γλώσσα εξυπηρετεί κοινωνικές και επικοινωνιακές λειτουργίες στο περιβάλλον όπου γίνεται η εκμάθησή της ή όχι (Oxford,1990). Μια δεύτερη γλώσσα επιτελεί τέτοιες λειτουργίες μέσα στην κοινότητα στην οποία μαθαίνεται, όπως είναι για παράδειγμα η εκμάθηση της γλώσσας της χώρας υποδοχής από τους μετανάστες. Αντίθετα, η ξένη γλώσσα δεν έχει άμεσες κοινωνικές και επικοινωνιακές λειτουργίες στο περιβάλλον όπου μαθαίνεται, αλλά χρησιμοποιείται για επικοινωνία κάπου αλλού, όπως είναι για παράδειγμα η εκμάθηση της αγγλικής στην Ελλάδα.

Σε αυτό το σημείο θα ήταν χρήσιμο να διευκρινιστούν οι όροι κατάκτηση και εκμάθηση μιας γλώσσας. Τους όρους αυτούς εισήγαγε ο Krashen (2009) για να περιγράψει τους τρόπους με τους οποίους αποκτιέται επάρκεια σε μια γλώσσα. Η

κατάκτηση (acquisition) συντελείται υποσυνείδητα και αυθόρμητα, προκύπτει από τη φυσική χρήση της γλώσσας και οδηγεί σε επικοινωνιακή ευχέρεια. Ο μαθητευόμενος προσανατολίζεται όχι στη μορφή, αλλά στο αποτέλεσμα των δηλώσεών του αγνοώντας τους γλωσσικούς κανόνες και δομές που χρησιμοποιεί κατά τη διαδικασία (Klein, 1986:28). Η εκμάθηση (learning) συνίσταται στη συνειδητή εσωτερίκευση γλωσσικών κανόνων, προκύπτει από την τυπική εκπαίδευση και δεν οδηγεί απαραίτητα σε επικοινωνιακή ευχέρεια. Πρακτικά, η εκμάθηση και η κατάκτηση δεν αποτελούν δυο διαφορετικούς μηχανισμούς που ο ένας αποκλείει τον άλλο, αλλά μάλλον αποτελούν δύο όψεις απαραίτητες για ανάπτυξη της επικοινωνιακής ικανότητας ιδιαίτερα στα υψηλότερα επίπεδα δεξιοτήτων. Θα ήταν περισσότερο ακριβές αν τις αντιμετωπίζαμε ως τα δύο άκρα ενός συνεχούς (Oxford, 1990:5). Πάντως, η διαδικασία της κατάκτησης είναι αυτή που ενεργοποιείται κατά την παιδική ηλικία, όταν ένα παιδί εσωτερικεύει τη μητρική γλώσσα. Για τον παραπάνω λόγο υιοθετούμε εδώ τον όρο κατάκτηση για τη μητρική γλώσσα.

Η εκμάθηση/κατάκτηση της δεύτερης γλώσσας παρουσιάζει ομοιότητες με την κατάκτηση της μητρικής, αφού και στις δυο περιπτώσεις πραγματοποιείται εσωτερίκευση ενός συστήματος εικόνων ή αναπαραστάσεων (Βαρλοκώστα, Τριανταφυλλίδου, 2003). Πρόκειται για το μηχανισμό γλωσσικής κατάκτησης που διατύπωσε ο Chomsky (Βαρλοκώστα, Τριανταφυλλίδου, 2003:19), ο οποίος είναι έμφυτος σε όλους τους ανθρώπους. Ωστόσο, υπάρχουν σημαντικές διαφορές που σχετίζονται με τους παράγοντες που διαφοροποιούν τις δύο διαδικασίες. Συνοπτικά αναφέρουμε τις βασικότερες:

α) Η κατάκτηση της μητρικής γλώσσας είναι μια εγγενής συνιστώσα της ολικής γνωστικής και κοινωνικής ανάπτυξης ενός παιδιού, ενώ στην εκμάθηση/κατάκτηση της δεύτερης γλώσσας αυτή η ανάπτυξη έχει περισσότερο ή λιγότερο ολοκληρωθεί (Klein,1986:24). Το γεγονός αυτό επιφέρει συνέπειες στα στάδια ή στη σειρά κατάκτησης γραμματικών μορφημάτων και γλωσσικών δομών.

β) Η μητρική γλώσσα φυσιολογικά κατακτιέται με τέλεια προφορά, ενώ η δεύτερη συντελείται, όταν το άτομο έχει ήδη υιοθετήσει την προφορά της μητρικής του και συνήθως δεν είναι εύκολο να επιτευχθεί φυσική προφορά (Klein,1986: 24).

γ) Καθώς η κατάκτηση/εκμάθηση της μητρικής προηγείται παρατηρείται συχνά κατά την εκμάθηση της δεύτερης μεταφορά στοιχείων από την πρώτη στη δεύτερη σε επίπεδο τόσο γραμματικού συστήματος όσο και κοινωνιογλωσσικών στοιχείων (Βαρλοκώστα, Τριανταφυλλίδου, 2003).

δ) Είναι σύνηθες να μην φτάνουν όλοι οι ομιλητές της δεύτερης γλώσσας σε επίπεδο επάρκειας και ευχέρειας, κάτι που δε συμβαίνει με τη μητρική. Επιπλέον, τα άτομα διαφοροποιούνται σημαντικά στην επίτευξη επάρκειας στη δεύτερη γλώσσα λόγω ποικίλων παραγόντων όπως είναι η ηλικία, η στάση απέναντι στη δεύτερη γλώσσα, τα κίνητρα εκμάθησής της, κ.α.

2.2 Η καλλιέργεια των γλωσσικών δεξιοτήτων σε επικοινωνιακό περιβάλλον

Μέσα σε ένα επικοινωνιακό περιβάλλον η γλώσσα αντιμετωπίζεται όχι μόνο ως σύστημα, αλλά ως ένα μέσο για τη μετάδοση αποτελεσματικών μηνυμάτων. «Κάθε ομιλητής θα πρέπει να διαθέτει, πέρα από τη γλωσσική δεξιότητα (linguistic competence), δηλαδή τη γνώση του συστήματος της γλώσσας (γραμματική και λεξιλόγιο), τη γνώση και την ικανότητα να προσαρμόζει τη χρήση της γλώσσας στις συνθήκες της επικοινωνίας, την επικοινωνιακή δηλαδή δεξιότητα (communicative competence)» (Ματθαιουδάκη, σελ. 8, χ.χ.). Η έννοια της επικοινωνιακής ικανότητας που ανέπτυξε ο Hymes (1972) συνίσταται στην ικανότητα της προσαρμογής της χρήσης της γλώσσας στο εκάστοτε επικοινωνιακό πλαίσιο, το οποίο συμπεριλαμβάνει τους συνομιλητές, το χώρο, το σκοπό, το θέμα και τον τρόπο/μέσο της επικοινωνίας (Μήτσης, 2004). Οι γλωσσικές επιλογές διαμορφώνονται πάντα σε συνάρτηση με αυτό το πλαίσιο, το οποίο είναι δυναμικό όσο και η ίδια η ανάγκη της επικοινωνίας. Η αποτελεσματική επικοινωνία μπορεί επιπλέον να επηρεαστεί από το πολιτισμικό υπόβαθρο των συνομιλητών. Επίσης, όσον αφορά τον προφορικό λόγο την επιτυχημένη επικοινωνία μπορεί να επηρεάσουν και άλλοι μηχανισμοί, όπως είναι τα παραγλωσσικά φαινόμενα, δηλαδή ο επιτονισμός, ο τόνος της φωνής, οι παύσεις, το γέλιο και τα εξωγλωσσικά φαινόμενα, όπως είναι οι εκφράσεις του προσώπου και οι κινήσεις του σώματος. Κατά συνέπεια η γραμματική ορθότητα δεν αποτελεί ικανή προϋπόθεση για αποτελεσματική γλωσσική επικοινωνία (Χαραλαμπίδης, 2000).

Η προσέγγιση αυτή συνεπάγεται και μια διαφορετική αντίληψη για τη διδασκαλία της γλώσσας σε σχέση με την παραδοσιακή εκπαίδευση. Σε ένα επικοινωνιακό περιβάλλον μάθησης η κατάκτηση των γλωσσικών στοιχείων και δομών συντελείται με την εμπλοκή των μαθητών σε δραστηριότητες με επικοινωνιακό χαρακτήρα.

Σύμφωνα με τους Richards και Rodgers (2001:161) οι δραστηριότητες που εμπλέκουν αληθινή επικοινωνία προωθούν τη μάθηση. Κατά συνέπεια, θα πρέπει να δημιουργείται περιβάλλον, όπου η γλώσσα να χρησιμοποιείται σε αυθεντικό

επικοινωνιακό πλαίσιο. Από αυτή την παραδοχή προκύπτουν κάποιες βασικές μεθοδολογικές αρχές για τη διδασκαλία της γλώσσας που θα τις συνοψίζαμε ως εξής:

- Οι δραστηριότητες πρέπει να κινητοποιούν την ανάγκη για επικοινωνία. Βιωματικού τύπου δραστηριότητες, όπως δραματοποίηση, ανάληψη ρόλων, παιχνίδια μπορούν να εξυπηρετήσουν αυτό το στόχο.
- Θα πρέπει να χρησιμοποιείται αυθεντικό υλικό, που να έχει δημιουργηθεί για την εξυπηρέτηση πραγματικών επικοινωνιακών αναγκών.
- Θα πρέπει να αναπτύσσονται συνδυαστικά οι επικοινωνιακές δεξιότητες της κατανόησης και παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου, όπως συμβαίνει και κατά την αυθεντική επικοινωνία.
- Η μάθηση είναι μια δημιουργική διαδικασία και ενέχει τη δοκιμή και το λάθος (Richards, Rodgers, 2001), τα οποία μπορούν να αξιοποιηθούν για να εξυπηρετήσουν τη μάθηση.
- Η διδασκαλία της γραμματικής θα πρέπει να υπηρετεί την ανάπτυξη της επικοινωνιακής ικανότητας των χρηστών. Κατά συνέπεια, δεν αντιμετωπίζεται ως αυτοσκοπός, αλλά ως μέσο, και η διδασκαλία της εντάσσεται λειτουργικά στη διδακτική διαδικασία (Μήτσης, 2004).

Σε ένα τέτοιο μαθησιακό περιβάλλον αλλάζουν οι παραδοσιακές σχέσεις δασκάλου-μαθητή. Το μάθημα γίνεται μαθητοκεντρικό, ο εκπαιδευτικός παύει να έχει καθοδηγητικό ρόλο, αλλά λειτουργεί ως εμπυχωτής και συντονιστής (Χαραλαμπίδης, 2000).

2.3 Η καλλιέργεια των γλωσσικών δεξιοτήτων σε ένα δραστηριοκεντρικό περιβάλλον

Σε ένα εκπαιδευτικό πλαίσιο, το οποίο στηρίζεται στη δραστηριοκεντρική προσέγγιση, οι μαθητές δεν επικεντρώνονται σε κάποιο συγκεκριμένο γλωσσικό στοιχείο, στο οποίο θα πρέπει να εξασκηθούν, αλλά στόχος είναι η ολοκλήρωση μιας δραστηριότητας ή η επίλυση ενός προβλήματος και η επίτευξη κάποιου επικοινωνιακού στόχου (Ματθαίουδάκη, χ.χ.). Οι δραστηριότητες αποτελούν τον πυρήνα του σχεδιασμού και της διδασκαλίας του γλωσσικού μαθήματος. Πρόκειται για δράσεις, στις οποίες η γλώσσα-στόχος χρησιμοποιείται από τον μαθητή για έναν επικοινωνιακό σκοπό, ώστε να επιτευχθεί ένα προϊόν/αποτέλεσμα (Willis, 1996). Βασική παραδοχή αποτελεί το αξίωμα ότι η μαθησιακή διαδικασία ενισχύεται όταν η γλώσσα χρησιμοποιείται για αυθεντική επικοινωνία (Richards, Rodgers, 2001). Κατά

τον Nunan (2004:4) η επικοινωνιακή δραστηριότητα είναι μια εργασία που εμπλέκει τους μαθητές στο να καταλάβουν, να διαχειριστούν, να παραγάγουν ή να αλληλεπιδράσουν στη γλώσσα-στόχο, καθώς η προσοχή τους θα είναι κυρίως επικεντρωμένη στο νόημα και όχι τόσο στη μορφή. Η δραστηριότητα θα πρέπει επίσης να έχει πληρότητα, ώστε να μπορεί να σταθεί μόνη της ως επικοινωνιακή πράξη. Αυτό δε σημαίνει ότι η γραμματική δεν είναι σημαντική. Η γνώση της γραμματικής κατά τον Nunan (2004) εξυπηρετεί την έκφραση νοήματος, γιατί μορφή και νόημα είναι αλληλένδετα. Σύμφωνα με τους Willis & Willis (2001) οι δραστηριότητες διαφέρουν από τις γραμματικές ασκήσεις στο ότι οι μαθητές είναι ελεύθεροι να επιλέξουν τις γλωσσικές δομές που κρίνουν ότι εξυπηρετούν καλύτερα τον επικοινωνιακό στόχο. Δεν καθορίζεται από πριν η μορφή ή το γραμματικό στοιχείο που θα πρέπει να χρησιμοποιήσουν.

Με τις δραστηριότητες επιδιώκεται να επιτευχθεί η μεγαλύτερη δυνατή έκθεση των μαθητών στη δεύτερη /ξένη γλώσσα, η μεγαλύτερη δυνατή χρήση της από αυτούς, η δημιουργία κινήτρων και παράλληλα επιθυμητή είναι η διδασκαλία της γλώσσας. Επιπλέον, θα πρέπει να εμπλέκουν και να αναπτύσσουν συνδυαστικά και τις τέσσερις επικοινωνιακές δεξιότητες, όπως γίνεται και σε συνθήκες αυθεντικής επικοινωνίας.

Σχετικά με το σχεδιασμό και την εφαρμογή ενός δραστηριοκεντρικού μαθήματος έχουν προταθεί διάφορα μοντέλα και όλα συγκλίνουν στην ανάπτυξη της δραστηριότητας σε τρία στάδια, το στάδιο πριν, κατά τη διάρκεια και μετά τη δραστηριότητα. Με αυτό τον τρόπο εξασφαλίζεται η μεγαλύτερη δυνατή αποτελεσματικότητα (Ellis, n.d.). Σύμφωνα με τον Nunan (Ellis, n.d.: 79) η μέθοδος μετατοπίζει το ενδιαφέρον από το σχεδιασμό του περιεχομένου και τα προϊόντα μάθησης (γλωσσικό σύστημα και δεξιότητες) στη μέθοδο και τη διαδικασία μάθησης (τι πρέπει να κάνουν οι μαθητές για να μάθουν). Κατά τον Ellis (ibid) η δραστηριοκεντρική μέθοδος εμπλέκει και τα δύο. Θα πρέπει να παίρνονται αποφάσεις τόσο σχετικά με το περιεχόμενο (τι είδους δραστηριότητες θα επιλεγθούν) όσο και με τη μεθοδολογία (πώς θα υλοποιηθεί η δραστηριότητα στην πράξη).

Το επικρατέστερο δραστηριοκεντρικό σύστημα διδασκαλίας είναι αυτό που προτείνει η Willis (1996). Σύμφωνα με τη Willis η δραστηριοκεντρική μέθοδος δε συνίσταται στην διεκπεραίωση της μιας δραστηριότητας μετά την άλλη. Κάτι τέτοιο θα μπορούσε να οδηγήσει σε ευχέρεια (fluency), όχι όμως απαραίτητα και σε ορθή χρήση της γλώσσας (accuracy) (1996: 40). Το μοντέλο της Willis αποτελείται από

τρεις φάσεις: προ-δραστηριότητα (pre-task), κύκλος δραστηριοτήτων (task cycle), εστίαση σε γλωσσικά στοιχεία (language focus).

Πίνακας 1: Το μοντέλο της Willis (προσαρμογή του πίνακα από Willis, 1996 σελ.38)

ΠΡΟ-ΣΤΑΔΙΟ		
Εισαγωγή στο θέμα και στην εργασία Ο εκπαιδευτικός εξερευνά το θέμα με τους μαθητές, τους βοηθά να καταλάβουν τις οδηγίες και να προετοιμαστούν		
ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ		
ΕΡΓΑΣΙΑ	ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ	ΑΝΑΦΟΡΑ
Οι μαθητές κάνουν την εργασία σε ζευγάρια ή σε μικρές ομάδες όσο ο δάσκαλος εποπτεύει	Οι μαθητές ετοιμάζονται να αναφέρουν στο σύνολο της τάξης (προφορικά ή γραπτά) πώς έκαναν την εργασία και /ή τι αποφάσισαν ή ανακάλυψαν	Οι ομάδες παρουσιάζουν την αναφορά τους στην τάξη ή ανταλλάσσουν γραπτές αναφορές και συγκρίνουν αποτελέσματα
ΕΣΤΙΑΣΗ ΣΤΗ ΓΛΩΣΣΑ		
ΑΝΑΛΥΣΗ Οι μαθητές εξετάζουν και συζητούν ειδικά χαρακτηριστικά		ΠΡΑΚΤΙΚΗ Ο εκπαιδευτικός καθοδηγεί στην εξάσκηση των νέων λέξεων και δομών που προέκυψαν από τις δραστηριότητες

Η πρώτη φάση εισάγει το θέμα και τη δραστηριότητα, ενεργοποιούνται λέξεις και φράσεις που συνδέονται με αυτό και κινητοποιείται το ενδιαφέρον των μαθητών. Κατά την κύρια φάση που διεκπεραιώνεται σε τρία στάδια (task, planning, report) οι μαθητές διεκπεραιώνουν τη δραστηριότητα χρησιμοποιώντας τη γλώσσα-στόχο, σχεδιάζουν και παρουσιάζουν τα αποτελέσματα της εργασίας τους. Ο εκπαιδευτικός παρέχει βοήθεια και ανατροφοδότηση σε όποιο στάδιο χρειαστεί. Η τελευταία φάση εστιάζει στη γλώσσα και στα συγκεκριμένα γλωσσικά στοιχεία που προέκυψαν κατά τη δραστηριότητα. Διεκπεραιώνεται σε δύο φάσεις (analysis, practice) κατά τα οποία οι μαθητές αναλύουν, επεξεργάζονται και εξασκούνται σε αυτά τα γλωσσικά στοιχεία, καθώς προέκυψε η ανάγκη χρήσης τους κατά την επικοινωνιακή περίσταση. Σχετικά με το είδος των δραστηριοτήτων ο Nunan (2001) διακρίνει δύο τύπους: στοχευμένες δραστηριότητες που αφορούν χρήση της γλώσσας έξω από την τάξη και παιδαγωγικές δραστηριότητες που μπορούν να διεξαχθούν μόνο στην τάξη. Ένα

παράδειγμα για την πρώτη περίπτωση θα μπορούσε να είναι μια τηλεφωνική συνδιάλεξη. Ένα παράδειγμα για τη δεύτερη θα μπορούσε να είναι η συμπλήρωση πληροφοριακού κενού (Richards, Rodgers, 2001).

Έχουν γίνει απόπειρες για την ομαδοποίηση των δραστηριοτήτων σε κατηγορίες, καθώς αυτές μπορεί να είναι απεριόριστες σε αριθμό. Η Willis (1996:26) προτείνει έξι τύπους δραστηριοτήτων:

- δημιουργία καταλόγου
- ταξινόμηση και κατάταξη
- σύγκριση
- επίλυση προβλήματος
- ανταλλαγή προσωπικών εμπειριών
- δημιουργικές δραστηριότητες

Σε ένα τέτοιο μαθησιακό περιβάλλον η έμφαση δίνεται στην ενεργό συμμετοχή των μαθητών, οι οποίοι εργάζονται συνήθως σε ζεύγη ή ομάδες. Ο εκπαιδευτικός καθοδηγεί και διευκολύνει τους μαθητές κατά τη διαδικασία.

2.4 Η διδακτική προσέγγιση των γλωσσικών δεξιοτήτων

Οι σύγχρονες προσεγγίσεις στη διδασκαλία της γλώσσας που έχουν επικοινωνιακή κατεύθυνση προκρίνουν τη συνδυαστική ανάπτυξη των τεσσάρων γλωσσικών δεξιοτήτων. Εξάλλου, αυτές βρίσκονται πάντα συνδεδεμένες στην πραγματική ζωή. Στις περισσότερες περιπτώσεις η ομιλία συνδυάζεται με την ακρόαση και το αντίθετο, καθώς και η γραφή με την ανάγνωση. Οι γλωσσικές δεξιότητες θα μπορούσαν να διακριθούν σε προσληπτικές και παραγωγικές. Προσληπτικές είναι η ακουστική και αναγνωστική δεξιότητα, οι οποίες εμπλέκουν τη διαδικασία της κατανόησης, ενώ παραγωγικές, η προφορική και η γραπτή δεξιότητα, που απαιτούν παραγωγή λόγου. Επίσης, ανάλογα με το μέσο που χρησιμοποιούμε διαχωρίζεται η ακουστική και προφορική δεξιότητα από την αναγνωστική και τη γραπτή. Οι ομοιότητες που υπάρχουν στα ζεύγη των δεξιοτήτων καθιστούν δυνατή τη χρήση των ίδιων δραστηριοτήτων και στρατηγικών με τις κατάλληλες ίσως προσαρμογές.

Για την ανάπτυξη των γλωσσικών δεξιοτήτων χρησιμοποιούνται στρατηγικές, δηλαδή τρόποι και τεχνικές που μπορούν να εφαρμόσουν οι μαθητές για την επίτευξη των στόχων της διδασκαλίας.

2.4.1. Η δεξιότητα της κατανόησης προφορικού λόγου

Η σύγχρονη επικοινωνιακή αντίληψη αντιμετωπίζει την κατανόηση του προφορικού λόγου ως δημιουργική δεξιότητα, η οποία αν καλλιεργηθεί σωστά θα διευκολύνει την ανάπτυξη και των υπόλοιπων δεξιοτήτων και γενικότερα την ευχερέστερη εκμάθηση της διδασκόμενης γλώσσας.

Η ακρόαση σχετίζεται με το είδος του προφορικού λόγου στο οποίο εντάσσεται. Είναι δυνατόν να είναι μονόλογος ή διάλογος, μπορεί να έχει επίσημο ή καθημερινό χαρακτήρα. Εμφανίζεται με δυο μορφές στην καθημερινή ζωή: ως ευκαιριακή, όταν ακούμε κάτι τυχαία ή ως επιδιωκόμενη. Στη διδακτική διαδικασία η ακρόαση πρέπει να είναι επιδιωκόμενη, να διεγείρει δηλαδή την προσοχή των μαθητών. Για να είναι επιδιωκόμενη η ακρόαση θα πρέπει οι ακροατές να γνωρίζουν εκ των προτέρων το θέμα και επίσης να παρουσιάζει κάποιο ενδιαφέρον γι' αυτούς (Μήτσης, 2004).

Για τον μαθητή μιας ξένης ή δεύτερης γλώσσας υπάρχουν κάποιες δυσκολίες όσον αφορά την ακρόαση. Τέτοιες είναι η δυσκολία αναγνώρισης των ακουστικών ερεθισμάτων, λόγω έλλειψης ικανής ακουστικής εμπειρίας ή λόγω άγνοιας σε φωνολογικό επίπεδο. Η ταχύτητα της εκφώνησης μπορεί να είναι τέτοια που δεν μπορεί να την παρακολουθήσει ο ακροατής, καθώς η ταχύτητα αποκωδικοποίησης πρέπει να είναι ανάλογη με την ταχύτητα κωδικοποίησης. Η παρουσία άγνωστων λέξεων και η τάση για προσήλωση σε αυτές μπορεί να έχει ως συνέπεια την απόσπαση της προσοχή από το σύνολο και τα συμφραζόμενα. Η αδυναμία σωστής εκτίμησης των παραγλωσσικών και εξωγλωσσικών φαινομένων, αλλά και των δεδομένων της περίπτωσης επικοινωνίας, καθώς και η έλλειψη γνώσης του πολιτισμικού συμφραζόμενου ενός μηνύματος αποτελούν εμπόδια στην κατανόηση.

Για να αντιμετωπιστούν αυτές οι δυσκολίες θα πρέπει να εξασφαλίζονται κάποιες προϋποθέσεις κατά τη διδασκαλία. Θα πρέπει τα προφορικά κείμενα να παρουσιάζουν ενδιαφέρον για τους μαθητές, δηλαδή να τους αφορούν από άποψη περιεχομένου και να είναι όσο το δυνατόν αυθεντικά και επίκαιρα. Επίσης, για τη διευκόλυνση της κατανόησης θα μπορούσε να γίνεται προδιδασκαλία του λεξιλογίου. Επιπλέον, η χρήση στρατηγικών διευκολύνει την κατανόηση του προφορικού λόγου, όπως και η διαίρεση της διδασκαλίας σε τρεις διαδοχικές φάσεις σύμφωνα με τη

δραστηριοκεντρική μέθοδο: α) το προακουστικό στάδιο, β) το κύριο στάδιο της ακρόασης, γ) το στάδιο μετά την κύρια δραστηριότητα.

Κατά το προακουστικό στάδιο ουσιαστικά θα πρέπει να δίνεται κάποια ενημέρωση για το περιεχόμενο της δραστηριότητας και να κινητοποιείται το ενδιαφέρον για την πραγματοποίησή της. Οι προακουστικές πρακτικές μπορούν να είναι η εξοικείωση με το λεξιλόγιο του κειμένου, η ενεργοποίηση της προϋπάρχουσας γνώσης με κατάλληλες ερωτήσεις, με συζήτηση, με ιδεοθύελλα ή με τη χρήση εικόνων, η πρόβλεψη του περιεχομένου, η καθοδήγηση για τον εντοπισμό συγκεκριμένων πληροφοριών, η ενημέρωση σχετικά με το ζητούμενο της δραστηριότητας. Στο κύριο στάδιο ακολουθεί η βασική δραστηριότητα που ποικίλλει ανάλογα με το επίπεδο και την ηλικία των μαθητών και γίνεται κατά ομάδες ή ζεύγη. Μπορεί για παράδειγμα να ζητηθεί η συμπλήρωση κενών ή πινάκων, η επιλογή της σωστής απάντησης ανάμεσα σε άλλες, η τοποθέτηση εικόνων σε σωστή σειρά. Οι δραστηριότητες αυτές μπορούν να γίνουν κατά τη διάρκεια της ακρόασης ή μετά από αυτήν. Στο στάδιο μετά τη δραστηριότητα ελέγχεται η κατανόηση του κειμένου, γίνεται η διόρθωση των εργασιών και ανατροφοδοτείται η διαδικασία με την εμπλοκή και των άλλων δεξιοτήτων. Μπορεί να ζητηθεί η παραγωγή γραπτού λόγου με αφορμή το κείμενο που άκουσαν, να παραχθεί προφορικός λόγος με τη μορφή συζήτησης ή με κάποια άλλη προφορική δραστηριότητα.

2.4.2 Η δεξιότητα της παραγωγής προφορικού λόγου

Η παραγωγή προφορικού λόγου προϋποθέτει αναγκαστικά την ύπαρξη δέκτη-συνομιλητή, στον οποίο ο ομιλητής απευθύνεται. Αποτελεί οργανικό τμήμα του επικοινωνιακού γεγονότος και εξαρτάται από τα δεδομένα του καταστασιακού περιβάλλοντος, τα οποία λαμβάνει υπόψη ο ομιλητής, πριν καταλήξει στην παραγωγή συγκεκριμένου εκφωνήματος. Ο ομιλητής προβαίνει αρχικά στην εκτίμηση της περιστασης επικοινωνίας (συνομιλητής/ες, χώρος, σκοπός, τρόπος, θέμα επικοινωνίας) και στη συνέχεια παράγει το εκφώνημα που θεωρεί πλέον κατάλληλο για τη συγκεκριμένη περίπτωση. Για την παραγωγή του εκφωνήματος απαιτούνται από τον ομιλητή αισθησιοκινητές δεξιότητες, δηλαδή αντίληψη και άρθρωση των ήχων και των δομών της γλώσσας και εκφραστικοί μηχανισμοί, δηλαδή η χρήση παραγλωσσικών και εξωγλωσσικών στοιχείων.

Ο προφορικός λόγος παράγεται σε πραγματικό χρόνο. Ο ομιλητής βρίσκεται σε διάδραση με τον/τους συνομιλητές. Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να έχει την

ικανότητα γρήγορης πρόσβασης στο γλωσσικό μήνυμα και κατανόησης του πώς γίνονται οι μεταβάσεις του λόγου από τον ένα συνομιλητή σε άλλον. Ο ομιλητής πρέπει να ελέγχει αν γίνεται κατανοητός, να κρίνει πότε θα επιτρέψει στον συνομιλητή να πάρει το λόγο, να αντιμετωπίζει τη διακοπή ή την επικάλυψη.

Ο ομιλητής της Γ2 αντιμετωπίζει δυσκολίες που οφείλονται τόσο στη μη επαρκή γνώση της Γ2, όσο και στα χαρακτηριστικά της παραγωγής προφορικού λόγου. Αρχικά, απαιτείται η εξοικείωση με το φωνολογικό σύστημα της Γ2. Η χρήση παραγλωσσικών και εξωγλωσσικών στοιχείων είναι απαραίτητη, αλλά προϋποθέτει τη γνώση αυτού του είδους των κωδίκων που χρησιμοποιεί η συγκεκριμένη γλωσσική κοινότητα. Παράλληλα, απαιτείται η γνώση του βιωματικού και επικοινωνιακού φορτίου των στοιχείων της Γ2, ώστε να μπορεί να ερμηνεύει και να αποδίδει σωστά λεπτές σημασιολογικές αποχρώσεις, συνυποδηλώσεις και υπονοούμενα που μπορεί να μεταφέρονται με τον προφορικό λόγο. Η πίεση του χρόνου απαιτεί εγρήγορση από τον ομιλητή τόσο σε αντιληπτικό επίπεδο όσο και σε εκφραστικό. Σε ομιλητές της Γ2 δημιουργούνται αναστολές στην ελεύθερη έκφραση λόγω της ανικανότητας για ακρίβεια στη διατύπωση του εκφωνήματος με αποτέλεσμα να μην υπάρχει φυσική ροή. Για την αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών και γενικότερα για την αποτελεσματική παραγωγή προφορικού λόγου ο ομιλητής μπορεί να επιστρατεύσει ποικιλία στρατηγικών, που αποβλέπουν στην αντιστάθμιση των μειονεκτημάτων και σε εξισορρόπηση των ελλείψεων.

Η διδασκαλία της δεξιότητας αυτής μπορεί επίσης να ακολουθήσει τα τρία στάδια της δραστηριοκεντρικής μεθόδου, δηλαδή το στάδιο πριν, κατά τη διάρκεια και μετά τη δραστηριότητα. Αυτό σημαίνει ότι αρχικά οι μαθητές θα πρέπει να εισαχθούν στο θέμα, να ενημερωθούν για το είδος της δραστηριότητας και να γίνει ακριβής προσδιορισμός των όρων με τους οποίους αυτή θα διεξαχθεί. Είναι χρήσιμο να δοθεί κάποιο ή να ενεργοποιηθεί ήδη γνωστό λεξιλόγιο που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί στη δραστηριότητα. Θα πρέπει να κινητοποιηθεί το ενδιαφέρον, ώστε να συμμετάσχουν οι μαθητές ενεργά. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την επιλογή επίκαιρου θέματος και με την εφαρμογή επικοινωνιακής δραστηριότητας. Δραστηριότητες επικοινωνιακού τύπου είναι αυτές που προσομοιώνουν την πραγματικότητα και μπορούν να εμπλέκουν και τις άλλες επικοινωνιακές δεξιότητες. Τέτοιες θα μπορούσαν να είναι δραματοποίηση κατευθυνόμενη ή ελεύθερη. Στην κατευθυνόμενη περιγράφεται αναλυτικά η κατάσταση επικοινωνίας και οι ρόλοι στο πλαίσιο των οποίων θα παραχθεί ο λόγος, ενώ στην ελεύθερη δίνεται μόνο το γενικό

περίγραμμα μιας περίπτωσης επικοινωνίας. Άλλη δραστηριότητα είναι η επιτέλεση γλωσσικών πράξεων π.χ. να ζητήσουν βοήθεια, συμβουλή, άδεια για κάτι, να ευχαριστήσουν, να χαιρετήσουν, να ζητήσουν συγνώμη, να διεκπεραιώσουν συναλλαγές, να δώσουν μια παραγγελία σε εστιατόριο. Η περιγραφή μιας εικόνας, ενός αντικειμένου, η αυτοπαρουσίαση των μαθητών ή η περιγραφή-παρουσίαση ενός ατόμου, η διεξαγωγή συζήτησης με αφορμή κάποιο επίκαιρο γεγονός ή κάποιο κείμενο, η επίλυση ενός λογικού προβλήματος ή προβλήματος της πραγματικής ζωής (problem solving activity), η διήγηση προσωπικών εμπειριών, η συνέντευξη που μπορούν να πάρουν οι μαθητές μεταξύ τους είναι επίσης παραδείγματα από το πλήθος δραστηριοτήτων που μπορούν να πραγματοποιηθούν. Ακόμη, ένα είδος επικοινωνιακής και ευχάριστης δραστηριότητα είναι τα παιχνίδια. Μπορεί να είναι απόλυτα ελεγχόμενα όπως παζλ, σταυρόλεξα, αντιστοίχισης ή πιο επικοινωνιακά και παραγωγικά όπως παιχνίδια ερωτήσεων, επιτραπέζια ή παιχνίδια που στηρίζονται στην τεχνική του πληροφοριακού κενού. Τα τελευταία είναι διαδικασίες κατά τις οποίες οι μαθητές δεν έχουν τις απαραίτητες πληροφορίες για να ολοκληρώσουν μια άσκηση και θα πρέπει να επικοινωνήσουν με τους συμμαθητές τους για να καλύψουν το κενό π.χ. όταν ένας μαθητής πρέπει να σχεδιάσει ένα σκίτσο με βάση την περιγραφή κάποιου άλλου. Τέλος, οι ξεναγήσεις σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους δίνουν αφορμή για παραγωγή προφορικού λόγου (Μήτσης, 2004).

Η δραστηριότητα πραγματοποιείται αφού διασφαλιστεί ότι έγινε κατανοητός ο τρόπος διεκπεραίωσής της. Μετά το κυρίως στάδιο μπορεί ο εκπαιδευτικός να εντοπίσει χαρακτηριστικά στοιχεία του γλωσσικού συστήματος που χρησιμοποιήθηκαν κατά τη διαδικασία, ώστε να ενισχυθεί η γλωσσική επίγνωση των μαθητών. Στο μεταστάδιο επίσης θα μπορούσε να δοθεί γραπτή εργασία σχετικά με το θέμα της κύριας δραστηριότητας, ώστε να εμπεδωθεί και το λεξιλόγιο και οι γλωσσικές δομές που τυχόν σχολιάστηκαν.

2.4.3 Η δεξιότητα της κατανόησης γραπτού λόγου

Η κατανόηση γραπτού λόγου είναι μια προσληπτική διαδικασία, που εμπλέκει δυο μέρη, το κείμενο και τον αναγνώστη. Σε σχέση με την κατανόηση του προφορικού λόγου παρουσιάζει το πλεονέκτημα ότι παρέχει την άνεση του χρόνου στον αναγνώστη για την κατανόηση και την αποκωδικοποίηση του μηνύματος σύμφωνα με τους δικούς του ρυθμούς. Ωστόσο, η κατανόηση γραπτού λόγου είναι μια πολύπλοκη διαδικασία αναζήτησης νοήματος, που απαιτεί από τον αναγνώστη να

συμμετάσχει ενεργά. Απαιτεί από τη μια την αναγνωστική αποκωδικοποίηση, δηλαδή την ταυτοποίηση των λέξεων και από την άλλη την κατανόηση. Είναι μια δεξιότητα απαραίτητη στην καθημερινότητά μας, καθώς γραπτά κείμενα υπάρχουν παντού γύρω μας. Μπορεί να γίνεται από αναγκαιότητα (π.χ. η ανάγνωση οδηγιών χρήσης μια συσκευής, τα σχολικά μαθήματα) ή από ενδιαφέρον (εφημερίδες, βιβλία) (Ψάλτου-Joycey, 2004).

Παρόλο που η ανάγνωση δημιουργεί λιγότερο άγχος στον μαθητή της δεύτερης/ξένης γλώσσας, λόγω της έλλειψης πίεσης να αποκωδικοποιήσει το μήνυμα και να αντιδράσει, ωστόσο παρουσιάζει ορισμένες δυσκολίες. Πρωταρχικό εμπόδιο είναι το άγνωστο λεξιλόγιο, αλλά και η άγνοια του μηχανισμού, με τον οποίο οι λεκτικές μονάδες συντάσσονται, για να συγκροτήσουν νόημα. Προβλήματα επίσης δημιουργεί η άγνοια του πολιτισμικού ή κοινωνικού πλαισίου, στο οποίο είναι ενταγμένο το κείμενο. Συχνά κάποιοι μαθητές προσηλώνονται σε κάθε λέξη ξεχωριστά και χάνουν χρόνο προσπαθώντας να ερμηνεύσουν τις λέξεις μια μια με συνέπεια να μην μπορούν να συγκρατήσουν τα σημαντικά σημεία για την κατανόηση του κειμένου και χάνουν την επαφή με το σύνολό του. Επίσης, συχνά η ανάγνωση γίνεται μηχανικά χωρίς να συνοδεύεται από κατανόηση, συνήθως όταν δεν υπάρχει ενδιαφέρον ή όταν το κείμενο παρουσιάζει πολλές δυσκολίες και αποθαρρύνει τον αναγνώστη (Ψάλτου-Joycey, 2004).

Για να αντιμετωπιστούν τα παραπάνω προβλήματα κατά τη διδασκαλία της δεξιότητας αυτής είναι απαραίτητο ο εκπαιδευτικός να προβεί σε κάποιες ενέργειες. Βασική προϋπόθεση είναι το είδος του κειμένου που θα επιλεγεί. Θα πρέπει να ανταποκρίνεται στα δεδομένα της ηλικίας, των ενδιαφερόντων και του μαθησιακού επιπέδου των μαθητών και να είναι όσο το δυνατόν επίκαιρο και αυθεντικό, ώστε να τους δημιουργεί εσωτερικό κίνητρο για την εμπλοκή στη διαδικασία. Παράλληλα, είναι σημαντικό να συνοδεύεται το κείμενο από δραστηριότητες επικοινωνιακού τύπου, ώστε να δημιουργείται επίσης κίνητρο στον μαθητή για την ανάγνωση του κειμένου. Είναι πολύ σημαντική η χρήση στρατηγικών, γιατί θα βοηθήσει στην αντιμετώπιση του κειμένου με πιο αποτελεσματικό τρόπο, ώστε να επιτευχθεί η κατανόηση ευχερέστερα και ταχύτερα. Η ανάγνωση μπορεί να ιδωθεί και ως διαδικασία επίλυσης ενός προβλήματος, όπου ο αναγνώστης για να φτάσει στο στόχο του που είναι η κατανόηση εφαρμόζει ποικίλες στρατηγικές (Γρίβα, Σέμογλου, Μπουνόβας, Κοσσυβάκη, 2009). Για παράδειγμα θα μπορέσουν να ξεφύγουν από στενά όρια της λέξης (ανάγνωση από τη βάση προς την κορυφή, bottom-up) και να

αντιμετωπίσουν το κείμενο συνολικά (από την κορυφή στη βάση, top-down), θα μπορέσουν να συμπεράνουν το νόημα από τα συμφραζόμενα, να επιστρατεύουν ήδη υπάρχουσες γνώσεις, κ.α.

Οι δραστηριότητες που συνοδεύουν την άσκηση στην κατανόηση γραπτού λόγου καλό είναι να εμπλέκουν τους μαθητές σε συνεργασία μεταξύ τους, ώστε να δημιουργούνται προϋποθέσεις και για περαιτέρω χρήση της γλώσσας με τη μορφή και των άλλων δεξιοτήτων, όπως είναι η ανάπτυξη κάποιας μορφής προφορικού λόγου ή η παραγωγή κάποιου είδους γραπτού κειμένου.

Σε γενικές γραμμές οι δραστηριότητες θα πρέπει να αναπτύσσονται σε τρία στάδια εφαρμόζοντας το δραστηριοκεντικό μοντέλο, το στάδιο πριν, κατά τη διάρκεια και μετά την ανάγνωση. Κατά το προαναγνωστικό στάδιο (pre-reading phase) θα πρέπει να προετοιμαστούν οι μαθητές και να κινητοποιηθεί το ενδιαφέρον τους δίνοντάς τους έναν στόχο για τη διεκπεραίωση της ανάγνωσης. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την ενεργοποίηση γνώσεων που κατέχουν σχετικά με το θέμα, με καταιγισμό ιδεών σχετικά με αυτό, με πρόβλεψη του περιεχομένου με αφορμή κάποια εικόνα ή τον τίτλο. Επίσης, μπορεί ο διδάσκων να δώσει κάποιες ερωτήσεις και κάποιους άξονες, ώστε να εστιαστεί η προσοχή κατά την ανάγνωση σε αυτές. Ακόμη, η παροχή κάποιου προκαταρκτικού λεξιλογίου θα μπορούσε να διευκολύνει τη διεξαγωγή της διαδικασίας.

Κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης (while reading phase) οι μαθητές πρέπει να ενεργοποιήσουν μια σειρά στρατηγικές για να κατανοήσουν το κείμενο και να διεκπεραιώσουν τις δραστηριότητες που τους έχουν ανατεθεί. Τέτοιες δραστηριότητες μπορεί να είναι ερωτήσεις ανοιχτού ή κλειστού τύπου, έλεγχος προβλέψεων που έγιναν κατά το προηγούμενο στάδιο, διατύπωση ή αντιστοίχιση τίτλων με παραγράφους, εντοπισμός των βασικών νοηματικών αξόνων ή λεπτομερειών από το κείμενο, να συμπληρώσουν χάρτες ή διαγράμματα, να βάλουν εικόνες σε σωστή σειρά, κ.α. Μετά την ανάγνωση (post reading phase) ακολουθούν δραστηριότητες για την ενίσχυση της γλωσσικής ικανότητας εστιάζοντας στο νέο λεξιλόγιο και τις γραμματικές δομές, για εμπάθυνση στο θέμα και για την περαιτέρω ανάπτυξη και των άλλων δεξιοτήτων. Σχετικά με το τελευταίο μπορεί να ζητηθεί η παραγωγή γραπτού κειμένου με αφορμή το κείμενο που αναγνώστηκε, όπως περίληψή του, τροποποίηση του τέλους μιας ιστορίας, κάποια δική τους σχετική εργασία.

2.4.4 Η δεξιότητα της παραγωγής γραπτού λόγου

Η παραγωγή γραπτού λόγου είναι μια πολύπλοκη διαδικασία που κινητοποιεί ανώτερες γνωστικές λειτουργίες και γλωσσικές δεξιότητες. Είναι μια επικοινωνιακή πράξη που ως τέτοια χρειάζεται ένα κοινωνικό πλαίσιο για να εφαρμοστεί, αλλά και ένα μέσο για να πραγματοποιηθεί. Η διαφορά του γραπτού λόγου από τον προφορικό είναι ότι υπακούει σε άλλου είδους συμβάσεις που επιβάλλονται από το είδος του λόγου στο οποίο ανήκει και αφορούν τόσο την εξωτερική του εμφάνιση όσο και τη δομή και το περιεχόμενό του. Επιπλέον, η χρήση του γλωσσικού συστήματος απαιτεί μεγαλύτερη ορθότητα τόσο ως προς τη γραμματική όσο και ως προς το λεξιλόγιο.

Η δεξιότητα της γραφής δεν αποκτάται αυτόματα, αλλά μέχρι να εσωτερικευθεί και να μετατραπεί σε αυτόματη συμπεριφορά προσλαμβάνει διαδοχικά ορισμένες μορφές, οι κυριότερες από τις οποίες είναι οι ακόλουθες: α) η αντιγραφή, που είναι μια μηχανιστική διαδικασία με στόχο την εξοικείωση με τα γραπτά σύμβολα της γλώσσας, β) η υπαγόρευση, που είναι πιο εξελιγμένη διαδικασία, γιατί προϋποθέτει τη σύνδεση του νοήματος του κειμένου με τη γραπτή απόδοσή του, γ) η γραπτή δραστηριότητα περιοριστικού τύπου, που συνίσταται από σύντομες γραπτές απαντήσεις σε ερωτήματα γνωστά στους μαθητές, δ) η καθοδηγούμενη γραπτή δραστηριότητα, όταν ο διδάσκων παρέχει διευκολύνσεις για τη σύνταξη ενός κειμένου δίνοντας στους μαθητές ένα πρότυπο κείμενο και οδηγίες για τη σύνταξη του δικού τους κειμένου, ε) η παραγωγή αυθεντικών κειμένων, δηλαδή κειμένων που χαρακτηρίζονται από επικοινωνιακή σκοπιμότητα, η οποία είναι δυνατόν να επιτευχθεί και στη σχολική τάξη, όταν η δραστηριότητα εντάσσεται σε επικοινωνιακό πλαίσιο έχοντας συγκεκριμένο στόχο και αποδέκτη (Μήτσης 2004).

Εκτός από τη γνώση του επικοινωνιακού πλαισίου για να διεκπεραιωθεί αποτελεσματικά η διαδικασία γραπτής έκφρασης θα πρέπει να υπάρχει γνώση για το περιεχόμενο, γνώση του γλωσσικού συστήματος, καθώς και της διαδικασίας της συγγραφής. Επιπλέον, θα πρέπει να εξασφαλίζεται η συνοχή τόσο σε θεματικό όσο και σε γλωσσικό επίπεδο.

Η διαδικασία της συγγραφής περιλαμβάνει πέντε στάδια: α) η συλλογή του υλικού, β) η συγκρότηση προσχέδιου εργασίας, το οποίο θα χρησιμεύσει ως οδηγός, γ) η γραφή του κειμένου, δ) η επιμέλεια-διόρθωση, ε) η παραγωγή του τελικού κειμένου (Μήτσης, 2004).

Τα κείμενα που μπορούν να παραχθούν ποικίλλουν ανάλογα με το επίπεδο και την ηλικία των μαθητευόμενων. Μπορεί να είναι από απλή σύνταξη χρηστικών

κειμένων, όπως μια αίτηση, συμπλήρωση εντύπων, σύνταξη κειμένου, ιστορίας ή διαλόγου που βασίζεται σε μια σειρά εικόνων, συμπλήρωση ενός ημιτελούς κειμένου ή αλλαγή του τέλους μιας ιστορίας, μια φιλική ή μια επίσημη επιστολή, ένα ηλεκτρονικό μήνυμα, άρθρο, ομιλία, κριτική, κ.α.

Η παραγωγή γραπτού λόγου μπορεί να παρουσιάζει πολλές δυσκολίες για τους διδασκόμενους τη Γ2. Μια απ' τις βασικές δυσκολίες είναι η ορθογραφία που στην περίπτωση της ελληνικής είναι ιστορική και συχνά τα φωνήματα δεν αντιστοιχούν σε έναν φθόγγο. Τα προβλήματα της ορθογραφίας επιλύονται ως ένα βαθμό με την ανάγνωση κειμένων, την αντιγραφή και την επανάληψη (Ψάλτου-Joycey, 2004). Το ζήτημα του λεξιλογίου, της γνώσης των συντακτικών δομών και του γλωσσικού συστήματος εν γένει είναι στοιχεία περισσότερο απαραίτητα στη συγκεκριμένη δεξιότητα. Σημαντική δυσκολία παρουσιάζει η αναγνώριση του κειμενικού είδους που ζητείται να παραχθεί και η προσαρμογή του ύφους του παραγόμενου κειμένου. Ο τρόπος δόμησης των κειμένων συχνά πάσχει από έλλειψη συνοχής τόσο σε επίπεδο μορφής όσο και σε επίπεδο περιεχομένου.

Για να αντιμετωπιστούν οι παραπάνω δυσκολίες θα πρέπει ο δάσκαλος να παρέχει την απαραίτητη υποστήριξη στους μαθητές. Συγκεκριμένα, θα πρέπει να δηλώνεται ξεκάθαρα το κειμενικό είδος και η περίσταση επικοινωνίας, να εξοικειώνονται οι μαθητές με ποικιλία κειμενικών ειδών και να μελετάται η δομή τους. Τέλος, σημαντική είναι η καλλιέργεια στρατηγικών, η οποία μπορεί να διδαχτεί στα τρία στάδια της διδασκαλίας: στο προσυγγραφικό (pre-writing phase), στο στάδιο της συγγραφής (writing phase), στο μετασυγγραφικό (post-writing phase).

Στο πρώτο στάδιο εντάσσεται η φάση της συγκέντρωσης του υλικού και της οργάνωσής του. Μέσω της χρήσης πηγών, της ενεργοποίησης προϋπάρχουσας γνώσης, του καταιγισμού ιδεών μπορεί να προκύψει το περιεχόμενο της γραπτής δραστηριότητας. Οι μαθητές θα πρέπει να αντιληφθούν τα χαρακτηριστικά των διαφορετικών κειμενικών ειδών, να κατανοήσουν το θέμα και το επικοινωνιακό πλαίσιο της δραστηριότητας, να εξοικειωθούν με τη διαδικασία της συγγραφής και της οργάνωσης ιδεών σε ένα προσχέδιο, να εξοικειωθούν με το σχετικό λεξιλόγιο. Κατά το στάδιο της συγγραφής οι μαθητές διατυπώνουν και αναδιατυπώνουν τις ιδέες τους, επεξεργάζονται τη δομή και φροντίζουν για τη συνοχή των κειμένων τόσο σε νοηματικό όσο και σε λεκτικό επίπεδο, επιλέγουν τις κατάλληλες γραμματικές και συντακτικές σχέσεις. Στο μετασυγγραφικό στάδιο εντάσσεται ο έλεγχος της δομής, του περιεχομένου, της χρήσης του γλωσσικού κώδικα. Καλούνται οι μαθητές να

εντοπίσουν ασάφειες, να επανεξετάσουν τη διατύπωση, να διαγράψουν το άσχετο υλικό, να συμπληρώσουν στοιχεία για να εξασφαλιστεί η νοηματική συνοχή, να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιο, να ελέγξουν την ορθογραφία. Με τον αυτοέλεγχο και την αυτοαξιολόγηση θα ασκηθούν οι μαθητές στο να εντοπίζουν προβλήματα ως προς την ακρίβεια, τη σαφήνεια, το ύφος και την καταλληλότητα των γλωσσικών επιλογών, ώστε να παραχθεί το τελικό κείμενο.

3. Σύγχρονες προσεγγίσεις στη διδασκαλία της ιστορίας

3.1 Η ανάγκη προσαρμογής της διδασκαλίας στις σύγχρονες επιστημολογικές προσεγγίσεις

Το μάθημα της ιστορίας δομείται συνήθως στη βάση της παραδοσιακής προσέγγισης του παρελθόντος που στηρίζεται στα επιστημολογικά και μεθοδολογικά εργαλεία του ιστορισμού, του εμπειρισμού και του θετικισμού. Η ιστορία αντιμετωπίζεται ως ένα γραμμικό αφήγημα, όπου η αλληλουχία των ιστορικών γεγονότων συγκροτεί το συνεκτικό αφήγημα του εθνοκεντρισμού. Με αυτό τον τρόπο ο ιστορικός λόγος ιδεολογικοποιείται. Το πρόβλημα επομένως έγκειται στον τρόπο με το οποίο θα περάσουμε από την παραδοσιακή αυτή προσέγγιση που κυριαρχεί ακόμα στα αναλυτικά προγράμματα στη σύγχρονη ιστορική σκέψη, σε μια αντίληψη που θα αναδεικνύει την πολυπρισματικότητα και την πολυμέρεια του παρελθόντος (Κόκκινος, 1998).

Η ιστορία δεν αναπαριστά τη βιωμένη πραγματικότητα, αλλά την ανασυγκροτεί μέσα από το πρίσμα του εκάστοτε παρόντος, το οποίο είναι διαφορετικό κάθε φορά και συγκροτείται από ποικιλία παραγόντων, όπως είναι οι εκάστοτε ιδεολογικές και πολιτικές αντιλήψεις, οι επιστημολογικές προσεγγίσεις, οι ιδιαιτερότητες του ερευνητή. Αλλά και οι ίδιες οι ιστορικές πηγές δεν αναπαριστούν πιστά το παρελθόν, αφού παρουσιάζονται διαμεσολαβημένες μέσω κάποιας ερμηνευτικής οπτικής. Σύμφωνα με τον Μονιότ (Κόκκινος, 1998:320) «το παρελθόν δεν έχει πραγματική υπόσταση, αλλά συντίθεται από ίχνη». Αυτό σημαίνει ότι παρά την ενδεχόμενη αυθεντικότητα των ιχνών, η γνώση του παρελθόντος διαμεσολαβείται και καθορίζεται από το παρόν. Κατ' αυτό τον τρόπο σύμφωνα με τον Μονιότ «η ιστορία συνιστά διανοητική κατασκευή» (Κόκκινος, 1998:320). Καθοριστική επομένως, τόσο για την ιστοριογραφία όσο και για τη διδασκαλία της ιστορίας είναι η οπτική με την οποία προσεγγίζεται το ιστορικό υλικό, η σκοπιμότητα στην οποία υποβάλλεται. Όσον αφορά τη διδασκαλία η σκοπιμότητα που εξυπηρετείται καθορίζει τόσο το διδακτικό υλικό όσο και τη διδακτική προσέγγισή του (τι και πώς διδάσκουμε). «Δεν είναι δυνατόν για παράδειγμα να διδαχθούν όλα όσα έγιναν στο παρελθόν ούτε να αντιμετωπίσουμε ισότιμα κάθε σκοπό» (Barton, Levstik, 2007:49).

Η οπτική αυτή έχει διαμορφώσει μια νέα προσέγγιση στη διδακτική της ιστορίας που έχει στο επίκεντρο το υποκείμενο της μάθησης και προσανατολίζεται σε ανακαλυπτικές μεθόδους διδασκαλίας. Ο μαθητής εισάγεται στη μέθοδο του ιστορικού, ώστε να προσεγγίσει μέσα από βιωματικές μεθόδους το παρελθόν και να κινητοποιήσει τις δικές του ερμηνευτικές διαδικασίες (Κόκκινος, 1998, 2003). Η αξιοποίηση των πηγών και του ιστορικού τοπίου αποτελούν προϋποθέσεις για μια τέτοια προσέγγιση. Το πεδίο της τοπικής ιστορίας παρέχει περισσότερες δυνατότητες για άμεση επαφή με τις πηγές και τα σημάδια του παρελθόντος.

Στην παρούσα έρευνα έγινε απόπειρα να αξιοποιηθούν τέτοιου είδους προσεγγίσεις προσαρμοσμένες σε ένα μαθησιακό περιβάλλον διαφορετικό από αυτό της τυπικής εκπαίδευσης, για το οποίο έχουν αρχικά προταθεί και ενταγμένες στο διαθεματικό πλαίσιο της μεθόδου της ΟΕΠΓ.

3.2 Η διδασκαλία της ιστορίας υπό το πρίσμα της δημοκρατικής πολιτειότητας

Οι Keith Barton και Linda Levstik στο βιβλίο τους «Διδάσκοντας ιστορία για το συλλογικό αγαθό» (2007) προτείνουν μια προσέγγιση στη διδασκαλία της ιστορίας που στηρίζεται σε ένα όραμα ανθρωπιστικής εκπαίδευσης προσανατολισμένο στην προετοιμασία των μαθητών για τη συμμετοχική δημοκρατία. Αφετηρία αποτελεί το δεδομένο ότι δεν υπάρχει «ουδέτερη» ή «αντικειμενική» προσέγγιση στην ιστορία και ότι ο προσανατολισμός δίνεται μόνο από τους σκοπούς που δεχόμαστε για το αντικείμενο. Ως τέτοιο προσανατολισμό υιοθετούν την ανάγκη προετοιμασίας των μαθητών για τη δημοκρατική πολιτειότητα.

Η δημοκρατική πολιτειότητα αφορά τη δημιουργία ενεργών και σκεπτόμενων πολιτών. Μπορεί να έχει δύο διαστάσεις: να αφορά τον τρόπο με τον οποίο τα άτομα αλληλεπιδρούν με την πολιτεία, αλλά και τις ευρύτερες κοινωνικές αλληλεπιδράσεις που αναπτύσσονται για την επίτευξη της δημοκρατίας. Είναι σημαντικό οι μαθητές να γνωρίζουν τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί το πολίτευμα και να έχουν τις απαιτούμενες δεξιότητες για τη λήψη ορθολογικών αποφάσεων σε ζητήματα δημόσιας διοίκησης. Αλλά η πολιτειότητα συνίσταται επίσης στη συμμετοχή στην κοινωνία των πολιτών, στους θεσμούς δηλαδή που εξυπηρετούν την κάλυψη αναγκών της κοινωνικής ζωής, όπως σωματεία, οργανισμοί, σύλλογοι, που δίνουν τη δυνατότητα στους πολίτες να διαμορφώσουν κοινά διαφέροντα και να λαμβάνουν από κοινού αποφάσεις για ζητήματα που επηρεάζουν το μέλλον τους. Η συμμετοχή με στόχο το συλλογικό αγαθό μπορεί να επιφέρει συναίνεση και εξομάλυνση των

αντικρουόμενων συμφερόντων. Το κοινό έδαφος δημιουργείται μέσα από τη διαδικασία της συμμετοχής και ουσιαστικά μέσα από αυτήν και από το δημοκρατικό διάλογο ορίζεται το συλλογικό αγαθό. Η δημοκρατία είναι κάτι δυναμικό, κάτι που χτίζεται και δημιουργείται συνεχώς μέσα από τη συμμετοχή. Σε αυτή την αντίληψη της δημοκρατίας μπορεί να συμβάλει η ιστορία ως αντικείμενο ανάπτυξης της πολιτειότητας.

Σύμφωνα με τους Barton και Levstik για να είναι καλύτερα προετοιμασμένοι οι μαθητές για τη δημοκρατική πολιτειότητα πρέπει να λάβουν μια ευρεία ανθρωπιστική εκπαίδευση, η οποία προϋποθέτει να διέπεται η διδασκαλία της ιστορίας από τρία κεντρικά στοιχεία. Πρωτίστως, θα πρέπει να προάγει την έλλογη κρίση, κάτι που μπορεί να επιτευχθεί με το στοχασμό επί των αιτίων των ιστορικών γεγονότων και διαδικασιών, της σχετικής σπουδαιότητάς τους, των δυνητικών αποτελεσμάτων εναλλακτικών δράσεων, των προεκτάσεων του παρελθόντος στο μέλλον. Δεύτερο χαρακτηριστικό της ανθρωπιστικής μελέτης της ιστορίας είναι ότι προάγει μια ευρεία αντίληψη της ανθρωπότητας. Η ιστορία υπηρετεί αποτελεσματικά αυτόν τον σκοπό, επειδή η μελέτη άλλων εποχών και άλλων πολιτισμών αποδεικνύει ότι η δική μας κοινωνία δεν αποτελεί ένα αιώνιο και καθολικό πρότυπο, αλλά ένα σύνολο τρόπων ανάμεσα σε πολλούς άλλους. Κατά συνέπεια συντελεί στην κατανόηση της ύπαρξης διαφορετικών από τους δικούς μας τρόπων σκέψης και πράξης και της αποδοχής των πολιτισμικών διαφορών. Ο διάλογος διεξάγεται ουσιαστικά μόνο όταν δεχόμαστε πως οι πεποιθήσεις εκείνων με τους οποίους διαφωνούμε ενδέχεται να έχουν ορθολογική βάση. Το τελευταίο χαρακτηριστικό της ανθρωπιστικής μελέτης της ιστορίας κατά τους Barton και Levstik είναι ότι περιλαμβάνει τη διαβουλευτική διαδικασία για το συλλογικό αγαθό. Οι συζητήσεις για την προαγωγή της κοινωνικής ευημερίας βρίσκονται στην καρδιά της συμμετοχικής δημοκρατίας και η ιστορία μπορεί να συμβάλει στην προετοιμασία των μαθητών για τη συμμετοχή τους σε τέτοιες διαβουλεύσεις. Αυτό μπορεί να γίνει δίνοντας στους μαθητές την ευκαιρία να στοχαστούν και να συζητήσουν πάνω στο συλλογικό αγαθό. Η ενασχόληση με ιστορικά θέματα που ωθούν σε προβληματισμό σχετικά με ζητήματα δικαιοσύνης, στη διατύπωση κρίσεων και στην υποστήριξη θέσεων μπορούν να προωθήσουν το διάλογο. Σκοπός μιας τέτοιας διαδικασίας είναι να δώσει στους μαθητές τη δυνατότητα να συνεργαστούν με τους άλλους, για να καταλήξουν σε δικά τους συμπεράσματα και όχι να αναπαράγουν τις πεποιθήσεις των εκπαιδευτικών, των σχολικών εγχειριδίων, των ιστορικών ή των πολιτικών.

3.3 Λειτουργίες και εργαλεία για τη διδασκαλία της ιστορίας με στόχο τη δημοκρατική πολιτειότητα

Το σκοπό της εκπαίδευσης στη δημοκρατική πολιτειότητα μπορούν εξυπηρετήσουν οι διάφορες λειτουργίες και τα εργαλεία της ιστορικής διδασκαλίας. Σύμφωνα με τους Barton και Levstik κατά τη διδασκαλία της ιστορίας συντελούνται τέσσερις λειτουργίες. Οι μαθητές κάνουν ταυτίσεις, συνδέσεις ανάμεσα στον εαυτό τους και στους ανθρώπους του παρελθόντος. Επίσης, αναλύουν και διαπιστώνουν αιτιακές σχέσεις. Τρίτον, ανταποκρίνονται ηθικά, θυμούνται, θαυμάζουν ή αποδοκιμάζουν ανθρώπους και γεγονότα του παρελθόντος. Τέλος, εκθέτουν πληροφορίες σχετικά με το παρελθόν. Αυτές οι τέσσερις λειτουργίες περιέχουν επιμέρους διαφοροποιήσεις ανάλογα με τους σκοπούς που καλούνται να εξυπηρετήσουν και επιπλέον δεν είναι αμοιβαία αποκλειόμενες.

Για τη διαμεσολάβηση αυτών των λειτουργιών επιστρατεύονται διάφορα πολιτισμικά εργαλεία, τα οποία κατά τους Barton και Levstik είναι το ιστορικό αφήγημα, η έρευνα και η ενσυναίσθηση.

Αναλυτικότερα, η πρώτη λειτουργία της διδασκαλίας είναι η συγκρότηση ταυτότητας. Η ταύτιση με την κοινότητα είναι απαραίτητη για τη δημοκρατική ζωή, γιατί αποτελεί κίνητρο αναζήτησης του συλλογικού αγαθού. Συχνά η ιστορία χρησιμοποιείται για να προαγάγει την ταύτιση με μια συγκεκριμένη ομάδα, το έθνος. Σ' αυτή την περίπτωση συνήθως το παρελθόν παρουσιάζεται ως άξιο σεβασμού και θαυμασμού και καθαγιάζει την «καθεστηκυία τάξη». Η ιστορία χρησιμοποιείται συχνά για να εμπνεύσει πατριωτικό ενθουσιασμό και σε πολλές περιπτώσεις милитарισμό. Για να συμμετέχουν όμως οι μαθητές στη διαβούλευση για το συλλογικό αγαθό θα πρέπει να υπερβούν τις εσωστρεφείς ταυτίσεις. Θα πρέπει να υπάρχει ιδεολογική ανοχή εκ μέρους του κράτους σε ζητήματα που αφορούν τη συγκρότηση συλλογικών ταυτοτήτων (Κόκκινος, 1998).

Η αναλυτική σκοπιά στην ιστορία συνίσταται στην έρευνα των συνδέσεων ανάμεσα σε ανεξάρτητα γεγονότα, προκειμένου να διαπιστωθεί κάποια εξελικτική τάση, μια αιτιακή σχέση ή λογική δομή. Μια τέτοια προσέγγιση του παρελθόντος μπορεί να μας βοηθήσει να κατανοήσουμε τους θεσμούς, τις στάσεις και τα πολιτισμικά πρότυπα του σήμερα, καθώς θα ανιχνεύουμε την προέλευση και την εξέλιξή τους στο παρελθόν. Βοηθώντας τους μαθητές να κατανοήσουν πώς οι αποφάσεις του παρελθόντος οδήγησαν σε σημερινές καταστάσεις τους προετοιμάζουμε για τη συμμετοχική δημοκρατία, γιατί γίνεται κατανοητό πώς η

δράση του ανθρώπου επηρεάζει την ιστορική πορεία. Όπως οι άνθρωποι στο παρελθόν με τις αποφάσεις τους έχτισαν το μέλλον, το ίδιο ελεύθεροι αλλά και υπεύθυνοι είμαστε κι εμείς σήμερα να διαμορφώσουμε τις συνθήκες που έπονται.

Η ιστορική ανάλυση μπορεί επίσης να δώσει μαθήματα για το παρόν. Αν και κάθε ιστορική κατάσταση είναι μοναδική, είναι ωστόσο αποδεκτό ότι υπάρχουν κάποιες κανονικότητες που μπορούν να μας διευκολύνουν στην εξέταση πιθανών συνεπειών των σημερινών πράξεων. Βέβαια, η δυνατότητα προβλέψεων δεν υπάρχει αλλά, απλά μέσω της εμπειρίας τρίτων βρισκόμαστε σε σχετικά πλεονεκτική θέση, γιατί μπορεί να αποφύγουμε μελλοντικούς αιφνιδιασμούς. Παρόμοια προσέγγιση είναι και η αναζήτηση αναλογιών με γεγονότα και συνθήκες του παρελθόντος. Όπως έχει επισημάνει ο Arthur M. Schlesinger Jr, όλες οι αποφάσεις της δημόσιας πολιτικής είναι στην ουσία ιστορικές, επειδή πάντα εμπεριέχουν μια «υπόθεση για το μέλλον, η οποία συνάγεται από την εμπειρία του παρελθόντος» (Barton, Levstik, 2007:117). Η πιο περίφημη φράση αυτής της άποψης για τη χρησιμότητα της ιστορίας είναι του George Santayana, ο οποίος υποστήριξε ότι «όποιος δε θυμάται το παρελθόν είναι καταδικασμένος να το ξαναζήσει» (Barton, Levstik, 2007:118). Τέλος, η μάθηση του τρόπου με τον οποίο αποκτάται η γνώση για το παρελθόν και διαμορφώνονται οι ιστορικές θεωρήσεις συντελεί στη συνειδητοποίηση της σχετικότητας της ιστορικής αφήγησης και της αμφισβήτησης των κυρίαρχων ερμηνειών. Με την παρουσίαση αντικρουόμενων στοιχείων και οπτικών γωνιών οι μαθητές ενεργοποιούνται, ώστε να κρίνουν τις ιστορικές θεωρήσεις.

Οι έννοιες του δίκαιου και του άδικου βρίσκονται στην καρδιά της συμμετοχικής δημοκρατίας, επειδή επηρεάζουν τις αποφάσεις που λαμβάνουμε στη δημόσια σφαίρα. Τέτοιου είδους ερωτήματα στοιχειοθετούν την ηθική πλευρά της διδασκαλίας της ιστορίας και μπορεί να προσανατολίζονται σε διάφορους σκοπούς. Οι Barton και Levstik επικεντρώνονται στη μνήμη, την καταδίκη και το θαυμασμό. Τιμούμε τους ανθρώπους που έζησαν πριν από εμάς όχι απαραίτητα για κάποιο συγκεκριμένο επίτευγμα, αλλά επειδή αισθανόμαστε ότι είναι σωστό να τους θυμόμαστε. Η μνήμη αυτή λειτουργεί ως εκπλήρωση του χρέους απέναντι στις ζωές των ανθρώπων που έχουν υποφέρει κι έχουν πεθάνει. Τότε μπορεί να αναγκαστούμε να αναζητήσουμε τις αιτίες των τραγωδιών, ώστε να τις αποφύγουμε στο μέλλον. Οι ηθικές αποκρίσεις στην ιστορία συχνά περιστρέφονται γύρω από ζητήματα δικαιοσύνης. Αν ενδιαφερόμαστε για το συλλογικό αγαθό, τότε πρέπει να επιλέγουμε θέματα προς διδασκαλία που μπορούν να προαγάγουν το διάλογο γι' αυτά τα

ζητήματα. Δεν αρκεί όμως να εντοπίσουμε το άδικο στις πράξεις του παρελθόντος, αλλά και να είμαστε σε θέση να εντοπίσουμε τα θετικά βήματα που θα εξασφαλίσουν τη δικαιοσύνη. Επίσης, θα πρέπει να γίνεται σύγκριση των ιστορικών αδικιών με αντίστοιχα σύγχρονα προβλήματα. Τέλος, σε μικρούς μαθητές θα μπορούσε να εξυπηρετηθεί ο στόχος της δημοκρατικής πολιτειότητας με την υποκίνηση θαυμασμού και μίμησης ενάρετων πράξεων και όχι ενάρετων ανθρώπων, γιατί τα πρόσωπα μπορεί να συγκροτούνται και από ελαττώματα.

Τελευταία λειτουργία της διδασκαλίας της ιστορίας είναι η παρουσίαση των ιστορικών πληροφοριών. Είναι μια απαραίτητη δραστηριότητα, γιατί παρέχει το πρωταρχικό υλικό για να κρίνουν οι μαθητές, να κατανοήσουν την ανθρωπότητα και να διαβουλευτούν για το συλλογικό αγαθό. Η παρουσίαση μ' αυτή την έννοια μπορεί να αποτελέσει υπηρεσία προς τους άλλους ανθρώπους από αυτόν που την επιτελεί, αρκεί να αποκαλύπτει την οπτική της και τις επιλογές που καθόρισαν το σχηματισμό της, γιατί μια προσέγγιση του παρελθόντος δεν μπορεί να είναι απαλλαγμένη από την υποκειμενική σκοπιά. Επίσης, θα ήταν πιο χρήσιμη η παρουσίαση, αν λάμβανε υπόψη τις ανάγκες αυτών στους οποίους απευθύνεται.

Όσον αφορά τα εργαλεία της ιστορικής διδασκαλίας οι Barton και Levstik κατατάσσουν πρώτο το αφήγημα. Το αφήγημα είναι ένα ισχυρό πολιτισμικό εργαλείο. Σύμφωνα με τον ορισμό των David Bordwell και Kristin Thompson το αφήγημα είναι «μια αλυσίδα γεγονότων με σχέση αιτίου-αιτιατού που εκτυλίσσονται στο χρόνο και στο χώρο» (Barton, Levstik, 2007:180). Σκοπός του αφηγήματος είναι η αιτιακή εξήγηση και η πρόσδοση συνοχής στην ιστορία. Ωστόσο, παρουσιάζει προβλήματα ως εργαλείο, γιατί περιορίζει την κατανόηση του παρελθόντος, αν δεν τη διαστρεβλώνει. Κατ' αρχάς θέτει όρια στην αφήγηση του παρελθόντος κάνοντας αναγκαστικά επιλογές. Επίσης, τα όρια προκύπτουν όταν το αφήγημα συγχέεται με την ίδια την ιστορία απαξιώνοντας τα εναλλακτικά αφηγήματα και τους εναλλακτικούς τρόπους αντίληψης της ιστορίας. Επειδή είναι ένα ισχυρό εργαλείο τείνουμε να πιστεύουμε ότι είναι καθεαυτό αληθές και όχι ότι εκφράζει το αποτέλεσμα επιλογών. Μάλιστα, συνήθως συγκροτείται έτσι ώστε να εξυπηρετεί τη διαμόρφωση, εσωτερίκευση και αναπαραγωγή παραδειγματικών προτύπων που αντλούνται επιλεκτικά από το παρελθόν (Κόκκινος,1998). Ο Κόκκινος (1998:386) υποστηρίζει ότι « ο αφηγηματικός ιστός υποβαστάζει λογικά την έννοια της ιστορικότητας, αλλά μόνο στην επιλεκτική του χρήση σε ρόλο κριτικής συμπίκνωσης

των ιστορικών δρώμενων ή σε ρόλο αντιπαράστασης του θεωρητικού και μεθοδολογικού προβληματισμού που αναπτύσσεται στο πεδίο της ιστοριογραφίας»

Δεύτερο εργαλείο στη διαδικασία της ιστορικής διδασκαλίας που μπορεί να συμβάλει στο στόχο της δημοκρατικής πολιτειότητας είναι η έρευνα. Η έρευνα αντιμετωπίζει το ιστορικό θέμα ως επίδικο πρόβλημα που κινητοποιεί μια διαδικασία συλλογής δεδομένων για την επίλυσή του. Έτσι επιτυγχάνεται η κατανόηση με τον καλύτερο τρόπο. Η κατανόηση είναι θεμελιώδης για τη δημοκρατία. Σε μια κοινωνία στην οποία οι πολίτες αυτοκυβερνώνται πρέπει να διαθέτουν την κατανόηση που προϋποτίθεται για να λάβουν αποφάσεις σύμφωνες με τις αξίες και τις πεποιθήσεις τους. Επίσης, εξοικειώνει τους μαθητές με μια διαδικασία κρίσιμη για τον δημοκρατικό πλουραλισμό: την εξαγωγή συμπερασμάτων βασισμένων σε στοιχεία. Ακόμη, μέσα από την έρευνα προκύπτουν θέματα προς συζήτηση και ενισχύεται η διαδικασία της διαβούλευσης που είναι βασικό συστατικό της δημοκρατίας. Η έρευνα βασίζεται στην επαφή με πρωτογενές διδακτικό υλικό με αυθεντικές ιστορικές πηγές, οι οποίες δε θα εκλαμβάνονται ως αδιαμεσολάβητο αποδεικτικό υλικό. Με τον τρόπο αυτό οι μαθητευόμενοι εμπλέκονται προσωπικά στη διαδικασία παραγωγής της ιστορικής γνώσης και τους δίνεται η δυνατότητα διαμόρφωσης στοιχειωδών ερευνητικών δεξιοτήτων (διαδικαστική γνώση) (Κόκκινος, 1998).

Αποτελεσματικό εργαλείο σύμφωνα με τους Barton και Levstik για τη μελέτη του παρελθόντος είναι και η έννοια της ενσυναίσθησης (empathy). Ο όρος σημαίνει την ικανότητα να φανταστούμε τις σκέψεις και τα αισθήματα των άλλων ανθρώπων από τη δική τους σκοπιά (Barton, Levstik, 2007: 273). Μόνο αναγνωρίζοντας τις διαφορετικές οπτικές των ανθρώπων που έζησαν πριν από εμάς θα μπορούσαμε να κατανοήσουμε τις πρακτικές τους. Όταν αναγνωρίζουμε ότι οι αξίες, οι στάσεις, οι πεποιθήσεις και οι προθέσεις των άλλων ανθρώπων είναι διαφορετικές από τις δικές μας, θέτουμε τη βάση για την αμοιβαία κατανόηση και για ουσιαστική επικοινωνία. Επιπλέον, για να είναι αποτελεσματική η συμμετοχή των ανθρώπων σε δημοκρατικές διαβουλεύσεις θα πρέπει να είναι πρόθυμοι να δεχτούν ότι οι οπτικές των άλλων είναι λογικές και όχι αποτέλεσμα άγνοιας, ανοησίας ή πλάνης. Κατ' αυτό τον τρόπο μπορούμε να αναγνωρίσουμε την ιστορικότητα και των δικών μας οπτικών. Οι οπτικές μας σήμερα δεν συνιστούν απαραίτητα το αποτέλεσμα μιας στοχαστικής και αμερόληπτης λογικής, αλλά αντικατοπτρίζουν τις πεποιθήσεις στις οποίες έχουμε κατηχηθεί ως μέλη πολιτισμικών ομάδων. Αυτό είναι και το ζητούμενο της επιτυχημένης διαπολιτισμικής επικοινωνίας. Είναι πιο εύκολο να αναγνωρίσουμε ότι

οι οπτικές των άλλων διαμορφώνονται από ένα συγκεκριμένο πολιτισμικό πλαίσιο από το να δεχτούμε ότι και οι δικές μας αποτελούν ακριβώς με τον ίδιο τρόπο αποτέλεσμα ενός πλαισίου.

Ωστόσο, η κατανόηση των αιτίων των ιστορικών γεγονότων για να εξυπηρετεί τις δημοκρατικές διαβουλεύσεις θα πρέπει να ανταποκρίνεται στο σύγχρονο ενδιαφέρον. Η κατανόηση δηλαδή των ιστορικών οπτικών μπορεί να βοηθάει να μάθουμε πώς να συζητάμε με τους άλλους, αλλά δεν ανταποκρίνεται απαραίτητα στα ενδιαφέροντά μας. Κάθε προβληματισμός μας σύμφωνα με τους Barton και Levstik πρέπει να έχει τη βάση του στο παρόν. Οι μαθητές θα αντλήσουν μεγαλύτερα οφέλη από την ιστορία αν ενδιαφέρονται για ό,τι μαθαίνουν. Εξάλλου, οι ίδιοι οι ιστορικοί στρέφουν την έρευνά τους σε ζητήματα που τους ενδιαφέρουν.

Για να είναι επομένως αποτελεσματικό εργαλείο η ενσυναίσθηση, δηλαδή η κατανόηση των οπτικών του παρελθόντος θα πρέπει να μπορεί να αξιοποιηθεί για τις σύγχρονες περιστάσεις. Θα πρέπει να κατευθύνεται σε ιστορικά ζητήματα που αφορούν το σύγχρονο άνθρωπο και μπορούν να βοηθήσουν στη λήψη αποφάσεων και στην αποτελεσματική δράση του με στόχο και στο πλαίσιο μιας συμμετοχικής δημοκρατίας.

Εν κατακλείδι, η αντίληψη που διατυπώνουν οι Barton και Levstik για την ανθρωπιστική ιστορική εκπαίδευση είναι ότι οι μαθητές πρέπει να διαβουλεύονται για τους κοινούς προβληματισμούς τους σχετικά με τη βελτίωση της κοινωνίας και στις διαβουλεύσεις αυτές αξιολογούν συστηματικά στοιχεία και εξετάζουν τις ιστορικές ρίζες των σύγχρονων ζητημάτων.

3.4 Η τοπική ιστορία

3.4.1 Εννοιολογικές διευκρινίσεις των ορίων του «τοπικού»

Το αντικείμενο της ιστορίας παρουσιάζει μεγάλη ευρύτητα, καθώς μπορεί να περιλάβει κάθε τομέα της ανθρώπινης δραστηριότητας. Η τοπική ιστορία παρουσιάζει μια όψη αυτού του φάσματος. Πρόκειται για όρο που έχει λειτουργική χρήση κυρίως στη διδακτική της ιστορίας και όχι στην ιστορική έρευνα.

Για να νοηματοδοτηθεί ο όρος θα πρέπει να προσδιοριστεί η έννοια του «τοπικού». Στη γερμανική βιβλιογραφία για τη διδακτική της ιστορίας (Baϊνά, 1997:37) γίνεται διάκριση ανάμεσα στους όρους «ιστορία της ιδιαίτερης πατρίδας» και «τοπική ιστορία» ή «ιστορία της περιοχής». Ο πρώτος όρος αναφέρεται στον πολύ περιορισμένο γεωγραφικό χώρο μέσα στον οποίο αναπτύσσει κάποιος ένα

πυκνό δίκτυο κοινωνικών δεσμών, ενώ ο δεύτερος στον ευρύτερο χώρο, ο οποίος παρουσιάζει κάποια ομοιομορφία σε παράγοντες όπως η διοίκηση, το δίκαιο, η πολιτική και οικονομική δομή. Κατά συνέπεια ο τόπος συνδέεται με το φάσμα της ανθρώπινης κοινωνικής ζωής και δεν προσδιορίζεται μόνο γεωγραφικά. Στην τοπική ιστορία επίσης, σύμφωνα με τη Βαϊνά (1997:39) περιλαμβάνεται και η ιστορία της πόλης ή πολεο-ιστορία. Επιπλέον, σήμερα με την αυξημένη κινητικότητα των πληθυσμών, τη μετανάστευση και το προσφυγικό πρόβλημα η «ιδιαίτερη πατρίδα» αποκτά σχετικό νόημα για τον μετανάστη δεύτερης γενιάς για παράδειγμα. Σ' αυτή την περίπτωση το τοπικό θα μπορούσε να οριοθετηθεί ως το άμεσο περιβάλλον και η γνώση της ιστορίας αυτού του περιβάλλοντος θα μπορούσε να αποβεί ωφέλιμη για τη δημιουργική ένταξη σ' αυτό των ατόμων με διαφορετική καταγωγή (Βαϊνά, 1997).

3.4.2 Η τοπική ιστορία στο πλαίσιο των ιστορικών σπουδών και της εκπαίδευσης

Η τοπική ιστορία οριοθετήθηκε κατά το 19^ο αιώνα στη βάση μιας διχοτομίας που κατασκευάστηκε σε σχέση με τη γενική ιστορία. Η τοπική ιστορία εμφανίστηκε ως υπάλληλη της γενικής για λόγους που σχετίζονται με τη συγκρότηση και ενίσχυση του εθνικού κράτους (Ρεπούση, 2000β). Στην Ευρώπη συνδέθηκε με μια συντηρητική αντίληψη που στόχευε στη διατήρηση παλιών αξιών σε αντιπαράθεση με τις ιδέες του διαφωτισμού και της γαλλικής επανάστασης (Βαϊνά, 1997). Στο νεοσύστατο ελληνικό κράτος η ιστορία επιφορτίστηκε με την ιδεολογική λειτουργία να εξυπηρετήσει τη δημιουργία μιας συμπαγούς εικόνας της Ελλάδας, στην οποία δεν είχε θέση η εξέταση του τοπικού (Βλαχού, 2006). Στη συνέχεια η γενική ιστορία απέκτησε ακαδημαϊκό χαρακτήρα, ενώ η τοπική έγινε ερασιτεχνική απασχόληση. Η τοπική ιστοριογραφία στις εκτός συνόρων ελληνόφωνες περιοχές εξυπηρετεί την προβολή της ελληνικότητάς τους, η οποία συνδέθηκε με την αρχαιότητα και το Βυζάντιο (Ρεπούση, 2000β).

Μετά τη δεκαετία του 70 με τη νέα φυσιογνωμία των ιστορικών σπουδών άλλαξε το τοπικιστικό στερεότυπο. Εμφανίστηκε η μικροϊστορία, η οποία σύμφωνα με τον Winfried Schulze (Βαϊνά, 1997:73) είναι η λεπτομερειακή και ευρεία ανάλυση ενός επιμέρους ιστορικού θέματος και επικεντρώνει το ενδιαφέρον σε γεωγραφικά πολύ περιορισμένο χώρο, όπως είναι για παράδειγμα ένα χωριό ή ένα εργοστάσιο. Η γενική ιστορία υπέστη την εκδοχή πολλών και διαφορετικών ιστοριών και ο τόπος αντιμετωπίστηκε ως αφορμή για την ιστορική συγγραφή. Ο σύγχρονος τρόπος θεώρησης αναγνωρίζει την ενότητα του ιστορικού φαινομένου, του οποίου πτυχές

αποτελούν και οι διάφορες διαστάσεις της τοπικής ιστορίας. Γίνεται αισθητή η αναγκαιότητα διεύρυνσης της ιστορικής προοπτικής με τη ζωή του «μικρού και άσημου ανθρώπου» (Βαϊνά,1997:69). Η καθημερινή ζωή των πολιτών, όπως μπορεί να καταγραφεί από την τοπική ιστορία, αποτελεί κι αυτή μέρος του οχήματος της ιστορίας.

Μια επίσης σύγχρονη θεώρηση της ιστορίας είναι η πολεο-ιστορία, η οποία αναπτύχθηκε κατά το β' μισό του 20^{ου} αιώνα. Οι πόλεις αποτελούν ιδιαίτερα μορφώματα που έχουν σε πολλές περιπτώσεις μεγάλη ιστορία. Η διαχρονική τους παρακολούθηση αναδεικνύει την εξέλιξη αυτού του μορφώματος ως σύνθετου φαινομένου. Η πόλη παίζει καθοριστικό ρόλο και έχει αντίκτυπο στη ζωή της γύρω περιοχής με τις λειτουργίες που αναπτύσσονται μέσα σε αυτήν. Ορισμένες πόλεις έχουν λειτουργήσει πολύ αποφασιστικά στη διαμόρφωση της γενικής ιστορίας (Βαϊνά, 1997).

Κατά συνέπεια, η διάκριση τοπικής και γενικής ιστορίας δεν αφορά τις ιστορικές σπουδές, αποκτά όμως εννοιολογική υπόσταση στο πεδίο της διδακτικής της ιστορίας (Ρεπούση, 2000β). Στο χώρο της εκπαίδευσης εμφανίζεται για πρώτη φορά στις αρχές του 20^{ου} αιώνα στη Βρετανία. Στη συνέχεια επεκτάθηκε και σε άλλες χώρες με φανερή την επίδραση από το βρετανικό πρότυπο (Λεοντσίνης,1996). Στην Ελλάδα η πρώτη απόπειρα να συνδεθεί η διδακτική της ιστορίας με τον τόπο έγινε το 1825 με διάταγμα του τότε Υπουργού Εσωτερικών Γρηγόριου Δικαίου (Παπαφλέσσα), όπου δινόταν η οδηγία συγκέντρωσης των κατά τόπους αρχαιοτήτων στα σχολεία για τη δημιουργία σχολικού μουσείου (Βαϊνά,1997).

Στο σύγχρονο ελληνικό σχολείο η τοπική ιστορία εμφανίστηκε στο πλαίσιο της προσπάθειας κατά τη δεκαετία του 90 ανανέωσης του μαθήματος της ιστορίας και σύνδεσής του με την έρευνα. Αναπτύχθηκε μέσα από τις τρεις προσεγγίσεις που χαρακτηρίζουν το αγγλικό πρότυπο (Ρεπούση, 2000β). Η πρώτη προσέγγιση αφορά τη συμπληρωματική της λειτουργία ως προς τη γενική ιστορία. Η δεύτερη παραπέμπει στη μέθοδο. Η τοπική ιστορία προσφέρεται για έρευνα και αξιοποιείται ως ένας τρόπος ανάπτυξης νοητικών και ψυχοκινητικών δεξιοτήτων. Η τρίτη προσέγγιση σχετίζεται με τις περιβαλλοντικές σπουδές και αντιμετωπίζει την τοπική ιστορία ως ένα διαθεματικό εργαλείο στην προσέγγιση του τοπικού περιβάλλοντος. Σύμφωνα με τη Ρεπούση (2000β) η τοπική ιστορία στο σχολείο προσδιορίζεται από τρεις παραμέτρους. Η πρώτη είναι η οριοθέτηση ενός τόπου, που μπορεί να εκτείνεται από τη γειτονιά έως την περιφέρεια. Η δεύτερη είναι ο προσδιορισμός του

θεματικού πεδίου, το οποίο μπορεί να σχετίζεται με οτιδήποτε αφορά τις ανθρώπινες δραστηριότητες. Τέλος, είναι οι μέθοδοι, που μπορούν να αντλούν τόσο από την παραδοσιακή έρευνα των πηγών όσο και από σύγχρονες προσεγγίσεις, όπως είναι η αξιοποίηση των μαρτυριών που διασώζουν το καθημερινό και ανώνυμο.

3.4.3 Προτάσεις για διδακτική προσέγγιση της τοπικής ιστορίας

Μια ενδιαφέρουσα διδακτική προσέγγιση της τοπικής ιστορίας προκύπτει από την πρόταση του Tomas Leeb για την περιφερικότητα (Βαϊνα,1997:85). Πρόκειται για μια οπτική που υπερβαίνει την ιστορία που επιβάλλεται «εκ των άνω» και αναγνωρίζει τη συνεισφορά του ατόμου ως παράγοντα αλληλεπίδρασης με την κοινωνία, ως έκφραση της αλληλεξάρτησης του περιφερειακού με το καθολικό. Η διδακτική της περιφερικότητας εκφράζεται με προσεγγίσεις αποστασιοποίησης του ατόμου από καταστάσεις καταπίεσης και με τάσεις για αυτονομία και αυτοοργάνωση. Υπό αυτή την έννοια αντικείμενο της τοπικής ιστορίας είναι οι ίδιοι οι άνθρωποι, οι οποίοι βρίσκονται σε αλληλεπίδραση σε ένα συγκεκριμένο χώρο. Αυτή την οπτική ενισχύει και η διδασκαλία του Norbert Elias (Βαϊνά,1997:88). Ο Elias διαπιστώνει την ύπαρξη ενός εγωκεντρικού μοντέλου που οικοδομούν ασυνείδητα οι άνθρωποι για τον εαυτό τους τοποθετώντας το άτομο ή τη συγκεκριμένη κοινωνία ή άλλο θεσμό στην αφετηρία θεώρησης του κόσμου. Προτείνει την αντικατάστασή του από το αντίθετό του, που βασίζεται στη διαπλοκή του ατομικού παράγοντα με το περιβάλλον, στη διαπλοκή των επιμέρους ατόμων. Η προσέγγιση αυτή στη διδασκαλία της ιστορίας συνεπάγεται την απόρριψη μιας συγκεκριμένης διδακτέας ύλης που ενδείκνυται ως η πλέον κατάλληλη. Αυτό που υπάρχει είναι τα απρόσωπα στα οποία αποκρυσταλλώνεται η ιστορία. Κατά συνέπεια το μάθημα θα πρέπει να αφήνει τους μαθητές να δρουν ως προσωπικότητες. Σε μεθοδολογικό επίπεδο αυτή η προσέγγιση προωθεί μεθόδους που επιτρέπουν μεγαλύτερη αυτενέργεια, όπως η μέθοδος πρότζεκτ, η ομαδική δημιουργία, η αξιοποίηση πηγών.

Ο Guthman (Βαϊνά, 1997:103) προτείνει ως πιο αποτελεσματικό τρόπο διδασκαλίας της ιστορίας την εφαρμογή κατ' αρχάς «ελαστικών» αναλυτικών προγραμμάτων που αφήνουν περιθώρια επιλογής και μορφοποίησης της διδακτέας ύλης, την αξιοποίηση πηγών και την κριτική τους επεξεργασία μέσω της ελεύθερης επικοινωνίας μαθητή-εκπαιδευτικού που οδηγεί στη διαμόρφωση ιστορικής συνείδησης.

Η μελέτη και η καταγραφή της τοπικής ιστορίας θα μπορούσε να γίνει είτε με την θεματικά ολόπλευρη μελέτη της ιστορίας ενός τόπου είτε με τη σε βάθος ανάλυση ενός συγκεκριμένου θέματος από την ιστορία του τόπου (Βαϊνά, 1997) και να εντοπίζεται χρονικά είτε σε κάποιες σημαντικές στιγμές είτε στη διάρκεια της ιστορικής πορείας του τόπου (Ρεπούση, 2000β). Μια επιπλέον δυνατότητα είναι η συγκριτική μελέτη της ιστορίας δύο τόπων με κοινά στοιχεία. Τέλος, μια άλλη προσέγγιση που προτείνει η Βαϊνά (1997:114) είναι η ταυτόχρονη και αντικειμενική παρακολούθηση της ιστορικής πορείας και άλλων λαών που αντιπροσωπεύονται σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία. Η θεώρηση αυτή ανταποκρίνεται στις σύγχρονες κοινωνικές ανάγκες που διαμορφώνονται από τις μετακινήσεις των πληθυσμών και την πολυπολιτισμική σύνθεση των κοινωνιών. Μια τέτοια οπτική υπερβαίνει τα όρια των εθνικών φραγμών προς τη διεθνικότητα και τη διαπολιτισμικότητα.

Η προσέγγιση της τοπικής ιστορίας στην εκπαιδευτική διαδικασία πρέπει να ξεκινάει από ένα ερώτημα. Το ερώτημα, η διατύπωση μιας υπόθεσης εργασίας, όπως και στην επιστημονική ιστορική έρευνα, είναι αυτό που διαμορφώνει το ιστορικό αντικείμενο αντλώντας απαντήσεις από τις ιστορικές πηγές. Είναι το εργαλείο με το οποίο τα ντοκουμέντα θα γίνουν παροντικά και οι πληροφορίες θα αποκτήσουν σημασία (Ρεπούση, 2000α). Οι πηγές παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλία και ειδικά στην περίπτωση της τοπικής ιστορίας πολλές φορές είναι ευκολότερα προσβάσιμες, κυρίως όσον αφορά της πηγές τοπίου. Η τυπολογία των πηγών περιλαμβάνει τις γραπτές (δημοσιευμένες και αδημοσίευτες), προφορικές, ηχητικές, κινηματογραφικές, τηλεοπτικές, φωτογραφικές, ηλεκτρονικές, αντικείμενα τέχνης και καθημερινής ζωής, τις πηγές τοπίου (Ρεπούση, 2000α).

3.4.4 Η χρησιμότητα της τοπικής ιστορίας

Γενική και τοπική ιστορία αλληλοσυμπληρώνονται, γιατί η μια προσφέρει στην άλλη ανοιχτό πεδίο για περισσότερη ιστορική κατανόηση (Λεοντσίνης, 1996). Η γενική ιστορία φωτίζει τις αναζητήσεις της τοπικής και ό,τι ανακαλύπτεται από την τοπική ιστορία μπορεί να συμβάλει στη συγκρότηση της γενικής ιστορίας. Η μελέτη της τοπικής ιστορίας μπορεί να αναδείξει τη σχέση του τοπικού και με το εθνικό, αλλά και τη διαφοροποίησή του τοπικού, την ανακάλυψη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της ταυτότητας, της μοναδικότητας της τοπικής κοινωνίας. Παράλληλα, μπορεί να διερευνήσει την υπερεθνική διάστασης όψεων της

ιστορικής πραγματικότητας (π.χ. την αρχιτεκτονική) συνδέοντας την τοπική με την εθνική και την παγκόσμια εμπειρία (Λεοντσίνης,1996).

Η τοπική ιστορία συνδέεται πιο άμεσα με τον ιστορικό χώρο. Καθώς παρέχει τη δυνατότητα επαφής με το τοπικό περιβάλλον δίνει τα μέσα για την εφαρμογή μαθητοκεντρικών μεθόδων διδασκαλίας και συντελεί στη μετάβαση που επιχειρείται στο πλαίσιο της «νέας ιστορίας» από την ιστορία-αφήγηση στην ιστορία-πρόβλημα (Βλαχού, 2006). Οι μαθητές έχουν την ευκαιρία να εξοικειωθούν με τη μεθοδολογία της ιστορικής έρευνας και να παραγάγουν οι ίδιοι ιστορική γνώση. Έτσι, η ιστορία παύει να αποτελεί μια επιβεβλημένη από το σχολικό βιβλίο και τη διδασκαλία οπτική, αλλά αποκτά τη διάσταση του ερευνητικού πεδίου με την ενεργητική συμμετοχή στη διαδικασία της ιστορικής μάθησης (Λεοντσίνης, 1996). Οι μαθητές αντιλαμβάνονται τη συμβολή του παρελθόντος στην κατανόηση του παρόντος, δηλαδή τη χρησιμότητα της ιστορικής έρευνας και της ιστορίας εν γένει. Κινητοποιούν διαδικασίες ανακάλυψης, παρατήρησης, ταξινόμησης, κριτικής, εξαγωγής συμπερασμάτων και αναπτύσσουν αντίστοιχες γνωστικές δεξιότητες. Η τοπική ιστορία φέρνει πιο κοντά τους μαθητές στην κατανόηση του παρελθόντος με αποτέλεσμα να διαμορφώνουν αξίες και στάσεις που μπορούν να τους οδηγήσουν σε εκδήλωση υπεύθυνης συμπεριφοράς στο παρόν και στο μέλλον, να αναπτύξουν δηλαδή ιστορική συνείδηση.

Η αμεσότητα της τοπικής ιστορίας συμβάλλει αποτελεσματικά στην εκπαίδευση για τη δημοκρατική πολιτειότητα. Με τη μελέτη της τοπικής ιστορίας κινητοποιείται το ενδιαφέρον για την τοπική κοινότητα. Το άτομο αντιλαμβάνεται με ποιους τρόπους οι άνθρωποι συμβάλλουν στη διαμόρφωση του ιστορικού γίνεσθαι και οδηγείται να συμμετέχει και το ίδιο (Λεοντσίνης, 1996) με αποτέλεσμα να εκδηλώνει συμπεριφορά ενεργού πολίτη.

Η τοπική ιστορία μπορεί να δημιουργήσει δεσμό μεταξύ της σχολικής ιστορίας και της συλλογικής ιστορικής μνήμης. Η συλλογική μνήμη είναι η εγγεγραμμένη στο συλλογικό ασυνείδητο πολιτισμική μνήμη, η βιωμένη μνήμη του παρελθόντος, η εσωτερίκευση της πολιτισμικής κληρονομιάς (Βλαχού,2006:420) και εκφράζεται ως ανάγκη του ανθρώπου για το αίσθημα της συνέχειας και της ταυτότητας. Μπορεί η τοπική ιστορία να συντελέσει «σε έναν νέο τρόπο ανάγνωσης της ιστορίας που θα συνυπολογίζει αυτά που επιλεκτικά αφομοιώνουν τα άτομα ή οι ομάδες» (Βλαχού, 2006:423), θα συνυπολογίζει ουσιαστικά τη θέαση της ιστορίας και των ίδιων των υποκειμένων μάθησης.

Η πρόσκτηση της ιστορικής γνώσης και η διαμόρφωση της ιστορικής συνείδησης συντελείται όχι μόνο από την οργανωμένη εκπαίδευση, αλλά και από τον κοινωνικό περίγυρο. Δεν είναι σπάνιο οι μη οργανωμένοι φορείς μάθησης να εξιδανικεύουν το παρελθόν, δημιουργώντας συναισθηματική σύνδεση και υπερτονισμό της έννοιας της πατρίδας. Η διδασκαλία της τοπικής ιστορίας μπορεί να παράσχει τη δυνατότητα οργάνωσης και επιστημονικής προσέγγισης αυτής της άναρχα δομημένης γνώσης, ώστε να αποφεύγεται το ενδεχόμενο επικίνδυνης ιδεολογικής χρήσης.

Στη διδασκαλία της τοπικής ιστορίας ενυπάρχει η δυνατότητα ανάδειξης της πολιτισμικής ποικιλότητας. Η ετερότητα ενυπάρχει σε κάθε πτυχή της ιστορίας, είναι συνυφασμένη με τον ανθρώπινο πολιτισμό. Η ανάδειξή της εξαρτάται από την οπτική υπό την οποία θα εξεταστεί το ιστορικό υλικό. Οι ιστορικές πηγές επιδέχονται διαφορετικές ερμηνείες. Η προσέγγιση ελληνικών και μη ελληνικών καταλοίπων-μνημείων πολιτισμού μπορεί να δώσει διαπολιτισμική διάσταση στην προσέγγιση της τοπικής ιστορίας (Βλαχού, 2006). Η αξιοποίηση των πηγών του τοπίου μπορεί να καλλιεργήσει την ιστορική και πολυπολιτισμική συνείδηση, το σεβασμό στην πολιτισμική κληρονομιά και των πολιτισμό άλλων λαών.

3.5 Οι «πηγές του τοπίου»

Οι μαρτυρίες του παρελθόντος επιβιώνουν παντού γύρω μας, οπουδήποτε έχει αποτυπωθεί η δράση των ανθρώπων του παρελθόντος (Λε Γκοφ, 1998, Βλαχού, 2006). Η ανάγνωση του τοπίου ως φορέα ιστορικής μνήμης μπορεί να αποτελέσει γόνιμο πεδίο κατανόησης της επίδρασης που είχαν οι άνθρωποι του παρελθόντος στη διαμόρφωση του τοπίου του παρόντος (Copeland, 1993). Έτσι οι “πηγές του τοπίου” αποτελούν μια σημαντική ομάδα, που διαφοροποιούνται από άλλες λόγω της “προσβασιμότητάς” τους (Κασβίκης, Ανδρέου, 2008). Πρόκειται για ένα εναλλακτικό περιβάλλον κατανόησης του παρελθόντος που παρέχει τη δυνατότητα ανίχνευσης και άλλων παραμέτρων του παρελθόντος πέρα από τη συμβαντολογική και σχετίζονται με την κοινωνική, πολιτισμική και ιδεολογική συγκρότηση των κοινωνιών. Παράλληλα όμως με τις δυνατότητες που παρέχουν υπόκεινται και σε περιορισμούς. Η αξιοποίησή τους απαιτεί ειδικούς χειρισμούς, καθώς εμπλέκεται το ζήτημα της ερμηνείας. Στα μουσεία τα τεκμήρια του ιστορικού τοπίου παρουσιάζονται αποπλαισιωμένα από το αρχικό τους συγκείμενο και ιδεολογικά διαμεσολαβημένα μέσα από μια ερμηνευτική διαδικασία που καθορίζει τον τρόπο που επιλέγουν να

αφηγηθούν το παρελθόν. Η ιστορική αφήγηση που μπορεί να υπαγορευτεί από τους αρχαιολογικούς χώρους υπόκειται σε εμπόδια λόγω της αποσπασματικότητας και των πολλαπλών χρονολογικών στρωμάτων. Ωστόσο, μέσα από μια εκπαιδευτική προσέγγιση είναι δυνατόν να αξιοποιηθούν τόσο τα μουσεία όσο και οι αρχαιολογικοί χώροι προς την κατεύθυνση που υποδεικνύει το σύγχρονο επιστημολογικό πλαίσιο.

Ανάλογες δυνατότητες παρέχει και το ανθρωπογενές τοπίο, αστικό ή αγροτικό. Διασώζει υλικές μαρτυρίες αναφορικά με την ανθρώπινη δράση του παρελθόντος και μάλιστα με έναν τρόπο περισσότερο ουδέτερο ιδεολογικά και ανεξάρτητο από τις επιστήμες του παρελθόντος. Ωστόσο, συχνά αποτυπώνει επίσημες μνημονικές πολιτικές, όπως στην περίπτωση ηρώων, ανδριάντων και άλλων μνημείων που ενέχουν έντονο συμβολισμό.

Η μελέτη του αστικού τοπίου στην περίπτωσή μας και συγκεκριμένα της πόλης παρέχει δυνατότητες ερμηνείας του παρελθόντος. Η μελέτη της χωροθέτησής της, του μεγέθους, των λειτουργιών και της εμφάνισής της σε κάθε εποχή μπορεί να αποκαλύψει ζητήματα που αφορούν τις κοινωνικές σχέσεις και τις ιδεολογίες των κοινωνικών ομάδων που τη διαμόρφωσαν (Ρεπούση, 2004). Στην περίπτωση της Θεσσαλονίκης, όπως και σε πολλές πόλεις της Ελλάδας, το ιστορικό παρελθόν εισβάλλει στην καθημερινότητα μέσα από αρχαιολογικούς χώρους και μνημεία. Η έκφραση “η πόλη κάτω από την πόλη” αποδίδει εύστοχα τις τομές του χώρου και του χρόνου που αναδεικνύονται μέσα από τη μελέτη της πόλης (Κασβίκης, Ανδρέου, 2008).

Συνοφασμένη με το αστικό τοπίο βρίσκεται και η βιομηχανική κληρονομιά, η οποία ως αντικείμενο μελέτης του νέου σχετικά κλάδου της βιομηχανικής αρχαιολογίας μπορεί να αποκαλύψει σημαντικές ιστορικές πληροφορίες όχι μόνο για τον τεχνικό πολιτισμό, αλλά και για τις κοινωνικοοικονομικές και πολιτικές σχέσεις.

Οι μνημειακές δημιουργίες (ανδριάντες, προτομές, ηρώα) που αποσκοπούν να υπογραμμίσουν μια συγκεκριμένη προσέγγιση του παρελθόντος και να την επενδύσουν ιδεολογικά, μπορούν επίσης να συμβάλουν σημαντικά στην εκπαιδευτική διαδικασία. Μέσα από τη μελέτη των συνθηκών δημιουργίας τους και των χρήσεων τους μπορούν να αποτελέσουν πεδίο προσέγγισης του παρελθόντος, αλλά και κριτικής αποδόμησης των ιστορικών αφηγήσεων που επιβάλλει η επίσημη μνημονική πολιτική.

3.5.1 Προϋποθέσεις για τη διδακτική αξιοποίηση των χώρων ιστορικής εκπαίδευσης.

Η αξιοποίηση των εναλλακτικών χώρων ιστορικής εκπαίδευσης συνδέεται με ένα συγκεκριμένο εκπαιδευτικό πλαίσιο και με συγκεκριμένες διδακτικές πρακτικές. Κάθε εκπαιδευτική δράση δρομολογείται με αφορμή ένα ιστορικό θέμα. Στην περίπτωση μας το θέμα ήταν προκαθορισμένο από τις θεματικές ενότητες που σχεδιάστηκαν από την εκπαιδευτικό. Κατά τη διερεύνηση ενός θέματος προκύπτουν τα ιστορικά ερωτήματα, τα οποία θα διαμορφωθούν σε συνάρτηση με τις διαθέσιμες ιστορικές πηγές και οπωσδήποτε σε σχέση με τα ενδιαφέροντα της ομάδας εκπαιδευομένων. Οι διαφορετικές ιστορικές πηγές (αρχαιολογικός χώρος, μνημείο, μουσείο, βιομηχανικό κτίριο) απαιτούν και διαφορετικές διδακτικές προσεγγίσεις. Οι μέθοδοι που θα χρησιμοποιηθούν θα πρέπει να είναι διερευνητικές, βιωματικές και συνεργατικές. Εξάλλου σε πολλά μουσεία πραγματοποιούνται εκπαιδευτικά προγράμματα προσανατολισμένα σε τέτοιου είδους μεθόδους (Κασβίκης, Νικονάνου, Φουρλίγκα, 2002). Οπωσδήποτε πρέπει να ληφθούν υπόψη οι ιδιαιτερότητες της συγκεκριμένης ομάδας μαθητευόμενων για τη διαμόρφωση των δραστηριοτήτων. Είναι σημαντικό να προκύψει ένα τελικό προϊόν από την όλη διαδικασία με τη μορφή γραπτού λόγου, εικονική ή άλλη μορφή, γιατί συντελεί στη διαδικασία της ιστορικής σκέψης και κατανόησης (Νάκου, 2001).

Η ιστορική κατανόηση είναι αποτέλεσμα του διαλόγου που συντελείται ανάμεσα στα υποκείμενα και στα τεκμήρια του παρελθόντος (Husbands, 2004). Τα τελευταία νοηματοδοτούνται μέσα από τα ερωτήματα που θέτουμε και τα οποία με τη σειρά τους διαμορφώνονται από τις ιδέες και τις οπτικές του εκάστοτε παρόντος. Όταν το διδακτικό πλαίσιο προσεγγίζει τους τόπους ιστορικής εκπαίδευσης με την παραπάνω προϋπόθεση καταργείται η αποδεικτική ικανότητα με αδιαμφισβήτητο αντικειμενικό περιεχόμενο και γίνεται αποδεκτή η ύπαρξη εναλλακτικών ερμηνειών (Κασβίκης, Ανδρέου, 2008). Έτσι τα μαθητικά υποκείμενα εμπλέκονται ενεργά στην ερμηνεία του ιστορικού παρελθόντος, συνειδητοποιούν τη σχετικότητα της ιστορικής αφήγησης, δίνεται η ευκαιρία απομάκρυνσης από τον εθνοκεντρισμό που καλλιεργείται από τη επίσημη σχολική ιστορία και της διαμόρφωσης κριτικά σκεπτόμενων και ιστορικά εγγράμματων πολιτών.

3.5.2 Προσεγγίσεις της πολιτισμικής ποικιλότητας από τα μουσεία

Σε όλες σχεδόν τις χώρες παρατηρείται η ύπαρξη διαφορετικών γλωσσικών, εθνικών, θρησκευτικών, πολιτισμικών ομάδων. Ωστόσο, η τάση που επικρατεί στις κυβερνήσεις είναι να μην αναγνωρίζουν αυτές τις ιδιαίτερες ταυτότητες και να οδηγούν τις ομάδες αυτές στο περιθώριο. Η πολιτισμική ποικιλότητα αποτελούσε πάντα απειλή στο χτίσιμο του εθνικού κρατικού μορφώματος. Κατά συνέπεια, οι ποικίλες πολιτισμικές ταυτότητες αποσιωπούνταν προς όφελος μιας πιο σταθερής πολιτισμικής δομής, που θα ήταν καταλληλότερη για το χτίσιμο της εθνικής συνείδησης.

Η αρχαιολογία παίζει σημαντικό ρόλο, καθώς μπορεί να υποστηρίξει με πιο χειροπιαστό τρόπο την πολιτιστική διάσταση του εθνικού παρελθόντος (Jones, 1997). Η ελληνική αρχαιολογία λειτουργεί προς αυτή την κατεύθυνση ακόμη και σήμερα, καθώς η κλασική αρχαιότητα έχει συμβολική αξία στην ενίσχυση της σύγχρονης ελληνικής ταυτότητας. Αυτή η ισχυρή ιδεολογική σχέση με το παρελθόν εξηγεί γιατί η πολιτισμική ποικιλότητα θεωρείται ακόμη ενοχλητική σε πολιτικό, εκπαιδευτικό και σε δημόσιο επίπεδο (Kasvikis, K., Theodoroudi, E., Tsopela A., Kotsakis K. , 2011). Αυτή η συμπεριφορά βέβαια παραβλέπει το γεγονός ότι η ελληνική κοινωνία ήταν πάντα πολυπολιτισμική, καθώς αποτελούνταν από ποικιλία γλωσσικών και θρησκευτικών ομάδων, όπως μουσουλμάνοι, Πομάκοι, καθολικοί, Εβραίοι, τσιγγάνοι, Βλάχοι, Αρβανίτες, Αρμένιοι, σλαβόφωνοι (Τσιτσελίκης, Χριστόπουλος, 1997). Μετά το 1990 προστέθηκε σε αυτές τις ομάδες ένα μαζικό κύμα μεταναστών, προσφύγων και επαναπατρισθέντων από τα Βαλκάνια και την πρώην Σοβιετική Ένωση κυρίως, γεγονός που οδήγησε σε μια έκρηξη της πολιτισμικής ποικιλότητας με συνέπειες στην εκπαίδευση και στον πολιτισμό της χώρας.

Η πολιτισμική ποικιλότητα του παρελθόντος παραμένει αόρατη ή σκοπίμως αποκλεισμένη από την εκπαίδευση και τα μουσεία. Αναγνωρίζοντας το γεγονός αυτό πολλά σύγχρονα μουσεία αλλάζουν τον τρόπο λειτουργίας τους, ώστε να συμπεριλάβουν στις εκθέσεις τους τις ποικίλες κουλτούρες του παρελθόντος, αλλά και των κοινοτήτων που έχουν αποκλειστεί πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά στη σύγχρονη Ελλάδα. Με αυτό τον τρόπο τα μουσεία επεκτείνουν την κοινωνική τους ευθύνη ενδυναμώνοντας τη θέση των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων (Sandell, 1998).

Σχετικές εκπαιδευτικές δραστηριότητες αναπτύχθηκαν σε μουσεία κυρίως εθνογραφικά ή λαογραφικά και από φορείς και ΜΚΟ. Το Υπουργείο Πολιτισμού έχει

πραγματοποιήσει εκπαιδευτικές δράσεις που αφορούν αποκλεισμένες ομάδες, όπως οι τσιγγάνοι, επαναπατρισθέντες από την πρώην ΕΣΣΔ, μετανάστες). Το Εθνολογικό Μουσείο Αλεξανδρούπολης, το Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού της Θεσσαλονίκης, το Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, μουσεία τέχνης και γκαλερί έχουν πάρει πρωτοβουλίες για την παρουσίαση όψεων του πολιτισμού ευάλωτων κοινωνικών ομάδων σε κάποιες περιπτώσεις με τη συνεργασία ΜΚΟ. Τέλος, αντίστοιχες με την παρούσα παρεμβάσεις έχουν πραγματοποιηθεί στο παρελθόν τόσο στο ίδιο σχολείο, τον «Οδυσσέα», όσο και στην αντίστοιχη πρωτοβουλία “Τα πίσω θρανία” που λειτουργεί στο πλαίσιο του Δικτύου Κοινωνικής Υποστήριξης Προσφύγων και Μεταναστών στην Αθήνα. Συγκεκριμένα, στα “Πίσω θρανία” πραγματοποιήθηκαν επισκέψεις στον αρχαιολογικό χώρο και στο Μουσείο Κεραμικού στο πλαίσιο γλωσσικών μαθημάτων για μετανάστες. Στον “Οδυσσέα” πραγματοποιήθηκε ένα εκπαιδευτικό πρότζεκτ για ενήλικες μετανάστες που στόχευε να εντοπίσει τα κοινά πολιτισμικά χαρακτηριστικά που αποκαλύπτουν μνημεία στην πολυπολιτισμική Θεσσαλονίκη. Οι συμμετέχοντες μετέφρασαν μέσω του δικού τους πολιτισμικού υπόβαθρου το αρχαιολογικό και ιστορικό πλαίσιο της πόλης και εντόπισαν με επισκέψεις σε μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους και μνημεία τα στοιχεία της κοινής παράδοσης (Κασβίκης, Γακούδη, Κοτίνης, 2007).

Η δεύτερη προσέγγιση της πολυπολιτισμικής αναπαράστασης στα μουσεία σχετίζεται με τους τρόπους παρουσίασης του παρελθόντος. Προς αυτή την κατεύθυνση προσανατολίζονται τα εθνολογικά μουσεία, ενώ και άλλοι τύποι μουσείων στην Ελλάδα παρουσιάζουν τον υλικό πολιτισμό ως πεδίο αλληλεπίδρασης και ανταλλαγών μεταξύ διαφόρων πολιτισμών στο παρελθόν.

Εκθέσεις και/ή εκπαιδευτικά προγράμματα υλοποιούν το Μουσείο Ασιατικής Τέχνης στην Κέρκυρα, το μουσείο ισλαμικής τέχνης που λειτουργεί ως κλάδος του Μουσείου Μπενάκη, το Εβραϊκό Μουσείο Θεσσαλονίκης και το Εβραϊκό Μουσείο της Αθήνας, το Μουσείο Καλαθοπλεκτικής της Κομοτηνής που παρουσιάζει την παραδοσιακή αυτή χειροτεχνία των Ρομά. Επίσης, εκπαιδευτικά προγράμματα παρέχουν το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο και το Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού Θεσσαλονίκης στην κατεύθυνση προσέγγισης διαπολιτισμικών ζητημάτων του παρελθόντος. Το Υπουργείο Πολιτισμού έχει διανείμει εκπαιδευτικό υλικό στα σχολεία σχετικά με τους επαναπατρισθέντες Έλληνες της πρώην ΕΣΣΔ και τους Έλληνες τσιγγάνους. Τέλος, μια σειρά από αρχαιολογικές εκθέσεις

πραγματοποιήθηκαν τα τελευταία χρόνια σχετικά με πολιτισμούς της Μεσογείου που συνοδεύονταν από εκπαιδευτικό υλικό (Τσόπελα, 2008).

4. Το χαρακτηριστικό της πολυπολιτισμικότητας στην ιστορία της Θεσσαλονίκης

«Οὐδείς ἄπολις μέχρις ἂν ἦ τῶν Θεσσαλονικέων πόλις»

(Κανείς δε μένει χωρίς πατρίδα όσο υπάρχει η Θεσσαλονίκη)

Νικηφόρος Χούμνος, 14^{ος} αιώνας

Ο όρος «πολυπολιτισμικότητα» αποτελεί νεολογισμό η χρήση του οποίου υπαγορεύεται τόσο από σημαντικές κοινωνικές μεταβολές όσο και από θεωρητικές αναζητήσεις. Η συζήτηση για την πολυπολιτισμικότητα αναπτύχθηκε αρχικά στις χώρες υποδοχής μεταναστών ΗΠΑ, Καναδά και Αυστραλία, όπου αποτέλεσε βασικό άξονα ανάπτυξης θεωρητικών συζητήσεων στις κοινωνικές επιστήμες και στην κοινωνική και εκπαιδευτική πολιτική (Αγγελόπουλος, 2003).

Δεν υπάρχει μια συγκροτημένη και κοινά αποδεκτή προσέγγιση για την πολυπολιτισμικότητα, όπως αυτή εφαρμόζεται στο επίπεδο των θεσμών (Αγγελόπουλος, 2003). Υπάρχουν ωστόσο κάποιες βασικές παραδοχές που οριοθετούν το πλαίσιο αναφοράς της. Είναι παραδεκτό ότι αίρεται πια στις μέρες μας η ταύτιση μεταξύ ενός έθνους, ενός κράτους και ενός πολιτισμού, που επικράτησε από τον 19^ο αιώνα. Επίσης, είναι παραδεκτό ότι η κοινωνία ενός κράτους συγκροτείται από διαφορετικές μεταξύ τους πληθυσμιακές ομάδες, οι περισσότερες από τις οποίες (αυτο)προσδιορίζονται από ιδιαίτερα εθνικά χαρακτηριστικά. Η ύπαρξη αυτών των διαφορετικών εθνοτήτων, οι οποίες ορίζονται ως φορείς στατικών πολιτισμικών ταυτοτήτων, ορίζεται ως κριτήριο πολυπολιτισμικότητας. Τέλος, θεωρείται υποχρέωση των δημοκρατικών χωρών να υποστηρίξουν την αναπαραγωγή αυτών των διακριτών πολιτισμικών ομάδων με διάφορα μέτρα εκπαιδευτικής και πολιτισμικής πολιτικής (Αγγελόπουλος, 2003).

Με την εισαγωγή του όρου της εθνότητας στον επιστημονικό λόγο, αναλύεται η πολυπολιτισμική κοινωνία ως κοινωνικό σχήμα που απαρτίζεται από μια σειρά απόλυτα διακριτών, κλειστών και ομοιογενών εθνοπολιτισμικών ομάδων (Γκόβαρης, 2011). Οι Βερνίκος και Δασκαλοπούλου (2002) υποστηρίζουν ότι η πολυπολιτισμικότητα αφορά τη συμβίωση και τη συνύπαρξη κοινοτήτων με διαφορετικούς πολιτισμούς και πολιτισμικές παραδόσεις. Αναφέρεται τόσο στη γεωγραφική

συμβίωση σε αστικοποιημένες περιοχές, όπως είναι τα γκέτο, οι μαχαλάδες, οι κοσμοπολίτικες πόλεις, όσο και στη συνύπαρξη διαφορετικών εθνικών κοινοτήτων στα πλαίσια μεγάλων κρατών αυτοκρατοριών και συνομοσπονδιών. Όταν η συνύπαρξη αυτή διακρίνεται από συνεργασία και αλληλεπίδραση μεταξύ των πολιτισμών υπάρχει η συνθήκη της διαπολιτισμικότητας.

Μεταφέροντας την οπτική αυτή στο παρελθόν επιχειρήσαμε να προσεγγίσουμε την ιστορία της Θεσσαλονίκη μέσα από αυτήν. Θεωρούμε ότι το γεγονός της συμβίωσης στην πόλη κατά τη διάρκεια της μακραίωνης ιστορίας της ποικίλων πολιτισμικών ομάδων, μπορεί να της αποδώσει το χαρακτηριστικό της πολυπολιτισμικότητας. Επιπλέον, δεν είναι δυνατό σε συνθήκες στενού και μακραίωνου συγχρωτισμού να μην υπάρξει διαπολιτισμική αλληλεπίδραση, γεγονός που μπορούμε να εντοπίσουμε σε συγκεκριμένες όψεις της κοινωνικής ζωής.

Από την ίδρυσή της τον 4^ο αι. π. Χ. δίπλα ή πάνω στο χώρο της αρχαίας Θέρμης προσέλκυσε πληθυσμούς από τον ευρύτερο γεωγραφικό χώρο της ελληνιστικής επικράτειας, καθώς και το εβραϊκό στοιχείο, λόγω της γεωγραφικής της θέσης και του λιμανιού της. Υποδέχτηκε όλες τις μεγάλες θρησκείες της αρχαιότητας. Στις ελληνικές λατρείες προστεθήκαν οι αιγυπτιακές και αργότερα οι ρωμαϊκές και ο χριστιανισμός.

Ο τρόπος που οι πολιτισμικές ομάδες έρχονταν σε επαφή δεν ήταν πάντα ειρηνικός. Η ρωμαϊκή κατάκτηση έφερε την πόλη σε επαφή με το ρωμαϊκό πολιτισμό. Ζωτικό τμήμα της ρωμαϊκής και της βυζαντινής αυτοκρατορίας αποτέλεσε στόχο επιδρομών, οι οποίοι σε κάποιες περιπτώσεις συγχρωτίστηκαν με τον ντόπιο πληθυσμό. Οι Γότθοι εγκαταστάθηκαν στην πόλη τον 4^ο αι. ως συνεργάτες του αυτοκράτορα Θεοδόσιου, οι Άραβες τη λεηλάτησαν, οι Νορμανδοί την κυρίεψαν για ένα χρόνο, οι Σλάβοι εγκαταστάθηκαν στην ύπαιθρο γύρω από την πόλη. Στο πέρασμα των Σταυροφόρων εγκαταστάθηκαν Φράγκοι για 20 χρόνια κι αργότερα Βενετοί και Γενουάτες έμποροι ίδρυσαν τη δική τους συνοικία κοντά στο λιμάνι. Από βενετική κυριαρχία πέρασε η πόλη για σύντομο χρονικό διάστημα πριν καταλήξει στη μακραίωνα οθωμανική κατοχή. Λίγο αργότερα έφτασαν αποδιωγμένοι από την Ισπανία Εβραίοι Σεφαραδίτες και αργότερα και από άλλα μέρη της Ευρώπης, για να προστεθούν στον ήδη υπάρχοντα εβραϊκό πληθυσμό και να κυριαρχήσουν πολιτισμικά σε αυτόν και πληθυσμιακά σε ολόκληρη την πόλη.

Τρεις ήταν οι κυρίαρχες εθνοτικές ομάδες κατά την οθωμανική περίοδο, Εβραίοι, μουσουλμάνοι και χριστιανοί, οι οποίοι ζούσαν σε διακριτές συνοικίες ως

επί το πλείστον. Η κοινωνία στην οθωμανική επικράτεια ήταν οργανωμένη σε μιλέτια, θρησκευτικές δηλαδή κοινότητες και η θρησκεία αποτελούσε κύριο ιδίωμα αναγνώρισης των προσώπων. Η θρησκευτική ιδιότητα καθόριζε τα δίκτυα κοινωνικής, πολιτικής και οικονομικής αλληλεγγύης και αυτήν επικαλούνταν οι άνθρωποι στις σχέσεις τους με το κράτος και τη δικαιοσύνη. Οι πολιτισμικές και εθνοτικές διαφορές υπήρχαν μεν, αλλά δεν αναγνωρίζονταν ως σημαντικές για τη λειτουργία της κοινωνίας. Τα σύνορα των μιλιέτ ήταν διακριτά και σημαντικά, αλλά όχι ανυπέρβλητα. Η οθωμανική αυτοκρατορία-όπως και το βυζάντιο παλιότερα-ενθάρρυναν το αμάλγαμα των πληθυσμών. Παρατηρούμε λοιπόν μια συνεχή ανταλλαγή πολιτισμικών πρακτικών που δύσκολα μπορούμε να αντιληφθούμε με βάση τις σημερινές αντιλήψεις για την πολιτισμική συγκρότηση του εθνικού κράτους (Αγγελόπουλος, 2003).

Παράδειγμα υπέρβασης των θρησκευτικών ορίων αποτελεί η περίπτωση των Ντονμέδων, Σεφαραδιτών Εβραίων που εξισλαμίστηκαν ακολουθώντας τον πνευματικό τους ηγέτη Σαμπεθάι Σεβί τον 17^ο αιώνα. Περιπτώσεις επικάλυψης των θρησκευτικών αναφέρει ο Mazower (2004) για τη λατρεία στο Κασιμίε τζαμί, δηλαδή το ναό του Αγίου Δημητρίου, όπου η λατρεία συνεχίστηκε και για τους χριστιανούς. Το ίδιο επισημαίνει και για τον τάφο του Μουσά Μπαμπά στην Άνω Πόλη, καθώς και άλλες περιπτώσεις. Αντίστοιχα, υπήρχαν και γλωσσικές αλλά και κοινωνικοοικονομικές ανταλλαγές (Mazower, 2004: 114 κ.ε.)

Παράλληλα με τις κυρίαρχες εθνοθρησκευτικές ομάδες αναπτύχθηκε και η κοινωνική ομάδα των Ευρωπαίων εμπόρων και διπλωματικών υπαλλήλων, κυρίως κατά την περίοδο της οικονομικής ανάπτυξης του 18^{ου} και 19^{ου} αιώνα, αλλά και οι κοινότητες των Βλάχων, Βουλγάρων και Αρμενίων.

Οι συνθήκες αυτές επικρατούσαν μέχρι το τέλος κυρίως του 19^{ου} αιώνα, οπότε εμφανίζονται τα εθνικά κινήματα στην περιοχή. Η εθνικότητα διαμορφώνεται σε κριτήριο κοινωνικής και πολιτικής οργάνωσης. Η εθνική ιδεολογία απαιτεί μοναδικές ταυτότητες, αναγνωρισμένες σύμφωνα με τα κυρίαρχα εθνικά πρότυπα (γλωσσικά, θρησκευτικά, κ.α.). Αυτή η τάση απόδοσης εθνικών χαρακτηριστικών στις πολιτισμικές ομάδες οδήγησε σε αντιφάσεις που έγιναν φανερές σε πρώτη φάση στα πλαίσια του Μακεδονικού αγώνα. Το χτίσιμο της εθνικής ταυτότητας δε βασίστηκε σε εγγενή χαρακτηριστικά των πληθυσμών, αλλά σε πολιτικές επιλογές (Αγγελόπουλος, 2003).

Με την επικράτηση των Νεοτούρκων το 1908 και την πολιτική διώξεων που εφάρμοσαν εναντίον των Αρμενίων και των Ελλήνων δόθηκε πλέον πολιτική υπόσταση στις εθνικές ομάδες. Η ενσωμάτωση της Μακεδονίας στο ελληνικό κράτος το 1912 ενισχύει την εμπέδωση των εθνικών προτύπων. Η πόλη βέβαια εξακολουθεί να αποτελεί πολιτισμικό μωσαϊκό, αν και αρχίζει σταδιακά ο εξελληνισμός της. Μουσουλμάνοι και Βούλγαροι αναχωρούν για τις εθνικές τους κοιτίδες και οι Εβραίοι στη διασπορά. Ιδιαίτερη στιγμή στη σύγχρονη ιστορία της πόλης είναι η παρουσία της πολυπληθούς στρατιάς της Ανατολής, η οποία συμβίωσε με τον ντόπιο πληθυσμό για τέσσερα χρόνια αφήνοντας πίσω σημαντικά έργα υποδομής.

Ωστόσο, οι οικονομικές συνθήκες που διαμορφώθηκαν στα τέλη του 19^{ου} και τις αρχές του 20^{ου} αιώνα καλλιέργησαν το έδαφος για μια νέα μορφή πολυπολιτισμικότητας. Ήταν η ανάπτυξη του εργατικού κινήματος στην πόλη, που έφερε σε επαφή τις πολιτισμικές ομάδες μέσα στο πλαίσιο της κοινής κοινωνικής τάξης. Οι διαφορετικές κοινωνικές τάξεις εγκατέλειψαν τις παραδοσιακές περιχαρακώσεις στο εσωτερικό της εθνοκοινοτικής ομοιογενούς ομάδας. Η χωροταξική εγκατάσταση του πληθυσμού έγινε με βάση οικονομικά και κοινωνικά κριτήρια και όχι τις εθνοκοινοτικές διασυνδέσεις. Στα ανατολικά προάστια εγκαταστάθηκαν τα μεσαία και υψηλά εισοδήματα, ενώ η εργατική τάξη και οι πρόσφυγες κατόπιν στα δυτικά κοντά στο λιμάνι, το σιδηροδρομικό σταθμό και τα καπνεργοστάσια.

Με την ανταλλαγή των πληθυσμών μετά τη μικρασιατική καταστροφή και το ολοκαύτωμα του εβραϊκού πληθυσμού της πόλης κατά τη διάρκεια της γερμανικής κατοχής η πόλη εξελληνίστηκε πλήρως.

Μετά τη δεκαετία του 90 όμως δημιουργείται ξανά ένα πολυπολιτισμικό περιβάλλον με την έλευση μεταναστών από την πρώην ΕΣΣΔ και τις χώρες της ανατολικής Ευρώπης. Αυτή η νέα πολυπολιτισμικότητα διαφοροποιείται προφανώς σε σχέση με το παρελθόν της οθωμανικής κυρίως περιόδου, ανάμεσα στ' άλλα και από το γεγονός ότι οι νεοαφιχθείσες εθνοπολιτισμικές ομάδες δεν απολαμβάνουν την αποδοχή τόσο στο θεσμικό όσο και στο κοινωνικό επίπεδο. Οι μετανάστες εντάσσονται στο περιθώριο της κοινωνίας, όμως με τη μαζικότητα της παρουσίας τους δεν αφήνουν άθικτο το μοντέλο του ομοιογενούς εθνικού κράτους (Αγγελόπουλος, 2003). Η γενίκευση του φαινομένου της μετανάστευσης στις μέρες μας βάζει τις σύγχρονες αναπτυγμένες κοινωνίες μπροστά σε νέες προκλήσεις.

Προβάλλοντας το στοιχείο της πολυπολιτισμικότητας της πόλης στο παρελθόν επιχειρούμε να αναδείξουμε ανάμεσα στ' άλλα ότι το μονοσήμαντο πολιτισμικά εθνικό κράτος αποτελεί ένα σχετικά πρόσφατο μόρφωμα και ότι η πολυπολιτισμικότητα με διάφορες μορφές αποτελεί διαχρονικό ιστορικό φαινόμενο. Το πλαίσιο αυτό μπορεί να αξιοποιηθεί για την κατάρριψη στερεοτύπων και την ισότιμη προσέγγιση των πληθυσμών με διαφοροποιημένα πολιτισμικά χαρακτηριστικά.

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

Η ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ

1. Αιτιολόγηση και στοχοθεσία της πειραματικής παρέμβασης

1.1 Αιτιολόγηση της έρευνας

Το έναυσμα για την πραγματοποίηση της συγκριμένης πειραματικής παρέμβασης δόθηκε από το γεγονός ότι η διαθεματική μέθοδος ΟΕΠΓ παρέχει σημαντικά πλεονεκτήματα, όπως αποκαλύπτουν σχετικές έρευνες (Euridice, 2006, Griva, E., Chostelidou, D., Panteli, P., 2014) και επίσης ότι είναι περιορισμένος ο αριθμός αντίστοιχων παρεμβάσεων, που να αφορούν την ελληνική γλώσσα ως δεύτερη και ιδιαίτερα στο πεδίο της εκπαίδευσης ενηλίκων.

Η συνδυαστική διδασκαλία γλώσσας και περιεχομένου στην Ελλάδα έχει πραγματοποιηθεί σε επίπεδο πειραματικών παρεμβάσεων και αφορά την ελληνική ως δεύτερη ή ξένη και την αγγλική γλώσσα. Την ελληνική ως δεύτερη προσεγγίζει η εφαρμογή της ερευνητικής παρέμβασης της Ζάγκα Ε. «Η συμβολή των μαθημάτων ειδικότητας στη γλωσσική αγωγή» (2004), όπου εφαρμόζεται μια εναλλακτική πρόταση διδασκαλίας με βάση το περιεχόμενο. Η εφαρμογή έγινε στο Γυμνάσιο Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης Θεσσαλονίκης το 2001-2002 στα μαθήματα της Ιστορίας, των Μαθηματικών, της Φυσικής και της Βιολογίας. Η έρευνα κατέγραψε αρκετές δυσκολίες που σχετίζονται κυρίως με την εμπλοκή εκπαιδευτικών διαφόρων ειδικοτήτων, αλλά και σοβαρές ενδείξεις για την αναγκαιότητα μιας διαφορετικής προσέγγισης στη διδασκαλία.

Η πειραματική παρέμβαση των Papadopoulos I., Griva E. « “Learning in the traces of Greek Culture”: a CLIL project for raising cultural awareness and developing L2 skills» (2014) αφορά την εφαρμογή της μεθόδου ΟΕΠΓ σε μαθητές Δημοτικού αλβανικής καταγωγής που κατείχαν την ελληνική σε επίπεδο Α2. Το πρόγραμμα σπουδών περιλάμβανε δέκα ενότητες, στις οποίες προσεγγίστηκαν μερικά σπουδαία μνημεία της Ελλάδας, όπως ο Παρθενώνας, ο Λευκός Πύργος, ο αρχαιολογικός χώρος των Φιλίππων, κ.α. Τα αποτελέσματα ήταν θετικά ως προς την ανάπτυξη της γλωσσικής ικανότητας και την εξοικείωση με στοιχεία της ελληνικής ιστορίας και πολιτισμού.

Η διδακτική παρέμβαση των Τσαούση Κ., Γρίβα Ε., Κωτόπουλου Τ., Στάμου Α. «Παραμύθια από δυο πολιτισμούς: Δημιουργική αξιοποίηση τους σε μαθητές της Ε΄ τάξης Δημοτικού» (2013) αξιοποίησε τη διδασκαλία λαϊκών παραμυθιών για ενίσχυση των επικοινωνιακών δεξιοτήτων στην ελληνική γλώσσα σε δίγλωσσους μαθητές στην Ξάνθη. Η συγκεκριμένη παρέμβαση είχε και διαπολιτισμικό χαρακτήρα, αφού επιλέχθηκαν παραμύθια τόσο του ελληνικού όσο και του μουσουλμανικού στοιχείου. Πραγματοποιήθηκε σε μικτό τμήμα μαθητών (ελληνόφωνα και τουρκόφωνα παιδιά) σε είκοσι δύο διδακτικά δίωρα. Οι μαθητές είχαν την ευκαιρία να βελτιώσουν τις δεξιότητες παραγωγής και πρόσληψης προφορικού και γραπτού λόγου και να ενισχύσουν τη διαπολιτισμική επίγνωση.

Η διαθεματική προσέγγιση έχει επίσης εφαρμοστεί στη διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης γλώσσας. Το πρότζεκ των Τζούτζα Β., Γρίβα Ε., Κασβίκης Κ., Σέμογλου Κ. «Το παιχνίδι παλιά και σήμερα ως μέσο για τη γλωσσική κατάρτιση. Διαθεματικό πρότζεκτ για την εκμάθηση της ελληνικής ως ξένης γλώσσας» (υπό έκδοση Δεκέμβριος 2014) εφαρμόστηκε σε μαθητές πρωτοσχολικής ηλικίας στην πόλη Μπίτολα της FYROM. Η χρήση της ελληνικής γλώσσας για την εξοικείωση των παιδιών με παιχνίδια που παίζονται μέχρι σήμερα από τα αρχαία χρόνια λειτούργησε ως μέσο για την ανάπτυξη θετικής στάσης απέναντι στην ελληνική γλώσσα και για την καλλιέργεια δεξιοτήτων κατανόησης και παραγωγής προφορικού λόγου.

Ομοίως, τη διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης γλώσσας αφορά και η παρέμβαση των Griva E., Iliadou-Tahou S., Maggou A. «Developing materials for teaching Greek as a foreign language to young learners» (2014). Η εφαρμογή έγινε επίσης στα Μπίτολα της FYROM σε μαθητές 11-13 ετών που φοιτούσαν σε σχολείο ιδιωτικού φορέα, που διδάσκει την ελληνική γλώσσα. Με βάση τις ανάγκες των μαθητών σχεδιάστηκε υλικό που αναπτύχθηκε γύρω από δέκα θεματικές ενότητες σχετικά με την καθημερινή ζωή. Μέσα από ένα πολυαισθητηριακό περιβάλλον οι μαθητές ανέπτυξαν ολιστικά τις γλωσσικές τους δεξιότητες και επέκτειναν τις γνώσεις τους για τον ελληνικό πολιτισμό .

Η διπλωματική εργασία της Τσαούση Χ. με θέμα «Πειραματική παρέμβαση διδασκαλίας της ελληνικής ως ξένης σε σλαβόφωνο περιβάλλον» (2013) βασίστηκε σε αντίστοιχο εγχείρημα διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας ως ξένης με τη χρήση ιστοριών. Η διδασκαλία εφαρμόστηκε στα Μπίτολα σε μαθητές Δημοτικού με θετικά αποτελέσματα στην επικοινωνιακή δεινότητα και τη διαπολιτισμική συνείδηση των παιδιών.

Αρκετές εφαρμογές έχουν γίνει για τη διαθεματική διδασκαλία της αγγλικής. Τη μέθοδο ΟΕΠΓ εφάρμοσαν οι Griva E., Chostelidou D., Semoglou. K., στο πρότζεκτ «Our neighbouring countries: raising multicultural awareness through a CLIL project for young learners» (χ.χ.). Το πρότζεκτ εφαρμόστηκε σε παιδιά Έκτης Δημοτικού σε πειραματικό σχολείο της Βόρειας Ελλάδας. Διδάχτηκε διαθεματικά η γλώσσα μέσα από κοινές παραδοσιακές ιστορίες των Βαλκανίων και της Νοτιοανατολικής Μεσογείου με τη βοήθεια πολυτροπικού υλικού. Οι μαθητές ενίσχυσαν τις προσληπτικές και παραγωγικές τους δεξιότητες στη γλώσσα-στόχο και παράλληλα ανέπτυξαν τη διαπολιτισμική συνείδηση.

Η αρχαία ελληνική ιστορία και ο πολιτισμός διδάχτηκαν στην Αγγλική γλώσσα στο πρότζεκτ «Η “άλλη” γλώσσα της Ακρόπολης: Ένα διαθεματικό project στα αγγλικά στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση» των Βενετοπούλου Σ., Κασβίκη Κ., Γρίβα Ε. (2014) που εφαρμόστηκε σε παιδιά Στ΄ Δημοτικού. Η μέθοδος ΟΕΠΓ χρησιμοποιήθηκε σε ένα πολυαισθητηριακό και πολυτροπικό περιβάλλον με αποτέλεσμα τη βελτίωση των γλωσσικών δεξιοτήτων των μαθητών και των ιστορικών τους γνώσεων.

Τη διδασκαλία της αγγλικής αφορά και η διαθεματική παρέμβαση «“Βυζαντινή και Μεταβυζαντινή Τέχνη στην Καστοριά”»: Εφαρμογή ενός διαθεματικού πρότζεκτ στην Αγγλική γλώσσα στη Στ΄ Δημοτικού» των Κοροσίδου Ε., Γρίβα Ε., Κασβίκη Κ. (2014). Εμπλέκοντας στοιχεία ιστορίας και γεωγραφίας και μέσα από επισκέψεις σε μνημεία και ιστορικούς χώρους οι μαθητές ανέπτυξαν τόσο τις δεξιότητες στην ξένη γλώσσα όσο και τις γνώσεις σε ζητήματα τοπικής ιστορίας και πολιτισμού.

Τέλος, στην εργασία των Δούρδα Κ., Μπράτιση Θ., Γρίβα Ε. και Παπαδοπούλου Π. « “Ο γύρος του κόσμου”»: Η Εφαρμογή ενός Project στην Αγγλική Γλώσσα με τη χρήση QR-Codes και Google Earth» (2014) συνδυάστηκε η προσέγγιση της Μάθησης μέσω Παιχνιδιού με την ΟΕΠΓ. Μέσω ηλεκτρονικού παιχνιδιού Γεωγραφίας οι μαθητές της Έκτης τάξης Δημοτικού σχολείου βελτίωσαν τις γλωσσικές τους δεξιότητες στην ξένη γλώσσα και τις γνώσεις στη Γεωγραφία, αλλά ενίσχυσαν και τις στρατηγικές και δεξιότητες μάθησης.

Οι παραπάνω εργασίες είτε αφορούν την ελληνική είτε την αγγλική γλώσσα εστιάζουν θεματικά κυρίως σε ζητήματα ελληνικής ιστορίας και πολιτισμού αναδεικνύοντας παράλληλα στοιχεία διαπολιτισμικότητας. Κοινό χαρακτηριστικό τους πέρα από τη διαθεματική προσέγγιση στη διδασκαλία της γλώσσας είναι ότι

αφορούν παιδιά και εφήβους. Μικρή εμπειρία υπάρχει από την εφαρμογή της προσέγγισης αυτής σε ενήλικες. Μια τέτοιου είδους παρέμβαση που έχει στοιχεία διαθεματικότητας παρουσιάζει η εργασία των Κασβίκη Κ., Γακούδη Α., Κοτίνη Χ., «Ο ελληνικός πολιτισμός ως δεύτερος-ξένος και ως μια άλλη γλώσσα για οικονομικούς μετανάστες και μετανάστριες» (2007). Η παρέμβαση πραγματοποιήθηκε στο ίδιο πλαίσιο με αυτό της παρούσας εργασίας, σε ενήλικες μετανάστες στο σχολείο «Οδυσσέας» στο πλαίσιο της διδασκαλίας της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας. Η θεματική επίσης είναι παρόμοια και αφορά την παρουσίαση της ιστορικής διαδρομής της Θεσσαλονίκης μέσα από τα μνημεία της. Πραγματοποιήθηκε σε τρεις δίωρες διδακτικές συναντήσεις και ολοκληρώθηκε με επισκέψεις σε ιστορικά μνημεία (Άγιος Δημήτριος, Άγιος Νικόλαος Ορφανός, βυζαντινά τείχη) και μουσεία της πόλης (Λαογραφικό, Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης). Γλωσσικά η παρέμβαση εστίασε σε επεξεργασία ιστορικών εννοιών και κειμένου, ωστόσο οι στόχοι και τα ερευνητικά ερωτήματα δεν αφορούσαν τη γλώσσα αλλά την ιστορία, τον πολιτισμό και τη διαπολιτισμικότητα. Σε αυτό το σημείο διαφοροποιείται η παρούσα έρευνα, αφού έχει διπλή στόχευση τόσο στο γνωστικό όσο και στο γλωσσικό αντικείμενο και εφαρμόζει αντίστοιχες διδακτικές πρακτικές. Διαφοροποιείται επίσης στην προσέγγιση του γνωστικού αντικείμενου που έγινε με πιο συστηματικό τρόπο λόγω τη μεγαλύτερης χρονικής διάρκειας του πρότζεκτ, αλλά και λόγω του ότι οι πηγές του τοπίου αξιοποιήθηκαν ως υποστήριξη στη διαδικασία, σε αντίθεση με την εν λόγω εργασία, όπου ο βασικός άξονας ήταν η προσέγγιση του υλικού πολιτισμού της Θεσσαλονίκης μέσα από τα μνημεία της. Ουσιαστικά, η παρούσα εργασία επιδιώκει να διερευνήσει την ελλιπή εμπειρία από την εφαρμογή της μεθόδου ΟΕΠΓ σε ενήλικες στην Ελλάδα.

1.2 Γενικός σκοπός και ειδικοί στόχοι

Γενικός σκοπός της διδακτής παρέμβασης είναι η συνδυαστική εκμάθηση του γνωστικού αντικείμενου της ιστορίας και της ελληνικής γλώσσας. Η γλώσσα χρησιμοποιείται ως μέσο/εργαλείο και όχι ως αυτοσκοπός. Πρόκειται ουσιαστικά για το στόχο που εξυπηρετεί η μέθοδος ΟΕΠΓ. Αναλυτικά, το πλαίσιο της μεθόδου προβλέπει την ανάπτυξη ικανοτήτων σε τέσσερις τομείς, οι οποίοι αλληλεπιδρούν: του γνωστικού αντικείμενου (content), της γλώσσας ως μέσου και στόχου μάθησης (communication), των γνωστικών ικανοτήτων που απαιτούνται για υψηλής ποιότητας

μάθηση (cognition), και της διαπολιτισμικής δεξιότητας και της πολιτειότητας (culture-citizenship).

Όσον αφορά το γνωστικό αντικείμενο επιλέχθηκε η τοπική ιστορία της Θεσσαλονίκης. Ο πρώτος λόγος είναι ότι η πόλη αποτελεί το περιβάλλον όπου ζουν οι μετανάστες, επομένως υπάρχει ένα αυξημένο ενδιαφέρον γι' αυτό, αλλά και μια προϋπάρχουσα γνώση από τη βιωματική επαφή με τα μνημεία. Ο δεύτερος λόγος είναι ότι η ίδια η ιστορία της πόλης αποτελεί δείγμα πολυπολιτισμικής κοινωνίας κατά τη διάρκεια όλης της ιστορίας της και επομένως προσφέρεται ως αντικείμενο για την διαπραγμάτευση αντίστοιχων ζητημάτων που απασχολούν τις σύγχρονες κοινωνίες.

Το παραπάνω πλαίσιο παρέχει την ευκαιρία για ανάπτυξη της πολιτειότητας, της καλλιέργειας κριτικής και ενεργητικής στάσης απέναντι σε ζητήματα της δημόσιας ζωής. Επίσης, η διαπολιτισμική δεξιότητα αναπτύσσεται αφενός μέσα στο πλαίσιο της πολυεθνικής τάξης, αφετέρου με τη διαπραγμάτευση σχετικών ζητημάτων. Το ιστορικό αντικείμενο δίνει πολλές ευκαιρίες για την επίτευξη των παραπάνω στόχων. Παράλληλα, το υλικό και οι δραστηριότητες στοχεύουν ακριβώς στο να εγείρουν τέτοιου είδους προβληματισμούς, ώστε να διαμορφωθούν απόψεις και στάσεις.

Μέσω της διαπραγμάτευσης ιστορικών ζητημάτων και φαινομένων, αλλά και των σχετικών δραστηριοτήτων γνωστικού και γλωσσικού περιεχομένου κινητοποιούνται γνωστικές διαδικασίες, όπως η αναζήτηση της αιτιακής σχέσης των γεγονότων, η σύγκριση και ο συσχετισμός με τη σύγχρονη εποχή, η αναζήτηση επιχειρημάτων, η αιτιολόγηση απόψεων και η αντίστοιχη χρήση της γλώσσας.

Σε γλωσσικό επίπεδο ο γενικός σκοπός εστιάζει στην ανάπτυξη των τεσσάρων δεξιοτήτων της γλωσσικής επικοινωνίας, προσληπτικών (ανάγνωσης, ακρόασης) και παραγωγικών (ομιλίας, γραφής), σε ένα γλωσσικό πλαίσιο περισσότερο ακαδημαϊκό, όπως είναι αυτό του ιστορικού κειμένου.

Ειδικότερα αναπτύχθηκαν οι παρακάτω στόχοι:

Γνωστικοί στόχοι:

- Το ιστορικό αντικείμενο στην προκειμένη περίπτωση δε διδάσκεται ως αυτοσκοπός, αλλά παράλληλα με τη γλωσσική διδασκαλία, για το λόγο αυτό δεν ακολουθήθηκε η διδακτική μεθοδολογία του καθαρά ιστορικού μαθήματος, αλλά δανειστήκαμε βασικές της αρχές. Δεν ήταν για παράδειγμα δυνατό να χρησιμοποιηθούν γραπτές πηγές, να μνηθούν οι μαθητεύομενοι

στην ιστορική έρευνα, να εξοικειωθούν με θεωρίες και μεθόδους των ιστορικών. Οι στόχοι του γνωστικού αντικειμένου επομένως διαμορφώθηκαν ως εξής:

- Η ανάπτυξη της ιστορικής σκέψης, η οποία συνίσταται στην κατανόηση και ερμηνεία του ιστορικού γίνεσθαι μέσω της ανεύρεση της διαπλοκής των γεγονότων και της αιτιακής τους σχέσης (Ιωάννου, χ.χ.).
- Η ανάπτυξη ιστορικής συνείδησης, που συνίσταται στην κατανόηση του παρελθόντος και τη διαμόρφωση αξιών και στάσεων που οδηγούν σε υπεύθυνη συμπεριφορά στο παρόν και στο μέλλον (ΔΕΠΠΣ-ΑΠΣ, 2003), στην ανάπτυξη της δημοκρατικής πολιτειότητας.
- Η κατανόηση και ο σεβασμός των διαφορετικών πολιτισμικών ταυτοτήτων, η κατανόηση του «άλλου», η συνειδητοποίηση της έννοιας της ετερότητας. Επιδιώκεται να καταδειχθεί ότι οι διαφορετικές εθνοτικές ομάδες βρίσκονται συνεχώς σε επικοινωνία και αλληλεπίδραση, οι μετακινήσεις των πληθυσμών είναι φαινόμενο συνυφασμένο με την ανθρώπινη δραστηριότητα και τη δημιουργία πολιτισμού.
- Επιμέρους στόχος του ιστορικού μαθήματος είναι και απόκτηση της ικανότητας της τοποθέτησης των γεγονότων στο χρόνο.

Επιπλέον, οι στόχοι για το μάθημα της τοπικής ιστορίας (Ασωνίτης, Παπάς, 2006) είναι μέσα από την έρευνα και τη μελέτη της τοπικής ιστορίας ο μαθητής να αποκτήσει γνώσεις, να αναπτύξει δεξιότητες και να διαμορφώσει στάσεις που του επιτρέπουν να:

- κατανοεί τον περιβάλλοντα φυσικό, δομημένο και κοινωνικό χώρο και να εντάσσεται δημιουργικά σ' αυτόν,
- ενεργοποιείται δημιουργικά στις προσπάθειες διατήρησης της πολιτισμικής φυσιογνωμίας του τόπου του,
- σφυρηλατεί τους δεσμούς του με τον τόπο στον οποίο ζει.

Συγκεκριμένα για την ιστορία της Θεσσαλονίκης επιπλέον στόχοι είναι:

- Η κατανόηση των ιστορικών παραγόντων που προσέδωσαν στην πόλη τον πολυπολιτισμικό της χαρακτήρα.
- Η γνωριμία με ιστορικά μνημεία και τόπους της πόλης και η καλλιέργεια σεβασμού απέναντι στην πολιτισμική κληρονομιά.
- Η οικειοποίηση της πόλης μέσω της καλύτερης γνωριμίας με αυτήν και επιπλέον λόγω της δυνατότητας που παρείχε πάντα για πολυεθνική συμβίωση.

Γλωσσικοί στόχοι:

- Η ανάπτυξη της επικοινωνιακής ικανότητας μέσω της καλλιέργειας των δεξιοτήτων της κατανόησης και παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου.
- Η ανάπτυξη της γνώσης του γλωσσικού συστήματος με τη διδασκαλία κυρίως του λεξιλογίου, αλλά και των γραμματικοσυντακτικών δομών περιστασιακά και εφόσον εξυπηρετούν την ανάπτυξη της επικοινωνιακής ικανότητας.
- Η ανάπτυξη λόγου ακαδημαϊκού επιπέδου που απαιτείται για την εκμάθηση του ιστορικού αντικειμένου και εκμάθηση του ειδικού λεξιλογίου του ιστοριογραφικού λόγου.

Κοινωνικό-συναισθηματικοί στόχοι:

- Η ανάπτυξη της διαπολιτισμικής συνείδησης.
- Η ανάπτυξη δεξιοτήτων συνεργασίας.
- Η ανάπτυξη της δεξιότητας του διαλόγου
- Η ανάπτυξη κριτικής σκέψης.

2. Το πλαίσιο εφαρμογής της πειραματικής παρέμβασης

Η πειραματική παρέμβαση πραγματοποιήθηκε στο σχολείο «Οδυσσέας» από τον Δεκέμβριο του 2013 μέχρι τον Μάιο του 2014. Περιλάμβανε έντεκα διδακτικές συναντήσεις, που παρεμβλήθηκαν στο πρόγραμμα ελληνικής γλώσσας που παρακολουθούσαν οι μαθητευόμενοι, και τέσσερις εκπαιδευτικές επισκέψεις σε ιστορικούς χώρους και μουσεία. Οι συναντήσεις δεν πραγματοποιούνταν σε τακτά χρονικά διαστήματα, γιατί έπρεπε να υπάρχει συντονισμός με το υπόλοιπο πρόγραμμα του τμήματος, αλλά και για το λόγο ότι απαιτούνταν χρόνος για την προετοιμασία των μαθημάτων.

2.1 Το σχολείο «Οδυσσέας»

Το σχολείο Οδυσσέας είναι ένα εθελοντικό σχολείο που εδρεύει στη Θεσσαλονίκη και δεν σχετίζεται με το πρόγραμμα εκμάθησης ελληνικής γλώσσας και πολιτισμού ΟΔΥΣΣΕΑΣ του Ι.ΝΕ.ΔΙ.ΒΙ.Μ.. Πρόκειται για ένα αυτόνομο, συλλογικό και ανιδιοτελές εγχείρημα εκπαιδευτικών, στο οποίο έχουν φοιτήσει από το 1998 μέχρι σήμερα πάνω από 6.000 ενήλικες μαθητές μετανάστες και έχουν διδάξει πάνω από 250 εκπαιδευτικοί και φοιτητές. Εκτός από τους εθελοντές εκπαιδευτικούς, δασκάλους, φιλόλογους και φοιτητές, συμμετέχουν και όσοι επιθυμούν να συμβάλουν

με άλλους τρόπους στην υλοποίηση των στόχων του σχολείου και στη βελτίωση των λειτουργιών του. Το σχολείο ιδρύθηκε το 1997 και από το 2000 λειτουργεί υπό το καθεστώς της Αστικής μη Κερδοσκοπικής Εταιρείας με την επωνυμία «ΟΔΥΣΣΕΑΣ». Οι πόροι του προέρχονται από συνδρομές των εθελοντών διδασκόντων και των μελών του και από δωρεές, εισφορές και κάθε νόμιμο έσοδο που δεν αντίκειται στους σκοπούς του συλλόγου.

Σκοποί του είναι η καταπολέμηση του ρατσισμού και της ξενοφοβίας, η δυνατότητα επικοινωνίας και κατανόησης του νεοελληνικού πολιτισμού μέσω της ελληνικής γλώσσας, η παρακολούθηση των διεθνών, ευρωπαϊκών και βαλκανικών εξελίξεων και εμπειριών, καθώς και η προώθηση της τεκμηρίωσης των σχετικών ζητημάτων, η έρευνα, ο εντοπισμός, η καταγραφή και η ανάλυση θεμάτων που σχετίζονται με τη δημιουργική ένταξη των προσφύγων και μεταναστών και των ομογενών στην ελληνική κοινωνία και ο προσανατολισμός και σχεδιασμός προγραμμάτων νεοελληνικού αλφαριθμητισμού(βλ. <http://sxoleioodysseas.weebly.com/>).

Αρχικά, τα μαθήματα της ελληνικής γλώσσας πραγματοποιήθηκαν σε αίθουσα που παραχώρησε η Ένωση Δημοσιοϋπαλληλικών Οργανώσεων Θεσσαλονίκης (ΕΔΟΘ). Στη συνέχεια, τη σχολική χρονιά 1998-1999 παρατηρήθηκε μια αύξηση της προσέλευσης των ενηλίκων μαθητών με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί πρόβλημα στέγης στο κτίριο της ΕΔΟΘ. Από τη σχολική χρονιά 1999-2000 τα μαθήματα έγιναν στο Μακεδονικό Ινστιτούτο Εργασίας (ΜΑΚΙΝΕ), όπου και συνεχίζονται μέχρι σήμερα. Στη συνέχεια, μετά τη στέγαση του «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» στο ΜΑΚΙΝΕ, το αποτελεσματικό διδακτικό έργο των εθελοντών εκπαιδευτικών, τους ισχυρούς δεσμούς με τις κοινότητες των μεταναστών, την αναγνώριση και τη δημοσιότητα που γνώρισε το σχολείο των μεταναστών, ο αριθμός των μαθητών αυξήθηκε ραγδαία. Οι μαθητές/τριες έφτασαν τους 500 ανά σχολικό έτος και παράλληλα, αυξήθηκε και σταθεροποιήθηκε ο αριθμός των διδασκόντων στους 30 ανά σχολικό έτος (Τσούμας, 2005).

Σήμερα, το σχολείο του «Οδυσσέα» απευθύνεται σε ένα ευρύ φάσμα μεταναστών, παλιννοστούντων και προσφύγων με διαφορετικό κοινωνικό, οικονομικό και μορφωτικό επίπεδο για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας. Οι μαθητές του Οδυσσέα είναι από την Αλβανία, χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, άλλες βαλκανικές χώρες, Αφρική, Λατινική Αμερική, Κίνα, πρόσφυγες από Τουρκία, Μέση Ανατολή, Ιράκ και Αφγανιστάν, μαθητές και μαθήτριες προερχόμενοι/ες από χώρες

της Δυτικής Ευρώπης και Έλληνες αναλφάβητοι που εγγράφονται στα μαθήματα ελληνικής γλώσσας. Για τους μετανάστες μαθητές το σχολείο συνδέεται με την εκμάθηση, τη βελτίωση και την πιστοποίηση της ελληνικής γλώσσας, την εκπαίδευσή τους σε ανώτερες σχολές ή σε πανεπιστήμια, καθώς και με την κατανόηση του φαινομένου του ρατσισμού και της ξενοφοβίας, την αντίστασή τους σε ρατσιστικές και εθνικιστικές αντιλήψεις και με την κριτική συνειδητοποίηση της ευρύτερης πραγματικότητας.

Η διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας γίνεται σε τέσσερα επίπεδα, σύμφωνα με τη διάταξη επιπέδων που έχει ορίσει το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας (ΚΕΓ). Στο πρώτο επίπεδο εντάσσονται όσοι έχουν ελάχιστη γνώση του προφορικού λόγου ή και που αγνοούν σχεδόν πλήρως τη χρήση και δομή της ελληνικής γλώσσας. Στο δεύτερο επίπεδο, αυτοί που έχουν αρκετά καλή δυνατότητα προφορικής γλωσσικής επικοινωνίας. Στο τρίτο και τέταρτο επίπεδο, αυτοί που είναι σε θέση να εκφραστούν επαρκώς προφορικά και να επεξεργαστούν ικανοποιητικά το γραπτό λόγο.

Στις ομάδες αυτές η οικονομική κρίση έχει προσθέσει πια και ντόπιους Έλληνες που επιθυμούν να ανανεώσουν τις γνώσεις τους σε κάποια ξένη γλώσσα ή να μάθουν μια νέα (είναι χαρακτηριστικό ότι το 1/3 περίπου των μαθητών φέτος είναι Έλληνες). Αυτή τη στιγμή διδάσκονται αγγλικά, γαλλικά, ισπανικά, ιταλικά, γερμανικά και ρωσικά σε Έλληνες μαθητές που για οικονομικούς λόγους δεν μπορούν να φοιτήσουν σε φροντιστήρια ξένων γλωσσών.

Το σχολείο του «Οδυσσέα» δεν περιορίζεται μόνο στη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας, αλλά αποτελεί και χώρο ανάπτυξης κοινωνικών σχέσεων, πολιτισμικών ανταλλαγών, εξομάλυνσης εθνικών αντιθέσεων, καθώς επίσης και χώρο έκφρασης και δημιουργίας. Διοργανώνει εκδρομές, πολιτιστικές επισκέψεις σε μουσεία και γειτονικές πόλεις, χορούς, προβολές ταινιών, εκθέσεις με έργα των μαθητών, καθώς και παραστάσεις της θεατρικής ομάδας που δημιουργήθηκε το 2000 από τους μαθητές του «Οδυσσέα».

Η κρίση όμως έχει δυσχεράνει ακόμη πιο πολύ και την πάντα δύσκολη χρηματοδότηση του «Οδυσσέα». Αυτό το γεγονός όμως δεν απέτρεψε, μετά από έλεγχο της Εφορίας το 2012, την επιβολή εις βάρος του κυριολεκτικά εξοντωτικών προστίμων για καθαρά τυπικές και γραφειοκρατικές φορολογικές παραβάσεις, χωρίς να χρωστάει πουθενά και δίχως να υπάρχει η παραμικρή υποψία κερδοσκοπίας.

2.2 Οι συμμετέχοντες

Η διδακτική παρέμβαση πραγματοποιήθηκε στο τμήμα των προχωρημένων μαθητευόμενων στην ελληνική γλώσσα. Το τμήμα συγκροτήθηκε από την αρχή της σχολικής χρονιάς και ήταν το μοναδικό αυτού του επιπέδου στο σχολείο. Τα μαθήματά μας παρεμβλήθηκαν στα μαθήματα ελληνικής γλώσσας που παρακολουθούσαν οι μαθητευόμενοι, γιατί δεν υπήρχε δυνατότητα να προστεθεί ένα ακόμη δίωρο στο εβδομαδιαίο πρόγραμμα των συμμετεχόντων. Οι μαθητευόμενοι είχαν παρακολουθήσει μαθήματα στο σχολείο τα προηγούμενα χρόνια και αποτελούνταν από άτομα των οποίων το επίπεδο γλωσσομάθειας ήταν το B2 ως επί το πλείστον.

Η φοίτηση των συμμετεχόντων δεν ήταν σταθερή, φαινόμενο που παρατηρείται σε όλα τα τμήματα του «Οδυσσέα» λόγω προβλημάτων που σχετίζονται με τις συνθήκες ζωής και εργασίας των μεταναστών. Στο συγκεκριμένο τμήμα εγγράφηκαν είκοσι δύο άτομα, αλλά σταθερά φοίτησαν έντεκα, οι οποίοι και αποτέλεσαν την πειραματική ομάδα. Πρόκειται για τέσσερις άντρες και επτά γυναίκες, από τους οποίους πέντε έχουν χώρα προέλευσης την Αλβανία, τρεις τη Γεωργία, δύο την Αρμενία και μία την Ισπανία. Είναι κυρίως οικονομικοί μετανάστες και παλιννοστούντες ομογενείς. Οι παρακάτω πίνακες περιγράφουν το προφίλ των μαθητευόμενων, όπως προκύπτει από τα στοιχεία που συλλέχθηκαν με ερωτηματολόγιο που δόθηκε στην αρχή της διδακτικής παρέμβασης (βλ. παράρτημα).

Πίνακας 2: Ηλικιακή κατανομή μαθητευόμενων

Δεκαετία 20-29	Δεκαετία 30-39	Δεκαετία 40-49	Δεκαετία 50-59
2 άτομα	3 άτομα	5 άτομα	1 άτομο

Τα παραπάνω στοιχεία αποκαλύπτουν ότι οι συμμετέχοντες προέρχονται από τη μέση κατά κύριο λόγο ηλικία.

Πίνακας 3: Χρονική διάρκεια παραμονής στην Ελλάδα

Λιγότερο από ένα χρόνο	2 χρόνια	5-6 χρόνια	15-16 χρόνια	20-21 χρόνια
1 άτομο	1 άτομο	2 άτομα	3 άτομα	4 άτομα

Από τον πίνακα προκύπτει ότι οι περισσότεροι έχουν μακρόχρονη διαμονή στη χώρα. Το άτομο που δήλωσε τη μικρότερη διαμονή (την εποχή που συμπληρώθηκε το ερωτηματολόγιο ήταν τρεις μήνες) κατείχε ήδη πιστοποίηση επιπέδου B1 από τη χώρα καταγωγής του (Ισπανία). Τα άτομα με τη μεγαλύτερη διαμονή στην Ελλάδα χρησιμοποιούν την ελληνική γλώσσα με την οικογένειά τους κυρίως ή παράλληλα με τη μητρική τους. Πρόκειται για άτομα που έχουν παιδιά που φοιτούν σε ελληνικό σχολείο, συνθήκη που ωθεί και τους ίδιους στη χρήση της ελληνικής. Εξάιρεση αποτελεί ένας μαθητευόμενος με μακροχρόνια διαμονή, ο οποίος δεν έχει παιδιά, αλλά μένει με τους γονείς του.

Πίνακας 4: Μορφωτικό επίπεδο μαθητευόμενων

Ανώτατη εκπαίδευση	Ανώτερη εκπαίδευση	Δευτεροβάθμια δωδεκαετής	Δευτεροβάθμια εννεαετής	Στρατιωτική σχολή (αξιωματικών)
6	1	1	2	1

Το μορφωτικό επίπεδο των συμμετεχόντων είναι υψηλό, καθώς οι οχτώ στους έντεκα έχουν φοιτήσει στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Πίνακας 5: Αναγνωστική ικανότητα των μαθητευόμενων

Εφημερίδες -περιοδικά	Βιβλία	Υπότιτλους ταινιών	Λογαριασμούς	Διαδίκτυο	Άλλο (διαφημιστικά φυλλάδια)
9	10	9	9	8	1

Η αναγνωστική ικανότητα των συμμετεχόντων είναι ικανοποιητική, αφού όλοι σχεδόν μπορούν να διαβάσουν κάθε μορφής γραπτό κείμενο.

Πίνακας 6: Γλώσσες που γνωρίζουν οι μαθητευόμενοι

Γλώσσες	Άτομα	Πώς έμαθα τη γλώσσα	Ξέρω να μιλάω	Ξέρω να γράφω	Ξέρω να διαβάζω
Αγγλικά	6	Σχολείο-σπουδές αγγλικής φιλολογίας	5	5	6

Γαλλικά	2	Σχολείο	2	2	2
Ρωσικά	5	Σχολείο	4	5	5
Αρμένικα	2	Σχολείο	1	2	2
Ιταλικά	2	Σχολείο γλωσσών- τηλεόραση	2	1	1
Τουρκικά	1	Λόγω καταγωγής	1	-	-
Ρουμάνικα	1	Σπουδές στη Ρουμανία	1	1	1
Καταλανικά	1	Σχολείο γλωσσών	1	1	1

Οι τέσσερις στους έξι που δήλωσαν ότι γνωρίζουν αγγλικά τα έμαθαν στο σχολείο, μία λόγω σπουδών, ενώ ένας δεν δήλωσε πώς έχει μάθει τη γλώσσα. Τα ρωσικά είναι η γλώσσα που διδάχτηκαν όσοι προέρχονται από την πρώην ΕΣΣΔ. Τα γαλλικά τα διδάχτηκαν στην υποχρεωτική εκπαίδευση. Τα αρμενικά δηλώθηκαν επίσης από τα άτομα που προέρχονται από την Αρμενία και τα τούρκικα από ομογενή ποντιακής καταγωγής. Οι άλλες γλώσσες που καταγράφονται στον πίνακα αποκτήθηκαν από επιλογή ή λόγω σπουδών. Μόνο δύο άτομα από την Αλβανία δεν γνωρίζουν άλλη γλώσσα.

3. Σχεδιασμός της πειραματικής παρέμβασης

3.1 Διερεύνηση των αναγκών των συμμετεχόντων

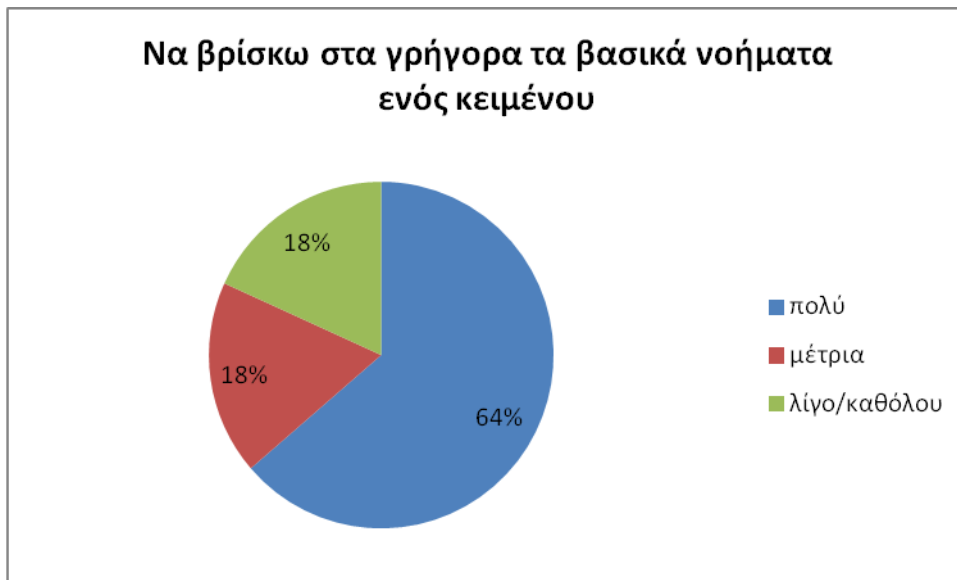
Πριν από το σχεδιασμό της διδακτικής παρέμβασης κρίθηκε αναγκαίο να διερευνηθούν οι ανάγκες των μαθητευόμενων, ώστε να προσαρμοστεί σε αυτές το διδακτικό υλικό. Για το σκοπό αυτό επιδόθηκε ερωτηματολόγιο (βλ. παράρτημα), με το οποίο διερευνήθηκαν ζητήματα που αφορούσαν τις τέσσερις γλωσσικές δεξιότητες.

Παρακάτω παρουσιάζονται τα ερωτηματολόγια και η γραφική παράσταση των απαντήσεων και ακολουθεί ο σχολιασμός των αποτελεσμάτων.

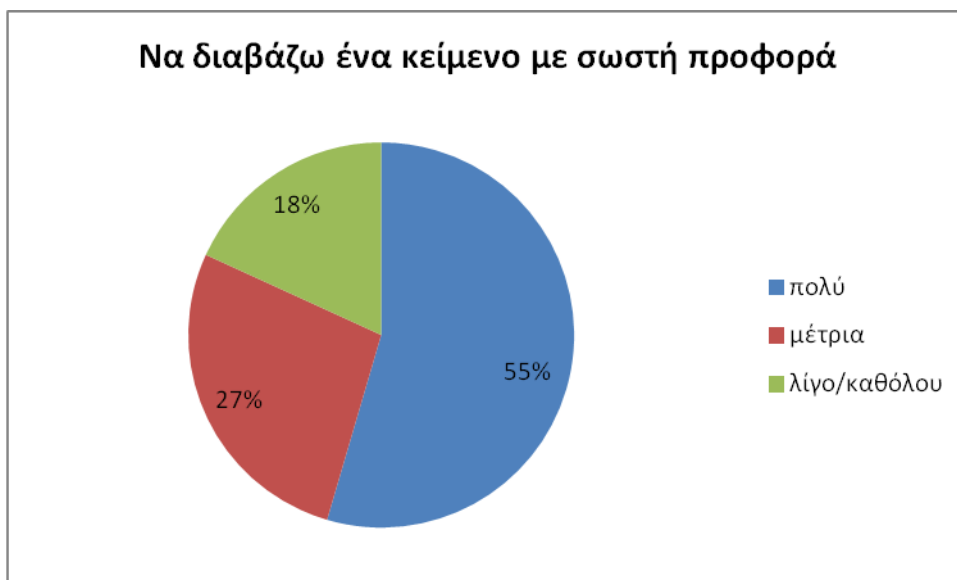
Πίνακας7: Διερεύνηση αναγκών στην κατανόηση γραπτού λόγου

ΣΕ ΠΟΙΟ ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΘΕΛΕΤΕ ΝΑ ΓΙΝΕΤΕ ΚΑΛΥΤΕΡΟΙ	ΠΟΛΥ	ΜΕΤΡΙΑ	ΛΙΓΟ/ ΚΑΘΟΛΟΥ
ΔΙΑΒΑΖΩ			
α. Να βρίσκω στα γρήγορα τα βασικά νοήματα ενός κειμένου	7	2	2
β. Να διαβάζω ένα κείμενο με σωστή προφορά	6	3	2
γ. Να διαβάζω ένα κείμενο και να βρίσκω την κεντρική ιδέα	4	4	3
δ. Να διαβάζω ένα κείμενο και να βρίσκω συγκεκριμένες πληροφορίες	6	2	3
ε. Να ολοκληρώνω την ανάγνωση ενός κειμένου με ικανοποιητική ταχύτητα	3	5	2
στ. Να καταλαβαίνω κάποιες δύσκολες λέξεις του κειμένου	6	3	2
Γενικά στην ανάγνωση θα ήθελα να βελτιωθώ: λεξιλόγιο.....2 αναφορές			

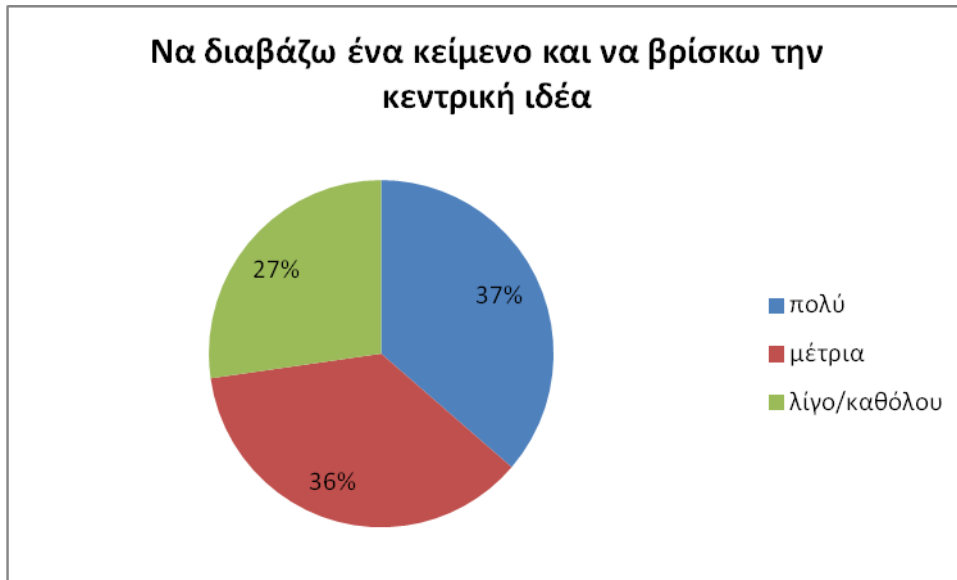
Σχήμα1

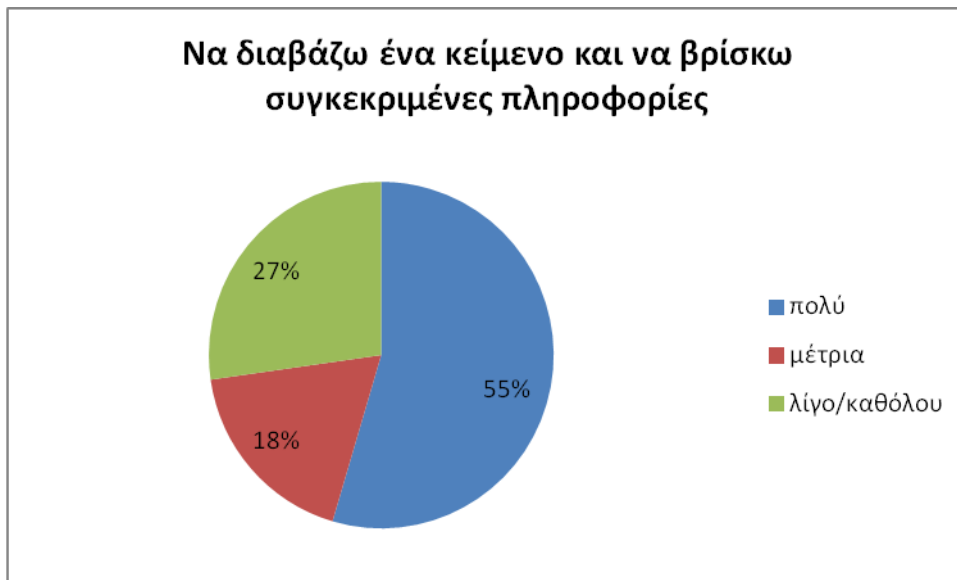
Σχήμα 2

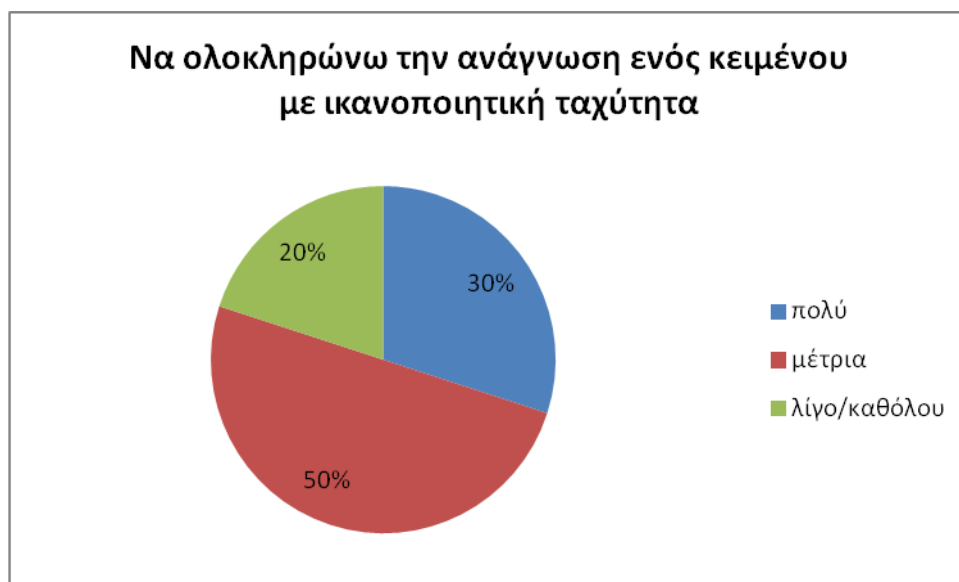
Σχήμα 3

Σχήμα 4

Σχήμα 5

Σχήμα 6

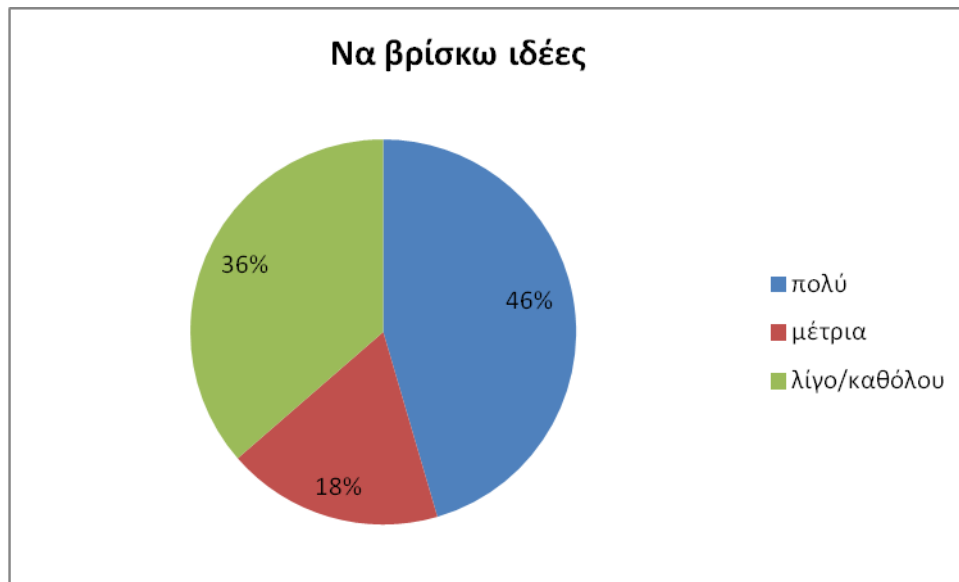

Όπως προκύπτει από τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου σχετικά με την αναγνωστική δεξιότητα το μεγαλύτερο ποσοστό των μαθητευόμενων εκδήλωσε μεγάλη επιθυμία να βελτιωθεί στο να διαχειρίζεται ζητήματα όπως: να βρίσκει γρήγορα τα βασικά νοήματα ενός κειμένου, να βρίσκει την κεντρική ιδέα και συγκεκριμένες πληροφορίες ενός κειμένου, να διαβάζει με σωστή προφορά και ικανοποιητική ταχύτητα και να καταλαβαίνει δύσκολες λέξεις. Επιπλέον, επισημάνθηκε ως σημαντικότερη ανάγκη η βελτίωση του λεξιλογίου.

Πίνακας 8: Διερεύνηση αναγκών στην παραγωγή γραπτού λόγου

ΣΕ ΠΟΙΟ ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΘΕΛΕΤΕ ΝΑ ΓΙΝΕΤΕ ΚΑΛΥΤΕΡΟΙ	ΠΟΛΥ	ΜΕΤΡΙΑ	ΛΙΓΟ/ ΚΑΘΟΛΟΥ
ΓΡΑΦΩ			
α. Να βρίσκω ιδέες.	5	2	4
β. Να βάζω τις ιδέες σε μια σειρά	6	3	2
γ. Να γράφω ολόκληρο κείμενο	8	1	2
δ. Να συνδέω σωστά τις προτάσεις και τις παραγράφους	5	4	2
ε. Να βρίσκω τις κατάλληλες λέξεις	7	2	2
στ. Να γράφω τις λέξεις με σωστή ορθογραφία	7	2	2
ζ. Να γράφω τις λέξεις με τη σωστή σειρά	7	3	1
η. Να γράφω σωστά (γραμματική)	7	2	2
Γενικά στη γραπτή έκφραση θα ήθελα να βελτιωθώ στα παρακάτω:			
γραμματική.....3 αναφορά			
λεξιλόγιο.....1 αναφορά			
ορθογραφία.....3 αναφορά			
άρθρα.....1 αναφορά			

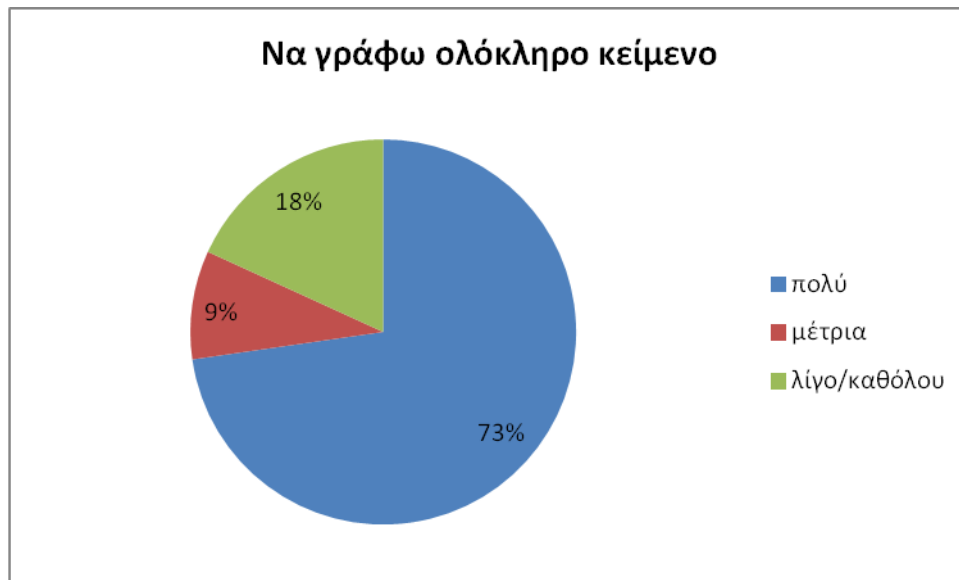
Σχήμα 7

Σχήμα 8

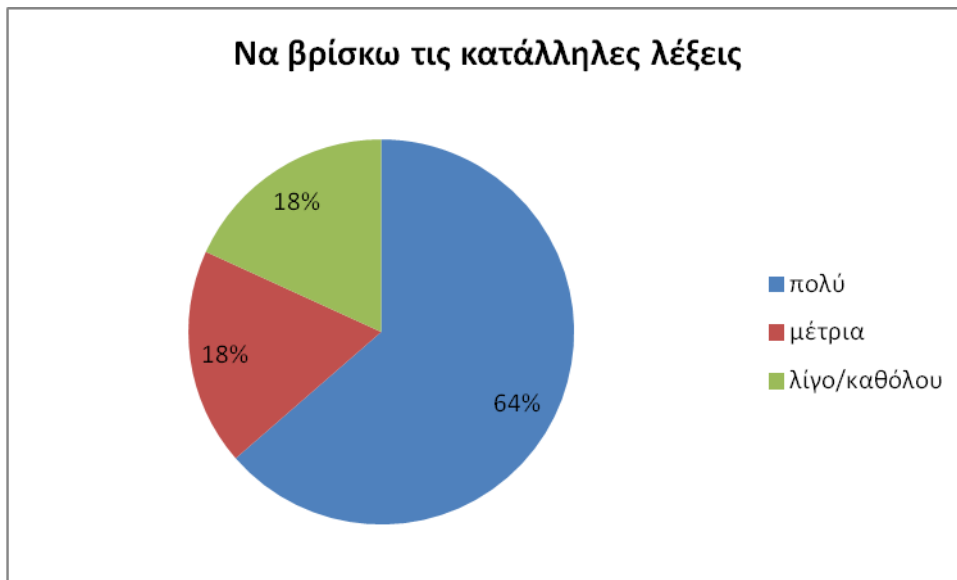
Σχήμα 9

Σχήμα 10

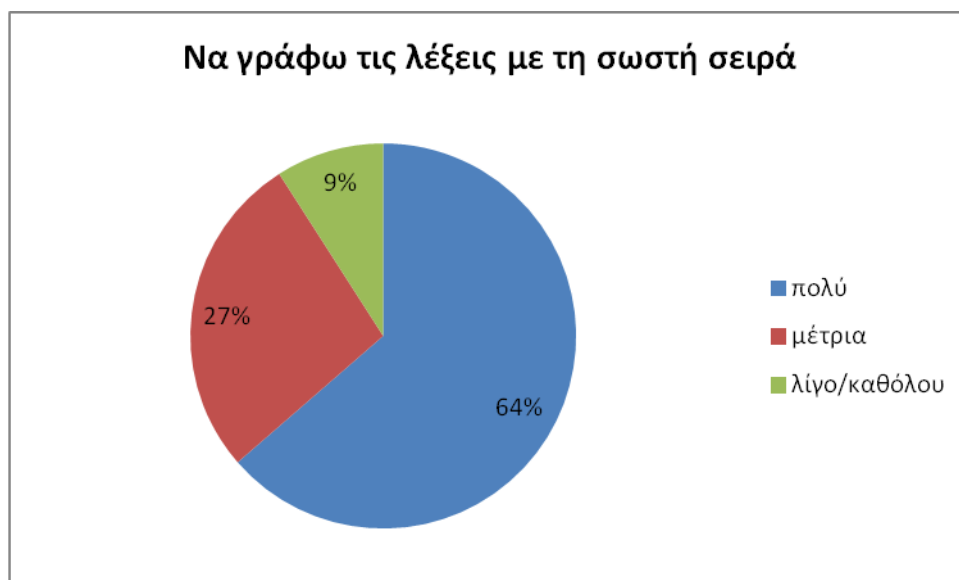
Σχήμα 11

Σχήμα 12

Σχήμα 13

Σχήμα 14

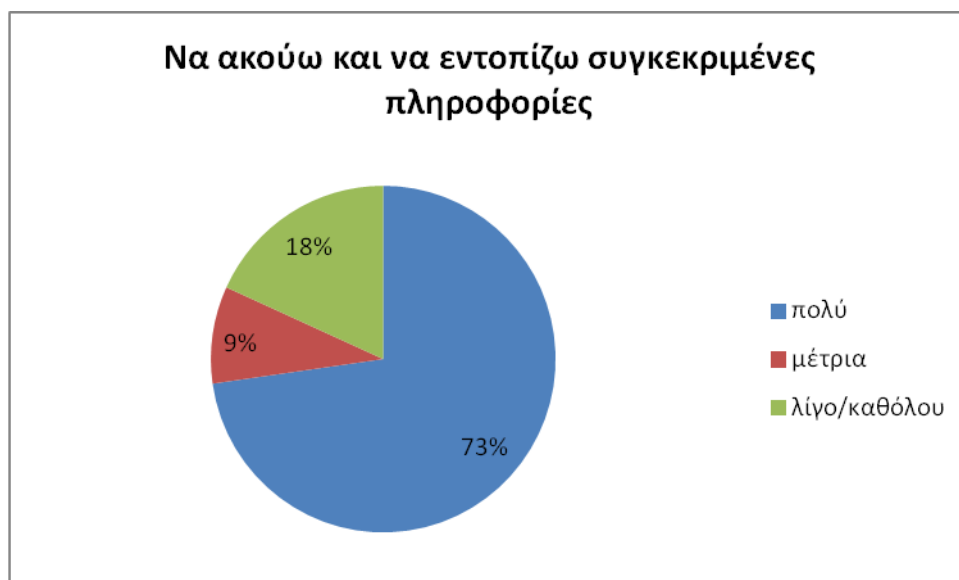

Όσον αφορά τη δεξιότητα της παραγωγής γραπτού λόγου κατά μέσο όρο πάνω από τους μισούς εξέφρασαν μεγάλη επιθυμία να βρίσκουν ιδέες και να τις βάζουν σε σειρά, να γράφουν ένα κείμενο επαρκούς έκτασης και να συνδέουν σωστά τις παραγράφους και προτάσεις, να βρίσκουν τις κατάλληλες λέξεις και να τις γράφουν με σωστή σειρά (σύνταξη), να γράφουν σωστά όσον αφορά τη γραμματική και την ορθογραφία. Ιδιαίτερη επισήμανση μάλιστα υπήρξε για την ανάγκη βελτίωσης της γραμματικής και της ορθογραφίας και κατά δεύτερο λόγο του λεξιλογίου και της χρήσης των άρθρων.

Πίνακας 9: Διερεύνηση αναγκών στην κατανόηση προφορικού λόγου

ΣΕ ΠΟΙΟ ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΘΕΛΕΤΕ ΝΑ ΓΙΝΕΤΕ ΚΑΛΥΤΕΡΟΙ	ΠΟΛΥ	ΜΕΤΡΙΑ	ΛΙΓΟ/ΚΑΘΟΛΟΥ
ΑΚΟΥΩ ΚΑΙ ΚΑΤΑΝΟΩ			
α. Να ακούω και να καταλαβαίνω τα βασικά νοήματα.	6	2	3
β. Να ακούω και να βρίσκω /εντοπίζω συγκεκριμένες πληροφορίες.	8	1	2
γ. Να ακούω και να καταλαβαίνω ομιλητές που μιλάνε γρήγορα	6	3	2
δ. Να ακούω και να καταλαβαίνω ομιλητές με διαφορετική προφορά.	8	1	2
ε. Να ακούω και να καταλαβαίνω έντονη συζήτηση	7	2	2
Γενικά στην κατανόηση προφορικού λόγου θα ήθελα να βελτιωθώ στα παρακάτω:			
Κατανόηση γρήγορης ροής λόγου.....1 αναφορά			

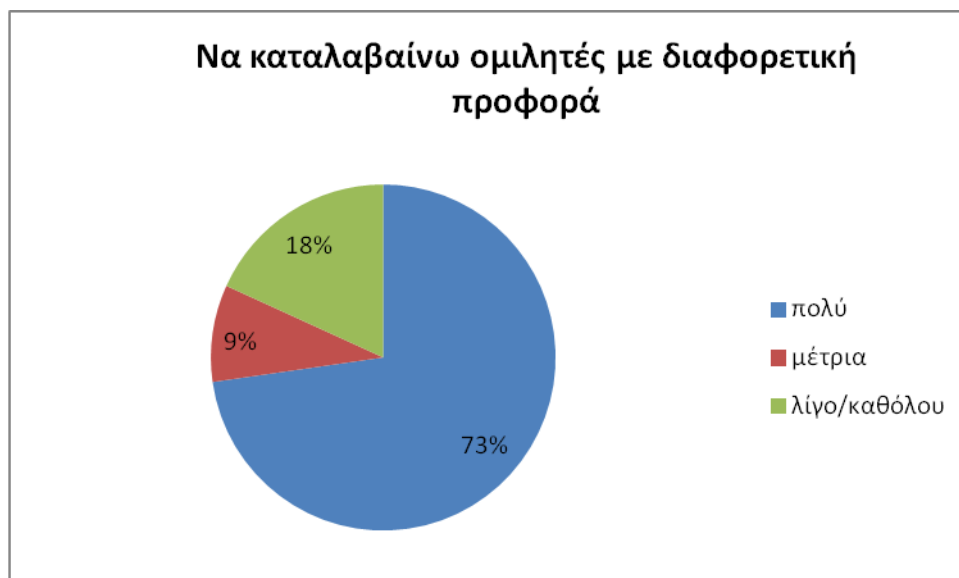
Σχήμα 15

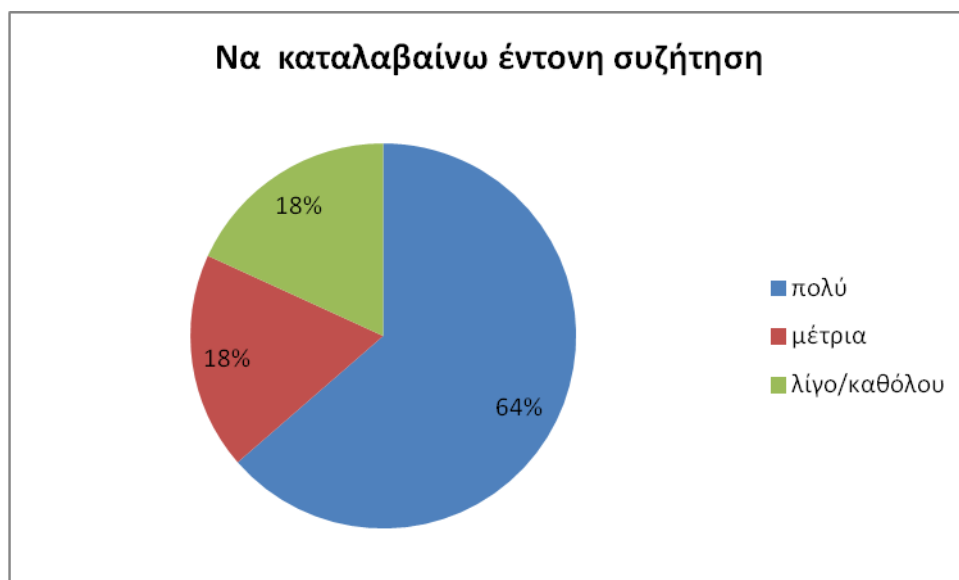
Σχήμα 16

Σχήμα 17

Σχήμα 18

Ως προς τη δεξιότητα της κατανόησης προφορικού λόγου σε ποσοστό πάνω από 50% εκδήλωσαν μεγάλη επιθυμία να καταλαβαίνουν τα βασικά νοήματα ενός εκφωνήματος, να εντοπίζουν συγκεκριμένες πληροφορίες, να αντιλαμβάνονται ομιλητές που μιλάνε γρήγορα ή που έχουν διαφορετική προφορά ή κάνουν έντονη συζήτηση. Ιδιαίτερα τονίστηκε από ένα μαθητευόμενο η επιθυμία κατανόησης γρήγορης ροής λόγου.

Πίνακας 10: Διερεύνηση αναγκών στην παραγωγή προφορικού λόγου

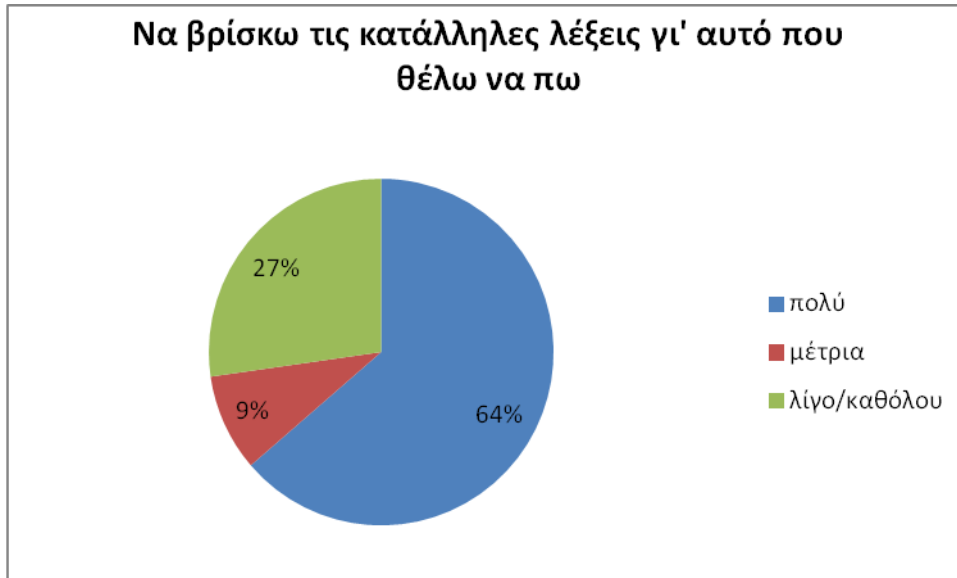
ΣΕ ΠΟΙΟ ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΘΕΛΕΤΕ ΝΑ ΓΙΝΕΤΕ ΚΑΛΥΤΕΡΟΙ	ΠΟΛΥ	ΜΕΤΡΙΑ	ΛΙΓΟ/ΚΑΘΟΛΟΥ
ΜΙΛΑΩ – ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΩ			
α. Να βρίσκω τις κατάλληλες λέξεις για αυτό που θέλω να πω.	7	1	3
β. Να μιλάω στα ελληνικά με άνεση	8	2	1
γ. Να μιλάω χωρίς να χρειάζεται να σκεφτώ πώς θα πω κάτι	6	2	3
δ. Να μπορώ να συμμετάσχω σε μια συζήτηση με δύσκολο θέμα	6	1	4
ε. Να μιλάω στα ελληνικά γρήγορα.	5	3	3
στ. Να μιλάω σωστά ελληνικά (γραμματική και σύνταξη).	9	2	0

Γενικά στην ομιλία θα ήθελα να βελτιωθώ στα παρακάτω:

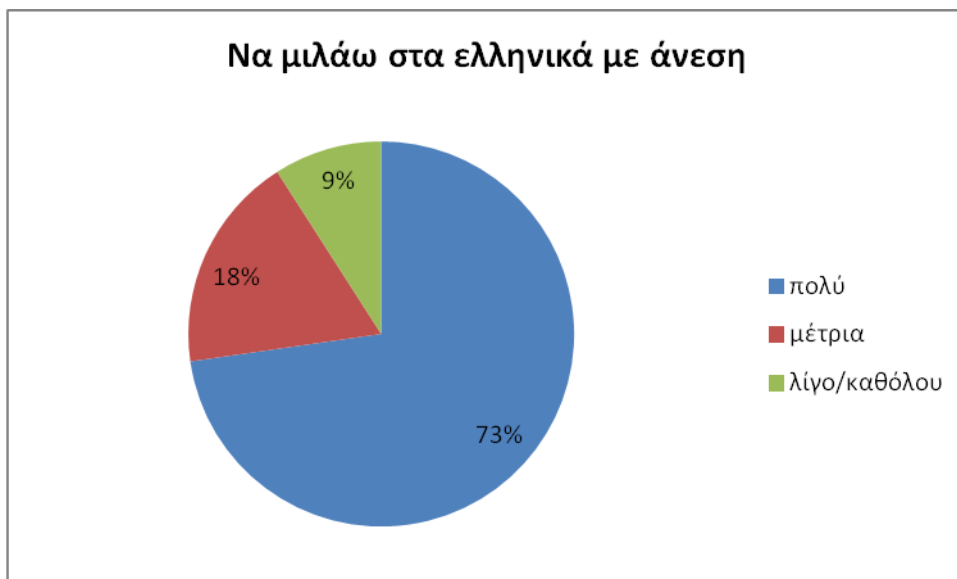
να μην ντρέπομαι..... 1 αναφορά

να μιλάω σωστά..... 1 αναφορά

Σχήμα 19

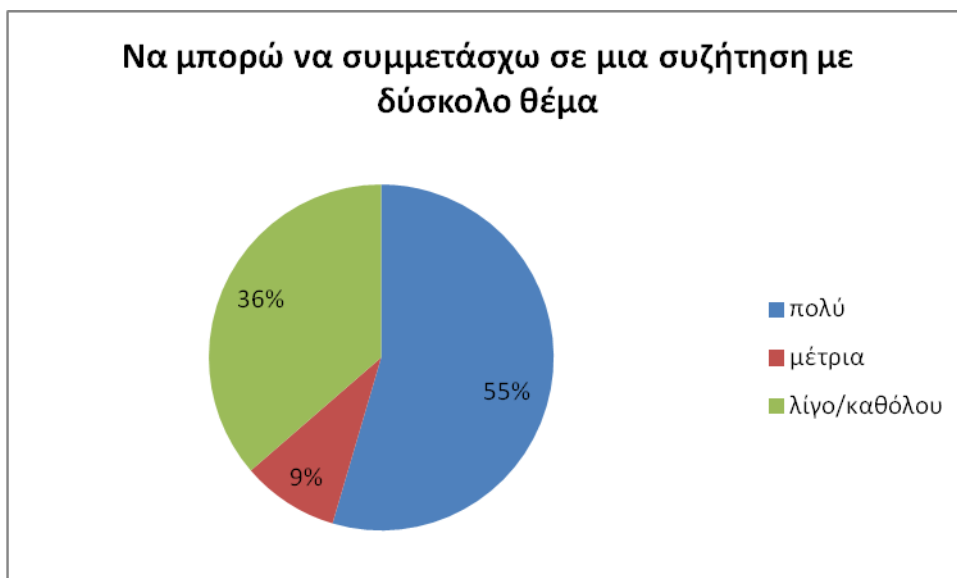
Σχήμα 20

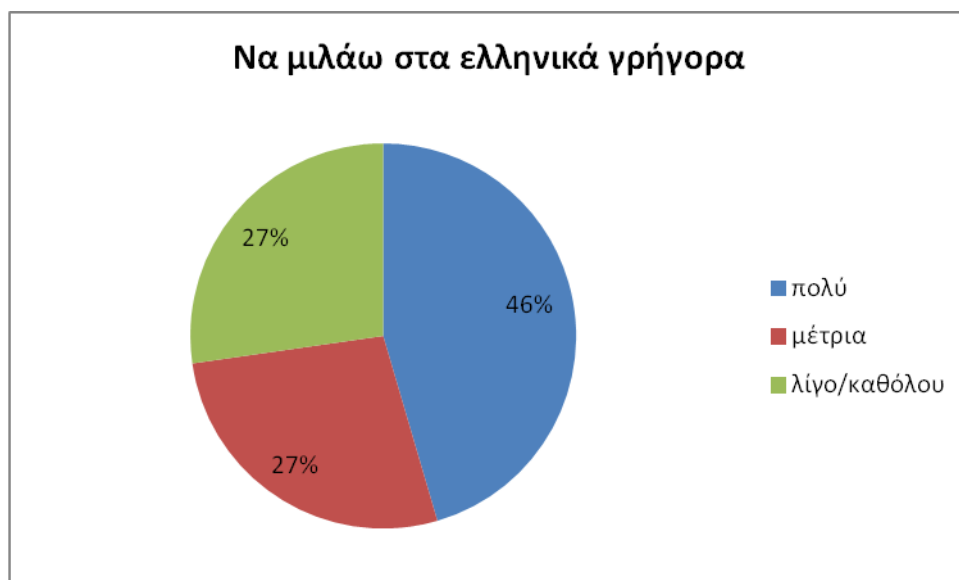
Σχήμα 21

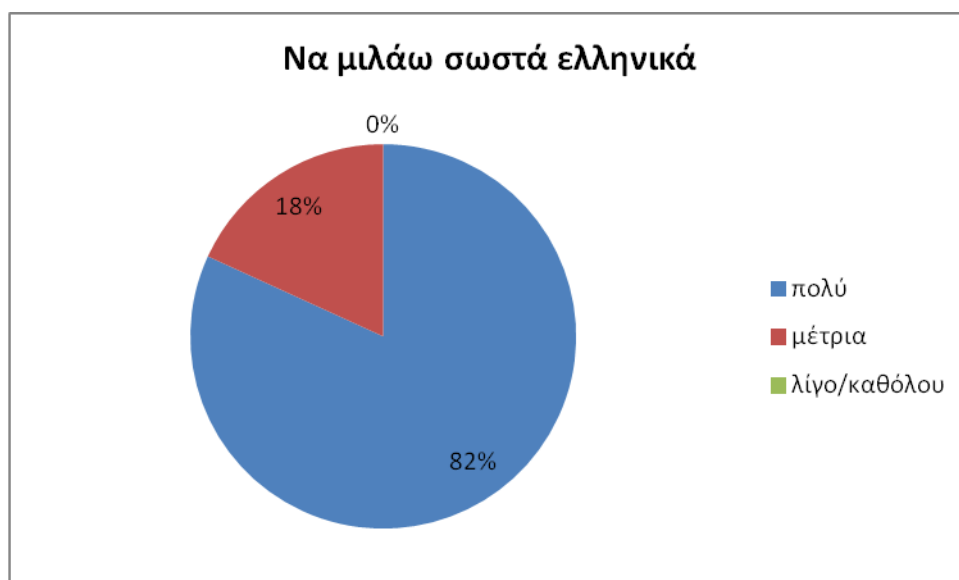
Σχήμα 22

Σχήμα 23

Σχήμα 24

Σχετικά με τη δεξιότητα της παραγωγής προφορικού λόγου στην ελληνική γλώσσα σε υψηλό ποσοστό (82%) εξέφρασαν μεγάλη επιθυμία να μιλάνε σωστά ελληνικά σε επίπεδο γραμματικής και σύνταξης, ενώ ήταν μηδενικό το ποσοστό όσων δεν τους ενδιέφερε καθόλου αυτή η δεξιότητα. Σε ποσοστό επίσης κατά μέσο όρο πάνω από 50% έχουν μεγάλη επιθυμία να βρίσκουν τις κατάλληλες λέξεις όταν μιλάνε ελληνικά, να μιλάνε με άνεση χωρίς να χρειάζεται να σκεφτούν, να μιλάνε γρήγορα και να συμμετέχουν σε μια συζήτηση με ένα απαιτητικό γλωσσικά θέμα.

Ιδιαίτερα τονίστηκε από ένα άτομο η ανάγκη να μιλάει σωστά και από ένα επίσης άτομο το να μην ντρέπεται.

3.2 Βασικές παραδοχές για το σχεδιασμό της διδασκαλίας και του διδακτικού υλικού

Για το σχεδιασμό των ενοτήτων λήφθηκαν υπόψη αρχικά οι ανάγκες των μαθητευόμενων έτσι όπως αποτυπώθηκαν στο ερωτηματολόγιο διερεύνησης των γλωσσικών τους αναγκών, αλλά και όπως προέκυψε από τα χαρακτηριστικά τους μετά από τη λήψη του προφίλ τους. Το γλωσσικό επίπεδο στη συγκεκριμένη περίπτωση είχε ήδη διαγνωστεί από τις αρμόδιες διδάσκουσες στο συγκεκριμένο τμήμα. Ωστόσο, με το τεστ προελέγχου και διερεύνησης αναγκών που πραγματοποιήσαμε, είχαμε τη δυνατότητα να αντλήσουμε επιπλέον πληροφορίες. Από τις πληροφορίες που συγκεντρώθηκαν με τους παραπάνω τρόπους προέκυψε ότι οι μαθητευόμενοι παρουσιάζουν σύνθετες γλωσσικές και επικοινωνιακές ανάγκες, ενώ εξέφρασαν ιδιαίτερα την ανάγκη καλύτερης γνώσης του γλωσσικού συστήματος. Επίσης, προέκυψε η διαπίστωση ότι οι μαθητευόμενοι είναι ικανοί να διαχειριστούν κείμενο ακαδημαϊκού επιπέδου, όπως είναι το ιστοριογραφικό στην περίπτωσή μας.

Σκοπός της ερευνητικής μας παρέμβασης είναι να διδαχθεί η γλώσσα μέσα από μια διαθεματική προσέγγιση, διδάσκοντας παράλληλα τοπική ιστορία και στοιχεία πολιτισμού. Η μέθοδος της Ολοκληρωμένης Εκμάθησης Περιεχομένου και Γλώσσας παρέχει αυτή τη δυνατότητα εστιάζοντας κυρίως σε επικοινωνιακά στοιχεία της διδασκαλίας της γλώσσας.

Ο σχεδιασμός θα πρέπει να περιλαμβάνει τη στοχοθεσία του κάθε μαθήματος. Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να προσδιοριστεί τι θα γνωρίζουν οι μαθητευόμενοι, τι θα μπορούν να κάνουν, ποιες δεξιότητες θα κατακτήσουν, ποιες συμπεριφορές σχετικά με τη συνεργασία θα μπορούν να αναπτύξουν.

Πρέπει να σχεδιαστεί προσεκτικά ο τρόπος με τον οποίο θα παρουσιαστούν τα δεδομένα, οι πληροφορίες, στους μαθητευόμενους και επίσης ο τρόπος με τον οποίο θα παραγάγουν και θα επικοινωνήσουν το περιεχόμενο και τη γλώσσα του μαθήματος. Στην πρώτη περίπτωση μπορεί να είναι ο προφορικός λόγος, ο γραπτός (έντυπος ή ηλεκτρονικός), φωτογραφικό ή οπτικοακουστικό υλικό. Στη δεύτερη μπορεί να είναι γραπτός ή προφορικός λόγος, χρήση ηλεκτρονικών μέσων ή άλλες πρακτικές δεξιότητες (Brewster 2004). Θα πρέπει επίσης να σχεδιαστούν έτσι οι δραστηριότητες, ώστε να περιλαμβάνουν ομαδική ή σε ζεύγη διάδραση για την

επικοινωνία στη γλώσσα-στόχο. Είναι σημαντικό να υπάρχει ένα φάσμα δραστηριοτήτων με διαβάθμιση δυσκολίας, όπως λιγότερο απαιτητικές εργασίες που αφορούν αντιστοίχιση μισών προτάσεων, εντοπισμό γεγονότων σε χρονογραμμή, ασκήσεις σωστού-λάθους, αντιστοίχισης, κατάταξης, συμπλήρωσης κενού, πολλαπλής επιλογής ή περισσότερο απαιτητικές, όπως η εύρεση αιτίων και αποτελεσμάτων, η σύγκριση φαινομένων με το σήμερα, η ερμηνεία γεγονότων κ.α.

Κάθε γνωστικό αντικείμενο έχει τη δική του γλώσσα και ύφος που συνδέεται με το περιεχόμενό του. Απαιτεί δηλαδή συγκεκριμένο λεξιλόγιο, γραμματικές δομές και λειτουργικές εκφράσεις, ώστε οι μαθητευόμενοι να μπορούν να επικοινωνήσουν γνώση σχετικά με το αντικείμενο και να παίρνουν μέρος σε διαδραστικές εργασίες. (Ματθαιουδάκη, χ.χ.)

Οι μαθητευόμενοι θα πρέπει να είναι σε θέση να αντιλαμβάνονται, αλλά και αναπαράγουν το ακαδημαϊκό ύφος του ιστορικού αντικειμένου. Κατά συνέπεια, επιδιώξαμε κατά το σχεδιασμό και τη συγγραφή του περιεχομένου του γνωστικού αντικειμένου να αποδοθεί το περιεχόμενο με το ανάλογο ύφος, αλλά και να δίνεται η δυνατότητα εξάσκησης σε αυτό μέσω δραστηριοτήτων.

Το ακαδημαϊκό ύφος για το ιστορικό αντικείμενο περιλαμβάνει εκτός από το σχετικό λεξιλόγιο συγκεκριμένες γλωσσικές δομές όπως:

- τη χρήση της παθητικής φωνής, γιατί είναι πιο σημαντικό να προβληθεί το «τι έγινε» παρά το «ποιος έκανε»,
- την έκφραση της αιτίας και του αποτελέσματος,
- την αξιολόγηση των ιστορικών δεδομένων.

Η αναγνώριση των στοιχείων αυτών στο ιστορικό αφηγηματικό κείμενο αυξάνει την επίγνωση του κατάλληλου ύφους, ώστε να μπορούν στη συνέχεια και οι ίδιοι οι μαθητευόμενοι να το υιοθετήσουν. Παράλληλα, καλλιεργούνται δεξιότητες της σκέψης. Τα ζητήματα που αφορούν το τι, πότε και πού έγινε κάτι ενισχύουν κατώτερες διανοητικές ικανότητες, ενώ τα ερωτήματα που αφορούν το πώς και γιατί ενεργοποιούν υψηλότερες διανοητικές ικανότητες (Cambridge, n.d).

Το γνωστικό αντικείμενο προσεγγίστηκε μέσα από σύγχρονες θεωρήσεις για τη διδασκαλία της ιστορίας, οι οποίες αναγνωρίζουν ως καθοριστικό παράγοντα τη σκοπιμότητα που τίθεται κάθε φορά. Στην περίπτωση μας το ιστορικό υλικό προσεγγίστηκε μέσω της οπτικής της εκπαίδευσης στη δημοκρατική πολιτειότητα, μια πρόταση των Barton και Levstik (2007), ώστε να ενταχθεί η ιστορική διδασκαλία σε μια ανθρωπιστική προοπτική. Η προσέγγιση αυτή υλοποιήθηκε τόσο μέσω της

θεματολογίας που επιλέχτηκε για το ιστορικό αφήγημα όσο και μέσω των δραστηριοτήτων.

Για το σχεδιασμό της διδασκαλίας υιοθετήθηκε μια προσέγγιση που να ικανοποιεί διαφορετικά μαθησιακά στυλ. Δηλαδή επιδιώχθηκε ισορροπία δομημένων διδακτικών προσεγγίσεων -τυπικής άσκησης- με πιο ανοιχτές, μη δομημένες που δίνουν έμφαση σε διάλογο και πολιτισμικά συμφραζόμενα της γλώσσας-στόχου. Επιπλέον, χρησιμοποιήθηκε τόσο ο λόγος (προφορικός και γραπτός) όσο και οπτικά μέσα δηλαδή φωτογραφίες, χάρτες, διαγράμματα, σκίτσα, βίντεο. Οι δραστηριότητες ήταν ατομικές αλλά και ομαδικές, τυπικές αλλά και βιωματικού τύπου. Ο διδακτικός χρόνος δεν αναλώθηκε με τη διάλεξη, αλλά και με την ανάθεση δραστηριοτήτων και την παροχή χρόνου, ώστε να είναι δυνατή η επεξεργασία δεδομένων και η διεκπεραίωση εργασιών (Felder, Henriques, 1995). Ο συνδυασμός ποικιλίας διδακτικών προσεγγίσεων επιβάλλεται, ώστε να κινητοποιηθούν όλοι οι μαθητευόμενοι. Επιπλέον, το συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο παρέχει τη δυνατότητα να αξιοποιηθεί ένα πολύ σημαντικό μέσο διδασκαλίας που είναι ο αρχαιολογικός ή μουσειακός χώρος, τα μνημεία και τα οικιστικά ίχνη του παρελθόντος.

Η ΟΕΠΓ είναι μια επικοινωνιακή προσέγγιση στη γλωσσική διδασκαλία, κατά συνέπεια χρησιμοποιεί τεχνικές που προωθούν την καλλιέργεια των επικοινωνιακών δεξιοτήτων ήτοι της ομιλίας και ακρόασης, της ανάγνωσης και γραφής. Το γλωσσικό σύστημα διδάσκεται κατά περίπτωση για να εξυπηρετήσει την επίτευξη καλύτερου επικοινωνιακού αποτελέσματος.

3.3 Ο σχεδιασμός του συνόλου της διδακτικής ενότητας

Η μέθοδος ΟΕΠΓ συνδυάστηκε με τη δραστηριοκεντρική μέθοδο (task based learning), η οποία προτείνει την οργάνωση της διδασκαλίας στον άξονα δραστηριοτήτων που οργανώνονται σε τρία στάδια, πριν, κατά τη διάρκεια και μετά τη δραστηριότητα (Willis, 1996).

Το προ-στάδιο της διδακτικής διαδικασίας προετοιμάζει το έδαφος για την πρόσληψη της νέας γνώσης. Εφαρμόζονται οι στρατηγικές της ενεργοποίησης της προϋπάρχουσας γνώσης και του προϊδεασμού για το περιεχόμενο, ώστε να κινητοποιηθεί το ενδιαφέρον. Στη συνέχεια γίνεται παρουσίαση του γνωστικού αντικείμενου μέσω φωτογραφικού υλικού κατά τη διάρκεια της οποίας γίνεται και εξοικείωση με το σχετικό λεξιλόγιο.

Κατά το κύριο στάδιο που ακολουθεί γίνεται ουσιαστικά η δόμηση της νέας γνώσης με την αξιοποίηση δραστηριοτήτων που αναπτύσσουν τις προσληπτικές δεξιότητες (κατανόηση γραπτού και προφορικού λόγου). Γίνεται η ανάγνωση και κατανόηση του κειμένου, η άσκηση δηλαδή στην αναγνωστική δεξιότητα. Η διδασκαλία του λεξιλογίου και της γραμματικής εντάσσεται σε αυτή τη δραστηριότητα και την εξυπηρετεί. Το μεν λεξιλόγιο διδάσκεται συστηματικά και γίνεται εξάσκηση με δραστηριότητες, η δε γραμματική, περιστασιακά. Στο κύριο στάδιο θα ενταχθεί και η δραστηριότητα κατανόησης προφορικού λόγου. Αυτή θα σχετίζεται με τη θεματική της ενότητας και τις σύγχρονες προεκτάσεις της και θα αφορά κατανόηση λόγου που εκφέρεται σε σύντομο βίντεο. Η κατανόηση θα ελέγχεται με δραστηριότητες δομιστικού τύπου, δηλαδή με επιλογή σωστής απάντησης, ερωτήσεις σωστού-λάθους, αντιστοίχισης, συμπλήρωσης κενού, αλλά και με συζήτηση.

Στο μετα-στάδιο γίνεται η μεταφορά της νεοαποκτηθείσας γνώσης μέσα από δραστηριότητες που αναπτύσσουν τις παραγωγικές δεξιότητες. Θα υπάρχει δραστηριότητα άσκησης στον προφορικό λόγο με θεματική συνάφεια με το προηγούμενο υλικό και θα έχει βιωματική μορφή, όπως παιχνίδια ρόλων, προσομοίωσης κατάστασης, κ.α. Με τις δραστηριότητες αυτές δίνεται η ευκαιρία για και εμπέδωση του λεξιλογίου, των νέων γλωσσικών δομών που τυχόν θα εξεταστούν και της νέας γνώσης. Στο μετα-στάδιο εντάσσεται και η άσκηση στην παραγωγή γραπτού λόγου, ώστε να εφαρμοστεί η νέα γνώση και σε αυτή τη δεξιότητα. Ωστόσο, επειδή δεν είναι δυνατόν να ενταχθεί χρονικά στο διδακτό δίωρο θα ανατεθεί ως εργασία για το σπίτι. Η θεματική της θα σχετίζεται με τα ζητήματα που έχουν θιχτεί στην εκάστοτε ενότητα.

3.4 Ο σχεδιασμός των επικοινωνιακών δραστηριοτήτων

Ο σχεδιασμός σε τρία στάδια θα εφαρμοστεί και στα επιμέρους δομικά στοιχεία της διδασκαλίας που είναι οι δραστηριότητες που αφορούν κάθε επικοινωνιακή δεξιότητα ξεχωριστά.

Για την επιτυχή διεξαγωγή της δραστηριότητας που αφορά την αναγνωστική δεξιότητα είναι σημαντικό να υπάρχει στο προ-στάδιο προϋδεασμός και κινητοποίηση του ενδιαφέροντος. Αυτό επιτυγχάνεται με τις στρατηγικές της ενεργοποίησης προϋπάρχουσας γνώσης, της ιδεοθύελλας, της δημιουργίας ερωτημάτων και αποριών (Ψάλτου-Joycey, 2004). Σ' αυτή τη φάση παρουσιάζεται το

θέμα της ενότητας και το φωτογραφικό υλικό. Με την προφορική παρουσίαση του οπτικού υλικού από την εκπαιδευτικό πραγματοποιείται και μια πρώτη επαφή και εξοικείωση με το λεξιλόγιο του κειμένου, αφού το οπτικό υλικό συνδέεται θεματικά με το κείμενο.

Το κύριο στάδιο της αναγνωστικής διαδικασίας πραγματοποιείται με την ανάγνωση του κειμένου από τους ίδιους τους μαθητευόμενους, αν έχουν την ικανότητα να αποδώσουν ικανοποιητικά το περιεχόμενο, διαφορετικά από τη διδάσκουσα. Παρέχεται γλωσσάρι, το οποίο θα κληθούν οι μαθητευόμενοι να μελετήσουν, ώστε να εξομαλυνθεί γλωσσικά το κείμενο. Σ' αυτή τη διαδικασία υπάρχει η συνδρομή της εκπαιδευτικού. Η κατανόηση του γραπτού κειμένου γίνεται με την καθοδήγηση της εκπαιδευτικού και με αφετηρία τις ερωτήσεις που το συνοδεύουν. Οι ερωτήσεις είναι κλειστού ή ανοιχτού τύπου, διαφορετικές κάθε φορά, ώστε να παρουσιάζει ποικιλία η διδασκαλία. Με βάση τις ερωτήσεις καθοδηγούνται οι μαθητευόμενοι να εντοπίσουν συγκεκριμένες πληροφορίες ή τη γενική ιδέα ενεργοποιώντας στρατηγικές, όπως η αναγνώριση της δομής του κειμένου από συνδετικές λέξεις ή παραγράφους, η κατανόηση από τα συμφραζόμενα (Ψάλτου-Joycey, 2004).

Στο μετα-αναγνωστικό στάδιο εντάσσονται και δραστηριότητες χρήσης της γλώσσας, δηλαδή άσκηση στο λεξιλόγιο με στοχευμένες ασκήσεις, καθώς και διδασκαλία και εξάσκηση σε γραμματικά φαινόμενα, εάν προκύψει σκοπιμότητα για κάτι τέτοιο. Επίσης, η δραστηριότητα παραγωγής γραπτού λόγου, που θα δοθεί στο τέλος, αποτελεί μέρος του μετα-αναγνωστικού σταδίου.

Καθώς υπάρχει αλληλουχία στη διδασκαλία και άσκηση των επικοινωνιακών δεξιοτήτων η κάθε δραστηριότητα λειτουργεί ως προ-στάδιο της επόμενης. Κατά συνέπεια η διδασκαλία της κατανόησης του προφορικού λόγου έπεται της κατανόησης του γραπτού και η δεύτερη αποτελεί μετα-στάδιο της πρώτης. Γενικότερα, οι δραστηριότητες που αφορούν τις προσληπτικές δεξιότητες προηγούνται στη διδασκαλία, καθώς αυτή είναι και η φυσική πορεία της επικοινωνίας. Οι μαθητευόμενοι έχοντας προϊδεαστεί και προβληματιστεί σχετικά με το περιεχόμενο της άσκησης κατανόησης προφορικού λόγου καλούνται στη συνέχεια να τη διεκπεραιώσουν. Κατά τη διαδικασία της ακρόασης ενεργοποιούνται στρατηγικές, οι οποίες θα έχουν υποδειχθεί προηγουμένως από τη διδάσκουσα. Καλούνται λοιπόν να κατανοήσουν τον προφορικό λόγο αξιοποιώντας συμφραζόμενα, εξωγλωσσικά και παραγλωσσικά στοιχεία (όπου αυτά υπάρχουν στο

οπτικοακουστικό υλικό), να ενεργοποιήσουν την πολιτισμική επίγνωση της γλωσσικής κοινότητας, να ενεργοποιήσουν προϋπάρχουσα γνώση, να αξιοποιήσουν γνώση για το είδος του κειμένου (δημοσιογραφικό, αφηγηματικό, κ.α.), να αξιοποιούν την εικόνα (Ψάλτου-Joycey, 2004). Στο μετα-ακουστικό στάδιο θα ελεγχθεί η κατανόηση που επιτεύχθηκε με στοχευμένες ερωτήσεις ανοιχτού ή κλειστού τύπου και ακολούθως θα εμπλακούν σε δραστηριότητες που αφορούν την παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου.

Η δραστηριότητα κατανόησης προφορικού λόγου λειτουργεί ως προ-στάδιο στην ακόλουθη, που αφορά την παραγωγή προφορικού λόγου, καθώς θα έχει ήδη επιτευχθεί η εισαγωγή στο θέμα, η διέγερση του ενδιαφέροντος, η ενεργοποίηση του λεξιλογίου. Στο προστάδιο επίσης εντάσσεται η επεξήγηση της δραστηριότητας από τη διδάσκουσα. Ενδείκνυται η δραστηριότητα να είναι διαδραστική και συνεργατική, ώστε κατά την εκτέλεσή της να κινητοποιούνται οι επικοινωνιακές ικανότητες στη Γ2 πιο αποτελεσματικά. Τέτοιες είναι οι δραστηριότητες ανάληψης ρόλων και η προσομοίωση πραγματικών καταστάσεων. Μπορεί επίσης να είναι κατευθυνόμενη συζήτηση. Θα δίνεται λεξιλογική υποστήριξη, αν κριθεί ότι η δραστηριότητα το απαιτεί. Και σε αυτό το στάδιο θα γίνει χρήση στρατηγικών, ώστε να καλυφθεί τυχόν γλωσσική ανεπάρκεια και να επιτευχθεί καλύτερη επικοινωνία.

Με την ολοκλήρωση αυτής της δραστηριότητας ως μετα-στάδιό της θα δοθεί μια εργασία γραπτού λόγου συναφής θεματικά. Η γραπτή δραστηριότητα θα είναι ενταγμένη σε επικοινωνιακό πλαίσιο και θα παρέχεται λεξιλογική υποστήριξη, αν κριθεί απαραίτητο. Οι μαθητευόμενοι θα ενθαρρυνθούν να χρησιμοποιήσουν στρατηγικές, όπως ο σχεδιασμός της δομής του κειμένου πριν τη συγγραφή, η χρήση λειτουργικών λέξεων, η χρήση πηγών (Ψάλτου-Joycey, 2004). Τα κείμενα που θα παραχθούν μπορούν να έχουν τη μορφή φιλικής ή επίσημης επιστολής, δημοσιογραφικού ή ηλεκτρονικού κειμένου. Αν κριθεί αναγκαίο μπορεί να δοθούν οδηγίες για τη σύνταξη συγκεκριμένου κειμενικού είδους. Το προ-στάδιο της δραστηριότητας γραπτής έκφρασης θα έχει ολοκληρωθεί με τη δραστηριότητα προφορικού λόγου που θα εφοδιάσει τους μαθητευόμενους με υλικό για την ανάπτυξη του περιεχομένου της γραπτής εργασίας και με το σχετικό λεξιλόγιο, καθώς και με όλες τις σχετικές οδηγίες για τη συγγραφή. Το κυρίως συγγραφικό στάδιο θα πραγματοποιηθεί ατομικά από τον κάθε μαθητευόμενο σε χρόνο εκτός του διδακτικού. Το μετα-συγγραφικό στάδιο είναι η διόρθωση, η οποία θα γίνει από τη εκπαιδευτικό ατομικά για κάθε κείμενο. Λόγω μη επαρκούς χρονικής διάρκειας των

διδασκικών συναντήσεων ενδείκνυται να σχολιαστούν στην ολομέλεια της ομάδας κομβικά ζητήματα που τυχόν θα εντοπιστούν στα κείμενα και αφορούν τόσο το γλωσσικό όσο και το επικοινωνιακό μέρος. Τα λάθη αξιοποιούνται, ώστε να αποκαλυφθούν οι γλωσσικές ανάγκες (Μήτσης, 2004).

3.5 Ο σχεδιασμός των θεματικών ενότητων

Η θεματική του πρότζεκτ προβλέπεται να ολοκληρωθεί σε δέκα ενότητες και σε ένα εισαγωγικό μάθημα. Θα επιχειρηθεί να παρουσιαστεί η ιστορία της Θεσσαλονίκης από την ίδρυσή της μέχρι σήμερα με εστίαση στον πολυπολιτισμικό χαρακτήρα της. Η επιλογή του συγκεκριμένου θέματος έγινε με βάση την πεποίθηση ότι η διδασκαλία του ιστορικού αντικειμένου μπορεί να επιτύχει οφέλη για τον σημερινό άνθρωπο, όταν υπάρχει σχετικό ενδιαφέρον (Barton, Levstik, 2007) . Θεωρήσαμε ότι η τοπική ιστορία μπορεί πιο εύκολα να συσχετιστεί με τα ενδιαφέροντα των ενήλικων μεταναστών και ιδιαιτέρως η οπτική της πολυπολιτισμικότητας, καθώς είναι μια συνθήκη που αναβιώνει στην πόλη λόγω της δικής τους παρουσίας. Επίσης, το φαινόμενο της πολυπολιτισμικότητας μπορεί να αξιοποιηθεί στην εκπαίδευση για τη δημοκρατική πολιτειότητα, καθώς διεγείρει το ενδιαφέρον για διαβούλευση (Barton, Levstik, 2007), αλλά και επειδή το ίδιο το φαινόμενο προϋποθέτει μια βασική συνθήκη της δημοκρατικής συνείδησης, που είναι η αποδοχή του «άλλου», της ετερότητας. Τέλος, η μελέτη αυτού του χαρακτηριστικού της πόλης μπορεί να συμβάλει στην ευκολότερη ενσωμάτωση και οικείωση του περιβάλλοντος, στο οποίο ζουν οι μετανάστες. Αυτό επιτυγχάνεται ανακαλύπτοντας ότι η δημιουργία του πολιτισμικού χαρακτήρα της πόλης δεν ήταν μονοσήμαντη, αλλά με πολλαπλές εθνοτικές και πολιτισμικές συνιστώσες, με αποτέλεσμα να συνειδητοποιήσουν ότι και οι ίδιοι αποτελούν παράγοντα δημιουργίας του πολιτισμικού παρόντος.

Επίκεντρο των θεματικών ενότητων αποτελεί το ιστορικό αφηγηματικό κείμενο, το οποίο θα συγκροτηθεί εξ αρχής αντλώντας υλικό από δευτερογενείς πηγές, ώστε να προσαρμοστεί στις ανάγκες του συγκεκριμένου πρότζεκτ. Το υλικό θα πρέπει να συμπυκνωθεί σημαντικά και παράλληλα να παρουσιάζει αλληλουχία και ενότητα. Σε μια εισαγωγική ενότητα, θα παρουσιαστεί συνοπτικά όλο το γνωστικό υλικό με διαφάνειες (power point) που θα συνοδεύονται από την αφήγηση και επεξήγηση της εκπαιδευτικού. Στόχος της εισαγωγής είναι ο προϊδεασμός για το αντικείμενο του μαθήματος, για τον επιπλέον λόγο ότι είναι ένα καινούριο αντικείμενο για τους

μαθητευόμενους. Επιπρόσθετα, εξυπηρετεί την κινητοποίηση του ενδιαφέροντος μέσω της παρουσίας μνημείων με τα οποία οι μαθητευόμενοι έρχονται σε επαφή στην καθημερινότητά τους.

3.5.1 Πρώτη ενότητα

Η πρώτη ενότητα αφορά την αρχαιότητα και το χαρακτηριστικό της πολυπολιτισμικότητας εντοπίζεται στον πολυφυλετικό χαρακτήρα της πόλης, κυρίως κατά τα ελληνιστικά και ρωμαϊκά χρόνια, γεγονός που απεικονίζεται ιδιαίτερα έντονα στη συνύπαρξη διαφορετικών θρησκευτικών λατρειών. Οι δραστηριότητες κατανόησης και παραγωγής προφορικού λόγου και παραγωγής γραπτού θα σχετίζονται με αυτό το ζήτημα. Η σύνδεση με το σήμερα και η καλλιέργεια της δημοκρατικής πολιτεϊότητας θα γίνει με αφορμή σχετικό θέμα που θα αφορά το φαινόμενο της θρησκευτικής ανεκτικότητας σήμερα. Παράλληλα με τις δραστηριότητες που στοχεύουν στη βελτίωση της επικοινωνιακής ικανότητας θα δοθεί η ευκαιρία διδασκαλίας του γλωσσικού συστήματος με το γλωσσάρι και με τις ασκήσεις λεξιλογίου. Στο πρώτο μάθημα θα ενταχθεί διερευνητικά δραστηριότητα για τη διδασκαλία της γραμματικής, ώστε να διαπιστωθεί η δυνατότητα ένταξής της στα χρονικά πλαίσια της διδακτικής συνάντησης, αφού η βελτίωση στη γραμματική αποτελεί επιθυμία των μαθητευόμενων.

Πίνακας 11: Στοχοθεσία της πρώτης ενότητας

	ΣΤΟΧΟΘΕΣΙΑ		
	ΓΝΩΣΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΓΛΩΣΣΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ-ΑΞΙΕΣ-ΣΤΑΣΕΙΣ
1 ^η ενότητα Τα αρχαία χρόνια	<ul style="list-style-type: none"> • Να τοποθετούν χρονολογικά την αρχαιότητα • Να γνωρίσουν την πληθυσμιακή ποικιλία κατά την αρχαιότητα • Να πληροφορηθούν για την πρώτη εγκατάσταση του εβραϊκού στοιχείου • Να κατανοήσουν την εμπορική ανάπτυξη της πόλης λόγω της ιδιαίτερης γεωγραφικής της θέσης • Να συνειδητοποιήσουν τον θρησκευτικό 	<ul style="list-style-type: none"> • Να ασκηθούν στην κατανόηση προφορικού λόγου • Να καλλιεργήσουν την αναγνωστική δεξιότητα • Να καλλιεργήσουν τη στρατηγική αναζήτησης συγκεκριμένων πληροφοριών • Να εξοικειωθούν με το ακαδημαϊκό ύφος του ιστοριογραφικού κειμένου και με το αντίστοιχο λεξιλόγιο • Να μάθουν το σχημα- 	<ul style="list-style-type: none"> • Να ασκηθούν στις αρχές του διαλόγου • Να κατανοήσουν τη αξία της θρησκευτικής ανεκτικότητας για τη δημοκρατική συμβίωση • Να αντιληφθούν ότι ο πολιτισμός δημιουργείται μέσω των μετακινήσεων και των πολιτισμικών ανταλλαγών

	<p>πλουραλισμό της εποχής</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να αναγνωρίσουν τα μνημεία που επιβιώνουν σήμερα και προέρχονται από αυτή την περίοδο • Να κατανοήσουν ότι οι άνθρωποι ιστορικά βρίσκονται σε συνεχή κινητικότητα και αλληλεπίδραση 	<p>τισμό και την ορθογραφία των ρημάτων β' συζυγίας</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να ασκηθούν στην ακρόαση κειμένου με επιστημονική ορολογία • Να ασκηθούν στον προφορικό λόγο με τη μορφή επιχειρηματολογίας • Να ασκηθούν στο γραπτό λόγο και στο είδος της φιλικής επιστολής 	
--	--	---	--

3.5.2 Δεύτερη ενότητα

Στη δεύτερη ενότητα θα διδάχτεί η περίοδος της ρωμαϊκής ακμής και η επικράτηση του χριστιανισμού. Η πολυπολιτισμικότητα εντοπίζεται και πάλι στην πολυφυλετική συνύπαρξη, η οποία επιβάλλεται με τη βία στην περίπτωση της ρωμαϊκής κατάκτησης και των εχθρικών επιδρομών των Γότθων, που οδήγησαν στην εγκατάστασή τους στην πόλη. Η σύνδεση με το σήμερα μπορεί να γίνει μέσω των ρωμαϊκών μνημείων που επιβιώνουν στην πόλη, γι' αυτό και οι δραστηριότητες θα σχετίζονται με αυτά και με την ευαισθητοποίηση σε ζητήματα πολιτιστικής κληρονομιάς.

Πίνακας 12: Στοχοθεσία της δεύτερης ενότητας

	ΣΤΟΧΟΘΕΣΙΑ		
	ΓΝΩΣΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΓΛΩΣΣΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ-ΑΞΙΕΣ-ΣΤΑΣΕΙΣ
<p>2^η ενότητα</p> <p>Η ακμή του ρωμαϊκού κράτους και ο χριστιανισμός</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Να τοποθετούν χρονολογικά τα μνημεία και τα γεγονότα • Να γνωρίσουν τα σημαντικότερα ρωμαϊκά και πρωτοβυζαντινά μνημεία της πόλης • Να αντιληφθούν τη σπουδαιότητα της πόλης κατά τα ρωμαϊκά χρόνια 	<ul style="list-style-type: none"> • Να ασκηθούν στην κατανόηση προφορικού λόγου • Να καλλιεργήσουν την αναγνωστική δεξιότητα • Να εξοικειωθούν με το ειδικό λεξιλόγιο και ιστορικές έννοιες • Να αναπτύξουν τη στρατηγική εντοπισμού συγκεκριμέ- 	<ul style="list-style-type: none"> • Να ασκηθούν στις αρχές του διαλόγου • Να αναπτύξουν δεξιότητες συνεργασίας • Να διαμορφώσουν απόψεις και στάσεις για τη διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς • Να διαμορφώσουν απόψεις για σύγχρονα προβλήματα της πόλης

	<ul style="list-style-type: none"> • Να πληροφορηθούν για την παρουσία Γότθων στην πόλη • Να αντιληφθούν τη σύνδεση της κυρίαρχης θρησκείας με την εκάστοτε εξουσία • Να μάθουν για την καθιέρωση της λατρείας του Αγίου Δημητρίου 	<p>νων πληροφοριών</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να ασκηθούν στη στρατηγική εντοπισμού της σημασίας μιας λέξης από τα συνθετικά της • Να ασκηθούν στην ακρόαση δημοσιογραφικού κειμένου • Να ασκηθούν στον προφορικό λόγο • Να ασκηθούν στη χρήση επιχειρηματολογίας και αιτιολόγησης • Να ασκηθούν στο γραπτό είδος της επίσημης επιστολής 	
--	---	---	--

3.5.3 Τρίτη ενότητα και πρώτη ξενάγηση

Στην τρίτη ενότητα θα εξεταστεί η βυζαντινή περίοδος. Θα δοθούν τα συστατικά που διαφοροποιούν την περίοδο από την προηγούμενη. Η εποχή αυτή διαθέτει επίσης έντονα χαρακτηριστικά πολιτισμικής αλληλεπίδρασης λόγω των ποικίλων επιδρομών και της εγκατάστασης νέων φυλετικών ομάδων στην περιοχή. Το θρησκευτικό στοιχείο κυριαρχεί πολιτισμικά και αποτελεί φορέα πολιτισμικής προσέγγισης μέσω της τέχνης και του εκχριστιανισμού. Οι επικοινωνιακές δραστηριότητες μπορούν να εστιαστούν στην λειτουργία της τέχνης ως φορέα πολιτισμού που διαπερνά τα εθνικά όρια και λειτουργεί ενωτικά σε διαπολιτισμικά πλαίσια.

Με την ολοκλήρωση της τρίτης ενότητας ενδείκνυται να πραγματοποιηθεί η πρώτη επίσκεψη σε αρχαιολογικούς χώρους ή μουσεία της πόλης. Η αξιοποίηση του ιστορικού τοπίου αποτελεί σημαντικό εργαλείο για τη διδασκαλία της ιστορίας (Κασβίκης, Ανδρέου, 2008) και δημιουργεί επικοινωνιακό περιβάλλον που ευνοεί την καλλιέργεια των γλωσσικών δεξιοτήτων. Η ρωμαϊκή αρχαιότητα μπορεί να προσεγγιστεί στο χώρο της ρωμαϊκής αγοράς και του ανακτορικού συγκροτήματος του Γαλέριου. Από την πλούσια πολιτιστική κληρονομιά της βυζαντινής εποχής που διαθέτει η πόλη θα μπορούσε να αξιοποιηθεί η βασιλική του Αγίου Δημητρίου, όπου εντοπίζεται και η ρωμαϊκή φάση στο λουτρό. Εναλλακτικά μπορεί να πραγματοποιηθεί επίσκεψη στο αρχαιολογικό και στο βυζαντινό μουσείο. Και σε αυτή τη φάση μπορεί να εφαρμοστεί η μέθοδος της οργάνωσης της δραστηριότητας

σε τρία στάδια. Προ-στάδιο αποτελεί η μέχρι του σημείου αυτού διαπραγμάτευση του ιστορικού υλικού και των μνημείων, αλλά και η προετοιμασία των μαθητευόμενων με κάποιο συγκεκριμένο ιστορικό ερώτημα που θα πρέπει να τους τεθεί, ώστε να διερευνηθεί κατά την επίσκεψη (Κασβίκης, Ανδρέου, 2008). Οι επισκέψεις, που αποτελούν το κύριο στάδιο, θα οργανωθούν από την εκπαιδευτικό κατά τρόπο ώστε να υπάρχει ενεργή εμπλοκή των μαθητευόμενων αναζητώντας απαντήσεις στο ερευνητικό ερώτημά τους. Θα δοθούν οδηγίες στους μαθητευόμενους να κρατούν σημειώσεις, ώστε να αξιοποιηθούν σε κάποια δραστηριότητα γραπτού λόγου που θα διεκπεραιώσουν μόνοι τους ή στη διεξαγωγή συζήτησης στην επόμενη συνάντηση. Αυτό θα αποτελεί και το μετα-στάδιο της δραστηριότητας.

Πίνακας 13: Στοχοθεσία της τρίτης ενότητας

	ΣΤΟΧΟΘΕΣΙΑ		
	ΓΝΩΣΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΓΛΩΣΣΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ-ΑΞΙΕΣ-ΣΤΑΣΕΙΣ
3 ^η ενότητα Η ρωμαϊκή αυτοκρατορία δίνει τη θέση της στο Βυζάντιο	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοήσουν τη σχέση ρωμαϊκού και βυζαντινού πολιτισμού • Να μάθουν για τη βίαιη επαφή του βυζαντινού με άλλους πολιτισμούς και για την εγκατάσταση νέων πολιτισμικών ομάδων στην πόλη • Να πληροφορηθούν για τις πολιτισμικές ανταλλαγές (θρησκεία, τέχνη) του Βυζαντίου με άλλους λαούς • Να αντιληφθούν το ρόλο της θρησκείας στην άσκηση εξωτερικής πολιτικής εκείνη την εποχή • Να μάθουν για την εγκατάσταση των Σλάβων στον ελλαδικό χώρο • Να γνωρίσουν την καλλιτεχνική δημιουργία της εποχής και τα σημαντικότερα βυζαντινά μνημεία • Να τοποθετούν χρονολογικά τα γεγονότα και τα μνημεία 	<ul style="list-style-type: none"> • Να ασκηθούν στην άσκηση των τεσσάρων γλωσσικών δεξιοτήτων • Να εξοικειωθούν με όρους και ιστορικές έννοιες • Να εξοικειωθούν με λεξιλόγιο σχετικά με τη βυζαντινή τέχνη • Να ασκηθούν στον εντοπισμό πληροφοριών σε γραπτό και προφορικό κείμενο • Να ασκηθούν στη χρήση εκφράσεων και να εμπεδώσουν το λεξιλόγιο της ενότητας • Να κατανοούν προφορικό δημοσιογραφικό λόγο • Να ασκηθούν στη στρατηγική του να κρατούν σημειώσεις κατά την ακρόαση • Να ασκηθούν στο κειμενικό είδος του άρθρου 	<ul style="list-style-type: none"> • Να ασκηθούν στις αρχές του διαλόγου • Να αναπτύξουν δεξιότητες συνεργασίας • Να κατανοήσουν το ρόλο των ανταλλαγών στη δημιουργία του πολιτισμού • Να προβληματιστούν για το ρόλο της τέχνης στη διαπολιτισμική επικοινωνία

3.5.4 Τέταρτη ενότητα

Η τέταρτη ενότητα θα παρουσιάσει την οθωμανική κατάκτηση και την καθοριστική επίδρασή της στον πληθυσμιακό και πολιτισμικό χαρακτήρα της πόλης. Νέα στοιχεία ενσωματώνονται, αναμορφώνουν το βυζαντινό υπόβαθρο και σηματοδοτούν την όψη της πόλης. Τα οθωμανικά μνημεία που επιβιώνουν στο σύγχρονο αστικό ιστό μπορούν να αποτελέσουν το νήμα που θα συνδέσει παρελθόν και παρόν. Οι δραστηριότητες θα αφορούν την παρουσία του μουσουλμανικού στοιχείου στην πόλη και στη χώρα σήμερα και την αντιμετώπισή του από την ελληνική κοινωνία. Στόχος των δραστηριοτήτων είναι η καλλιέργεια θρησκευτικής ανεκτικότητας και αποδοχής.

Πίνακας 14: Στοχοθεσία της τέταρτης ενότητας

	ΣΤΟΧΟΘΕΣΙΑ		
	ΓΝΩΣΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΓΛΩΣΣΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ-ΑΞΙΕΣ-ΣΤΑΣΕΙΣ
4 ^η ενότητα Η οθωμανική κατάκτηση	<ul style="list-style-type: none"> • Να γνωρίσουν τις συνθήκες υπό τις οποίες έγινε η κατάληψη από τους Οθωμανούς • Να μάθουν για την πληθυσμιακή και πολεοδομική αναμόρφωση της πόλης • Να γνωρίσουν τα οθωμανικά μνημεία της πόλης • Να πληροφορηθούν για τη θέση της μουσουλμανικής λατρείας σήμερα στην πόλη • Να τοποθετούν χρονικά τα γεγονότα και τα μνημεία 	<ul style="list-style-type: none"> • Να ασκηθούν στην κατανόηση προφορικού και γραπτού λόγου • Να εξοικειωθούν με όρους και ιστορικές έννοιες • Να ασκηθούν στον εντοπισμό πληροφοριών σε γραπτό και προφορικό κείμενο • Να ασκηθούν στον εντοπισμό των κεντρικών νοηματικών αξόνων ενός κειμένου • Να ασκηθούν στη χρήση του λεξιλογίου και εκφράσεων της ενότητας • Να εντοπίζουν σημασιολογική διαφορά συνωνύμων • Να κατανοούν προφορικό δημοσιογραφικό λόγο • Να ασκηθούν στο να κρατούν σημειώσεις κατά την ακρόαση • Να ασκηθούν στη 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναπτύξουν πνεύμα διαλόγου • Να αναπτύξουν θρησκευτική ανεκτικότητα • Να αναπτύξουν σεβασμό στη διαφορετικότητα • Να ενεργοποιηθεί προβληματισμός για τη σύγχρονη χρήση των μνημείων

		<p>χρήση επιχειρημάτων στον προφορικό λόγο</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να μάθουν να συντάσσουν επίσημη επιστολή και να ασκηθούν σε αυτή • Να μάθουν να χρησιμοποιούν συνδετικές λέξεις και εκφράσεις 	
--	--	---	--

3.5.5 Πέμπτη ενότητα

Η πέμπτη ενότητα θα αφιερωθεί στην άφιξη και ανάπτυξη του εβραϊκού στοιχείου κατά τον 15^ο και μέχρι τον 19^ο αιώνα. Η πορεία της εβραϊκής κοινότητας κατά τον 20^ο αιώνα θα εξεταστεί σε ξεχωριστή ενότητα, καθώς παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Οι Εβραίοι προστέθηκαν στο πολιτισμικό μωσαϊκό της οθωμανικής πόλης αναμορφώνοντας την οικονομική και κοινωνική ζωή. Καθώς ο αντισημιτισμός αποτελεί φαινόμενο με συνεχή ιστορική παρουσία μέχρι σήμερα μπορεί να αποτελέσει θεματικό επίκεντρο των επικοινωνιακών δραστηριοτήτων θέτοντας προβληματισμούς για το φαινόμενο του ρατσισμού στη σύγχρονη κοινωνία.

Πίνακας 15: Στοχοθεσία της πέμπτης ενότητας

	ΣΤΟΧΟΘΕΣΙΑ		
	ΓΝΩΣΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΓΛΩΣΣΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ-ΑΞΙΕΣ-ΣΤΑΣΕΙΣ
5 ^η ενότητα Η άφιξη των Εβραίων Σεφαραδίμ	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοήσουν τις συνθήκες άφιξης των Σεφαραδιτών και την καταλυτική παρουσία τους στην πόλη • Να μάθουν για την οργάνωση και τη διάσπαση της εβραϊκής κοινότητας (Ντονμέδες) • Να αντιληφθούν τη θρησκευτική ανεκτικότητα και συνύπαρξη των τριών κυρίων θρησκευτικών κοινοτήτων • Να συνειδητοποιήσουν τον πρωτοποριακό ρόλο της εβραϊκής κοινότητας στην κοινωνική και οικο- 	<ul style="list-style-type: none"> • Να ασκηθούν στην κατανόηση προφορικού και γραπτού λόγου • Να εξοικειωθούν με όρους και ιστορικές έννοιες • Να αναπτύξουν τη στρατηγική εντοπισμού πληροφοριών σε γραπτό και προφορικό κείμενο • Να ασκηθούν στον εντοπισμό των κεντρικών νοηματικών αξόνων ενός κειμένου • Να ασκηθούν στη χρήση του λεξιλογίου και εκφράσεων της ενότητας 	<ul style="list-style-type: none"> • Να καλλιεργήσουν την αποδοχή απέναντι στο διαφορετικό • Να αναπτύξουν στάσεις θρησκευτικής ανεκτικότητας • Να αποδομήσουν στερεότυπα • Να ασκηθούν στις αρχές του διαλόγου

	<p>νομική ζωή</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίσουν τα ίχνη της εβραϊκής παρουσίας σήμερα στην πόλη 	<ul style="list-style-type: none"> • Να εντοπίζουν σημασιολογική διαφορά συνωνύμων • Να κατανοούν προφορικό δημοσιογραφικό λόγο • Να ασκηθούν στη χρήση επιχειρημάτων στον προφορικό λόγο • Να ασκηθούν στο γραπτό κειμενικό είδος του άρθρου 	
--	---	---	--

3.5.6 Έκτη ενότητα και δεύτερη ξενάγηση

Η ανάπτυξη της πόλης ως μητροπολιτικού κέντρου της οθωμανική αυτοκρατορίας μέχρι τον 19^ο αιώνα θα αποτελέσει τη θεματική της έκτης ενότητας. Θα παρουσιαστεί η πλούσια πληθυσμιακή και πολιτισμική ποικιλία στις ποικίλες εκφάνσεις της που χαρακτηρίζει την πόλη αυτή την περίοδο ως αποτέλεσμα της καίριας οικονομικής και γεωπολιτικής της θέσης. Ιδιαίτερη έμφαση μπορεί να δοθεί σε μια από τις εκφάνσεις του πολυπολιτισμικού χαρακτήρα που είναι η εκπαίδευση των ποικίλων εθνοτικών ομάδων. Η εκπαίδευση αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για τη διατήρηση ταυτοτήτων και απασχολεί κάθε κοινωνία που παρουσιάζει πολυπολιτισμικά χαρακτηριστικά. Καθώς είναι ζήτημα που αντιμετωπίζει η σύγχρονη ελληνική κοινωνία με την αυξημένη προσέλευση μεταναστών μπορεί να τεθεί προς διαβούλευση μέσω των επικοινωνιακών δραστηριοτήτων της ενότητας.

Ολοκληρώνοντας την παρουσίαση της οθωμανικής περιόδου θα σχεδιαστεί νέα επίσκεψη σε χώρους αρχαιολογικού ενδιαφέροντος που μπορεί να περιλαμβάνει οθωμανικά μνημεία, εφόσον δίνεται η δυνατότητα, ή το μουσείο του Λευκού Πύργου.

Η δραστηριότητα θα προετοιμαστεί κατάλληλα, αφού τεθούν ερωτήματα προς διερεύνηση σχετικά με τον προς επίσκεψη χώρο. Η ξενάγηση θα γίνει από την εκπαιδευτικό και αφού οι μαθητευόμενοι κρατήσουν σημειώσεις, θα τους ανατεθούν σχετικές εργασίες.

Πίνακας 16: Στοχοθεσία της έκτης ενότητας

	ΣΤΟΧΟΘΕΣΙΑ		
	ΓΝΩΣΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΓΛΩΣΣΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ-ΑΞΙΕΣ-ΣΤΑΣΕΙΣ
6 ^η ενότητα Η Θεσσαλονίκη μητρόπολη της οθωμανικής αυτοκρατορίας	<ul style="list-style-type: none"> • Να μάθουν για την ανάπτυξη της πόλης την οθωμανική περίοδο λόγω του εμπορίου • Να κατανοήσουν την πολυπολιτισμικότητα της πόλης αυτή την περίοδο • Να κατανοήσουν τις συνέπειες της ελληνικής επανάστασης του 21 στην πόλη • Να μάθουν για την παρακμή της αυτοκρατορίας και την επιβουλή της από τους δυτικούς • Να γνωρίσουν τον τρόπο ζωής στο πολυφυλετικό περιβάλλον • Να μάθουν για την πολεοδομική ανανέωση της πόλης κατά τον 19^ο αιώνα • Να ενημερωθούν για την εκπαίδευση των εθνικών ομάδων 	<ul style="list-style-type: none"> • Να ασκηθούν στην κατανόηση προφορικού και γραπτού λόγου • Να εξοικειωθούν με όρους και ιστορικές έννοιες • Να αναπτύξουν τη στρατηγική εντοπισμού πληροφοριών σε γραπτό και προφορικό κείμενο • Να ασκηθούν στον εντοπισμό των κεντρικών νοηματικών αξόνων ενός κειμένου • Να ασκηθούν στη χρήση του λεξιλογίου της ενότητας • Να κατανοούν προφορικό λόγο από φυσικούς και μη ομιλητές • Να ασκηθούν στη χρήση επιχειρημάτων στον προφορικό λόγο • Να ασκηθούν στην καταγραφή σημειώσεων • Να ασκηθούν στο γραπτό είδος του ηλεκτρονικού κειμένου 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναπτύξουν στάση δεκτικότητας στο διαφορετικό • Να καλλιεργήσουν κριτική στάση απέναντι σε κοινωνικά ζητήματα • Να εκτιμήσουν το ρόλο της εκπαίδευσης στη διατήρηση ή δημιουργία ταυτότητας • Να αναπτύξουν πνεύμα διαλόγου

3.5.7 Έβδομη ενότητα

Το τέλος του 19^{ου} αιώνα και οι αρχές του 20^{ου} με τους εθνικούς ανταγωνισμούς και τις πληθυσμιακές μεταβολές μέχρι την ενσωμάτωση της πόλης στο ελληνικό κράτος θα παρουσιαστούν στην έβδομη ενότητα. Οι πολιτικές που ακολουθούνται διαμορφώνουν τη συνείδηση του πληθυσμού στην κατεύθυνση της εθνικής διαφοροποίησης. Σ' αυτή την ενότητα μπορεί να εξεταστεί το ζήτημα της καθοριστικής επίδρασης πολιτικών επιλογών και σκοπιμοτήτων στη διαμόρφωση της πολιτισμικής, θρησκευτικής και εθνικής ταυτότητας των κοινωνικών ομάδων. Μπορούν να συσχετιστούν με τις σύγχρονες συνθήκες και να διερευνηθεί κατά πόσο

οι πολιτικές επιλογές διαμορφώνουν σήμερα συνθήκες ανεκτικότητας και αποδοχής της ετερότητας.

Πίνακας 17: Στοχοθεσία της έβδομης ενότητας

	ΣΤΟΧΟΘΕΣΙΑ		
	ΓΝΩΣΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΓΛΩΣΣΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ-ΑΞΙΕΣ-ΣΤΑΣΕΙΣ
7 ^η ενότητα Η Θεσσαλονίκη στο ελληνικό κράτος	<ul style="list-style-type: none"> • Να πληροφορηθούν για το Μακεδονικό ζήτημα και τις επιπτώσεις του στην πόλη • Να μάθουν για τους Βαλκανικούς πολέμους και την ενσωμάτωση της Θεσ/νίκης στο ελληνικό κράτος • Να αντιληφθούν πώς διαμορφώθηκε ο πληθυσμός μετά τους Βαλκανικούς πολέμους • Να πληροφορηθούν για τον «εθνικό διχασμό» και το κίνημα «εθνικής άμυνας» • Να μάθουν για την παρουσία στην πόλη της «στρατιάς της Ανατολής» • Να μάθουν για την πυρκαγιά του 17 και το σχέδιο Εμπράρ • Να γνωρίσουν τον τρόπο συμβίωσης των εθνοθησκευτικών κοινοτήτων • Να αντιληφθούν τον ρόλο της διοίκησης στη διατήρηση της ισορροπίας μεταξύ των εθνικών ομάδων της πόλης • Να γνωρίσουν τον τρόπο ζωής στην πόλη στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. 	<ul style="list-style-type: none"> • Να ασκηθούν στην κατανόηση προφορικού και γραπτού λόγου • Να εξοικειωθούν με όρους και ιστορικές έννοιες • Να αναπτύξουν τη στρατηγική εντοπισμού πληροφοριών σε γραπτό και προφορικό κείμενο • Να ασκηθούν στον εντοπισμό των κεντρικών νοηματικών αξόνων ενός κειμένου • Να ασκηθούν στη χρήση του λεξιλογίου της ενότητας • Να ασκηθούν στην εύρεση της σημασίας μιας λέξης από τα συστατικά της • Να ασκηθούν στη χρήση επιχειρημάτων στον προφορικό λόγο • Να ασκηθούν στην καταγραφή σημειώσεων • Να ασκηθούν στο γραπτό είδος του άρθρου 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναπτύξουν στάσεις αποδοχής του διαφορετικού • Να καλλιεργήσουν το πνεύμα διαλόγου

3.5.8 Όγδοη ενότητα και τρίτη ξενάγηση

Ιδιαίτερο κεφάλαιο στην ιστορία της πόλης αποτελεί η άφιξη των προσφύγων της μικρασιατικής καταστροφής που θα εξεταστεί στην όγδοη ενότητα. Οι πολεμικές συγκρούσεις των αρχών του 20^{ου} αιώνα μεταβάλλουν την πληθυσμιακή σύνθεση της πόλης, η οποία κλίνει αποφασιστικά υπέρ του ελληνικού στοιχείου με την άφιξη των προσφύγων. Ποικίλες εθνοτικές ομάδες εξακολουθούν να συνυπάρχουν σε μια πόλη που βιώνει όλο και πιο έντονα τη φτώχεια και τα κοινωνικά προβλήματα. Η διαμόρφωση της ταξικής συνείδησης σε μερίδα του εργατικού πληθυσμού οδηγεί σε σύγκλιση και συγχρωτισμό διαφορετικές εθνοτικές ομάδες.

Η ενότητα ενδείκνυται για την ενασχόληση με το φαινόμενο της προσφυγιάς που παίρνει αυξανόμενες διαστάσεις στο σύγχρονο κόσμο. Η διαχείρισή του αποτελεί κρίσιμο ζήτημα για τις σύγχρονες κοινωνίες που θέλουν να χαρακτηρίζονται δημοκρατικές.

Στο σημείο αυτό του πρότζεκτ μπορεί να πραγματοποιηθεί μια τρίτη επίσκεψη σε χώρους ιστορικού ενδιαφέροντος. Για μια επαφή με τη σύγχρονη ιστορία, αλλά και με τον οικιστικό χώρο πέρα από τα τείχη, θα ήταν ενδιαφέρουσα μια επίσκεψη στη δυτική πλευρά της πόλης. Το καθολικό νεκροταφείο, τα συμμαχικά νεκροταφεία του Ζέιτενλικ και ο παρακείμενος προσφυγικός οικισμός που διατηρείται ακόμα, τα καπνομάγαζα και η Μονή Λαζαριστών θα ζωντανέψουν τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο με τον κοσμοπολίτικο χαρακτήρα της πόλης, την προσφυγιά και τους εργατικούς αγώνες.

Πίνακας 18: Στοχοθεσία της όγδοης ενότητας

	ΣΤΟΧΟΘΕΣΙΑ		
	ΓΝΩΣΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΓΛΩΣΣΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ-ΑΞΙΕΣ-ΣΤΑΣΕΙΣ
8 ^η ενότητα Η Θεσσαλονίκη των προσφύγων και των εργατών	<ul style="list-style-type: none"> • Να συνειδητοποιήσουν τις πληθυσμιακές αλλαγές στην πόλη ως αποτέλεσμα των προσφυγικών ρευμάτων των αρχών του 20^{ου} αιώνα • Να μάθουν για τον μικρασιατικό πόλεμο και την καταστροφή • Να μάθουν για την εγκατάσταση των προσφύγων στην πό- 	<ul style="list-style-type: none"> • Να ασκηθούν στην κατανόηση προφορικού και γραπτού λόγου • Να εξοικειωθούν με όρους και ιστορικές έννοιες • Να αναπτύξουν τη στρατηγική εντοπισμού πληροφοριών σε γραπτό και προφορικό κείμενο • Να ασκηθούν στη 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναπτύξουν στάσεις ανεκτικότητας και αποδοχής του διαφορετικού • Να αναπτύξουν την ενσυναίσθηση • Να αναπτύξουν δεξιότητες συνεργασίας • Να καλλιεργήσουν το πνεύμα διαλόγου

	<p>λη, τις συνθήκες ζωής τους και την ίδρυση των προσφυγικών οικισμών</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να μάθουν για την εμφάνιση και ανάπτυξη του εργατικού κινήματος • Να αντιληφθούν τον τρόπο με τον οποίο επηρέασαν οι πρόσφυγες τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά της πόλης • Να γνωρίσουν τον τρόπο ζωής στην πόλη την εποχή αυτή 	<p>χρήση του λεξιλογίου της ενότητας</p> <ul style="list-style-type: none"> • Να ασκηθούν στην εύρεση της διαφορετικής σημασίας συνώνυμων λέξεων • Να ασκηθούν στη χρήση επιχειρημάτων στον προφορικό λόγο • Να ασκηθούν στο γραπτό λόγο 	
--	---	---	--

3.5.9 Ένατη ενότητα και τέταρτη ξενάγηση

Η ένατη ενότητα θα αφιερωθεί στον εβραϊκό πληθυσμό, που αποτέλεσε για αιώνες το κυρίαρχο πληθυσμιακό στοιχείο στη Θεσσαλονίκη, και στην πορεία του στον 20^ο αιώνα μέχρι την τραγική εξολόθρευσή του με το Ολοκαύτωμα. Μετά την άφιξη των προσφύγων και την όξυνση των κοινωνικών προβλημάτων και σε μια ιστορική συγκυρία συγκρούσεων και ανταγωνισμών η κοινωνική και πολιτισμική ανεκτικότητα στην πόλη κλονίζεται. Το τελειωτικό χτύπημα στη μακραίωνη πολιτισμική πολυμορφία της πόλης θα δώσει η ρατσιστική κτηνωδία του ναζισμού. Μετά την απελευθέρωση η πόλη αποτελεί πια μια αμιγώς ελληνοκρατούμενη κοινωνία.

Οι επικοινωνιακές δραστηριότητες της ενότητας αυτής μπορούν να αξιοποιηθούν για να εξεταστεί το πρόβλημα του ρατσισμού και του ναζισμού στις σύγχρονες ευρωπαϊκές κοινωνίες, να διερευνηθούν οι αιτίες που το προκαλούν και να διαπιστωθούν ομοιότητες με το παρελθόν, ώστε να προκύψουν χρήσιμα συμπεράσματα για τη διαχείρισή του.

Στο σημείο αυτό θα ήταν πολύ διαφωτιστική και επικουρική μια επίσκεψη στο εβραϊκό μουσείο της Θεσσαλονίκης. Και εδώ είναι δυνατόν να αντληθούν ζητήματα και πληροφορίες που θα επεξεργαστούν οι μαθητευόμενοι σε εργασίες προφορικού ή γραπτού λόγου.

Πίνακας 19: Στοχοθεσία της ένατης ενότητας

	ΣΤΟΧΟΘΕΣΙΑ		
	ΓΝΩΣΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΓΛΩΣΣΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ-ΑΞΙΕΣ-ΣΤΑΣΕΙΣ
9 ^η ενότητα Οι Εβραίοι της Θεσσαλονίκης στον 20 ^ο αιώνα	<ul style="list-style-type: none"> • Να κατανοήσουν τον πρωτοποριακό ρόλο των Εβραίων στο εργατικό κίνημα • Να μάθουν για τη δεινή θέση των Εβραίων μετά την πυρκαγιά • Να μάθουν για την εκδήλωση αντισημιτισμού και να κατανοήσουν τις συνθήκες που τον προκάλεσαν • Να μάθουν για τις τραγικές συνέπειες της γερμανικής κατοχής και για το ολοκαύτωμα των Εβραίων της πόλης • Να γνωρίσουν τη σύγχρονη εβραϊκή κοινότητα • Να αντιληφθούν τις αιτίες και τις συνθήκες που γεννούν τη ρατσιστική βία 	<ul style="list-style-type: none"> • Να ασκηθούν στην κατανόηση προφορικού και γραπτού λόγου • Να εξοικειωθούν με όρους και ιστορικές έννοιες • Να αναπτύξουν τη στρατηγική εντοπισμού πληροφοριών σε γραπτό και προφορικό κείμενο • Να ασκηθούν στη χρήση του λεξιλογίου της ενότητας • Να ασκηθούν στην εύρεση της διαφορετικής σημασίας συνώνυμων λέξεων • Να ασκηθούν στην εύρεση της σημασίας μιας λέξης από τα συστατικά της • Να ασκηθούν στην παραγωγή προφορικού λόγου με χρήση παραδειγμάτων και αιτιολόγησης • Να ασκηθούν στο γραπτό λόγο και στο κειμενικό είδος της ομιλίας (γραπτός με στοιχεία προφορικού) 	<ul style="list-style-type: none"> • Να καλλιεργήσουν τάση ανεκτικότητας και αποδοχής του διαφορετικού • Να αναπτύξουν την ενσυναίσθηση • Να καλλιεργήσουν κριτική στάση απέναντι στα κοινωνικά φαινόμενα • Να αναπτύξουν πνεύμα διαλόγου

3.5.10 Δέκατη ενότητα

Η τελευταία ενότητα θα διαπραγματευτεί τα χαρακτηριστικά της μεταπολεμικής περιόδου με την πολιτική αστάθεια και τις συνέπειές της για την πόλη, αλλά και την ανάκαμψη που σημειώθηκε τη δεκαετία του 60. Αυτή την περίοδο η πόλη παρουσιάζει μια εσωστρέφεια προσπαθώντας να επουλώσει τις βαθιές πληγές που άφησαν οι μαζικές συρράξεις των αρχών του 20^{ου} αιώνα και συγκροτεί μια αυστηρά ελληνοκεντρική ταυτότητα. Φτάνοντας στις τελευταίες δεκαετίες θα επισημάνουμε την επάνοδο της πολιτισμικής ποικιλότητας με το κύμα μετανάστευσης

μετά τη δεκαετία του 90 . Σ' αυτό το σημείο η ιστορία της πόλης θα συναντήσει την προσωπική ιστορία του καθενός από τους μαθητευόμενους-μετανάστες, οι οποίοι αποτελούν μέρος του ιστορικού της παρόντος. Σχετικές θα είναι οι δραστηριότητες της ενότητας και θα αφορούν τη συμβολή φορέων, όπως το σχολείο του Οδυσσέα στην ενσωμάτωσή τους στην ελληνική κοινωνία.

Πίνακας 20: Στοχοθεσία της δέκατης ενότητας

	ΣΤΟΧΟΘΕΣΙΑ		
	ΓΝΩΣΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΓΛΩΣΣΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ-ΑΞΙΕΣ-ΣΤΑΣΕΙΣ
10 ^η ενότητα Η μεταπολεμική Θεσσαλονίκη	<ul style="list-style-type: none"> • Να πληροφορηθούν για τον ελληνικό εμφύλιο πόλεμο • Να αντιληφθούν το μετεμφυλιακό ψυχροπολεμικό κλίμα • Να συνειδητοποιήσουν τις δραματικές αλλαγές που συνέβηκαν στην πληθυσμιακή κατάσταση και στη μορφή της πόλης 	<ul style="list-style-type: none"> • Να ασκηθούν στην κατανόηση προφορικού και γραπτού λόγου • Να εξοικειωθούν με όρους και ιστορικές έννοιες • Να αναπτύξουν τη στρατηγική εντοπισμού πληροφοριών σε γραπτό και προφορικό κείμενο • Να ασκηθούν στη χρήση του λεξιλογίου της ενότητας • Να ασκηθούν στην παραγωγή προφορικού λόγου 	<ul style="list-style-type: none"> • Να αναπτύξουν στάση ανεκτικότητας και αποδοχής του διαφορετικού • Να ευαισθητοποιηθούν σε ζητήματα κοινωνικής προσφοράς και εθελοντισμού • Να καλλιεργήσουν το πνεύμα διαλόγου

4. Η εφαρμογή της πειραματικής παρέμβασης

Πριν την εφαρμογή του πρότζεκτ η εκπαιδευτικός παραβρέθηκε δυο φορές στο τμήμα των μαθητευόμενων, ώστε να γίνει γνωριμία με τους μαθητευόμενους και να ενημερωθούν σχετικά με το θέμα και τον τρόπο διεξαγωγής της παρέμβασης.

Κατά τη διεκπεραίωση της διδασκαλίας χρησιμοποιήθηκε ηλεκτρονικός υπολογιστής και προβολέας εικόνων σε όλα τα μαθήματα για την προβολή των διαφανειών στο προ-στάδιο και για την αναπαραγωγή του βίντεο κατά τη δραστηριότητα κατανόησης προφορικού λόγου. Σε έντυπη μορφή φωτοτυπημένα δίνονταν κάθε φορά τα κείμενα με την ιστορική αφήγηση, το γλωσσάρι, τη χρονογραμμή και τις δραστηριότητες.

Η πορεία της διδασκαλίας ακολούθησε το διδακτικό μοντέλο της Willis (βλ. κεφ. 2.3, σελ. 27) που αναπτύσσεται σε τρία στάδια, τα οποία περιλαμβάνουν την προετοιμασία (pre-task), την κύρια δραστηριότητα (task cycle) και την επεξεργασία των δεδομένων που προκύπτουν μετά τη διεκπεραίωσή της (language focus). Το μοντέλο αυτό εφαρμόστηκε τόσο κατά την πορεία της διδασκαλίας της κάθε ενότητας όσο και κατά τη διεκπεραίωση της κάθε δραστηριότητας. Καθώς οι δραστηριότητες διαδέχονταν η μια την άλλη υπήρχε συνάφεια μεταξύ τους, ώστε το μετα-στάδιο της μιας να αποτελεί το προ-στάδιο της άλλης. Παράλληλα, ολόκληρη η ενότητα δομήθηκε με αυτό τον τρόπο. Η εφαρμογή των τριών σταδίων σε κάθε διδακτική ενότητα εφαρμόστηκε όπως ακριβώς περιγράφεται στον σχεδιασμό (βλ. κεφάλαιο 3.3, σελ. 91 κ.ε.). Παρακάτω παρουσιάζονται σχηματοποιημένα τα τρία στάδια με τις δραστηριότητες και τις ενέργειες που εντάχθηκαν σε αυτά και αποτελεί το γενικό πλαίσιο που εφαρμόστηκε σε κάθε διδακτική ενότητα.

Πίνακας 21: Σχηματοποιημένη παρουσίαση της πορείας των διδακτικών παρεμβάσεων

Προ-στάδιο	<ul style="list-style-type: none">▪ Ενεργοποίηση προϋπάρχουσας γνώσης▪ Προϊδεασμός για το περιεχόμενο▪ Εξοικείωση με το λεξιλόγιο▪ Ενεργοποίηση του ενδιαφέροντος▪ Χρήση οπτικού υλικού
Κύριο στάδιο	<ul style="list-style-type: none">▪ Δόμηση νέας γνώσης▪ Ανάπτυξη των προσληπτικών δεξιοτήτων▪ Ανάγνωση και κατανόηση κειμένου

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Εξάσκηση λεξιλογίου ▪ Περιστασιακή διδασκαλία γραμματικών φαινομένων ▪ Κατανόηση προφορικού λόγου ▪ Χρήση οπτικοακουστικού υλικού
Μετα-στάδιο	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Μεταφορά της νέας γνώσης ▪ Ανάπτυξη παραγωγικών δεξιοτήτων ▪ Δραστηριότητες βιωματικού τύπου για την άσκηση στην παραγωγή προφορικού λόγου ▪ Εμπέδωση του λεξιλογίου ▪ Προετοιμασία για τη δραστηριότητα γραπτού λόγου

4.1 Η εισαγωγική παρουσίαση

Κατά την πρώτη συνάντηση έγινε καλύτερη γνωριμία, αφού δόθηκε ο λόγος στον κάθε έναν ατομικά, ώστε να παρουσιάσουν οι μαθητευόμενοι στοιχεία της ταυτότητάς τους. Παρουσιάστηκε από τη διδάσκουσα η θεματική και ο καινοτόμος τρόπος διδασκαλίας της γλώσσας με τη μέθοδο ΟΕΠΓ. Στη συνέχεια δόθηκαν εξηγήσεις για την αναγκαιότητα ενός διαπιστωτικού ελέγχου των αναγκών τους σε γνωστικό και γλωσσικό επίπεδο. Αφού δόθηκαν οδηγίες μοιράστηκαν ερωτηματολόγια για τη συγκέντρωση πληροφοριών σχετικά με το προφίλ των μαθητευόμενων και τη διερεύνηση των αναγκών τους. Στη συνέχεια μοιράστηκε γλωσσάρι με βασικές λέξεις που επρόκειτο να χρησιμοποιηθούν στην παρουσίαση που ακολούθησε, τους ζητήθηκε να το διαβάσουν και επιλύθηκαν οι απορίες που προέκυψαν σχετικά.

Ακολούθησε η παρουσίαση του θεματικού υλικού με τη μορφή διαφανειών συνοδευόμενων από σύντομο κείμενο, όπου μέσω φωτογραφιών, εικόνων και χαρτών δόθηκαν κομβικά σημεία της ιστορίας της πόλης στοχευμένα στον πολυπολιτισμικό χαρακτήρα της

Ανατέθηκε στους μαθητευόμενους να διαβάζουν τα κείμενα που υπήρχαν στις διαφάνειες και εντοπιζόταν κάθε φορά το καινούριο λεξιλόγιο. Υπήρχε θετική ανταπόκριση και ενδιαφέρον, καθώς οι μαθητευόμενοι μάθαιναν καινούρια στοιχεία για την ιστορία της πόλης ή ενεργοποιούσαν άλλα που ήδη γνώριζαν. Παρεμβάσεις έκαναν σε διάφορα σημεία με πιο ενδιαφέρουσα αυτή που αφορούσε το σλαβικό αλφάβητο και τη δημιουργία του, η οποία προκάλεσε συζήτηση για τις πολιτισμικές ανταλλαγές. Η ανταπόκριση των μαθητευόμενων απέδειξε ότι επιτεύχθηκε ο στόχος

της κινητοποίησης του ενδιαφέροντός τους. Παράλληλα, οι μαθητευόμενοι απέκτησαν εποπτεία του θεματικού υλικού και μια πρώτη επαφή με την ορολογία του γνωστικού αντικειμένου. Στις επόμενες διδακτικές παρεμβάσεις η διδασκαλία οργανώθηκε σύμφωνα με τα τρία στάδια της δραστηριοκεντρικής μεθόδου, όπως παρουσιάστηκε παραπάνω

4.2 Πρώτη θεματική ενότητα: Τα αρχαία χρόνια

Στο προ-στάδιο της πρώτης ενότητας έγινε απόπειρα να κινητοποιηθεί τυχόν γνώση που είχαν οι μαθητευόμενοι σχετικά. Αναφέρθηκαν στα ρωμαϊκά μνημεία της πόλης. Σε αυτό το σημείο η εκπαιδευτικός παρατήρησε ότι η ιστορία της πόλης είναι πιο παλιά και άρχισε η προβολή των διαφανειών. Οι εικόνες και τα σχόλια κινητοποίησαν το ενδιαφέρον και προετοίμασαν για το περιεχόμενο του κειμένου. Με αφορμή κάποιες διαφάνειες, όπου απεικονιζόταν η Εγνατία οδός δόθηκε η ευκαιρία σε κάποιους μαθητευόμενους αλβανικής καταγωγής να μιλήσουν για τα ρωμαϊκά ευρήματα στη χώρα τους. Οι μαθητευόμενοι εξοικειώθηκαν με ένα βασικό λεξιλόγιο και ασκήθηκαν στην κατανόηση και παραγωγή προφορικού λόγου.

Αφού διανεμήθηκε φωτοτυπία με το κείμενο και τις δραστηριότητες της ενότητας ακολούθησε η ανάγνωση του κειμένου από μαθητευόμενους που το επιθυμούσαν. Η ανάγνωση, αν και δεν ήταν καλή, έδωσε στους μαθητευόμενους την ευκαιρία να ενεργοποιηθούν. Ωστόσο, επειδή δεν αποδόθηκε σωστά το κείμενο κρίθηκε αναγκαίο να επαναληφθεί η ανάγνωση από την εκπαιδευτικό, ώστε να επιτευχθεί καλύτερη κατανόησή του. Στη συνέχεια δόθηκε χρόνος για την ανάγνωση του γλωσσάριου. Αφού επιλύθηκαν κάποιες απορίες σχετικά με αυτό, προσεγγίστηκε το κείμενο με αφετηρία τις ερωτήσεις κατανόησής του, που είχαν τη μορφή σωστού-λάθους. Με τις ερωτήσεις ενεργοποιήθηκε η στρατηγική εντοπισμού πληροφοριών μέσα από το κείμενο. Η κατανόηση του γραπτού κειμένου διευκολύνθηκε σημαντικά από την παρουσίαση του φωτογραφικού υλικού και τις πληροφορίες που έδωσε η εκπαιδευτικός. Για καλύτερη εμπέδωση των πληροφοριών και για την εξοικείωση με το χρονολογικό πλαίσιο έγινε άσκηση τοποθέτησης των γεγονότων σε χρονολογική κλίμακα. Αφού επιτεύχθηκε η νοηματική κατανόηση έγινε άσκηση για την εμπέδωση και επέκταση του λεξιλογίου (Μήτσης, 2004) με την εύρεση συνωνύμων. Στον αρχικό σχεδιασμό είχε ενταχθεί και δεύτερη άσκηση για την εμπέδωση του λεξιλογίου που υπήρχε στο γλωσσάρι, επειδή όμως διαπιστώθηκε ότι δε θα επαρκούσε ο χρόνος για τις άλλες δραστηριότητες δόθηκε ως εργασία για το σπίτι. Επίσης, έγινε άσκηση

γραμματικής σχετικά με το σχηματισμό των ρημάτων β' συζυγίας με αφορμή τα ρήματα του κειμένου. Η άσκηση συνοδεύτηκε από σχετικό πίνακα. Υπήρξε εμπλοκή όλων των μαθητευόμενων και αποδόθηκαν σωστά όλες οι απαντήσεις. Στόχος της δραστηριότητας ήταν να διαπιστωθεί αν θα μπορούσε να ενταχθεί στη διδακτική διαδικασία χρονικά και λειτουργικά η συστηματική διδασκαλία του γλωσσικού συστήματος ικανοποιώντας τη σχετική επιθυμία των μαθητευόμενων, όπως διατυπώθηκε στο ερωτηματολόγιο διερεύνησης αναγκών. Ωστόσο, όπως διαπιστώθηκε με την ολοκλήρωση της διδακτικής ενότητας ο χρόνος δεν ήταν επαρκής για τη διδασκαλία της γραμματικής, καθώς γινόταν σε βάρος της διεξαγωγής των επικοινωνιακών δραστηριοτήτων και της λειτουργικής συνοχής του επικοινωνιακού χαρακτήρα της διδασκαλίας. Έτσι κρίθηκε αναγκαίο να παραληφθεί από το σχεδιασμό των επόμενων μαθημάτων.

Αφού ολοκληρώθηκε η επεξεργασία του κειμένου νοηματικά και γλωσσικά ακολούθησε η δραστηριότητα κατανόησης προφορικού λόγου, η οποία εντάσσεται επίσης στο κύριο στάδιο και σχετιζόταν άμεσα με τη θεματική του γραπτού κειμένου. Της ακρόασης προηγήθηκε η ανάγνωση των ερωτήσεων, στις οποίες θα έπρεπε να απαντήσουν οι μαθητευόμενοι, ώστε να γνωρίζουν τι είδους πληροφορίες ζητείται να εντοπίσουν. Προβλήθηκε δυο φορές απόσπασμα από ντοκιμαντέρ της κρατικής τηλεόρασης σχετικά με την ελληνιστική Θεσσαλονίκη. Η γλώσσα του βίντεο περιέχει ιστορικούς και αρχαιολογικούς όρους. Η κατανόηση ελέγχθηκε με ερωτήσεις σωστού/λάθους, οι οποίες έδωσαν αφορμή για συζήτηση. Με τις ερωτήσεις δόθηκε η ευκαιρία να ελέγξουν οι μαθητευόμενοι την κατανόηση που διαθέτουν για ακαδημαϊκού επιπέδου λόγο και ανέπτυξαν τη στρατηγική εντοπισμού συγκεκριμένων πληροφοριών. Η άσκηση έγινε ατομικά και οι μαθητευόμενοι παρουσίασαν καλές επιδόσεις.

Στο μετα-στάδιο της διδακτικής παρέμβασης εντάχθηκε η δραστηριότητα παραγωγής προφορικού λόγου. Η δραστηριότητα εστίασε στο φαινόμενο του θρησκευτικού πλουραλισμού που χαρακτήριζε την ελληνιστική και ρωμαϊκή εποχή σε αντιπαραβολή με το σύγχρονο φαινόμενο της υπεροχής και επιβολής της επίσημης θρησκείας και συγκεκριμένα στο χώρο της εκπαίδευσης με την πρωινή προσευχή των μαθητών. Δόθηκε σενάριο για τη διεξαγωγή ελεύθερης δραματοποίησης (Μήτσης, 2004) και σχετικό λεξιλόγιο. Οι μαθητευόμενοι τοποθετήθηκαν στο θέμα της υποχρεωτικής πρωινής προσευχής στα ελληνικά σχολεία ως μέλη του συλλόγου γονέων και κηδεμόνων των παιδιών τους. Κατά τη διάρκεια της συζήτησης είχαν την

ευκαιρία να ασκηθούν στη χρήση του λεξιλογίου και στην ανάπτυξη επιχειρημάτων, καθώς και να αναπτύξουν αντίστοιχες ικανότητες σκέψης.

Στο μετα-στάδιο εντάσσεται και η δραστηριότητα παραγωγής γραπτού λόγου. Τους δόθηκε ένα θέμα ενταγμένο σε επικοινωνιακό πλαίσιο που αφορούσε τη θεματική του κειμένου. Τους ζητήθηκε να παραγάγουν το κειμενικό είδος της φιλικής επιστολής ή ηλεκτρονικού μηνύματος με θέμα την πόλη και την ακμή της από την αρχαιότητα χρησιμοποιώντας γνώσεις που απέκτησαν από το μάθημα. Η δραστηριότητα αυτή εξυπηρετούσε και την εμπέδωση του λεξιλογίου της ενότητας.

4.3 Δεύτερη θεματική ενότητα: Η ακμή του ρωμαϊκού κράτους και ο χριστιανισμός

Κατά τη δεύτερη συνάντηση υπήρχε παρατηρήτρια στο μάθημα, μια από τις διδάσκουσες του τμήματος, η οποία προέβη σε σημαντικές παρατηρήσεις και διαπιστώσεις. Πριν τη διαπραγμάτευση της δεύτερης ενότητας έγινε η άσκηση λεξιλογίου που είχε δοθεί από την προηγούμενη συνάντηση.

Κατά το προ-στάδιο επιχειρήθηκε να κινητοποιηθεί το ενδιαφέρον των μαθητευόμενων και να ενεργοποιηθεί η προϋπάρχουσα γνώση τους σχετικά με τη θεματική της ενότητας μέσω του τίτλου, που προβλήθηκε στην πρώτη διαφάνεια της προβολής και μέσω ερωτήσεων που παρουσιάστηκαν με τη δεύτερη διαφάνεια. Αποδείχτηκε ότι με τη διαφάνεια των ερωτήσεων δεν προέκυψε μαθησιακό όφελος, αφού αυτές θα μπορούσαν να γίνουν προφορικά και να συνοδεύουν τις φωτογραφίες, αντίθετα κόστισαν σε χρόνο, που ήταν πολύτιμος δεδομένου ότι υπήρχαν πολλές δραστηριότητες που έπρεπε να διεκπεραιωθούν. Το ίδιο ζήτημα εντόπισε και η παρατηρήτρια. Οι διαφάνειες επιλέχθηκαν έτσι ώστε παρουσιάζοντας οικεία στοιχεία της πόλης (όπως για παράδειγμα τη Ροτόντα, το ψηφιδωτό του Αγίου Δημητρίου) να κινήσουν το ενδιαφέρον και την περιέργεια. Έτσι προϊδεάστηκαν για το περιεχόμενο του κειμένου και εξοικειώθηκαν με το λεξιλόγιό του. Κατά το προ-στάδιο μελετήθηκε επίσης η χρονογραμμή, ώστε να γίνει σύνδεση με την προηγούμενη ενότητα και να εμπεδωθεί η χρονολογική τοποθέτηση της περιόδου και των κομβικών στοιχείων που τη χαρακτηρίζουν.

Στο κύριο στάδιο διεξήχθη η ανάγνωση του κειμένου από μαθητευόμενη που εκδήλωσε την επιθυμία. Επειδή η ανάγνωση ήταν καλή δεν επαναλήφθηκε από τη διδάσκουσα. Ακολούθησε πρώτα η γλωσσική εξομάλυνση με τη χρήση του γλωσσάριου που συνόδευε το κείμενο. Δόθηκε χρόνος στους μαθητευόμενους να το

μελετήσουν και στη συνέχεια επιλύθηκαν απορίες. Αποδείχτηκε ότι υπήρχαν πολλές άγνωστες λέξεις, πράγμα που δυσκόλεψε αρχικά την κατανόηση του κειμένου. Αυτή την επισήμανση έκανε και η παρατηρήτρια. Ακολούθησαν ερωτήσεις ανοιχτού τύπου με τις οποίες ασκήθηκαν οι μαθητευόμενοι στην εύρεση συγκεκριμένων πληροφοριών και εξομαλύνθηκε νοηματικά το κείμενο. Για την εμπέδωση του λεξιλογίου δόθηκε άσκηση αντιστοίχισης, ώστε με την εύρεση της ρίζας ή των συνθετικών των λέξεων να εντοπιστεί το νόημά τους. Ακολούθησε άσκηση συμπλήρωσης σταυρόλεξου με τις ίδιες λέξεις, για να εμπεδωθεί η σημασία τους. Διαπιστώθηκε ότι οι μαθητευόμενοι χρειάζονται ακριβείς και σαφείς οδηγίες για τη διεκπεραίωση των ασκήσεων. Η τελευταία άσκηση που ζητούσε συμπλήρωση κενών για εμπέδωση της ορολογίας του κειμένου δόθηκε ως εργασία για το σπίτι, γιατί δεν υπήρχε δυνατότητα να διατεθεί περισσότερος χρόνος.

Διδασκαλία της γραμματικής δεν προβλέφθηκε στη συγκεκριμένη ενότητα για τους λόγους που διαπιστώθηκαν στο πρώτο μάθημα. Επιπλέον, δεν προέκυψε απορία ή ανάγκη για ενασχόληση με γραμματικά φαινόμενα.

Το κύριο στάδιο της διδασκαλίας ολοκληρώθηκε με την δραστηριότητα κατανόησης προφορικού λόγου. Αφού ενημερώθηκαν οι μαθητευόμενοι για το περιεχόμενό του που αφορούσε την ανασκαφή με αφορμή τις εργασίες για το μετρό της Θεσσαλονίκης και τα ευρήματά της, τους ζητήθηκε να διαβάσουν τις ερωτήσεις στις οποίες θα έπρεπε να εστιάσουν. Το βίντεο προβλήθηκε δυο φορές και οι μαθητευόμενοι κλήθηκαν κατά την ακρόαση να εντοπίσουν και να κυκλώσουν τη σωστή απάντηση από τρεις επιλογές σε δέκα ερωτήματα. Ήδη από την πρώτη ακρόαση οι περισσότεροι είχαν απαντήσει και, όπως αποδείχτηκε από τον έλεγχο, είχαν καλές επιδόσεις. Το κείμενο δεν παρουσίασε σημαντικές δυσκολίες, καθώς ήταν δημοσιογραφικό ρεπορτάζ. Το θέμα ήταν ήδη γνωστό και οι περισσότεροι μαθητευόμενοι είχαν ήδη σχηματισμένη άποψη και θέση για αυτό. Το ενδιαφέρον κινήθηκε σε υψηλά επίπεδα, αφού το θέμα ήταν επίκαιρο και αφορούσε την καθημερινή ζωή της πόλης, έτσι δημιουργήθηκε ευνοϊκό κλίμα για την επόμενη δραστηριότητα, που βρισκόταν σε απόλυτη νοηματική συνάφεια.

Η παραγωγή προφορικού λόγου που διαδέχτηκε την κατανόηση του βίντεο αποτέλεσε την πρώτη φάση του μετα-σταδίου. Η θεματική της αφορούσε το ζήτημα των αρχαίων ευρημάτων στην ανασκαφή του μετρό και τέθηκε ως πρόβλημα προς επίλυση το ζήτημα της διαχείρισης των αρχαιολογικών χώρων και ευρημάτων. Η δραστηριότητα έγινε με δραματοποίηση και με ομαδική συνεργασία. Οι

μαθητευόμενοι χωριστήκαν σε δυο ομάδες υποδουόμενοι αντίπαλες παρατάξεις του δημοτικού συμβουλίου και κλήθηκαν να επιχειρηματολογήσουν για αντικρουόμενες απόψεις. Οι ομάδες λειτούργησαν συλλογικά, η παράθεση επιχειρημάτων κινήθηκε σε υψηλό επίπεδο και με καλή χρήση της απαιτούμενης γλώσσας. Επικράτησε ευχάριστο και συνεργατικό κλίμα. Αναπτύχθηκαν δεξιότητες συνεργασίας και διαλόγου και δημιουργήθηκε προβληματισμός για ζητήματα διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς και για σύγχρονα προβλήματα της πόλης. Η δραστηριότητα ολοκληρώθηκε χωρίς προβλήματα, αν και είχε ξεπεραστεί ο δεδομένος χρόνος του μαθήματος. Για να ολοκληρωθεί η άσκηση στις γλωσσικές δεξιότητες δόθηκε εργασία γραπτού λόγου κατά την οποία θα έπρεπε να αξιοποιηθεί η επιχειρηματολογία που παρήχθη κατά την προηγούμενη δραστηριότητα. Η εργασία ζητήθηκε να έχει τη μορφή επίσημης επιστολής.

4.4 Τρίτη ενότητα: Η ρωμαϊκή αυτοκρατορία δίνει τη θέση της στο Βυζάντιο (5^{ος}-14^{ος} αι.)

Το πρώτο στάδιο της ενότητας ξεκίνησε με την προβολή των διαφανειών. Η πρώτη διαφάνεια παρουσίαζε τον τίτλο και τη θεματική της ενότητας προϊδεάζοντας για το περιεχόμενο. Στη δεύτερη διαφάνεια παρουσιάστηκε σειρά ερωτήσεων με στόχο όχι να απαντηθούν, αλλά να κινητοποιήσουν την περιέργεια και να ενεργοποιήσουν τυχόν προϋπάρχουσα γνώση, αλλά και για να δοθούν οι βασικοί θεματικοί άξονες της ενότητας. Με τη διαδοχή των διαφανειών που περιλάμβαναν χάρτες, εικόνες, φωτογραφίες και με την επεξήγησή τους από την εκπαιδευτικό δόθηκαν οι απαντήσεις στα ερωτήματα. Παράλληλα, φωτογραφίες μνημείων που υπάρχουν στην πόλη κινητοποίησαν το ενδιαφέρον τους για απόκτηση περαιτέρω γνώσεων. Στη συνέχεια μοιράστηκε η φωτοτυπία με το κείμενο και τις δραστηριότητες και σχολιάστηκε η χρονογραμμή, ώστε να γίνει η σύνδεση με τα προηγούμενα.

Ακολούθησε το κύριο στάδιο της διαδικασίας με την ανάγνωση του κειμένου από την ίδια την εκπαιδευτικό, για να αποδοθεί σωστά το νόημά του. Δόθηκε λίγος χρόνος για τη μελέτη του γλωσσάριου και στη συνέχεια λύθηκαν απορίες σχετικά με αυτό. Κατά τη διαδικασία των ερωτήσεων για την κατανόηση του κειμένου διαπιστώθηκε ότι υπήρχε καλή κατανόηση, γιατί είχε γίνει προεργασία κατά το προ-στάδιο με την προβολή των διαφανειών και τη σχετική συζήτηση. Με ευκολία εντοπίστηκαν οι πληροφορίες που ζητούνταν μέσα από το κείμενο.

Για την εμπέδωση του λεξιλογίου έγιναν δύο ασκήσεις. Η πρώτη αφορούσε το συνδυασμό των μερών τεμαχισμένων προτάσεων και είχε στόχο την εμπέδωση εκφράσεων που χρησιμοποιήθηκαν και υπογραμμίστηκαν στο κείμενο. Η δεύτερη άσκηση έγινε με συμπλήρωση κενών και αφορούσε εμπέδωση του λεξιλογίου σχετικά με τη βυζαντινή αρχιτεκτονική. Επίσης, απαντήθηκε και η άσκηση που βρισκόταν σε εκκρεμότητα από την προηγούμενη συνάντηση. Το κύριο στάδιο ολοκληρώθηκε με τη δραστηριότητα κατανόησης προφορικού λόγου. Έγινε σύντομη ενημέρωση για το βίντεο που θα παρακολουθούσαμε και στη συνέχεια διαβάστηκαν οι ερωτήσεις, ώστε να γνωρίζουν οι μαθητευόμενοι σε ποια σημεία θα πρέπει να εστιάσουν την προσοχή τους κατά την ακρόαση. Επισημάνθηκε ότι θα πρέπει να κρατήσουν κάποιες σύντομες σημειώσεις, για να είναι σε θέση να θυμούνται τις απαντήσεις, αλλά και γιατί η άσκηση γραπτού λόγου βασιζόταν σε αυτές. Το βίντεο ήταν απόσπασμα από δελτίο ειδήσεων της δημοτικής τηλεόρασης της Θεσσαλονίκης που περιλάμβανε δημοσιογραφικό ενημερωτικό λόγο και συνεντεύξεις αναφορικά με τις εορταστικές εκδηλώσεις του δήμου για το έτος Κυρίλλου και Μεθοδίου (2013). Το βίντεο προβλήθηκε δυο φορές. Παρατηρήθηκε ότι δεν κράτησαν σημειώσεις όλοι οι μαθητευόμενοι, ωστόσο οι ερωτήσεις απαντήθηκαν σωστά.

Κατά το μετα-στάδιο ο ρόλος των μαθητευόμενων έγινε πιο ενεργός, γιατί θα έπρεπε να δημιουργήσουν οι ίδιοι το επικοινωνιακό περιβάλλον παράγοντας λόγο μέσα στο πλαίσιο βέβαια του δοσμένου θέματος. Ο σχεδιασμός της δραστηριότητας προέβλεπε την εργασία σε ζεύγη κρατώντας σημειώσεις και στη συνέχεια παρουσίαση στην ολομέλεια. Η θεματική της δραστηριότητας αντλήθηκε από τον ενωτικό ρόλο της θρησκευτικής τέχνης κατά την περίοδο που εξετάσαμε για τους λαούς της νότιας και ανατολικής Ευρώπης. Προβάλλοντας το φαινόμενο στη σημερινή εποχή ζητήθηκε να ερευνηθεί κατά πόσο λειτουργεί ενοποιητικά σήμερα η τέχνη. Στόχος της δραστηριότητας πέρα από την προφορική άσκηση ήταν να προωθηθούν ανώτερες λειτουργίες της σκέψης (Cambridge, n.d.), να ασκηθούν στη συνεργασία και το διάλογο και να τεθούν προβληματισμοί για ζητήματα πολιτισμού.

Οι μαθητευόμενοι δε φάνηκαν πρόθυμοι να σχηματίσουν ζευγάρια. Τους δόθηκε χρόνος για να κρατήσουν σημειώσεις ατομικά. Ακολούθως, μίλησαν όλοι οι μαθητευόμενοι και προκλήθηκε συζήτηση που συντόνισε η εκπαιδευτικός. Υπογραμμίστηκε η παγκοσμιότητα της καλλιτεχνικής γλώσσας, αλλά τονίστηκε ιδιαίτερα η καθοριστική σημασία της ποιότητάς της με αναφορές στην υποκουλτούρα και την εμπορευματοποίηση. Παρατηρήθηκε ότι υπήρχε έντονη εμπλοκή όλων στο

διάλογο, στοιχείο που επιβεβαιώνει την εγκυρότητα των επικοινωνιακών πρακτικών για την άσκηση των γλωσσικών δεξιοτήτων.

Ολοκληρώνοντας, δόθηκαν οδηγίες για τη συγγραφή δημοσιογραφικού άρθρου σχετικά με το θέμα του βίντεο και με βάση τις πληροφορίες που άντλησαν και τις σημειώσεις που κράτησαν κατά την προβολή του.

4.4.1 Πρώτη ξενάγηση

Εν όψει της επικείμενης ξενάγησης που προγραμματίστηκε για την επόμενη συνάντηση ενημερώθηκαν οι μαθητευόμενοι για το χώρο της αρχαίας ρωμαϊκής αγοράς και για τη βασιλική του Αγίου Δημητρίου και προσανατολίστηκε το ενδιαφέρον τους στο να εντοπίσουν το ρόλο και την τοπογραφική θέση των δυο μνημείων στην αρχαία και βυζαντινή πόλη. Πριν την ξενάγηση ζητήθηκε από τους μαθητευόμενους να συνεργαστούν ανά ζεύγη ή ομάδες και να κρατήσουν σημειώσεις, ώστε να απαντηθεί το ζητούμενο-ερώτημα (Κασβίκης, Ανδρέου, 2008).

Η ξενάγηση ξεκίνησε από το κέντρο της πόλης, την πλατεία Δικαστηρίων, και δόθηκαν στοιχεία για το ρόλο της ευρύτερης περιοχής ως διοικητικού κέντρου διαχρονικά και κυρίως κατά τα ελληνοιστικά και ρωμαϊκά χρόνια. Στη συνέχεια η εκπαιδευτικός καθοδήγησε τους μαθητευόμενους στα σημεία ενδιαφέροντος της αρχαίας αγοράς. Ακολούθησε η επίσκεψη στη βασιλική του Αγίου Δημητρίου, όπου οι μαθητευόμενοι είχαν την ευκαιρία να παρατηρήσουν τα χαρακτηριστικά αυτού του τύπου ναού και στη συνέχεια ξεναγήθηκαν στην κρύπτη του Αγίου και στο ρωμαϊκό λουτρό. Επειδή ο χρόνος το επέτρεψε και καθώς βρισκόμασταν κοντά στα οθωμανικά μνημεία (τα οποία εξάλλου θα εξετάζονταν στην επόμενη διδακτική συνάντηση) του Γενί Χαμάμ και του Αλατζά Ιμαρέτ επισκεφτήκαμε και αυτούς τους χώρους εξωτερικά, γιατί ήταν κλειστοί για το κοινό.

4.5 Τέταρτη ενότητα: Η οθωμανική κατάκτηση

Στην επόμενη συνάντηση συζητήθηκαν οι εντυπώσεις από την ξενάγηση, καθώς και τα συμπεράσματα σχετικά με τη σπουδαιότητα της ευρύτερης περιοχής ως διοικητικού κέντρου της πόλης διαχρονικά. Αξιοποιήθηκε η εμπειρία της επίσκεψης στα οθωμανικά μνημεία για να γίνει η σύνδεση με την παρούσα ενότητα. Σ' αυτό συνέβαλε επίσης και η αξιοποίηση της χρονογραμμής, η οποία έδωσε και την αφορμή να ενεργοποιηθεί προϋπάρχουσα γνώση. Με τις διαφάνειες ταυτοποιήθηκαν τα

οθωμανικά μνημεία της πόλης, τα περισσότερα από τα οποία συναντούν καθημερινά οι μαθητευόμενοι.

Στο κύριο στάδιο κατά τη διαδικασία της κατανόησης του κειμένου δοκιμάστηκε αυτή τη φορά να δοθεί λεξιλόγιο πριν την ανάγνωση, ώστε να διαπιστωθεί αν λειτουργεί καλύτερα. Δόθηκε λίγος χρόνος για τη μελέτη του λεξιλογίου ατομικά, αλλά διαπιστώθηκε ότι δεν υπήρχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον, πιθανόν επειδή δεν είχε προηγηθεί η κινητοποίηση της απορίας που δημιουργείται, όταν η άγνωστη λέξη εντοπίζεται στο κείμενο. Αποδείχτηκε ότι ο τρόπος αυτός δεν είναι λειτουργικός, γιατί μετά την ανάγνωση χρειάστηκε να ξαναμελετηθεί το λεξιλόγιο. Αφού διαβάστηκε το κείμενο από την εκπαιδευτικό δόθηκε άσκηση εντοπισμού των κεντρικών νοηματικών αξόνων του κειμένου με αντιστοίχιση των παραγράφων με δοσμένους πλαγιότιτλους. Επίσης, για εξάσκηση στον εντοπισμό συγκεκριμένων πληροφοριών δόθηκε άσκηση εύρεσης της σωστής απάντησης από τρεις επιλογές.

Η εμπέδωση του λεξιλογίου έγινε με άσκηση ένωσης τεμαχισμένων προτάσεων (Cambridge, n.d.) με στόχο να εξασκηθούν στη χρήση εκφράσεων που είχαν εντοπιστεί και υπογραμμιστεί στο κείμενο. Επίσης, δόθηκε άσκηση συμπλήρωσης κενών με επιλογή ανάμεσα σε συνώνυμες λέξεις με στόχο να γίνει κατανοητή η σημασιολογική διαφορά τους.

Από το μουσουλμανικό στοιχείο του παρελθόντος της πόλης μεταβήκαμε στο παρόν της μουσουλμανικής παρουσίας στην πόλη. Το ζήτημα αυτό θίχτηκε με το σχετικό βίντεο από δημοσιογραφικό ρεπορτάζ που διαπραγματεύεται τη μουσουλμανική λατρεία στη Θεσσαλονίκη και την έλλειψη χώρων για την τέλεσή της. Οι μαθητευόμενοι κλήθηκαν να διαβάσουν γραπτό κείμενο στο οποίο μεταγράφηκαν αποσπάσματα του βίντεο και όπου υπήρχαν κενά που θα συμπληρώνονταν κατά την ακρόαση/θέαση. Το βίντεο προβλήθηκε δυο φορές και οι μαθητευόμενοι διαμαρτυρήθηκαν ότι δεν προλάβαιναν να συμπληρώσουν τα κενά, γι' αυτό και χρειάστηκε να διακόπτεται η προβολή του. Κατά τον έλεγχο των αποτελεσμάτων της δραστηριότητας διεξήχθη ζωνρή συζήτηση σχετικά με το ζήτημα κι έτσι προετοιμάστηκε ιδανικά το έδαφος για την επόμενη δραστηριότητα παραγωγής προφορικού λόγου που αφορούσε το ίδιο θέμα και έθετε επιπλέον προβληματισμούς για τη σύγχρονη χρήση των μνημείων. Η δραστηριότητα είχε τη μορφή συζήτησης, όπου ο καθένας έπρεπε να καταθέσει τις απόψεις του, αφού προηγουμένως κρατήσει σύντομες σημειώσεις. Η συζήτηση είχε ιδιαίτερη ένταση και

ενδιαφέρον και δόθηκε ευκαιρία για άσκηση στην επιχειρηματολογία υπέρ της ανεκτικότητας.

Στην ίδια ακριβώς θεματική κινήθηκε και η γραπτή εργασία που δόθηκε, στην οποία θα έπρεπε να καταγραφεί αυτή η επιχειρηματολογία σε μορφή επίσημης επιστολής. Σ' αυτό το σημείο κρίθηκε αναγκαίο να δοθεί καθοδήγηση σχετικά με τη σύνταξη αυτού του κειμενικού είδους, γιατί διαπιστώθηκαν αδυναμίες σε αντίστοιχη εργασία που εκπόνησαν σε προηγούμενο μάθημα. Δόθηκαν οδηγίες για τη δομή, το ύφος, το λεξιλόγιο επίσημης επιστολής, καθώς και κατάλογος λειτουργικών εκφράσεων ή λέξεων που δίνουν συνοχή και επίσημο ύφος. Στη συνάντηση αυτή μια μαθητευόμενη ζήτησε να συνεχιστεί η διδασκαλία γραμματικής, γι' αυτό αποφασίστηκε να ενταχθεί σχετική δραστηριότητα στο επόμενο μάθημα.

4.6 Πέμπτη ενότητα: η άφιξη των Σεφαραδιτών Εβραίων

Κατά το προ-στάδιο τηρήθηκε, όπως κάθε φορά, η διαδικασία γνωστοποίησης του θέματος και προϊδεασμού και η ενεργοποίηση προηγούμενης γνώσης μέσω της μελέτης της χρονογραμμής. Με τις διαφάνειες της παρουσίασης μέσα από χάρτες, σκίτσα και φωτογραφίες παρουσιάστηκε το γνωστικό υλικό που αφορά την άφιξη των Εβραίων Σεφαραδίμ, τον τρόπο ζωής τους, τα μνημεία που θυμίζουν την ύπαρξή τους σήμερα στην πόλη.

Κατά το κυρίως στάδιο η ανάγνωση του κειμένου έγινε από μαθητευόμενη με ευχέρεια στην ανάγνωση, που προθυμοποιήθηκε. Μελετήθηκε το λεξιλόγιο που συνόδευε το κείμενο και σχολιάστηκαν σημεία και λέξεις που παρουσίαζαν δυσκολίες. Αφού εξομαλύνθηκε γλωσσικά το κείμενο οι μαθητευόμενοι κλήθηκαν να αναζητήσουν συγκεκριμένες πληροφορίες, ώστε να μπορέσουν να εντοπίσουν τις λανθασμένες προτάσεις της άσκησης που ακολούθησε και να τις διορθώσουν. Σε επόμενη άσκηση ζητήθηκε να εντοπίσουν τους θεματικούς άξονες του κειμένου, ώστε να αντιστοιχίσουν επιτυχώς τους πλαγιότιτλους με τις παραγράφους τους. Στη διδασκαλία του γλωσσικού συστήματος εκτός απ' το λεξιλόγιο εντάχθηκαν αυτή τη φορά και δυο ασκήσεις γραμματικής μετά από αίτημα μαθητευόμενης, που αφορούσαν το σχηματισμό των ιστορικών χρόνων, μια και είναι οι χρόνοι της αφήγησης, και της ενεργητικής μετοχής. Δε στάθηκε όμως δυνατό να ολοκληρωθούν λόγω και πάλι πίεσης του χρόνου. Αφού δόθηκαν εξηγήσεις και έγιναν κάποια παραδείγματα ανατέθηκαν ως εργασία για το σπίτι. Για την εμπέδωση και επέκταση

του λεξιλογίου δόθηκε άσκηση με επιλογή της σωστής από τρεις συνώνυμες λέξεις, ώστε να εντοπιστεί η σημασιολογική διαφορά τους.

Το κύριο στάδιο της διδασκαλίας ολοκληρώθηκε με τη δραστηριότητα κατανόησης προφορικού λόγου από ρεπορτάζ της δημοτικής τηλεόρασης σχετικά με έκθεση του αρχαιολογικού μουσείου για τον εβραϊκό πληθυσμό της Θεσσαλονίκης. Της δραστηριότητας προηγήθηκε η ενημέρωση για το περιεχόμενο του βίντεο και η ανάγνωση των προτάσεων που θα έπρεπε να συμπληρώσουν με την κατάλληλη φράση από τρεις επιλογές. Με την πρώτη ακρόαση οι μαθητευόμενοι έδωσαν τις απαντήσεις κι έτσι δε χρειάστηκε να επαναληφθεί.

Με αφορμή το θρησκευτικό και πολιτισμικό πλουραλισμό της Θεσσαλονίκης κατά την οθωμανική κυριαρχία επιχειρήθηκε η ανίχνευση του φαινομένου στη σύγχρονη εποχή. Το θέμα συζητήθηκε στο μετα-στάδιο κατά την παραγωγή προφορικού λόγου με δραματοποίηση. Στόχος της δραστηριότητας ήταν η ευαισθητοποίηση σε ζητήματα ανεκτικότητας. Δόθηκαν ρόλοι δημοσιογράφου και συνεντευξιαζόμενου εναλλάξ σε όλους τους μαθητευόμενους με θέμα τη θρησκευτική ανεκτικότητα στις χώρες τους. Για διευκόλυνση δόθηκε σχετικό λεξιλόγιο.

Τέλος, ως γραπτή εργασία ζητήθηκε η συγγραφή δημοσιογραφικού κειμένου με θέμα το γεγονός που παρουσιάστηκε στο βίντεο. Για το περιεχόμενό του θα αντλούσαν υλικό από τη σχετική δραστηριότητα και από το αφηγηματικό κείμενο.

4.7 Έκτη ενότητα: Η Θεσσαλονίκη μητρόπολη της οθωμανικής αυτοκρατορίας (17^{ος}-19^{ος} αι.)

Αφού ενημερώθηκε η ομάδα για τη θεματική της έκτης ενότητας μοιράστηκε η φωτοτυπία με το κείμενο και η προσοχή προσανατολίστηκε στη χρονογραμμή, ώστε να συνδεθεί η καινούρια γνώση με τα προηγούμενα, να ενεργοποιηθεί η προϋπάρχουσα γνώση και να δοθούν τα βασικά χρονολογικά σημεία της ενότητας.

Στη συνέχεια έγινε η προβολή των διαφανειών με τις οποίες παρουσιάστηκε το γνωστικό υλικό, δραστηριότητα που διευκολύνει σημαντικά και την κατανόηση του γραπτού κειμένου. Το φωτογραφικό υλικό κινητοποίησε έντονα το ενδιαφέρον, καθώς οι μαθητευόμενοι αναγνώρισαν σημεία και μνημεία της πόλης και με τον τρόπο αυτό συνδέθηκε το παρόν με το παρελθόν.

Στο κύριο στάδιο περιλαμβάνονταν κάθε φορά οι δραστηριότητες κατανόησης γραπτού και προφορικού λόγου. Προθυμοποιήθηκαν οι μαθητευόμενοι να

διεκπεραιώσουν την ανάγνωση του κειμένου χωρίς όμως να το αποδώσουν ικανοποιητικά. Το λεξιλόγιο αυτή τη φορά δόθηκε με τη μορφή άσκησης: οι μαθητευόμενοι κλήθηκαν να αντιστοιχίσουν τις λέξεις με την ερμηνεία τους αντλώντας από τα συμφραζόμενα του κειμένου. Η δραστηριότητα δε φάνηκε να τους δυσκόλεψε, αντιθέτως αντιμετωπίστηκε ως πρόκληση. Το κείμενο συζητήθηκε με βάση τις ερωτήσεις κατανόησης, με τις οποίες επιδιώχθηκε να αναπτυχθεί η δεξιότητα εντοπισμού πληροφοριών μέσα στο κείμενο. Με επόμενη δραστηριότητα ζητήθηκε να εντοπίσουν τους κεντρικούς νοηματικούς άξονες αντιστοιχίζοντας τις παραγράφους με δοσμένους πλαγιότιτλους. Οι δραστηριότητες πήγαν πολύ καλά, προφανώς διότι παρά την όχι καλή ανάγνωση του κειμένου συντέλεσε σημαντικά στην κατανόησή του η παρουσίαση του γνωστικού υλικού με τις διαφάνειες.

Ολοκληρώνοντας την επεξεργασία του κειμένου πραγματοποιήθηκε η άσκηση επέκτασης του λεξιλογίου με εντοπισμό των αντιθέτων συγκεκριμένων λέξεων που είχαν υπογραμμιστεί στο κείμενο. Η άσκηση εμπέδωσης της γραμματικής που εντάχθηκε ως συνέχεια της προηγούμενης ενότητας δεν υπήρχε χρονικό περιθώριο να πραγματοποιηθεί, γιατί αξιολογήθηκε ως σημαντικότερη η διεκπεραίωση των επικοινωνιακών δραστηριοτήτων και οι ασκήσεις γραμματικής που είχαν δοθεί για το σπίτι διορθώθηκαν από τη διδάσκουσα εκτός διδακτικού χρόνου. Διαπιστώθηκε για μια ακόμη φορά ότι η συστηματική διδασκαλία του γλωσσικού συστήματος δεν είναι εύκολο να ενταχθεί στο συγκεκριμένο πρότζεκτ, γιατί λειτουργεί σε βάρος του επικοινωνιακού του χαρακτήρα. Μέχρι το σημείο αυτό δεν προέκυψε ανάγκη για ενασχόληση με γραμματικά φαινόμενα δεδομένου του επικοινωνιακού χαρακτήρα της διδασκαλίας, αλλά και του χρονικού περιορισμού, καθώς και του γλωσσικού επιπέδου των μαθητευόμενων.

Η επόμενη δραστηριότητα στο κύριο στάδιο ήταν η ακρόαση/θέαση του βίντεο. Αφού ενημερώθηκαν οι μαθητευόμενοι για το θέμα του, διαβάστηκαν οι ερωτήσεις και επιλύθηκαν σχετικές απορίες. Λόγω έλλειψης χρόνου το βίντεο προβλήθηκε μια φορά. Με αφορμή την εκπαίδευση των εθνοτικών ομάδων της πόλης κατά τον 19^ο αιώνα επιλέχθηκε να προβληθεί βίντεο που αφορούσε την εκπαίδευση στην ελληνική γλώσσα και πολιτισμό των μεταναστών και των παιδιών τους σήμερα, αλλά και στη γλώσσα και πολιτισμό της χώρας καταγωγής τους. Το βίντεο περιείχε συνεντεύξεις Ελλήνων αρμοδίων σε ζητήματα μετανάστευσης και εκπαίδευσης, αλλά και μεταναστών. Έτσι οι μαθητευόμενοι κλήθηκαν να κατανοήσουν και επίσημο λόγο, όπως εκφωνήθηκε από τους Έλληνες ειδικούς, αλλά

και λόγο μη σωστά διατυπωμένο από μετανάστες αξιοποιώντας έτσι και παραγωγικά και εξωγλωσσικά στοιχεία του λόγου. Η άσκηση είχε τη μορφή σωστού-λάθος και δεν παρατηρήθηκαν ιδιαίτερα προβλήματα κατά τη διεκπεραίωσή της. Το βίντεο έδωσε αφορμή για ζωηρή συζήτηση, γιατί το θέμα είναι ζωτικής σημασίας για τους μετανάστες.

Η δραστηριότητα παραγωγής προφορικού λόγου διαδέχτηκε πολύ ομαλά την προηγούμενη, αφού η θεματική της αφορούσε τη σημασία διατήρησης της κουλτούρας της χώρας καταγωγής. Η δραστηριότητα εκτυλίχθηκε με τη μορφή συζήτησης που ανέλαβε να συντονίσει μια μαθητευόμενη δίνοντας σε όλους την ευκαιρία να εκφράσουν την άποψή τους. Λόγω πίεσης χρόνου δεν υπήρχε δυνατότητα να κρατήσουν σημειώσεις, όπως είχε αρχικά σχεδιαστεί, εξάλλου οι μαθητευόμενοι είχαν, όπως διαπιστώθηκε, ήδη σχηματισμένες απόψεις για το θέμα αυτό. Βοηθητικά δόθηκε κάποιο λεξιλόγιο, που χρησιμοποίησαν κάποιοι μαθητευόμενοι.

Ολοκληρώνοντας το μετα-στάδιο δόθηκαν οδηγίες για τη σύνταξη γραπτής εργασίας με τη μορφή ηλεκτρονικού κειμένου, όπου τους δινόταν η ευκαιρία να μεταφέρουν σε γραπτό λόγο την επιχειρηματολογία που αναπτύχθηκε.

Η προσχεδιασμένη για αυτό το στάδιο του πρότζεκτ επίσκεψη σε χώρους ιστορικού ενδιαφέροντος δεν ήταν δυνατό να πραγματοποιηθεί λόγω μικρής συμμετοχής των μαθητευόμενων, γι' αυτό αναβλήθηκε.

4.8 Έβδομη ενότητα: Ο ανταγωνισμός για τη Μακεδονία και η ενσωμάτωσή της στην Ελλάδα. Ο πρώτος παγκόσμιος πόλεμος και η πυρκαγιά του '17

Το προ-στάδιο της διδακτικής διαδικασίας περιλάμβανε την παρουσίαση της χρονογραμμής και της προβολής των διαφανειών, όπως κάθε φορά. Η χρονογραμμή περιλάμβανε πλέον μόνο τον εικοστό αιώνα λόγω πυκνότητας των γεγονότων, κυρίως στο συγκεκριμένο μάθημα. Σ' αυτή την περίπτωση η χρονογραμμή δεν εξυπηρέτησε τόσο για σύνδεση της νέας γνώσης με την παλιά, όσο αξιοποιήθηκε για να ενεργοποιήσει τυχόν προϋπάρχουσα γνώση και να παρουσιαστούν σύντομα τα κομβικά σημεία της ενότητας. Με την παρουσίαση των διαφανειών και την επεξήγησή τους δόθηκε ουσιαστικά το περιεχόμενο και του γραπτού αφηγηματικού κειμένου. Η παρουσίαση χωρίστηκε σε τέσσερις ενότητες με ξεχωριστούς υπότιτλους, ώστε να οργανωθεί και να γίνει πιο εύκολη η πρόσληψη του πλούσιου υλικού. Κατά την προβολή το ενδιαφέρον ήταν ιδιαίτερα έντονο και έγιναν πολλές ερωτήσεις. Το

προ-στάδιο κάλυψε χρονικά μεγάλο μέρος του διδακτικού χρόνου, αλλά προετοίμασε πολύ καλά το αναγνωστικό στάδιο.

Η ανάγνωση του κειμένου έγινε από την εκπαιδευτικό, ώστε να διευκολυνθεί η κατανόηση και να κερδηθεί χρόνος. Για την περαιτέρω κινητοποίηση του ενδιαφέροντος και εμπλουτισμό των γνώσεων προτάθηκε η αναζήτηση του υλικού του ηλεκτρονικού συνδέσμου που επισυνάφθηκε στο κείμενο. Αφού μελετήθηκε το λεξιλόγιο και λύθηκαν σχετικές απορίες έγιναν οι δραστηριότητες για την κατανόηση του κειμένου. Με την πρώτη άσκηση ζητήθηκε να αντιστοιχίσουν οι μαθητεύομενοι γεγονότα που παρατέθηκαν σε δυο στήλες. Η δραστηριότητα προϋπέθετε καλή κατανόηση του περιεχομένου. Με τη δεύτερη δραστηριότητα ζητήθηκε ουσιαστικά να δοθούν οι κεντρικοί άξονες κάθε παραγράφου εντοπίζοντας το ιστορικό γεγονός που η καθεμιά παρουσιάζει.

Κατά τη δραστηριότητα εμπέδωσης του λεξιλογίου ζητήθηκε αντιστοίχιση λέξεων με τις πρωτότυπες ή κάποιο από τα συνθετικά τους με στόχο να αναπτυχθεί η στρατηγική εντοπισμού του νοήματος μιας λέξης από τα συστατικά της. Με τις ίδιες λέξεις κλήθηκαν να επιλύσουν σταυρόλεξο, ώστε να εμπεδώσουν τη σημασία τους.

Ακολούθησε μια σύντομη παρουσίαση του επισυναπτόμενου πίνακα σύνθεσης με αχώριστα μόρια παρουσιάζοντας ένα παράδειγμα από κάθε περίπτωση. Ο πίνακας θεωρήθηκε σημαντικό βοήθημα για να μπορέσουν να εντοπίσουν τη σημασία λέξεων ανάλογα με το μόριο από το οποίο συντίθενται. Εξάλλου, η ανάγκη αυτή προέκυψε από την πληθώρα σύνθετων ρημάτων με αχώριστα μόρια που υπήρχε στο συγκεκριμένο μάθημα, αλλά και σε παλαιότερα.

Για την άσκηση κατανόησης προφορικού λόγου επιλέχθηκε βίντεο με ιστορική αφήγηση και οπτικοακουστικό υλικό από την πόλη των αρχών του 20^{ου} αιώνα με στόχο να εμπεδωθεί το πλούσιο γνωστικό υλικό. Αφού δόθηκε χρόνος για την ανάγνωση των ερωτήσεων που έπρεπε να απαντηθούν με επιλογή της σωστής απάντησης, προβλήθηκε το βίντεο δυο φορές. Οι μαθητεύομενοι συμπλήρωσαν την άσκηση κατά την ακρόαση και στη συνέχεια ανακοίνωσαν τις απαντήσεις τους.

Η θεματική της δραστηριότητας παραγωγής προφορικού λόγου που ακολούθησε στο μετα-στάδιο αντλήθηκε από το στοιχείο της ειρηνικής, ως επί το πλείστον, συμβίωσης κατά τις αρχές του 20^{ου} αι. των διαφορετικών εθνοτήτων. Επισημαίνοντας τον καθοριστικό ρόλο της επίσημης κρατικής πολιτικής στο παραπάνω αποτέλεσμα ζητήθηκε να διερευνηθεί ποιοι παράγοντες θα μπορούσαν σήμερα να συμβάλουν στο κλίμα ανεκτικότητας και ειρηνικής συμβίωσης στις σύγχρονες πολυπολιτισμικές

κοινωνίες. Ζητήθηκε από τους μαθητευόμενους να κρατήσουν σημειώσεις καταγράφοντας την άποψή τους και στη συνέχεια έγινε συζήτηση στην ολομέλεια. Κατά τη συζήτηση δημιουργήθηκε ένταση, καθώς οι μαθητευόμενοι θεώρησαν την επίσημη κρατική πολιτική ως τον κυριότερο παράγοντα άνισης μεταχείρισης των μεταναστών, ο οποίος έχει τη δύναμη να διαμορφώνει και τη στάση του κοινωνικού συνόλου. Αφού μίλησαν όλοι οι μαθητευόμενοι δόθηκε ως γραπτή εργασία σε μορφή άρθρου η περιγραφή των συνθηκών που επικρατούν στη χώρα καταγωγής τους σχετικά με τη συμβίωση διαφορετικών εθνοπολιτισμικών ομάδων.

4.8.1 Δεύτερη ξενάγηση

Στο στάδιο αυτό δόθηκε η ευκαιρία για την πραγματοποίηση της επίσκεψης σε χώρους ιστορικούς ενδιαφέροντος. Αναπροσαρμόζοντας τον αρχικό σχεδιασμό οργανώθηκε ξενάγηση σε σημεία δυτικά της πόλης, καθώς σε αυτή τη χρονική στιγμή εξασφαλίστηκε η συνδρομή του ανθρώπου που εμπνεύστηκε τη συγκεκριμένη ιστορική περιήγηση του εκπαιδευτικού και συγγραφέα Σπύρου Λαζαρίδη. Κατά τη λήξη της διδακτικής συνάντησης οι μαθητευόμενοι ενημερώθηκαν σχετικά με τους χώρους της ξενάγησης, δηλαδή το κοιμητήριο της Αγίας Παρασκευής, το καθολικό νεκροταφείο, τα συμμαχικά νεκροταφεία του Ζέιτενλικ και τη Μονή Λαζαριστών. Παρακινήθηκαν να κρατήσουν σημειώσεις κατά τη διάρκεια και να συγκεντρώσουν πληροφορίες που να αιτιολογούν τη θέση των σημείων αυτών σε σχέση με την πόλη και μεταξύ τους. Η ξενάγηση πραγματοποιήθηκε από τον ίδιο τον κ. Λαζαρίδη.

4.9 Όγδοη ενότητα: Η Θεσσαλονίκη των προσφύγων και των εργατών

Στην αρχή της συνάντησης συζητήθηκαν οι εντυπώσεις από την ξενάγηση και οι πληροφορίες που συγκέντρωσαν οι μαθητευόμενοι για την τοποθέτηση των κοιμητηρίων μακριά από τα τείχη, για την παρουσία συμμαχικού στρατοπέδου στην περιοχή, για την παρουσία των Λαζαριστών και για τη λειτουργία νοσοκομείου στο χώρο της Μονής. Η ξενάγηση συντέλεσε επίσης στην προετοιμασία της όγδοης ενότητας, γιατί έγιναν αναφορές στην παρουσία του προσφυγικού στοιχείου στη δυτική Θεσσαλονίκη. Έτσι κατά το προ-στάδιο αφετηρία για την παρουσίαση του θέματος υπήρξαν οι γνώσεις που απέκτησαν ή που ήδη είχαν οι μαθητευόμενοι σχετικά. Αφορμή για ενεργοποίηση των γνώσεων έδωσε η χρονογραμμή, με την οποία ανακεφαλαιώθηκαν τα σημαντικότερα γεγονότα του 20^{ου} αιώνα, που είχαν εξεταστεί στην προηγούμενη ενότητα και παρουσιάστηκαν τα κυριότερα της

παρούσας. Το προ-στάδιο ολοκληρώθηκε με την παρουσίαση των διαφανειών και την επεξήγησή τους από την εκπαιδευτικό. Το φωτογραφικό υλικό ενεργοποίησε το συναίσθημα των μαθητών συντελώντας στην ανάπτυξη της ενσυναίσθησης και κινητοποιώντας παράλληλα το ενδιαφέρον.

Στην κύρια φάση της διαδικασίας αναγνώστηκε το κείμενο από τη διδάσκουσα και στη συνέχεια δόθηκε χρόνος στους μαθητευόμενους να μελετήσουν το λεξιλόγιο. Λύθηκαν οι απορίες που αφορούσαν τις άγνωστες λέξεις και ακολούθησε η διαδικασία κατανόησης του κειμένου μέσω ερωτήσεων που είχαν τη μορφή συμπλήρωσης προτάσεων με στόχο τον εντοπισμό συγκεκριμένων πληροφοριών. Οι μαθητευόμενοι απάντησαν με ευκολία και επιβραβεύτηκαν από την εκπαιδευτικό, ώστε να τονωθούν τα κίνητρά τους. Ακολούθησε εμπέδωση του λεξιλογίου με μια δραστηριότητα συμπλήρωσης κενού με επιλογή λέξεων από τρεις συνώνυμες, ώστε να διευκρινιστεί η σημασιολογική διαφορά τους. Η θεματική της ενότητας έδωσε την ευκαιρία να θιχτεί το φαινόμενο της προσφυγιάς στο σύγχρονο κόσμο. Επιλέχτηκε βίντεο με συνέντευξη του επικεφαλής στην Ελλάδα της Ύπατης Αρμοστείας για τους Πρόσφυγες του ΟΗΕ. Πριν την ακρόαση και αφού ενημερώθηκαν σχετικά οι μαθητευόμενοι διάβασαν την άσκηση που θα έπρεπε να διεκπεραιώσουν, η οποία απαιτούσε το χαρακτηρισμό ως σωστών ή λανθασμένων προτάσεων. Αφού επιλύθηκαν κάποια προβλήματα κατανόησης και με τη βοήθεια του μικρού γλωσσάριου που συνόδευε την άσκηση, προβλήθηκε το βίντεο. Φάνηκε πως οι μαθητευόμενοι δυσκολεύτηκαν να το παρακολουθήσουν στην πρώτη ακρόαση, επειδή υπήρχε συνεχόμενη ροή λόγου σε όλη τη χρονική διάρκεια του βίντεο και απαιτητικό επίπεδο λόγου. Με τη δεύτερη ακρόαση επιτεύχθηκε καλύτερη κατανόηση, όμως το βίντεο αξιολογήθηκε ως «δυσκολότερο σε σχέση με τα άλλα», όπως διαπίστωσε μαθητευόμενος. Ωστόσο, συνολικά η ομάδα έδωσε σωστά όλες τις απαντήσεις και μάλιστα ένας μαθητευόμενος είχε μόνο ένα λάθος. Η διδάσκουσα επιβράβευσε για άλλη μια φορά τους μαθητευόμενους εξαίροντας το καλό τελικό αποτέλεσμα παρά την αυξημένη δυσκολία.

Κατά το μετα-στάδιο πραγματοποιήθηκε η δραστηριότητα παραγωγής προφορικού λόγου με δραματοποίηση και αφορούσε την επίλυση προβλήματος (problem solving activity). Η δραστηριότητα σχεδιάστηκε να γίνει ομαδικά με το σχηματισμό δυο ομάδων που θα υποδύονταν τις αντιπολιτευόμενες παρατάξεις του ελληνικού κοινοβουλίου, οι οποίες διαβουλεύονται και αντιπαρατίθενται για το προσφυγικό πρόβλημα. Δόθηκαν επίσης οι άξονες των επιχειρημάτων της κάθε

παράταξης. Ωστόσο, οι μαθητευόμενοι δεν ανταποκρίθηκαν πρόθυμα στο σχηματισμό ομάδων, αλλά προτίμησαν να τοποθετηθούν ατομικά και για τις δύο απόψεις, δηλαδή για την ελεύθερη είσοδο ή την απαγόρευση εισόδου προσφύγων στη χώρα. Η συζήτηση διεξήχθη με ζωνρή συμμετοχή και ενδιαφέρον και οι μαθητευόμενοι επιδίωξαν να εντοπίσουν μια μέση λύση. Τους προβληματισμούς αυτούς κλήθηκαν να καταγράψουν σε γραπτή εργασία με αφορμή το σχολιασμό σχετικού σκίτσου που δόθηκε με τη φωτοτυπία.

4.9.1 Τρίτη ξενάγηση

Η συνάντηση έληξε με την ενημέρωση των μαθητευόμενων για την επικείμενη επίσκεψη στο μουσείο του Λευκού Πύργου. Σύμφωνα με τον αρχικό σχεδιασμό είχε προγραμματιστεί να γίνει μετά το έκτο μάθημα, αλλά δεν το είχαν επιτρέψει τότε οι συνθήκες. Εξάλλου, ο συγκεκριμένος χώρος με τη μουσειακή λειτουργία του καλύπτει όλη την ιστορία της πόλης και μπορεί να ενταχθεί σε κάθε σημείο της διδακτικής διαδικασίας. Οι μαθητευόμενοι παροτρύνθηκαν να καταγράψουν τα στοιχεία πολυπολιτισμικότητας που θα εντόπιζαν σε κάθε εκθεσιακή ενότητα. Κατά την ξενάγηση σε κάθε θεματική ενότητα δίνονταν αρχικά πληροφορίες από την εκπαιδευτικό και στη συνέχεια δινόταν χρόνος στους μαθητευόμενους να διερευνήσουν το χώρο και να συγκεντρώσουν υλικό για την απάντηση του ζητούμενου-ερωτήματος.

4.10 Ένατη ενότητα: Οι Εβραίοι της Θεσσαλονίκης στον 20^ο αιώνα

Κατά την έναρξη του μαθήματος οι μαθητευόμενοι διατύπωσαν τις εντυπώσεις τους από την ξενάγηση στο μουσείο του Λευκού Πύργου και αναφέρθηκαν στα εκθέματα που δήλωναν την πολυπολιτισμικότητα της πόλης μέσα στο χρόνο. Αξιοποιώντας την εμπειρία αυτή και τις γνώσεις που αποκόμισαν έγινε σύνδεση με τη θεματική του συγκεκριμένου μαθήματος. Με τη βοήθεια της χρονογραμμής έγινε ενεργοποίηση της προϋπάρχουσας γνώσης, η σύνδεση με τα προηγούμενα και ένας προϋδεασμός για το περιεχόμενο της τρέχουσας θεματικής ενότητας. Με την παρουσίαση των φωτογραφιών ενεργοποιήθηκε το συναίσθημα των μαθητευόμενων, καθώς δόθηκε η ευκαιρία καλύτερης αντίληψης του βιώματος του εβραϊκού πληθυσμού, γεγονός που συνέβαλε στην ανάπτυξη ενσυναίσθησης.

Στο κύριο στάδιο της διδασκαλίας διαβάστηκε το ιστορικό αφήγημα από τη διδάσκουσα και τους δόθηκε επιπλέον υλικό με ηλεκτρονικούς συνδέσμους.

Μελετήθηκε το λεξιλόγιο και αφού λύθηκαν οι απορίες σχετικά με αυτό έγιναν οι ασκήσεις κατανόησης του κειμένου. Κατά τη διεκπεραίωση της πρώτης άσκησης, όπου θα έπρεπε να συνδεθούν γεγονότα με τις αιτίες τους, παρατηρήθηκε ότι υπήρξαν δυσκολίες και δόθηκαν εξηγήσεις από την εκπαιδευτικό για την καλύτερη κατανόηση του γνωστικού υλικού. Η δεύτερη άσκηση κατανόησης διεκπεραιώθηκε με μεγαλύτερη ευκολία. Με τις δραστηριότητες αυτές οι μαθητευόμενοι ασκήθηκαν στην αναζήτηση πληροφοριών από το κείμενο. Η άσκηση του λεξιλογίου αφορούσε την εμπέδωση και επέκτασή του αντιστοιχίζοντας λέξεις με συνώνυμους τους και με εντοπισμό της σημασίας των λέξεων από την ριζική τους. Ακολούθησε η προετοιμασία για την ακρόαση του οπτικοακουστικού υλικού. Έγινε ενημέρωση σχετικά με το θέμα, το ρατσισμό στη σύγχρονη Ευρώπη, και ακολούθησε η ανάγνωση των ερωτήσεων που απαιτούσαν επιλογή της σωστής απάντησης. Αφού επιλύθηκαν οι απορίες, προβλήθηκε το βίντεο δυο φορές και απαντήθηκαν οι ερωτήσεις με πολύ καλές επιδόσεις από όλους σχεδόν τους μαθητευόμενους.

Στην τελευταία φάση δόθηκε η εργασία άσκησης στον προφορικό λόγο. Με αφορμή τις συνθήκες που γέννησαν το ρατσισμό και τον αντισημιτισμό στη Θεσσαλονίκη κατά το Μεσοπόλεμο και οι οποίες σχετίζονταν με οικονομικούς παράγοντες, ζητήθηκε να εντοπιστούν ομοιότητες με τις συνθήκες που δημιουργούν αντίστοιχα φαινόμενα σήμερα στην Ευρώπη. Η άσκηση έγινε ατομικά, αφού κρατήθηκαν σημειώσεις, και ακολούθησε συζήτηση στην ολομέλεια που συντονίστηκε από τη διδάσκουσα. Παρατηρήθηκε μια τάση να επικεντρωθεί η συζήτηση σε ζητήματα άνισης μεταχείρισης των μεταναστών από το επίσημο κράτος και όχι στα κοινωνικά αίτια που ευνοούν την ανάπτυξη τέτοιων συμπεριφορών.

Η γραπτή εργασία αφορούσε τη διερεύνηση του ρόλου της εκπαίδευσης στην αποφυγή ακραίων στάσεων, όπως ο φασισμός και ο ρατσισμός. Το κειμενικό είδος που ζητήθηκε να παραχθεί ήταν ομιλία που θα καλούνταν να εκφωνήσουν σε συγκεκριμένο επικοινωνιακό πλαίσιο (σχολική εκδήλωση) και που συνοδευόταν από σχετική αφίσα.

4.10.1 Τέταρτη ξενάγηση

Τελειώνοντας τη διδακτική ενότητα έγινε ενημέρωση για την τελευταία ξενάγηση, που επρόκειτο να γίνει στο εβραϊκό μουσείο της πόλης. Η επίσκεψη πραγματοποιήθηκε με μικρή καθοδήγηση από τη διδάσκουσα, καθώς ο μουσειακός χώρος παρείχε τις προϋποθέσεις για να περιηγηθούν εύκολα σε αυτόν.

Παροτρύνθηκαν να αναζητήσουν μέσα στην έκθεση τυχόν στοιχεία αντισημιτισμού πριν την περίοδο του μεσοπολέμου. Στόχος του ερωτήματος ήταν να αναδειχθούν οι ιδιαίτερες συνθήκες που προκαλούν τέτοια φαινόμενα και που συνδέονται με την οικονομική κρίση, τη φτώχεια και τις συνθήκες της προσφυγιάς. Στον εκθεσιακό χώρο που αφορούσε τη θρησκευτική ζωή υπήρξε η συνδρομή της υπεύθυνης του μουσείου κ. Έρρικας Περαχιά Ζεμούρ, η οποία δέχτηκε επιπλέον να επιλύσει οποιαδήποτε απορία.

4.11 Δέκατη ενότητα: Η Θεσσαλονίκη μετά τον Β΄ παγκόσμιο πόλεμο

Η τελευταία συνάντηση ξεκίνησε με καθυστέρηση. Έγινε σχολιασμός της επίσκεψης στο εβραϊκό μουσείο. Η συζήτηση για το ολοκαύτωμα των Εβραίων από τους Ναζί έδωσε την αφορμή για την εισαγωγή στην παρούσα ενότητα που αφορά το τέλος της γερμανικής κατοχής και του πολέμου. Με τη χρονογραμμή παρουσιάστηκε το υλικό της ενότητας σε σύνδεση πάντα με ό,τι είχε προηγηθεί σχετικά με την ιστορία της πόλης στον 20^ο αιώνα. Η προβολή των διαφανειών, όπως πάντα, κράτησε το ενδιαφέρον σε υψηλό επίπεδο και δημιουργήθηκε ευχάριστη ατμόσφαιρα με τις φωτογραφίες της πόλης των τελευταίων δεκαετιών. Έγινε εκτενής και ζωνρή συζήτηση λόγω των ερωτήσεων των μαθητευόμενων.

Κατά το κύριο στάδιο την ανάγνωση του κειμένου έκανε η διδάσκουσα. Δόθηκε χρόνος για την ανάγνωση του λεξιλογίου και επιλύθηκαν σχετικές απορίες. Για την κατανόηση του κειμένου έγιναν δυο ασκήσεις: η πρώτη αφορούσε τον εντοπισμό λανθασμένων προτάσεων και τη διόρθωσή τους και η δεύτερη, που έγινε προφορικά, την αντιστοίχιση εκφράσεων και το σχηματισμό προτάσεων. Δεν παρατηρήθηκαν δυσκολίες στις διεκπεραίωση των ασκήσεων, γιατί προφανώς είχε κατανοηθεί καλά το περιεχόμενο. Επιπλέον, δόθηκε αφορμή για συζήτηση σχετικά με τη στάση απώθησης του οθωμανικού παρελθόντος, που καλλιεργήθηκε στον πληθυσμό τα χρόνια μετά την ένωση με την Ελλάδα. Η διδάσκουσα άφησε τη συζήτηση να εξελιχθεί ελεύθερα, ώστε να δοθεί ευκαιρία στους μαθητευόμενους να εκφράσουν κρίσεις και αξιολογήσεις αξιοποιώντας τις γνώσεις που απέκτησαν κατά τη διάρκεια του πρότζεκτ. Διατυπώθηκαν αντίθετες απόψεις για τη διατήρηση ή μη της μνήμης του οθωμανικού παρελθόντος και των οθωμανικών μνημείων. Σ' αυτό το σημείο έγινε προτροπή να μιλήσουν για τη δική τους σχέση με την πόλη, αλλά και για το σχολείο «Οδυσσέας», ώστε να γίνει μετάβαση στη δραστηριότητα κατανόησης προφορικού λόγου που είχε σχετική θεματική. Η άσκηση για την εμπέδωση του

λεξιλογίου κρίθηκε ότι ήταν άκαιρο να γίνει τη συγκεκριμένη στιγμή και κρίθηκε σωστότερο να μείνει για το τέλος, αν το επιτρέψει ο χρόνος. Οι μαθητευόμενοι ενημερώθηκαν για το περιεχόμενο του βίντεο που αφορούσε τα εθελοντικά σχολεία διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας σε μετανάστες που λειτουργούν στην Αθήνα. Διάβασαν ένα κείμενο, στο οποίο είχαν μεταγραφεί σημεία από το ακουστικό υλικό, με κενά που έπρεπε να συμπληρωθούν. Στη συνέχεια έγινε η προβολή του βίντεο δυο φορές κατά τη διάρκεια της οποίας θα έπρεπε να εντοπίσουν και να καταγράψουν τις συγκεκριμένες πληροφορίες που ζητούνταν. Δεν υπήρξαν ιδιαίτερα προβλήματα στην κατανόηση. Με αφορμή το βίντεο πέρασε η διαδικασία στο τελικό στάδιο, στην παραγωγή προφορικού λόγου με θεματική που αφορούσε τη συμμετοχή των μαθητευόμενων στο εθελοντικό σχολείο «Οδυσσέας» και την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας. Η δραστηριότητα έγινε με δραματοποίηση κατά την οποία ανέλαβαν με τη σειρά οι μαθητευόμενοι το ρόλο του δημοσιογράφου απευθύνοντας τις ερωτήσεις στους υπόλοιπους. Οι ερωτήσεις αφορούσαν την προσωπική εμπειρία τους από το σχολείο και γενικότερα την αναγκαιότητα, αλλά και τις παρεχόμενες δυνατότητες εκμάθησης της ελληνικής. Υπήρξε ζωνρή συμμετοχή και φιλικό κλίμα. Με τις απαντήσεις τους ουσιαστικά οι μαθητευόμενοι προέβησαν σε αξιολόγηση του συνολικού εγχειρήματος του σχολείου συμπεριλαμβανομένου και του συγκεκριμένου πρότζεκτ. Τα σχόλιά τους ήταν θετικά όχι μόνο για το επίπεδο σπουδών, αλλά και για το κλίμα σεβασμού και για την ποιότητα των σχέσεων που αναπτύσσονται στο σχολείο, στοιχεία που συντελούν αποφασιστικά στην καλύτερη ενσωμάτωσή τους στην ελληνική κοινωνία.

Λίγο πριν τη λήξη του μαθήματος απαντήθηκε σύντομα η άσκηση λεξιλογίου από τους μαθητευόμενους, ώστε να μην υπάρχουν εκκρεμότητες, αφού ήταν το τελευταίο μάθημα. Για το λόγο αυτό δε δόθηκε και γραπτή εργασία.

5. Αποτίμηση της πειραματικής παρέμβασης

5.1 Τα ερευνητικά εργαλεία

Κατά την ποιοτική έρευνα που περιγράφεται στην παρούσα εργασία μελετήθηκε μια περίπτωση που αφορά μια συγκεκριμένη ομάδα παρατήρησης και μια διαδικασία στην οποία η ερευνήτρια ήταν επίσης και συμμετοχος. Τα μέρη που συμμετείχαν, δηλαδή μαθητευόμενοι και ερευνήτρια, αποτέλεσαν στη συγκεκριμένη περίπτωση τις πηγές των δεδομένων, με τα οποία αξιολογήθηκε η έρευνα. Κατά συνέπεια τα δεδομένα συλλέχτηκαν με καταγραφή των αποτελεσμάτων που προέκυψαν για τους μαθητευόμενους και των παρατηρήσεων της ερευνήτριας. Αξιοποιήθηκαν ερωτηματολόγια για την καταγραφή των επιδόσεων των μαθητευόμενων και συνεντεύξεις. Επίσης, οι παρατηρήσεις της ερευνήτριας καταγράφηκαν σε ημερολόγια, τα οποία μετά από επεξεργασία και κωδικοποίηση απέδωσαν μετρήσιμα συμπεράσματα.

Επειδή στις επιστήμες που παρατηρούν την ανθρώπινη συμπεριφορά είναι δυσκολότερο να εξαχθούν αξιόπιστα συμπεράσματα είναι ενδεδειγμένο να χρησιμοποιούνται περισσότερα από ένα εργαλεία αποτίμησης της έρευνας. Με αυτό τον τρόπο θα επιτευχθεί τριγωνοποίηση, διασταύρωση δηλαδή των αποτελεσμάτων ώστε να υπάρχει όσο το δυνατόν μεγαλύτερη αξιοπιστία (Cohen, Manion, Morrison, 2008).

Παράλληλα, με τα εργαλεία της έρευνας αξιοποιήθηκαν περιστασιακά και άλλες μορφές αξιολόγησης, όπως είναι περιστασιακοί παρατηρητές και ηχητικές καταγραφές.

Ακολουθεί η περιγραφή των εργαλείων που χρησιμοποιήθηκαν και η καταγραφή και ανάλυση των αποτελεσμάτων που αυτά κατέδειξαν.

5.2 Αποτελέσματα ημερολογίου της ερευνήτριας

Η διδακτική παρέμβαση ολοκληρώθηκε σε έντεκα ενότητες από τις οποίες η πρώτη είχε εισαγωγικό χαρακτήρα, δηλαδή παρουσιάστηκε συνοπτικά το γνωστικό αντικείμενο που διδάχτηκε σε όλα τα μαθήματα. Μετά την ολοκλήρωση κάθε ενότητας ακολουθούσε συμπλήρωση ημερολογίου από την ερευνήτρια. Με το ημερολόγιο επιχειρείται η τεκμηρίωση του εκπαιδευτικού έργου, ώστε να είναι

εφικτή η παρατήρηση και η εξαγωγή συμπερασμάτων. Είναι επίσης ένα μέσο για αυτοπαρατήρηση του εκπαιδευτικού και για αναστοχασμό σχετικά με τις μεθόδους και τους χειρισμούς που εφαρμόζει, ώστε να προχωρήσει σε βελτίωση ή αναμόρφωσή τους. Ουσιαστικά, πρόκειται για ένα είδος αξιολόγησης διαμορφωτικού τύπου.

Η ημερολογιακή καταγραφή της διδακτικής εμπειρίας έγινε με δομημένο τρόπο, ώστε να απαντά σε συγκεκριμένα ερωτήματα (Richards, Lockart, 1994). Συγκεκριμένα τέθηκαν ερωτήματα σχετικά:

α) με τη διδακτική διαδικασία, δηλαδή σχετικά με το είδος των στόχων, των τεχνικών και των μέσων που χρησιμοποιήθηκαν, τα προβλήματα και τον τρόπο διαχείρισης των ζητημάτων που προέκυπταν κάθε φορά, τις αλλαγές και βελτιώσεις που τυχόν έπρεπε να δρομολογηθούν,

β) με τη στάση και τη συμμετοχή των μαθητών, τα μαθησιακά αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν, τις δυσκολίες που τυχόν αντιμετώπισαν οι μαθητές, καθώς και τις γενικότερες εντυπώσεις τους.

Προέκυψαν έντεκα ημερολογιακές καταγραφές (βλ. μία από αυτές στο παράρτημα), όσες και οι διδακτικές παρεμβάσεις μαζί με την εισαγωγική παρουσίαση, οι οποίες αναλύθηκαν ποιοτικά, ώστε να προκύψουν μετρήσιμα δεδομένα. Συγκροτήθηκαν τρεις θεματικοί άξονες, ο καθένας από τους οποίους περιλαμβάνει κατηγορίες και υποκατηγορίες. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται αναλυτικά η κατηγοριοποίηση αυτή, καθώς και η συχνότητα εμφάνισης των υποκατηγοριών. Ακολουθεί η ανάλυση των αποτελεσμάτων.

Πίνακας 22 : Δομή των ημερολογιακών καταγραφών. Θεματικοί άξονες, κατηγορίες, υποκατηγορίες και συχνότητα εμφάνισης.

Θεματικοί Άξονες	Κατηγορίες	Υποκατηγορίες	Συχνότητα εμφάνισης
A) Διδακτική Διαδικασία	1. Στόχοι	i. ανάπτυξη γλωσσικών δεξιοτήτων	10
		ii. ανάπτυξη γνωστικών δεξιοτήτων	11
		iii. ανάπτυξη κοινωνικό-συναισθηματικών δεξιοτήτων, αξιών και στάσεων	10
	2. Τεχνικές	i. σύνδεση με τα προηγούμενα	9
		ii. ενεργοποίηση προϋπάρχουσας γνώσης	9
		iii. προΐδεασμός για τη θεματική ενότητα	10
		iv. ενεργοποίηση ενδιαφέροντος και συναισθήματος	10
		v. αφήγηση	11
		vi. διδασκαλία με πολυμέσα	11

		vii. ανάγνωση από τους μαθητές	4
		viii. ερωτήσεις κατανόησης ανοιχτού τύπου	4
		ix. ασκήσεις δομικού μοντέλου (αντιστοίχισης, συμπλήρωσης κενών, σωστού-λάθους, επιλογής, σταυρόλεξα)	10
		x. διδασκαλία γραμματικής	3
		xi. συζήτηση	11
		xii. βιωματικές μέθοδοι (παιχνίδια ρόλων, προσομοίωση)	5
		xiii. δραστηριότητες επίλυσης προβλημάτων (problem solving activities)	5
		xiv. δραστηριότητες διαπολιτισμικής εκπαίδευσης	2
		xv. ασκήσεις γραπτού λόγου (άρθρο, φιλική και επίσημη επιστολή, ομιλία, δημοσίευση σε ηλεκτρονικό μέσο)	9
	3. Διδακτικά μέσα	i. πίνακας	10
		ii. παρουσίαση διαφανειών(power point)	11
		iii. φωτοτυπίες	11
		iv. γλωσσάρι	10
		v. χρονογραμμή	10
		vi. βίντεο	10
		vii. Η/Υ-προτζέκτορας	11
		viii. σκίτσα	2
		ix. ξεναγήσεις-επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία	4
	4. Τρόποι εργασίας & συνεργασίας	i. ατομική εργασία	10
		ii. ομαδική εργασία	3
		iii. εργασία σε ζεύγη	1
		iv. συντονισμός δραστηριοτήτων από την εκπαιδευτικό	10
	5. Παροχή βοήθειας στους μαθητευόμε- νους	i. ενθάρρυνση, επιβράβευση και παρότρυνση για συμμετοχή	10
		ii. οδηγίες για δραστηριότητες	8
		iii. παραδειγματική αναπαράσταση τρόπου εκτέλεσης ασκήσεων	2
		iv. οδηγίες για τη σύνταξη εργασιών γραφτού λόγου (φιλικής και επίσημης επιστολής)	1
		v. παροχή χρήσιμου λεξιλογίου για την παραγωγή προφορικού λόγου	2
		vi. παροχή χρήσιμου λεξιλογίου για την παραγωγή γραπτού λόγου	1
		vii. παροχή χρήσιμου λεξιλογίου για τη συνοχή γραπτού κειμένου	1
		viii. προτεινόμενο συμπληρωματικό υλικό (τραγούδι, ταινίες)	2
		ix. πίνακας σχηματισμού λέξεων(σύνθεση)	1
B) Μαθητές	6. Στάση-συμμετοχή	i. καταγραφή σημειώσεων	10
		ii. μη προθυμία κράτησης σημειώσεων σε άσκηση κατανόησης προφορικού	1
		iii. διατύπωση ερωτήσεων	11
		iv. παρακολούθηση με ενδιαφέρον	11
		v. ενεργή συμμετοχή στη συζήτηση	10
		vi. υποτονική συμμετοχή στη συζήτηση	1

vii.συμμετοχή	κατά στις δραστ	vii. δραστηριότητες προσομοίωσης	4
		viii. μη προθυμία συμμετοχής σε ομαδική εργασία ή σε παιχνίδι ρόλων	2
		ix. ασκήσεις κατανόησης γραπτού και προφορικού λόγου, γραμματικής και λεξιλογίου	10
		x. εργασίες παραγωγής γραπτού λόγου	5
	7. Δυσκολίες κατά τη συμμετοχή	i. δυσκολία στην ανάγνωση	2
		ii. δυσκολία κατά την κατανόηση γραπτού λόγου	3
		iii. δύσκολο λεξιλόγιο	3
		iv. δυσκολία κατανόησης των οδηγιών	2
		v. δυσκολία κατά την άσκηση κατανόησης προφορικού λόγου	5
		vi. δυσκολία κατά την παραγωγή προφορικού λόγου	1
		vii. δυσκολία εμπέδωσης του ιστορικού υλικού λόγω πυκνότητας	1
Γ) Γενική αποτίμηση	8. Προβλήματα κατά τη διεκπεραίωση της παρέμβασης	i. ανεπάρκεια χρόνου για την κάλυψη όλων των δραστηριοτήτων	7
		ii. καθυστερημένη προσέλευση μαθητευόμενων	2
		iii. μη συνεπής φοίτηση	10
		iv. η μη ενασχόληση με τις εργασίες παραγωγής γραπτού λόγου	6
		v. ο μονόλογος της διδάσκουσας κατά τη ιστορική αφήγηση	1
		vi. ανάπτυξη εντάσεων κατά τη συζήτηση	1
	9. Μαθησιακά αποτελέσματα	i. εκμάθηση νέου λεξιλογίου	11
		ii. εμπέδωση λεξιλογίου	10
		iii. εκμάθηση ιστορικών πληροφοριών	11
		iv. αντίληψη χρονολογικής τοποθέτησης γεγονότων	10
		v. καλλιέργεια ιστορικής σκέψης και συνείδησης	10
		vi. ανάπτυξη στρατηγικών εντοπισμού πληροφοριών μέσα από κείμενο	10
		vii. ανάπτυξη στρατηγικής εντοπισμού των βασικών αξόνων ενός κειμένου	4
		viii. καλλιέργεια δεξιοτήτων κατανόησης γραπτού και προφορικού λόγου	10
		ix. καλλιέργεια δεξιοτήτων παραγωγής προφορικού λόγου	10
		x. καλλιέργεια γραπτού λόγου	4
		xi. κατανόηση γραμματικών φαινομένων	3
	10. Καλλιέργεια αξιών και στάσεων	i. καλλιέργεια συνεργασίας	4
		ii. άσκηση στις αρχές του διαλόγου	10
		iii. καλλιέργεια ανεκτικότητας, σεβασμού στη διαφορετικότητα	10
		iv. ευαισθητοποίηση σε θέματα πολιτισμού	4
		v. σεβασμός πολιτιστικής κληρονομιάς	4+ξένα-

			γήσεις
		vi. ευαισθητοποίηση σε κοινωνικά προβλήματα	7
		vii. καλλιέργεια κριτικής στάσης για κοινωνικά, πολιτικά και πολιτισμικά ζητήματα	8
		viii. ανάπτυξη ενσυναίσθησης	6
	<i>11. Προτάσεις για βελτίωση της διδακτικής/μαθησιακής διαδικασίας</i>		
		i. καλύτερη διαχείριση του χρόνου	4
		ii. λιγότερο υλικό	5
		iii. αύξηση του χρόνου ομιλίας μαθητευόμενων	2
		iv. περισσότερος χρόνος στους μαθητές για τις ασκήσεις	2
		v. ανάγνωση του κειμένου από τη διδάσκουσα για καλύτερη κατανόηση	2
		vi. περισσότερες ερωτήσεις ανοιχτού τύπου, ώστε να προκληθεί συζήτηση	2
		vii. περιορισμός του μονόλογου της διδάσκουσας κατά την παρουσίαση του ιστορικού υλικού	1
		viii. ευκολότερο λεξιλόγιο και ύφος κειμένου	3
		ix. περιστασιακή διδασκαλία της γραμματικής στοχευμένη στην κατανόηση του κειμένου	2
		x. στοχευμένος εντοπισμός ζητούμενων στη δραστηριότητα παραγωγής προφορικού λόγου	1
		xi. παροχή οδηγιών για τη σύνταξη κειμενικών ειδών	1
		xii. επιμονή στην πραγματοποίηση εργασιών γραπτού λόγου	1
		xiii. χρήση οπτικοακουστικού υλικού με μικρότερη πυκνότητα λόγου και απλούστερο ύφος	5

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΑΚΩΝ ΚΑΤΑΓΡΑΦΩΝ

Α. ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Στόχοι

Από τις παρατηρήσεις που καταγράφηκαν στα ημερολόγια προκύπτει ότι σε όλες τις συναντήσεις επιτεύχθηκαν οι στόχοι της διδακτικής παρέμβασης σε γλωσσικό και γνωστικό επίπεδο. Επίσης, αναπτύχθηκαν δεξιότητες κοινωνικό-συναισθηματικές, στάσεις και αξίες, εκτός από το εισαγωγικό μάθημα που αφορούσε αποκλειστικά το γνωστικό μέρος.

2.Τεχνικές

Σε κάθε ενότητα δρομολογήθηκαν στρατηγικές για την αποτελεσματική διεκπεραίωση των δραστηριοτήτων. Με αφορμή τον τίτλο και τη χρονογραμμή δημιουργούνταν προϋδεασμός για το θέμα της ενότητας. Η χρονογραμμή επιπλέον χρησίμευε για τη σύνδεση με τα προηγούμενα και για να ενεργοποιηθεί η προϋπάρχουσα γνώση. Ακολουθούσε η παρουσίαση του γνωστικού υλικού της ενότητας με την προβολή διαφανειών (power point) και με παράλληλη αφήγηση της διδάσκουσας. Το οπτικό υλικό συντέλεσε στην κινητοποίηση του ενδιαφέροντος και στην ενεργοποίηση του συναισθήματος. Στο 2^ο μάθημα επιχειρήθηκε ο προϋδεασμός για το θέμα να γίνει επιπλέον με ερωτήσεις πριν την προβολή των διαφανειών, αλλά αποδείχτηκε ότι ήταν πλεονασμός.

Σε τέσσερα μαθήματα ανατέθηκε η ανάγνωση του κειμένου στους μαθητευόμενους, για να διαπιστωθεί το επίπεδο ανάπτυξης της δεξιότητας και να ενεργοποιηθούν. Σε δυο περιπτώσεις η ανάγνωση έγινε από όλους με τη σειρά, ενώ στις άλλες δυο από μια μαθητευόμενη με μεγαλύτερη ευχέρεια.

Σε τέσσερα μαθήματα χρησιμοποιήθηκαν ερωτήσεις ανοιχτού τύπου για την κατανόηση του ιστοριογραφικού κειμένου, που είχαν προετοιμαστεί από πριν, ενώ στα υπόλοιπα ερωτήσεις κλειστού τύπου. Διαπιστώθηκε βέβαια στην πορεία των μαθημάτων ότι οι ερωτήσεις ανοιχτού τύπου ήταν καταλληλότερες για να επιτευχθεί κατανόηση, καθώς ήταν πιο εύκολο να οδηγήσουν σε συζήτηση. Η χρήση όλων των τύπων ερωτήσεων κρίθηκε σημαντική, ώστε να υπάρχει ποικιλία.

Οι ασκήσεις κλειστού τύπου ήταν πολύ αποτελεσματικές για την εμπέδωση του λεξιλογίου και της γραμματικής, καθώς και στην άσκηση κατανόησης του προφορικού λόγου, γι' αυτό και χρησιμοποιούνταν κάθε φορά.

Η συστηματική διδασκαλία της γραμματικής επιχειρήθηκε από το πρώτο μάθημα, γιατί αποτέλεσε ένα από τα κύρια αιτήματα που καταγράφηκαν με τα ερωτηματολόγια διερεύνησης αναγκών, αλλά εγκαταλείφθηκε, λόγω ανεπάρκειας του χρόνου. Μετά από αίτημα μιας μαθητευόμενης συμπεριλήφθηκαν δραστηριότητες γραμματικής στο πέμπτο και έκτο μάθημα, για να διαπιστωθεί οριστικά ότι δεν ήταν δυνατό να ενταχθούν στη διαδικασία. Επιπλέον, η συστηματική διδασκαλία της γραμματικής δε συνάδει με τον επικοινωνιακό χαρακτήρα του μαθήματος. Αποφασίστηκε λοιπόν τα γραμματικά φαινόμενα να διδάσκονται μόνο σε περίπτωση που θα προέκυπτε λειτουργική ανάγκη σε σχέση με την κατανόηση του λόγου.

Η συζήτηση προέκυπτε κάθε φορά σε δυο φάσεις του μαθήματος, κατά την παρουσίαση του γνωστικού υλικού με το power point και το κείμενο και κατά τη δραστηριότητα παραγωγής προφορικού λόγου. Επίσης, συζητήθηκαν και οι εντυπώσεις από τις τέσσερις ξεναγήσεις, αφού οι μαθητευόμενοι είχαν κρατήσει σημειώσεις σχετικά. Οι δραστηριότητες αυτές διεξάχθηκαν με βιωματικό τρόπο. Στις μισές συναντήσεις ήταν παιχνίδια ρόλων ή προσομοίωσης μιας κατάστασης και στις υπόλοιπες αφορούσαν την επίλυση προβλημάτων (problem solving activities).

Σε όλα τα μαθήματα εκτός από το εισαγωγικό και το τελευταίο δινόταν εργασία γραπτού λόγου για το σπίτι, ώστε να εμπεδωθεί το γνωστικό υλικό και το λεξιλόγιο, να ασκηθεί η συγκεκριμένη δεξιότητα και να προωθηθεί ο προβληματισμός στα ζητήματα που είχαν συζητηθεί.

Τέλος, δυο φορές δόθηκαν εργασίες με διαπολιτισμική κατεύθυνση, μια παραγωγής προφορικού λόγου και μια γραπτού, που αφορούσαν τη διερεύνηση φαινομένων πολυπολιτισμικότητας στις χώρες προέλευσης των μεταναστών.

3. Διδακτικά μέσα

Σε κάθε συνάντηση χρησιμοποιήθηκε ο πίνακας για τη διδασκαλία του λεξιλογίου και των γραμματικών φαινομένων, η παρουσίαση διαφανειών με φωτογραφίες, χάρτες, σκίτσα, εικόνες που αφορούσαν την εκάστοτε ενότητα (συμπεριλαμβανομένου και του εισαγωγικού μαθήματος). Το υλικό μοιραζόταν κάθε φορά φωτοτυπημένο. Υπήρχε γλωσσάρι εκτός από ένα μάθημα που δόθηκε με τη μορφή άσκησης. Επίσης, υπήρχε χρονογραμμή σε όλα εκτός από το εισαγωγικό μάθημα και μάλιστα σε κάποια μαθήματα εισήχθη στο power point, ώστε να παρουσιαστεί πιο εμφατικά η χρονική αλληλουχία. Στο τέταρτο μάθημα δοκιμάστηκε να γίνει διδασκαλία του λεξιλογίου πριν την ανάγνωση του κειμένου, αλλά δεν λειτούργησε αποτελεσματικά, γιατί ήταν εκτός συμφραστικού πλαισίου κι έτσι στη συνέχεια εγκαταλείφθηκε αυτή η πρακτική.

Κάθε φορά η δραστηριότητα κατανόησης προφορικού λόγου γινόταν με τη χρήση βίντεο, που αφορούσε θέμα επίκαιρου ενδιαφέροντος συνδεδεμένου με κάποιο κομβικό ζήτημα της θεματικής ενότητας. Συνεπώς, η χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή και προτζέκτορα ήταν απαραίτητη για τη διεξαγωγή όλων των μαθημάτων.

Σε δυο περιπτώσεις χρησιμοποιήθηκαν σκίτσα, ώστε να οπτικοποιηθεί ένα επίκαιρο ζήτημα και να προωθηθεί ο προβληματισμός για τη διεξαγωγή της γραπτής εργασίας.

Τέλος, εξαιρετικά καθοριστικές στην επιτυχία του εγχειρήματος ήταν οι ξεναγήσεις και οι επισκέψεις που πραγματοποιήθηκαν τέσσερις φορές και σχετίζονταν με τις τελευταίες κάθε φορά θεματικές ενότητες που είχαν εξεταστεί.

4. Τρόποι εργασίας

Σε όλες τις συναντήσεις οι μαθητευόμενοι καλούνταν να εργαστούν ατομικά για την επίλυση των ασκήσεων. Στις περισσότερες δραστηριότητες παραγωγής λόγου, όπου εφαρμόστηκαν βιωματικές μέθοδοι, επίσης εργάστηκαν ατομικά προσπαθώντας να βρουν επιχειρήματα για να στηρίζουν μια θέση. Ομαδική εργασία κατά τη διάρκεια αυτών των δραστηριοτήτων έγινε τρεις φορές και μια φορά σε ζεύγη. Παρατηρήθηκε ότι δεν υπήρχε προθυμία για συνεργασία μεταξύ των μαθητευόμενων. Ως πιθανή αιτία εικάζεται το ότι εκλάμβαναν τη δραστηριότητα ως παιγνιώδη και όχι κατάλληλη για ενήλικες και πιθανόν λόγω του δασκαλοκεντρικού μοντέλου με το οποίο έχουν γαλουχηθεί στα σχολικά χρόνια. Υπήρχε όμως μεγάλο ενδιαφέρον για συμμετοχή σε συζήτηση. Η εκπαιδευτικός συντόνιζε κάθε φορά τις δραστηριότητες τόσο του δομικού όσο και του βιωματικού μοντέλου, καθώς και τη συζήτηση.

5. Παροχή βοήθειας

Σε όλες τις συναντήσεις υπήρχε ενθάρρυνση και παρότρυνση για συμμετοχή στους μαθητευόμενους με μικρότερη αυτοπεποίθηση, που οφειλόταν κυρίως στη μη ανεπτυγμένη δεξιότητάς τους στον προφορικό λόγο. Επίσης, κάθε φορά που δινόταν σωστή απάντηση υπήρχε επιβράβευση τόσο ατομικά όσο και στο σύνολο της τάξης. Οδηγίες για τις δραστηριότητες δίνονταν, όταν υπήρχε κάποιος καινούριος τύπος άσκησης ή όταν κάποιος μαθητευόμενος το ζητούσε. Σε δυο περιπτώσεις χρειάστηκε να δοθεί παράδειγμα για τον τρόπο εκτέλεσης της άσκησης.

Στο τέταρτο μάθημα δόθηκαν οδηγίες για τη σύνταξη φιλικής και επίσημης επιστολής και λίστα με χρήσιμες λέξεις για την επίτευξη συνοχής σε γραπτό κείμενο, ανάγκη που προέκυψε από τη διόρθωση των γραπτών εργασιών που είχαν γίνει μέχρι τότε. Σε δυο μαθήματα δόθηκε βοηθητικό λεξιλόγιο για την άσκηση παραγωγής προφορικού λόγου και σε ένα μάθημα βοηθητικό λεξιλόγιο για την άσκηση παραγωγής γραπτού λόγου. Επίσης, σε ένα μάθημα παρασχέθηκε υλικό για τη συγκρότηση του περιεχομένου γραπτής εργασίας. Σε δυο μαθήματα δόθηκαν ως συμπληρωματικό υλικό για την εμπάθυνση του γνωστικού αντικειμένου ηλεκτρονικές διευθύνσεις με ταινίες και τραγούδι. Τέλος, δόθηκε πίνακας σχηματισμού λέξεων με αχώριστα μόρια, γιατί ήταν πολύ συχνές στα κείμενα.

B. ΜΑΘΗΤΕΣ

6. Στάση και συμμετοχή

Σε όλες τις συναντήσεις συμπεριλαμβανομένου και του εισαγωγικού μαθήματος οι μαθητευόμενοι παρακολουθούσαν με ενδιαφέρον και οι περισσότεροι διατύπωναν ερωτήσεις (διστακτικοί ήταν όσοι δεν μπορούσαν να μιλήσουν αρκετά καλά ελληνικά). Επίσης, οι περισσότεροι κρατούσαν σημειώσεις για το λεξιλόγιο και οτιδήποτε γραφόταν στον πίνακα. Απροθυμία να κρατήσουν σημειώσεις διαπιστώθηκε σε μια περίπτωση κατά την ακρόαση ενός βίντεο, αν και ζητήθηκε ως προϋπόθεση για τη διεκπεραίωση των επόμενων δραστηριοτήτων.

Οι περισσότεροι μαθητευόμενοι συμμετείχαν ζωηρά στη συζήτηση κάθε φορά. Μόνο μια φορά (9^ο μάθημα) υπήρξε υποτονικό κλίμα. Ως πιθανός λόγος εικάζεται η μη καλά στοχευμένη θεματική της δραστηριότητας.

Σχετικά με τις βιωματικές μεθόδους της προσομοίωσης και παιχνιδιού ρόλων παρατηρήθηκε συμμετοχή σε τέσσερις από αυτές, ενώ σε δυο περιπτώσεις δεν υπήρχε διάθεση για συμμετοχή. Επίσης, πρόθυμα εκτελούσαν σε όλα τα μαθήματα τις ασκήσεις κατανόησης γραπτού και προφορικού λόγου, γραμματικής και λεξιλογίου.

Η μικρότερη συμμετοχή παρατηρήθηκε στην άσκηση στο γραπτό λόγο. Μόνο στα μισά μαθήματα οι μαθητευόμενοι έφεραν γραπτές εργασίες που τους είχαν ανατεθεί για το σπίτι και μάλιστα όχι όλοι. Εικάζεται ότι πιθανόν να οφείλεται στην έλλειψη χρόνου, στην όχι πιεστική ανάγκη κάποιων από αυτούς να μάθουν να γράφουν και επίσης στο ότι είχαν γραπτές εργασίες και για το καθαρά γλωσσικό μάθημα που παρακολουθούσαν με τις άλλες δυο διδάσκουσες του τμήματος.

7. Δυσκολίες κατά τη συμμετοχή

Σε δυο από τις τέσσερις φορές που ανατέθηκε ανάγνωση κειμένου στους μαθητευόμενους παρατηρήθηκε πρόβλημα στην ευχερή εκφορά του λόγου με αρνητικές επιπτώσεις στην κατανόηση του κειμένου. Για το λόγο αυτό κρίθηκε καταλληλότερο να γίνεται η ανάγνωση από τη διδάσκουσα. Δυσκολίες στην κατανόηση του κειμένου υπήρχαν και στα τρία πρώτα μαθήματα που οφείλονταν κατά κύριο λόγο στο δύσκολο λεξιλόγιο. Το πρόβλημα ξεπεράστηκε στη συνέχεια, καθώς επιχειρήθηκε να υπάρχει απλούστερο λεξιλόγιο, αλλά και επειδή σταδιακά εξοικειώθηκαν οι μαθητές με την ορολογία του ιστορικού αντικειμένου.

Δυο φορές καταγράφηκε δυσκολία στην κατανόηση οδηγιών εκτέλεσης των ασκήσεων και δόθηκε παραδειγματική εκτέλεσή τους από την εκπαιδευτικό.

Επίσης, στα μισά μαθήματα καταγράφηκε δυσκολία στην κατανόηση προφορικού λόγου, που οφειλόταν, σύμφωνα με τους μαθητευόμενους, στην πυκνότητα ή στην ταχύτητα λόγου στα δημοσιογραφικού περιεχομένου βίντεο που χρησιμοποιήθηκαν. Ωστόσο, οι επιδόσεις στην άσκηση ήταν καλές μετά και τη δεύτερη ακρόαση. Μόνο δυο φορές χρειάστηκε να γίνουν παύσεις της προβολής, για να προλάβουν να καταγράψουν τις απαντήσεις.

Δυσκολία στη δραστηριότητα παραγωγής λόγου παρατηρήθηκε σε μια περίπτωση στο τρίτο μάθημα, καθώς, κατά την εκτίμησή μας, το ζητούμενο δεν ήταν καλά στοχευμένο.

Τέλος, καταγράφηκε μια φορά δυσκολία εμπέδωσης του υλικού λόγω της πυκνότητας πληροφοριών, στοιχείο όμως δύσκολο να αποφευχθεί στο εγχείρημά μας, καθώς ήταν μεγάλος ο όγκος του αρχικού υλικού που θα έπρεπε να συμπιεστεί.

Γ. ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ

8. Προβλήματα

Το μεγαλύτερο πρόβλημα στην απρόσκοπτη διεξαγωγή της διδασκαλίας ήταν η ανεπάρκεια του προβλεπόμενου από το πρόγραμμα του σχολείου χρόνου (μιάμιση ώρα) για την κάλυψη των στόχων και την πραγματοποίηση όλων των δραστηριοτήτων. Σε επτά καταγραφές στο ημερολόγιο εντοπίζεται το πρόβλημα και χρειάστηκε να παραταθεί η διάρκεια κατά μισή ώρα (όταν υπήρχε η δυνατότητα από το πρόγραμμα του σχολείου). Το πρόβλημα επιδεινώθηκε σε δυο συναντήσεις, όταν υπήρξε καθυστερημένη προσέλευση των μαθητών. Μάλιστα, σε μια περίπτωση το μάθημα συντομεύτηκε τόσο δραματικά που χρειάστηκε να γίνει συμπληρωματικό, ώστε να καλυφθεί η ενότητα.

Δεύτερο σημαντικό πρόβλημα ήταν η μη συνεπής φοίτηση όλων των μαθητευόμενων με συνέπεια να μην υπάρχει συνέχεια στην παρακολούθηση του γνωστικού αντικειμένου. Το πρόβλημα αυτό αντιμετωπιζόταν κάθε φορά με τη σύντομη ανασκόπηση των προηγούμενων μαθημάτων μέσω κυρίως της χρονογραμμής, ώστε να επιτευχθεί η σύνδεση με τα προηγούμενα μαθήματα.

Τρίτο σε συχνότητα εμφανίζεται το ζήτημα της μη εκτέλεσης των εργασιών γραπτού λόγου.

Η αφήγηση αποτελεί βασικό συστατικό στη διδασκαλία της ιστορίας και εφαρμόστηκε κατά κόρον, ενώ παράλληλα οι μαθητευόμενοι την ανατροφοδοτούσαν με ερωτήσεις. Ωστόσο, στο εισαγωγικό μάθημα διαπιστώθηκε ότι σε κάποιο σημείο

επικράτησε μονόλογος, πράγμα που οφειλόταν στον όγκο των πληροφοριών που έπρεπε να μεταδοθούν στην πρώτη συνάντηση σε συνδυασμό με την πίεση του χρόνου.

Τέλος, οι συζητήσεις διεξάγονταν πάντα με ζωηρό ενδιαφέρον, αλλά σε μια περίπτωση υπήρξε ένταση λόγω της συναισθηματικής φόρτισης μιας μαθητευόμενης που προέκτεινε τη συζήτηση στην άδικη αντιμετώπιση των μεταναστών από την ελληνική πολιτεία.

9. Μαθησιακά αποτελέσματα

Η ύπαρξη γλωσσάριου και στις έντεκα συναντήσεις βοήθησε στην εξοικείωση με το λεξιλόγιο και στην εκμάθησή του, το οποίο συμπληρωνόταν κάθε φορά με επιπλέον άγνωστες λέξεις των μαθητευόμενων. Οι ασκήσεις λεξιλογίου που υπήρχαν σε όλα τα μαθήματα εκτός από το εισαγωγικό βοήθησαν στην εμπέδωσή του.

Επίσης, σε όλες τις θεματικές ενότητες υπήρξε εμπέδωση της ιστορικής γνώσης και της αντίληψης της χρονολογικής αλληλουχίας τουλάχιστον για κομβικά σημεία της ιστορίας της πόλης. Επιπλέον, συνδέοντας τα φαινόμενα του παρελθόντος με αντίστοιχα σημερινά μέσω των βίντεο και των σχετικών δραστηριοτήτων αναπτύχθηκε η ιστορική σκέψη και συνείδηση.

Σε όλα τα μαθήματα οι ερωτήσεις κατανόησης των κειμένων έδωσαν την ευκαιρία στους μαθητευόμενους να αναπτύξουν δεξιότητες εντοπισμού πληροφοριών μέσα από το κείμενο, ενώ σε τέσσερα μαθήματα ασκήθηκαν στον εντοπισμό των κύριων σημείων του κειμένου με άσκηση που αφορούσε τους πλαγιότιτλους των παραγράφων.

Οι δεξιότητες κατανόησης γραπτού και προφορικού λόγου, καθώς και παραγωγής προφορικού λόγου καλλιεργήθηκαν σε όλες τις συναντήσεις. Η παραγωγή γραπτού λόγου έγινε μόνο τέσσερις φορές και όχι από όλους τους μαθητευόμενους. Για το λόγο αυτό η διόρθωση των εργασιών γινόταν κατ' ιδίαν και όχι στην ολομέλεια της τάξης.

Η διδασκαλία γραμματικών φαινομένων περιορίστηκε σε τρία μαθήματα και οι μαθητευόμενοι κατανόησαν το βασικό σχηματισμό των ρημάτων. Η επικοινωνιακή φύση του μαθήματος και η έλλειψη χρόνου δεν έδωσαν άλλες ευκαιρίες για ενασχόληση με τη γραμματική.

10. Καλλιέργεια αξιών και στάσεων

Οι βιωματικές δραστηριότητες –εργασία σε ομάδες και ζεύγη- που έδωσαν την ευκαιρία για καλλιέργεια συνεργασίας μεταξύ των μαθητευόμενων ήταν τέσσερις,

ενώ στις δέκα συναντήσεις δόθηκε η ευκαιρία άσκησης στις αρχές του διαλόγου με τις δραστηριότητες παραγωγής προφορικού λόγου.

Τα θέματα που τέθηκαν με τα βίντεο και τις δραστηριότητες παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου, αλλά και το ίδιο το γνωστικό αντικείμενο έδιναν κάθε φορά την ευκαιρία για προβληματισμούς που συντελούσαν στην καλλιέργεια της ανεκτικότητας και του σεβασμού στη διαφορετικότητα.

Αν και σε όλες τις συναντήσεις, όπως και στις ξεναγήσεις τέθηκαν ζητήματα πολιτισμού και κοινωνικού προβληματισμού, υπήρξαν και στοχευμένες δραστηριότητες σε τέσσερις συναντήσεις. Συγκεκριμένα, συζητήθηκαν ζητήματα πολιτισμού και καλλιεργήθηκε το αίσθημα του σεβασμού προς τα μνημεία και την πολιτιστική κληρονομιά. Σε επτά συναντήσεις μας απασχόλησαν κοινωνικά προβλήματα. Μέσα από το διάλογο σε οχτώ τουλάχιστον μαθήματα αναπτύχθηκε η κριτική στάση απέναντι σε σύγχρονα πολιτικοκοινωνικά, αλλά και πολιτιστικά ζητήματα. Τέλος, μετά το 4^ο μάθημα που υπήρχε η δυνατότητα να χρησιμοποιηθεί πιο πλούσιο φωτογραφικό υλικό ήταν εμφανέστερη η κατανόηση του βιώματος των ανθρώπων του παρελθόντος συμβάλλοντας έτσι στην ανάπτυξη της ενσυναίσθησης στους μαθητευόμενους. Αυτό βέβαια διαπιστώθηκε και κατά τις ξεναγήσεις και τις συζητήσεις που γίνονταν μετά.

11. Προτάσεις βελτίωσης της μαθησιακής διαδικασίας

Με βάση τα προβλήματα που προέκυψαν στην πορεία των μαθημάτων και τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν οι μαθητευόμενοι καταγράφηκαν κάποιες προτάσεις για τη βελτίωση της διδακτικής/μαθησιακής διαδικασίας

Η κάλυψη των στόχων της κάθε συνάντησης απαιτούσε ένα ολόκληρο δίωρο, καθώς υπήρχε πληθώρα δραστηριοτήτων που έπρεπε να υλοποιηθούν. Αυτή η δυνατότητα όμως δεν υπήρχε πάντα, έτσι σε τέσσερις περιπτώσεις καταγράφηκε η αναγκαιότητα καλύτερης διαχείρισης του χρόνου και σε πέντε η αναγκαιότητα να περιοριστεί κάπως το υλικό. Για το λόγο αυτό κρίθηκε τελικά αναγκαίο να μη διδάχτεί συστηματικά η γραμματική. Επίσης, σε δύο συναντήσεις δεν πραγματοποιήθηκαν όλες οι ασκήσεις δομικού τύπου, αλλά τους δόθηκαν ως εργασία για το σπίτι.

Σχετικά με την άσκηση στην ανάγνωση επιδιώχθηκε αρχικά να δοθεί σε όλους αυτή η δυνατότητα. Σε δυο συναντήσεις κατά τις οποίες διάβασαν όλοι με τη σειρά παρατηρήθηκε ότι δεν αποδιδόταν σωστά το νόημα και υπήρχε δυσχέρεια στην κατανόηση του κειμένου. Έτσι, δυο φορές ανατέθηκε η ανάγνωση σε μαθήτριά που

είχε μεγαλύτερη ευχέρεια. Ωστόσο, θεωρήθηκε προτιμότερο να γίνεται η ανάγνωση από τη διδάσκουσα, ώστε να μη νιώθουν μειονεκτικά οι υπόλοιποι και να επιτυγχάνεται όσο το δυνατόν καλύτερο αποτέλεσμα στην απόδοση του νοήματος. Δυο φορές καταγράφηκε η διαπίστωση ότι για την κατανόηση του κειμένου εξυπηρετούσαν καλύτερα οι ερωτήσεις ανοιχτού τύπου, οι οποίες οδηγούν πιο εύκολα σε συζήτηση και εμπέδωση του γνωστικού υλικού. Ωστόσο, χρησιμοποιήθηκαν παράλληλα με ερωτήσεις κλειστού τύπου, ώστε να υπάρχει ποικιλία.

Η παρατήρηση για αποφυγή του μονόλογου της διδάσκουσας (στο εισαγωγικό μάθημα) λήφθηκε υπόψη στα υπόλοιπα μαθήματα, όπου βέβαια και το γνωστικό υλικό που έπρεπε να μεταδοθεί ήταν μικρότερο.

Στα τρία πρώτα μαθήματα παρουσιάστηκε η ανάγκη απλοποίησης του κειμένου, ώστε να ανταποκρίνεται καλύτερα στις γλωσσικές ικανότητες της ομάδας. Επίσης, στην αρχή οι μαθητευόμενοι δεν ήταν εξοικειωμένοι με την ιστορική ορολογία, κάτι που αμβλύθηκε σιγά σιγά.

Σχετικά με τη διδασκαλία της γραμματικής καταγράφηκε δυο φορές ότι θα πρέπει να αποφευχθεί να γίνεται με συστηματικό τρόπο.

Κατά την εφαρμογή της δραστηριότητας παραγωγής προφορικού λόγου στο τρίτο μάθημα διαπιστώθηκε απόκλιση στον τρόπο που αντιλήφθηκαν τα ζητούμενα οι μαθητευόμενοι με συνέπεια να προκύψει το συμπέρασμα ότι η δραστηριότητα θα πρέπει να είναι πολύ καλά στοχευμένη.

Από τις λίγες γραπτές εργασίες που πραγματοποίησαν οι μαθητευόμενοι διαπιστώθηκε η ανάγκη παροχής οδηγιών για τη σύνταξη του κειμενικού είδους της επιστολής (ύφος, δομή, λεξιλόγιο). Επίσης, αφού σε επανειλημμένες συναντήσεις διαπιστώθηκε ότι δε γίνονταν οι γραπτές εργασίες, παρουσιάστηκε η ανάγκη να υπάρξει επιμονή σ' αυτό το ζήτημα προβάλλοντας τα πλεονεκτημάτων της άσκησης στην εκμάθηση της γλώσσας, που δεν απέδωσε όμως αποτελέσματα.

Τέλος, στις μισές συναντήσεις καταγράφηκε η ανάγκη να χρησιμοποιούνται βίντεο με μικρότερη ταχύτητα και πυκνότητα στην εκφορά του λόγου. Αποδείχτηκε ότι αυτό ήταν δύσκολο να επιτευχθεί, καθώς οι θεματικές ενότητες και τα ζητήματα που προέκυπταν από αυτές επέβαλαν συγκεκριμένες επιλογές. Παρασχέθηκε όμως κάθε είδους βοήθεια που θα μπορούσε να αμβλύνει το ζήτημα αυτό, δηλαδή προϋδεασμός για το θέμα, παροχή οδηγιών για τη συμπλήρωση της άσκησης, επεξήγηση των ζητούμενων της άσκησης και παύσεις στην προβολή του βίντεο.

5.3 Αποτελέσματα προελέγχου και μετελέγχου

Για να ελεγχθεί το μαθησιακό αποτέλεσμα σε γνωστικό και γλωσσικό επίπεδο δημιουργήθηκαν αντίστοιχα ερωτηματολόγια (βλ. παράρτημα) που συμπληρώθηκαν στην αρχή και στο τέλος της παρέμβασης

Για τον έλεγχο του γνωστικού αντικειμένου δόθηκαν δέκα ερωτήσεις που αφορούσαν κομβικά ζητήματα της ιστορίας της πόλης και των μνημείων της. Παρακάτω παρουσιάζονται οι σωστές απαντήσεις που δόθηκαν πριν και μετά τη διαδικασία, η ποσοστιαία αναγωγή τους και η απόκλισή τους.

Πίνακας 23: Ευρήματα του γνωστικού τεστ- Σωστές απαντήσεις σε σύνολο δέκα ερωτήσεων

Μαθητευόμενοι	Προέλεγχος	Ποσοστό	Μετέλεγχος	Ποσοστό	Απόκλιση
Μαθητευόμενος 1	3	30%	9	90%	60%
Μαθητευόμενος 2	8	80%	10	100%	20%
Μαθητευόμενος 3	4	40%	9	90%	60%
Μαθητευόμενος 4	7	70%	9	90%	30%
Μαθητευόμενος 5	6	60%	10	100%	40%
Μαθητευόμενος 6	6	60%	10	100%	40%
Μαθητευόμενος 7	6	60%	8	80%	40%
Μαθητευόμενος 8	2	20%	10	100%	80%
Μαθητευόμενος 9	6	60%	7	70%	10%
Μαθητευόμενος 10	4	40%	8	80%	40%
Μαθητευόμενος 11	2	20%	6	60%	40%
Μέσος όρος		49%		87%	42%

Από τη σύγκριση των αποτελεσμάτων του προελέγχου και του μετελέγχου προκύπτει σαφής βελτίωση στο γνωστικό επίπεδο στο αντικείμενο της ιστορίας της τάξης του 42% με την απόκλιση να κυμαίνεται από 10% έως 80%. Από τον προέλεγχο προέκυψε ότι όλοι οι μαθητευόμενοι είχαν κάποιες γνώσεις για την πόλη τους, που κατά μέσο όρο άγγιξε το επίπεδο των μισών ερωτήσεων περίπου. Κατά τον μετέλεγχο το ποσοστό των σωστών ερωτήσεων άγγιξε σε τέσσερις περιπτώσεις το 100%.

Για τη διάγνωση του επιπέδου της γλωσσικής επίγνωσης σε επίπεδο λεξιλογίου δόθηκαν δέκα όροι του γνωστικού αντικειμένου ενταγμένοι σε κείμενο και

ζητήθηκε η ερμηνεία τους. Στο τέλος της διδακτικής παρέμβασης οι μαθητευόμενοι κλήθηκαν να επαναλάβουν το τεστ, ώστε να διαπιστωθεί η πρόοδος που επιτεύχθηκε.

Πίνακας 24: Ευρήματα γλωσσικού τεστ -Σωστές απαντήσεις σε σύνολο δέκα ερωτήσεων

Μαθητευόμενοι	Προέλεγχος	Ποσοστό	Μετέλεγχος	Ποσοστό	Απόκλιση
Μαθητευόμενος 1	2	20%	9	90%	60%
Μαθητευόμενος 2	7	70%	9	90%	30%
Μαθητευόμενος 3	3	30%	8	80%	50%
Μαθητευόμενος 4	8	80%	9	90%	10%
Μαθητευόμενος 5	5	50%	7	70%	20%
Μαθητευόμενος 6	3	30%	9	90%	60%
Μαθητευόμενος 7	6	60%	8	80%	20%
Μαθητευόμενος 8	0	0	6	60%	60%
Μαθητευόμενος 9	5	50%	7	70%	20%
Μαθητευόμενος 10	4	40%	8	80%	40%
Μαθητευόμενος 11	3	30%	6	60%	30%
Μέσος όρος		42%		78%	36%

Από τον παραπάνω πίνακα προκύπτει ότι και στο επίπεδο του λεξιλογίου επιτεύχθηκε βελτίωση της τάξης του 36% με την απόκλιση να κυμαίνεται από 10% έως 60% κατά περίπτωση. Παρατηρείται ότι και σε αυτό το επίπεδο παρόλο που είναι πιο απαιτητικό λόγω του ότι το συγκεκριμένο λεξιλόγιο δεν χρησιμοποιείται ευρέως στην καθημερινότητα οι μαθητευόμενοι είχαν κάποιες γνώσεις. Η βελτίωση ήταν μικρότερη από την αντίστοιχη στο γνωστικό αντικείμενο, γεγονός που ερμηνεύεται από την παραπάνω παρατήρηση.

5.4 Αποτελέσματα συνεντεύξεων των μαθητευόμενων

Τρίτο ερευνητικό εργαλείο για την αποτίμηση του πρότζεκτ είναι οι συνεντεύξεις των μαθητευόμενων. Μέσω ημιδομημένων συνεντεύξεων καταγράφηκαν οι απόψεις τους σχετικά με την αξιολόγηση του πρότζεκτ. Οι συνεντεύξεις προτιμήθηκε να πραγματοποιηθούν κατά ζεύγη, ώστε μέσω της διάδρασης να προκύψουν περισσότερα στοιχεία. Τα ερωτήματα αφορούσαν τη βελτίωσή τους σε γλωσσικό/επικοινωνιακό επίπεδο, την απόκτηση γνώσεων και την καλλιέργεια δεξιοτήτων και αξιών, την εντύπωσή τους από τις ξεναγήσεις και τη

διδασκαλία. Τα δεδομένα από τις συνεντεύξεις απομαγνητοφωνήθηκαν και αναλύθηκαν ποιοτικά (Miles & Humberman, 1994). Εντοπίστηκαν χαρακτηριστικές λέξεις, φράσεις και προτάσεις και αποδόθηκαν οι κατάλληλοι κωδικοί, οι οποίοι φέρουν λειτουργικούς ορισμούς. Κατόπιν, οι κωδικοί ομαδοποιήθηκαν σε κατηγορίες και αυτές εντάχθηκαν σε ευρύτερες θεματικές κατηγορίες. Για κάθε μαθητευόμενο συγκροτήθηκε πίνακας με κωδικοποιημένες τις απαντήσεις του (βλ. παράρτημα). Στη συνέχεια δημιουργήθηκε συγκεντρωτικός πίνακας για όλους τους μαθητευόμενους της πειραματικής ομάδας, ο οποίος και παρατίθεται παρακάτω:

Πίνακας 25: Συγκεντρωτικός πίνακας έκθεσης δεδομένων συνεντεύξεων των μαθητευόμενων

ΠΡΩΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ

Κατηγορίες	Κωδικοί
1. Χρήση της γλώσσας	ΕΞΟΙΚΙΣΤΛΕΞ= Εξοικείωση με ιστορικό λεξιλόγιο ΕΚΛΕΠΡΟΧ= Εκμάθηση λέξεων προχωρημένου επιπέδου ΚΑΤΝΡΗΜΑΤ= κατανόηση ρημάτων
2. Χρήση στρατηγικών για εκμάθηση λεξιλογίου	ΜΕΤΦΜΗΤΡ= Μεταφορά λέξεων στη μητρική γλώσσα
3. Επικοινωνιακή ικανότητα	ΔΥΝΔΙΑΔ= Δυναμική διαδικασία ΔΥΣ ΚΛΓΛΕΠΠΠΔ= δύσκολο γλωσσικό στο επίπεδο ΒΕΛΤΑΚΡΟΑΣ= βελτίωση δεξιότητας ακρόασης ΟΧΙΒΕΛΤΕΚΦΡ= όχι βελτίωση έκφρασης ΑΚΡΟΜΙΑ= εξάσκηση στην ομιλία και ακρόαση ΚΤΝΔΗΜΣΓΡΦΛΟΓ= κατανόηση δημοσιογραφικού λόγου ΔΙΣΚΤΠΡΟΦΛΟΓ= διστακτικότητα στον προφορικό λόγο

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

4. Απόκτηση γνώσεων	ΚΑΤΓΝΩΣ= Κατάκτηση καινούριων πληροφοριών και γνώσεων ΟΡΓΑΝΓΝΩΣ= Οργάνωση προϋπάρχουσας γνώσης ΕΜΠΛΓΝΩΣ= Εμπλουτισμός ιστορικών γνώσεων
5. Γνωριμία με ελληνικό πολιτισμό	ΟΡΔΟΔΟΞΠΑΡΔ= ορθόδοξη παράδοση ΠΟΛΠΛΧΑΡΚΤ= πολυπολιτισμικός χαρακτήρας Θεσ/νίκης ΚΑΤΝΠΑΡΑΔ= κατανόηση παραδόσεων ΚΑΤΝΠΑΡΛΘ= κατανόηση ιστορικού παρελθόντος ΒΥΖΠΑΡΔ= βυζαντινή παράδοση
6. Κατανόηση ιστορικού παρόντος	ΔΙΑΣΤΠΑΡΛΘΠΑΡ= διάσταση πολυπολιτισμικού παρελθόντος-εθνοκεντρικού παρόντος ΕΠΙΒΜΝΗΜ= επιβίωση παρελθόντος μόνο στα μνημεία ΚΑΤΝΑΝΤΙΑ= κατανόηση αντιλήψεων

7. Αναγνώριση κοινών στοιχείων με τη δική τους ιστορία

ΕΜΠΡΕΠΑΦ= εμπορικές επαφές
ΕΠΙΓΑΜ= επιγαμίες
ΑΡΜΝΚΟΙΝ= αρμένικη κοινότητα και εκκλησία
ΕΛΛΗΝΚΑΤΓ= ελληνική καταγωγή

ΚΝΘΡΗΣΚ= κοινή θρησκεία
ΑΜΟΙΒΜΕΤΑΚΝ= αμοιβαίες μετακινήσεις
ΚΝΠΟΛΙΣΜ= κοινά πολιτισμικά στοιχεία
ΚΝΑΡΧΤΚΤ= κοινή αρχιτεκτονική
ΠΕΡΔΤΟΥΡΚΡ= η περίοδος της Τουρκοκρατίας
ΠΕΡΔΑΡΧΑΙΟΤ= η περίοδος της αρχαιότητας
ΙΣΠΑΝΕΒΡΓΛ= ισπανοεβραϊκή γλώσσα
ΡΩΜΕΠΟΧ= ρωμαϊκή εποχή

8. Γνωριμία με την πόλη

ΓΝΩΡΜΝΗΜ= γνωριμία με τα μνημεία
ΑΝΑΓΝΜΝΗΜ= ταύτιση-αναγνώριση κτιρίων-μνημείων
ΓΝΩΡΜΤΟΠ= γνωριμία με τόπους μέσα στην πόλη
ΣΥΝΔΤΟΠΙΣΤ= σύνδεση τόπων με ιστορικά γεγονότα
ΓΝΩΡΜΕΜΠΕΙΡ= γνωριμία με την πόλη εμπειρικά
ΞΕΝΑΓ= ξεναγήσεις
ΟΠΤΚΥΛΙΚ= οπτικοακουστικό υλικό

ΤΡΙΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΞΙΩΝ-ΣΤΑΣΕΩΝ

9. Μείωση της αίσθησης του ξένου

ΑΙΣΘΔΕΣΜ= ανάπτυξη αίσθησης δεσμού με την πόλη
ΔΥΝΤΠΟΛΥΠ= δυνατότητα πολυπολιτισμικότητας
ΓΝΩΣΕΝΣΜΤ= οι γνώσεις βοηθούν στην ενσωμάτωση στην ελληνική κοινωνία
ΟΙΚΕΙΟΒΙΩΜΑΤ= η οικειότητα είναι θέμα βιώματος
ΟΧΙΔΕΣΜ= όχι αίσθηση δεσμού με την πόλη

10. Στάσεις απέναντι στην πολιτιστική κληρονομιά

ΣΜΝΗΜ= καλλιέργεια αισθήματος σεβασμού για τα μνημεία
ΟΧΙΣΕΒΜΝΗΜ= η γνώση δεν καλλιεργεί σεβασμό για τα μνημεία
ΣΕΒΧΑΡΑΚΤ= ο σεβασμός είναι θέμα χαρακτήρα

11. Στάσεις απέναντι στον διαφορετικό

ΕΝΣΥΝΣΘ= ανάπτυξη ενσυναίσθησης και συμπάθειας για άλλους λαούς
ΑΠΟΔΜΣΤΕΡΤΠ= αποδόμηση στερεοτύπων για άλλους λαούς
ΑΠΟΔΜΕΘΝΙΚ= αποδόμηση εθνικισμού-φυλετικής καθαρότητας
ΕΛΨΣΤΕΡΕΟΤΠ= έλλειψη στερεοτύπων
ΜΗΚΑΛΑΠΟΔΧ= μη καλλιέργεια αποδοχής
ΑΠΟΔΧΔΙΑΠΡΟΣ= η αποδοχή καλλιεργείται με τις διαπροσωπικές σχέσεις
ΟΧΙΑΠΟΔΣΤΕΡΤΠ= δε βοήθησε στην αποδόμηση στερεοτύπων
ΕΠΦΜΑΘΗΤ= η επαφή με μαθητευόμενους από άλλες χώρες

12. Ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων

ΕΝΤΞΕΛΚΟΙΝ= ευκολότερη ένταξη στην ελληνική κοινωνία
ΚΝΚΠ= κοινωνικοποίηση
ΑΔΚΙΝΜΑΘ= ενίσχυση κινήτρων για μάθηση με την ομαδική συμμετοχή

ΤΕΤΑΡΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΞΕΝΑΓΗΣΕΙΣ

13. Συμμετοχή-κίνητρο
- ΑΝΑΠΣΥΜ= ανελλιπής συμμετοχή
ΤΡΕΙΣΦΡ= τρεις φορές
ΜΙΑΦ= μια φορά
ΠΙΘΓΝΣ= επιθυμία απόκτησης γνώσεων
ΓΝΩΡΜΝΗΜ= γνωριμία με τα μνημεία
ΟΜΑΔΣΥΜ= η ομαδική συμμετοχή
ΜΗΣΥΜΤΧ= μη συμμετοχή
ΕΛΨΕΝΔΦ= έλλειψη ενδιαφέροντος
ΕΛΨΧΡΟΝ= έλλειψη χρόνου
14. Αξία ξεναγήσεων
- ΑΠΟΚΓΝΣ= απόκτηση γνώσεων
ΕΜΠΕΔΓΝΣ= εμπέδωση γνώσεων
ΓΝΩΡΜΜΝΗΜ= γνωριμία με τα μνημεία
ΕΝΔΦΕΜΠ= ενδιαφέρουσα εμπειρία
ΓΝΩΡΜΤΟΠ= γνωριμία με τόπους μέσα στην πόλη
ΒΙΩΜΑΤΜΑΘΣ= βιωματική μάθηση
15. Αποτίμηση ξεναγήσεων
- ΑΠΟΚΓΝΣ= απόκτηση γνώσεων
ΣΥΝΔΤΟΠΙΣΤ= σύνδεση τόπου με ιστορικά γεγονότα
ΑΝΑΓΝΜΝΗΜ= αναγνώριση-τάυτιση μνημείων
ΑΝΑΛΑΝΘΡ= συνειδητοποίηση αναλλοίωτης ανθρώπινης φύσης
ΜΟΙΡΟΜΑΔ= μοίρασμα της εμπειρίας με την ομάδα
ΑΝΔΙΑΠΡΟΣΧ= ανάπτυξη διαπροσωπικών σχέσεων
ΘΕΛΔΑΣΚΛ= καλή θέληση δασκάλας
ΔΩΡΕΑΝ= δωρεάν συμμετοχή
ΣΕΒΣΜΝΗΜ= καλλιέργεια αισθήματος σεβασμού για τα μνημεία

ΠΕΜΠΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

16. Διδασκαλία
- ΔΥΚΛΟΡΟΛ= δύσκολο λεξιλόγιο-ορολογία
ΔΥΣΚΛΚΕΙΜΝ= δύσκολο κείμενο
ΒΟΗΘΓΛΩΣΡ= βοηθητικό το γλωσσάρι
ΒΟΗΘΑΣΚ= βοηθητικές οι ασκήσεις
ΠΟΙΚΛΑΣΚ= ποικιλία ασκήσεων
ΚΑΤΝΑΦΗΓ= κατανοητή αφήγηση
ΒΟΗΘΑΣΚΤΝΠΡΦ= βοηθητικές οι ασκήσεις κατανόησης προφορικού λόγου
ΠΟΛΙΣΤΡ= πολύ ιστορικό υλικό
ΔΥΣΚΛΙΣΤΑΝΤΙΚ= δύσκολο το ιστορικό αντικείμενο
ΕΝΔΦΙΣΤΑΝΤΙΚ= ενδιαφέρον το ιστορικό αντικείμενο
ΕΛΛΨΕΓΧΡΔ= έλλειψη εγχειριδίου
ΒΟΗΘΧΡΟΝΓΡ= βοηθητική η χρονογραμμή
ΒΟΗΘΦΩΤΟ= βοηθητικό το φωτογραφικό υλικό
ΒΟΗΘΟΠΤΙΚΥΛΙΚ= βοηθητικό το οπτικοακουστικό υλικό
ΕΝΔΦΡΡΒΙΝΤ= ενδιαφέροντα βίντεο
ΕΠΙΚΡΒΙΝΤ= επίκαιρα βίντεο
ΔΦΝΑΠΨΒΙΝΤ= διαφωνία με τις απόψεις που ακούγονταν στα βίντεο
ΓΡΗΓΟΡΛΟΓΒΙΝΤ= γρήγορη ροή του λόγου στα βίντεο
ΔΙΑΦΡΠΑΡΔΙΔΑΣΚ= διαφοροποίηση με παραδοσιακή διδασκαλία
ΑΝΟΙΚΤΡΠΔΙΔΑΣΚΛ= ανοίκειος τρόπος διδασκαλίας
ΕΠΙΤΧΣΥΝΔ= επιτυχημένος συνδυασμός ιστορίας-γλώσσας

ΒΟΗΘΔΙΔΑΣΚΣ= βοήθεια από τη διδάσκουσα

17. Παρουσίαση ιστορικού υλικού
ΑΝΤΙΚΜΝΣΕΒ= αντικειμενική παρουσίαση-σεβασμός του άλλου
ΕΓΚΥΡΠΛ= έγκυρες πληροφορίες
ΜΓΛΙΣΤΠΡΔ= μεγάλη ιστορική περίοδος
ΑΝΑΦΡΕΒΡΤΟΥΡΚ= εκτεταμένη αναφορά σε Εβραίους και Τούρκους
18. Παιδαγωγικό κλίμα
ΕΥΧΚΛΜ= ευχάριστο κλίμα
ΑΝΤΜΑΘΣΕΒ= αντιμετώπιση μαθητευομένων με σεβασμό
ΔΙΕΥΚΜΑΘ= διευκόλυνση μαθητών
ΜΕΤΔΤΔΙΔΣΚ= μεταδοτικότητα διδάσκουσας
19. Δυσκολίες
ΑΣΤΘΠΡΟΓΡ= ασταθές πρόγραμμα μαθημάτων
ΧΡΟΝΑΠΟΣΤ= μεγάλη χρονική απόσταση μεταξύ μαθημάτων
ΑΝΑΓΚΕΡΓΣΠΤ= αναγκαιότητα ατομικής εργασίας στο σπίτι
ΠΡΟΣΥΠΟΧΡ= προσωπικές υποχρεώσεις
ΓΡΗΓΟΡΛΟΓΒΙΝΤ= γρήγορη ροή του λόγου στα βίντεο
ΓΡΑΠΤΛΟΓ= οι εργασίες παραγωγής γραπτού λόγου
ΜΝΗΜΧΡΟΝΟΛΓ= συγκράτηση στη μνήμη χρονολογιών
ΔΥΣΚΛΚΕΙΜΝ= δύσκολο κείμενο
ΔΥΚΛΟΡΟΛ= δύσκολο λεξιλόγιο-ορολογία
ΑΔΥΜΝΣΥΓΚ= αδυναμία συγκέντρωσης
ΑΣΚΒΙΝΤ= δυσκολία στην άσκηση κατανόησης του βίντεο
20. Προτάσεις
ΕΛΕΓΧ= περιοδικός έλεγχος με τεστ
ΠΡΒΛΤΝ= προβολή ταινιών
ΛΙΓΥΛΙΚ= λιγότερο υλικό
ΔΙΔΣΚΓΡΑΜ= διδασκαλία γραμματικής παράλληλα με ιστορικό αντικείμενο

ΕΚΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ

21. Ικανοποίηση και προτιμήσεις από το πρόγραμμα
ΞΕΝΑΓ= οι ξεναγήσεις
ΣΤΧΔΙΔΣΚΛ= η στοχευμένη διδασκαλία
ΖΗΤΜΠΟΛΥΠΛ= η ανάδειξη ζητημάτων πολυπολιτισμικότητας
ΕΥΧΑΡΓΝΩΣΤΑΝΤΙΚ= ευχαρίστηση για την απόκτηση ιστορικών γνώσεων
ΣΥΝΛΠΡΟΓΡΜ= το συνολικό πρόγραμμα
ΠΟΛΕΝΔΦΜΑΘΜ= πολύ ενδιαφέρον μάθημα
ΔΙΔΣΚΓΛΙΣΤ= η διδασκαλία γλώσσας μέσα από την ιστορία
ΑΣΚΑΤΝΠΡΟΦ= ασκήσεις κατανόησης προφορικού λόγου
ΠΡΟΒΙΝΤ= προβολή βίντεο
ΔΑΣΚΛ= η δασκάλα
22. Δυσaréσκεια-μη προτίμηση
ΡΤΣΤ= το pre και post test

23.Γενική εντύπωση

ΠΡΠΛΚΑΛ= πάρα πολύ καλή
ΘΕΤΚΕΝΤ= θετική εντύπωση
ΠΛΚΑΛ= πολύ καλή

24.Επιθυμία συμμετοχής σε παρόμοιο πρόγραμμα

ΙΣΤΡΜΑΚΕΔ= ιστορία Μακεδονίας
ΕΛΛΗΝΙΣΤΟΡ= ελληνική ιστορία
ΛΛΗΝΓΕΩΓΡ= ελληνική γεωγραφία
ΛΛΗΝΠΟΛΙΤΣ= ελληνικός πολιτισμός
ΙΣΤΡΑΝΤΙΚΜ= ιστορικό αντικείμενο
ΔΑΣΚΛ= με τη ίδια δασκάλα

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΤΩΝ ΣΥΝΕΝΕΤΥΞΕΩΝ ΠΡΩΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: Γλωσσική και επικοινωνιακή ικανότητα

1.Αναφορικά με τη χρήση της γλώσσας όλοι οι μαθητευόμενοι δήλωσαν ότι έμαθαν καινούριο λεξιλόγιο. Οι περισσότεροι ανέφεραν ότι οι λέξεις που έμαθαν δεν είναι από αυτές που χρησιμοποιούμε στην καθημερινότητα, αλλά πιο προχωρημένου επιπέδου και μάλιστα ανέφεραν κάποιιοι ότι είναι το λεξιλόγιο που ακούγεται στην τηλεόραση και ότι τους βοήθησε να καταλαβαίνουν καλύτερα το δελτίο ειδήσεων. Κάποιοι μάλιστα ανέφεραν ότι δεν είναι σε θέση να χρησιμοποιούν αυτό το λεξιλόγιο, αλλά τουλάχιστον το καταλαβαίνουν.

2.Μια μαθητευόμενη είπε ότι για να θυμάται το ιστορικό λεξιλόγιο το μεταφέρει στη μητρική της γλώσσα.

3. Σχετικά με την ικανότητα να καταλαβαίνουν και να εκφράζονται καλύτερα στα ελληνικά υπήρχε ποικιλία απαντήσεων. Οι περισσότεροι δήλωσαν ότι είχαν την ευκαιρία να ασκηθούν στον προφορικό λόγο (ακρόαση- ομιλία). Βελτίωση δηλώθηκε ότι υπήρξε κυρίως στην κατανόηση προφορικού λόγου και κυρίως του δημοσιογραφικού και σ' αυτό συντέλεσε η δραστηριότητα με τα βίντεο που είχαν στην πλειοψηφία τους τέτοιο χαρακτήρα. Μια μαθητευόμενη δήλωσε ότι η βελτίωση της επικοινωνιακής ικανότητας είναι μια διαδικασία που συντελείται υποσυνείδητα, δηλαδή ότι βοηθήθηκε να καταλαβαίνει τη γλώσσα, αλλά όχι να εκφράζεται. Και άλλοι μαθητευόμενοι εξέφρασαν την άποψη ότι η κατάκτηση της δεξιότητας να εκφράζονται με ακρίβεια στην ελληνική γλώσσα είναι ένα ζητούμενο που κατακτιέται σταδιακά. Ένας άλλος ανέφερε ότι του φάνηκε δύσκολο το επίπεδο λόγου που χρησιμοποιήθηκε στα μαθήματα και ότι δε βελτιώθηκε στην έκφραση. Άλλος

ανέφερε ότι για να ανταποκριθεί κάποιος στις απαιτήσεις του μαθήματος θα έπρεπε να έχει καλή γνώση της ελληνικής γλώσσας.

Μαθητεύομενη 3: «Για να ακούμε στην τηλεόραση τώρα καταλαβαίνουμε περισσότερο, αλλά στην καθημερινή ζωή δε χρησιμοποιούμε τέτοιες λέξεις. Είναι λέξεις που μπορεί ν' ακούσεις στην τηλεόραση».

Μαθητεύομενη 2: «Πιο πολύ με βοήθησε να καταλαβαίνω, αλλά δεν είμαι σε φάση να τα πω από μόνη μου. Είναι κάτι πολύ συγκεκριμένο, ιστορία, και έμαθα λέξεις που έχουνε να κάνουνε με αυτό το αντικείμενο.»

Μαθητεύομενη 5: «Στο λεξιλόγιο, όταν έβλεπα παλιά κάτι στις ειδήσεις ή κάποιο ντοκιμαντέρ πολλές λέξεις δεν καταλάβαινα. Τα μαθήματα με βοήθησαν στο να καταλαβαίνω πιο καλά ελληνικά»

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: Επίτευξη γνωστικών στόχων

4. Για όλους τους μαθητευόμενους το γνωστικό αντικείμενο ήταν καινούριο. Λίγες γνώσεις είχανε για την ιστορία της πόλης είτε από το σχολείο-κυρίως σχετικά με την αρχαιότητα- είτε από εμπειρία βιώνοντας την πόλη για πολλά χρόνια και μια μαθητεύομενη από δική της ενασχόληση. Έτσι, ο περισσότεροι δήλωσαν ότι απέκτησαν καινούριες γνώσεις και μάλιστα τέτοιες που ούτε οι ντόπιοι κάτοικοι δε κατέχουν.

Μαθητευόμενος 4: «Νομίζω ότι μαθαίνεις κάποια πράγματα που ούτε οι ντόπιοι που ζουν εκεί πέρα που έχουνε πάει σχολείο δεν ξέρουνε.» «Τώρα ξέρω περισσότερα πράγματα για την ιστορία της Σαλονίκης παρά για την πόλη μου»

Μαθητεύομενη 5: «Εγώ δεν είχα ακούσει πουθενά αλλού. Ήταν η πρώτη φορά που άκουσα την ιστορία της Θεσσαλονίκης».

Μια μαθητεύομενη δήλωσε ότι βοηθήθηκε στην οργάνωση προϋπαρχουσών γνώσεων: «Πριν είχα διάφορες πληροφορίες, τώρα είναι πιο οργανωμένα».

Όλοι διαπίστωσαν ότι η καινούρια γνώση αφορούσε ουσιαστικά τον πολυπολιτισμικό χαρακτήρα της πόλης από την ίδρυσή της και σε όλη τη μακρά ιστορία της.

5. Οι μαθητευόμενοι παρατήρησαν ότι σήμερα δεν έχουν επιβιώσει στοιχεία από το παρελθόν της πόλης, αφού ήταν μια πόλη που δεν είχε καθαρά ελληνικό χαρακτήρα, όπως σήμερα. Μαθητευόμενος 1: «Δεν έχει σχέση με την εποχή που ζούμε εμείς». Μαθητευόμενος 4: «Όχι δε νομίζω, γιατί στο παρελθόν δεν ήτανε μια

πόλη ελληνική, ήταν από διάφορα έθνη και το σημαντικό είναι ότι δεν είχαν συγκρούσεις μεταξύ τους».

Κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων και της συζήτησης προέκυψαν κάποια στοιχεία που αναγνωρίζονται ως χαρακτηριστικά του ελληνικού πολιτισμού, όπως η βυζαντινή και ορθόδοξη παράδοση, που επιβιώνει και σήμερα. Μάλιστα κάποιος ανέφερε ότι κατανόησε την προέλευση των παραδόσεων. Μαθητευόμενος 9: «Πάνω στα μαθήματα επιβεβαιώνεις κάπως, παίρνεις τη ρίζα, από πού βγήκε... εκεί επιβεβαιώθηκα και έμαθα από πού βγήκανε οι παραδόσεις». Επίσης, ο ίδιος ανέφερε ότι μπορεί να καταλάβει καλύτερα την εμπειρία των ανθρώπων του παρελθόντος και να κατανοήσει καλύτερα τις συνθήκες: « Αρχίζω και καταλαβαίνω όταν “ μπαίνω στα παπούτσια τους”, δηλαδή μπαίνω στη θέση τους. Να ήμουν εγώ εδώ και μετά έρχονταν οι Οθωμανοί και με κατακτούσανε, πώς συναισθηματικά θα ένιωθα. Είναι μια εμπειρία που αρχίζεις να καταλαβαίνεις τι έχει περάσει η Ελλάδα σαν χώρα, γιατί Ελλάδα για μένα δεν είναι η γη, οι άνθρωποι που ζούνε εδώ, τι έχουν νιώσει αυτοί οι άνθρωποι».

6. Διαπιστώνοντας τη διάσταση που υπάρχει ανάμεσα στο πολυπολιτισμικό παρελθόν της πόλης και στο παρόν που χαρακτηρίζεται από την επιβολή του κυρίαρχου ελληνικού πολιτισμού στα όρια ενός εθνοκεντρικού πλέον κράτους, θεώρησαν ότι δεν βοηθήθηκαν στην κατανόηση του ιστορικού παρόντος και ότι το παρελθόν επιβιώνει μόνο στα μνημεία. Αντίθετα, επισημάνθηκε από όλους το φαινόμενο του ρατσισμού που χαρακτηρίζει τη σύγχρονη ελληνική κοινωνία και που το βίωσαν όλοι οι μαθητευόμενοι.

7. Μέσα από τη μελέτη του πολυπολιτισμικού χαρακτήρα της πόλης δόθηκε η ευκαιρία να ανιχνεύσουμε στοιχεία που εντοπίζονται στην ιστορική πορεία της δικής τους χώρας προέλευσης. Καθώς οι περισσότεροι προέρχονται από την Αλβανία και τις χώρες της πρώην ΕΣΣΔ, εντοπίστηκαν πολλά τέτοια σημεία από την περίοδο της αρχαιότητας και ρωμαϊοκρατίας, αλλά και της οθωμανοκρατίας. Διαπιστώθηκε ότι εμπορικές σχέσεις, αμοιβαίες μετακινήσεις, αλλά και επιγαμίες ήταν πολύ συχνές ανάμεσα στους Αλβανούς και τους κατοίκους της Θεσσαλονίκης κατά την Τουρκοκρατία. Η επαφή αντικατοπτρίζεται στα κοινά πολιτισμικά στοιχεία που κυρίως εντοπίστηκαν στην αρχιτεκτονική. Κάποιοι από την πρώην ΕΣΣΔ δήλωσαν την ελληνική τους καταγωγή και τη θρησκεία, όπως επίσης και την αρμένικη κοινότητα και εκκλησία που υπάρχουν στη Θεσσαλονίκη. Τέλος, η ισπανίδα εντόπισε

την ισπανική προέλευση των Σεφαραδιτών Εβραίων και την ισπανοεβραϊκή γλώσσα τους.

Μαθητευόμενη 7: «Εγώ όταν περπατούσα στο δρόμο λες και ήμουν στην Κορυτσά με τα καλντερίμια αυτά. Όταν πήγα στην αγορά στο Καπάνι, λες και ήμουνα στο Καπάνι της Κορυτσάς».

Μαθητευόμενος 1: « Παλιά η αρχαία ιστορία έχει πολλά κοινά, επειδή δεν υπήρχαν σύνορα τότε. Η Εγνατία ξεκινάει από την Αλβανία και είναι μέχρι εδώ πέρα. Τα μνημεία τα αρχαία υπάρχουν κι εκεί. Έχουνε βρει αρκετά μνημεία και η γραφή είναι ελληνική. Ιστορία κοινή σχεδόν στα χρόνια της τουρκοκρατίας. Κι εμείς είχαμε σχεδόν 500 χρόνια Τουρκοκρατία».

8. Οι περισσότεροι από τους μαθητευόμενους ζούνε ικανό χρονικό διάστημα στην πόλη, ώστε να τη γνωρίζουν καλά, ωστόσο με το πρότζεκτ αυτό γνώρισαν και αναγνώρισαν μνημεία, γνώρισαν σημεία της πόλης που δεν είχαν δει από κοντά, συνέδεσαν τους τόπους με ιστορικά γεγονότα. Σε αυτό συντέλεσαν εκτός από τις ξεναγήσεις το οπτικοακουστικό υλικό και οι πληροφορίες που αντλούσαν από την ιστορική αφήγηση. Δυο μαθητευόμενοι δήλωσαν ότι δε βοηθήθηκαν στο να γνωρίσουν καλύτερα την πόλη και τα μνημεία, γιατί τα γνωρίζουν ήδη βιώνοντας την πόλη. Ένας δήλωσε ότι δεν του είναι απαραίτητες οι ιστορικές πληροφορίες για να καταλάβει την αξία ενός κτιρίου ή ενός μνημείου. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι αρνητικές δηλώσεις γίνανε από μαθητευόμενους με μορφωτικό επίπεδο της βασικής εκπαίδευσης.

Μαθητευόμενη 7: «Ζω πολλά χρόνια στη Θεσσαλονίκη, την έχω γυρίσει με τα πόδια. Όταν περπατάς θα δεις μια πλάκα που γράφει, μετά αναρωτιέσαι τι είναι αυτό. Ζεις, μαθαίνεις κι έτσι.»

Μαθητευόμενη 2: «Εμένα με βοήθησε πάρα πολύ και μου άρεσε αυτό, επειδή τα είχα παρατηρήσει και είναι σαν να βλέπεις κάποιον άνθρωπο και δεν ξέρεις πώς λέγεται. Υπάρχουν πινακίδες, αλλά είναι άλλη εμπειρία να τα μαθαίνεις... Τώρα τα βλέπω διαφορετικά και ναι, είναι πιο οικεία.»

ΤΡΙΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: Ανάπτυξη αξιών-στάσεων

9. Η γνωριμία με το παρελθόν και τα μνημεία της πόλης για τους περισσότερους δε συντέλεσε στην ανάπτυξη δεσμών και στη μείωση της αίσθησης του ξένου, για το λόγο ότι βίωσαν το ρατσισμό ως μετανάστες στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία.

Μαθητευόμενος 9: « Εμένα ο χρόνος πιο πολύ με βοήθησε, που είμαι εδώ. Περισσότερο οικειότητα δεν πήρα μέσω της ιστορίας. Να δένεσαι με τις πέτρες δε νομίζω ότι έχει μεγάλη αξία, αν δε δίνεις αξία σε άνθρωπο».

Υπήρξε όμως και η αντίθετη οπτική: Μαθητευόμενη 2: « Όταν μαθαίνεις την ιστορία και πονέσεις με τους ανθρώπους... φαντάζεσαι αυτοί οι άνθρωποι πώς ήτανε εδώ, τι κάνανε, δένεσαι πάρα πολύ.»

Το γεγονός ότι στο παρελθόν ο πληθυσμός της πόλης ήταν πολυφυλετικός λειτούργησε θετικά σε κάποιους δημιουργώντας την αίσθηση ότι πάντα υπάρχει σ' αυτή την πόλη αυτή η δυνατότητα.

Μαθητευόμενη 2: « Όταν μαθαίνεις ότι σ' αυτή την πόλη άλλοι άνθρωποι έχουνε ζήσει κι έχουνε φτιάξει αυτά τα πράγματα, ήτανε τυχαία, δηλαδή τυχαία θα μπορούσες να ζήσεις κι εσύ εδώ, τότε δυναμώνεις».

10. Διαφορετικές απόψεις εκφράστηκαν και για τη σχέση με τα μνημεία. Κάποιοι υποστήριξαν ότι αποκτώντας γνώση γι' αυτά καλλιεργήθηκε το αίσθημα σεβασμού, ενώ κάποιοι άλλοι ανέφεραν ότι η γνώση δε βοηθάει και ότι ο σεβασμός είναι θέμα χαρακτήρα.

Μαθητευόμενη 2: «Πριν, περνούσα στο Πανεπιστήμιο κι έβλεπα αυτά, τους τάφους και δεν καταλάβαινα τι είναι, τώρα τα σέβομαι πάρα πολύ. Προχθές που πέρασα και είχανε γκράφιτι στο σιντριβάνι είναι άσχημο. Δένεσαι με τα πράγματα και τα σέβεσαι».

Μαθητευόμενος 9: «Για να εκτιμάω κάποια πράγματα δε χρειάζεται να ξέρω ιστορία... Δε χρειάζεται να μου πούνε για το Λευκό Πύργο για να τον εκτιμήσω, δε χρειάζεται ανάλυση».

11. Ενδιαφέρουσες απόψεις διατυπώθηκαν και σχετικά με τη διαμόρφωση στάσεων απέναντι στην ετερότητα. Οι περισσότεροι δήλωσαν ότι δεν διακατέχονται από στερεότυπα απέναντι σε άλλες εθνικές ομάδες. Κάποιοι δήλωσαν ότι οι άνθρωποι κρίνονται ως άτομα μέσα από την ανάπτυξη διαπροσωπικών σχέσεων και όχι από προκαταλήψεις σχετικά με την ομάδα στην οποία ανήκουν, εθνική, κοινωνική, φύλο, κ.λπ. Κάποιοι μαθητευόμενοι ισχυρίστηκαν ότι το πρόγραμμα συνέβαλε στην ανάπτυξη αποδοχής και στην αποδόμηση στερεοτύπων, γιατί η γνώση μπορεί να μας φέρει πιο κοντά στους άλλους ανθρώπους και στον τρόπο που αυτοί βλέπουν τα πράγματα. Υπήρξε δηλαδή ανάπτυξη της ενσυναίσθησης. Επίσης, ειπώθηκε ότι η γνώση συντελεί στην αποδόμηση αντιλήψεων φυλετικής καθαρότητας που τρέφει τον κακώς νοούμενο εθνικισμό.

Υπήρχαν δυο μαθητευόμενοι που παραδέχτηκαν ότι έχουν παγιωμένες αντιλήψεις, οι οποίες δεν καταρρίφθηκαν με την εμπειρία των συγκεκριμένων μαθημάτων.

Τέλος, σημαντική ήταν η παρατήρηση μιας μαθητευόμενης ότι η ίδια η εκπαιδευτική διαδικασία λειτούργησε θετικά, καθώς φέρνει σε επαφή και γνωριμία ανθρώπους από διαφορετικές χώρες με συνέπεια να αποβάλλονται τυχόν προκαταλήψεις.

Μαθητευόμενος 1: «Ο κόσμος όταν λέει Εβραίος λέει ότι είναι πλούσιος, μόνο εμπόριο και δε θέλει να δουλέψει. Αν κάποιος διαβάσει την ιστορία, βλέπει ότι οι άνθρωποι δούλευαν κανονικά, δεν ήταν μόνο πλούσιοι και έμποροι. Γνωρίζεις περισσότερα πράγματα. Αν βγεις έξω κι ακούσεις Εβραίος, αυτός έχει τη μισή Θεσσαλονίκη».

Μαθητευόμενος 4: «Κάποιοι λένε ότι είμαστε Έλληνες- Έλληνες, αλλά πιστεύω, αν μάθεις αυτά τα μαθήματα, κάποιος που έχει λίγο μυαλό μπορεί να φανταστεί ότι μπορεί να είναι οποιοσδήποτε άλλος λαός... όπως και σε όλο τον κόσμο οι άνθρωποι είναι μείζη».

Μαθητευόμενος 9: « Τούρκος ή Εβραίος για μένα δε λέει τίποτα, δεν πάω να κρίνω, με ενδιαφέρει τι άνθρωπος είναι».

Μαθητευόμενη 7: «Καλύτερα να σου βγει το μάτι παρά το όνομα. Αυτό είναι μια ζωή που τα λένε στην τηλεόραση, δεν τα δείξανε μια φορά και σταμάτησαν».

Μαθητευόμενος 10: « Να λέμε την αλήθεια, έχεις μια εικόνα για κάθε λαό. Αλλά προσπαθείς να το πολεμήσεις, μέσα σου κάτι κακό που .., να κρίνεις κάποιον λάθος προσπαθείς να το πολεμήσεις μέσα σου, αλλά σαν εικόνα το έχεις».

12. Από κάποιους μαθητευόμενους αναφέρθηκε ότι το μάθημα αποτέλεσε ευκαιρία για κοινωνικοποίηση και για ευκολότερη ένταξη στην ελληνική κοινωνία λόγω της βελτίωσης της επικοινωνιακής ικανότητας, αλλά και της επαφής με το σχολείο του «Οδυσσέα». Ένας μαθητευόμενος ανέφερε ότι η ομαδικότητα αποτελεί κίνητρο που ενισχύει τη συμμετοχή σε δραστηριότητες μάθησης και στις ξεναγήσεις.

ΤΕΤΑΡΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: Ξεναγήσεις

13. Πραγματοποιήθηκαν τέσσερις επισκέψεις-ξεναγήσεις, στις οποίες συμμετείχαν και μαθητευόμενοι, οι οποίοι δεν ανήκουν στην πειραματική ομάδα για τους λόγους που αναφέρθηκαν (κεφ. 2.2, σελ.71). Από τους έντεκα που συγκρότησαν τη σταθερή ομάδα των μαθημάτων τέσσερις δε συμμετείχαν καθόλου, τρεις

συμμετείχαν μια φορά, δυο από τρεις φορές και δυο μαθητευόμενοι συμμετείχαν ανελλιπώς.

Ως αιτία της μη συμμετοχής αναφέρθηκε η έλλειψη χρόνου λόγω υποχρεώσεων και σε μια περίπτωση μαζί με τις υποχρεώσεις αναφέρθηκε και η έλλειψη ενδιαφέροντος, γιατί θεωρούνταν «γνωστά». Στα κίνητρα για τη συμμετοχή αναφέρθηκε η επιθυμία απόκτησης γνώσεων και η γνωριμία με τα μνημεία, η επιθυμία να «δει» κανείς, να έχει την εμπειρία του βιώματος και επίσης η ομαδική συμμετοχή.

Μαθητευόμενη 2: «Είναι άλλη η αίσθηση όταν πας με την τάξη, με τη δασκάλα, όταν μοιράζεσαι πράγματα».

Μαθητευόμενος 9: «Από μόνος μου δε θα πήγαινα, δε μ' ένοιαζε, δε θα έκανα τη διαδικασία να μάθω. Με την παρέα σαν εκδρομή ήτανε.»

14. Σύμφωνα με τις δηλώσεις τους οι ξεναγήσεις και οι επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία αποτελούν ενδιαφέρουσα εμπειρία, δίνουν την ευκαιρία για απόκτηση γνώσεων και γνωριμία με τα μνημεία και την πόλη με βιωματικό τρόπο. Επίσης, αποτελούν μια ευκαιρία για ανάπτυξη των διαπροσωπικών σχέσεων.

15. Όσοι συμμετείχαν επιβεβαίωσαν τις παραπάνω απόψεις κάνοντας μια αποτίμηση. Δήλωσαν ότι απέκτησαν γνώσεις, γνώρισαν την ταυτότητα χώρων και μνημείων συνδέοντάς τα με ιστορικά γεγονότα, ανέπτυξαν μια στάση σεβασμού απέναντι στα μνημεία, συνειδητοποίησαν τα σταθερά χαρακτηριστικά του ανθρώπου στο πέρασμα του χρόνου. Επίσης, αποτίμησαν θετικά τη συμβολή της δασκάλας, καθώς και το γεγονός ότι όλες οι επισκέψεις ήταν δωρεάν. Τέλος, θεωρήθηκε σημαντικό στοιχείο το μοίρασμα της εμπειρίας με την ομάδα.

Μαθητευόμενη 3: « Άλλο είναι να διαβάζεις κι άλλο να βλέπεις».

Μαθητευόμενος 4: « Σε κάποια πράγματα που είδα ανακάλυψα ότι έτσι όπως είμαστε, ακριβώς έτσι ήταν οι άνθρωποι και στο παρελθόν, δεν είναι ότι είμαστε πιο έξυπνοι, είμαστε ακριβώς όπως ήταν παλιά, το μόνο πράγμα που μας χωρίζει είναι το κινητό, το αυτοκίνητο....»

Μαθητευόμενη 2: «Νιώθω πάρα πολύ ωραία, είναι σαν να επιστρέφω στην παιδικότητά μου, με το σχολείο. Τότε δε συνειδητοποιούσαμε την αξία των πραγμάτων, τώρα το καταλαβαίνουμε αυτό και νιώθεις άνετα να μαθαίνεις».

Μαθητευόμενος 4: «Εκεί που περνάω, πριν από χίλια χρόνια έχουν περάσει άνθρωποι. Εκεί περίπου που είναι τώρα η αρμένικη εκκλησία, που ήταν ο

ιππόδρομος, περνάω από κει και λέω τι έχει γίνει εδώ πέρα, χιλιάδες ανθρώπους έχουνε σφάξει και τώρα είναι καφετέριες».

ΠΕΜΠΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: Διδασκαλία

16. Ως προς το γλωσσικό μέρος της διδασκαλίας οι μαθητευόμενοι εντόπισαν δυσκολία στην κατανόηση του κειμένου λόγω του λεξιλογίου, γιατί είχε ιστορική ορολογία. Ωστόσο, το γλωσσάρι ήταν βοηθητικό και οι εξηγήσεις που παρείχε η διδάσκουσα, καθώς επίσης και οι ασκήσεις συντέλεσαν στην εμπέδωση του λεξιλογίου.

Σχετικά με την κατανόηση προφορικού λόγου παρατηρήθηκε ότι ο λόγος της ιστορικής αφήγησης από τη διδάσκουσα δεν τους δυσκόλεψε στην κατανόηση. Κάποιοι παρατήρησαν ότι ο λόγος στα βίντεο είχε γρήγορη ροή και ότι οι δραστηριότητες κατανόησης των βίντεο ήταν εποικοδομητικές για την άσκηση αυτής της δεξιότητας.

Αναφορικά με το γνωστικό κομμάτι παρατηρήθηκε ότι ήταν μεν ενδιαφέρον, αλλά παρουσίαζε δυσκολίες ως ιστορικό που ήταν, αλλά και λόγω του πολύ υλικού που παρουσιάστηκε. Παρατήθηκε όμως ότι η χρονογραμμή και το οπτικοακουστικό υλικό συντέλεσαν σημαντικά στην κατανόηση και εμπέδωση του γνωστικού υλικού. Τα βίντεο αξιολογήθηκαν ως ενδιαφέροντα και επίκαιρα, ωστόσο κάποιοι διατύπωσαν αντιρρήσεις για τις απόψεις που ακούγονταν σε αυτά.

Συνολικά διατυπώθηκε η άποψη ότι υπήρχαν πολλές δραστηριότητες που απαιτούσαν πολύ χρόνο και δουλειά στο σπίτι για να εμπεδωθεί το υλικό. Εκτιμήθηκε από όλους σχεδόν ως πολύ θετικός ο συνδυασμός της διδασκαλίας της γλώσσας και της ιστορίας. Διαπιστώθηκε η διαφοροποίηση από την παραδοσιακή διδασκαλία και μάλιστα από μια μαθητευόμενη θεωρήθηκε ανοίκειος αυτός ο τρόπος και σημείωσε την αναγκαιότητα ύπαρξης εγχειριδίου με πληρότητα γνωστικού υλικού.

Μαθητευόμενη 7: «Δεν έδειχνε μάθημα ιστορίας. Λες και πηγαίναμε σ' ένα θέατρο, βλέπαμε εγκυκλοπαίδεια».

Μαθητευόμενος 10: «Ήταν κάτι διαφορετικό, γιατί είχαμε μάθει μόνο γραμματική, γραμματική, και τα συνδυάζεις. Ήταν ωραίος αυτός ο συνδυασμός, ιστορία, ασκήσεις».

Μαθητευόμενος 4: « Για μένα προσωπικά ήταν αρκετά κατανοητά αυτά που έλεγες, γιατί ταυτίζονταν με την εικόνα που βλέπαμε, ήταν και κανένα βιντεάκι που βλέπαμε. Αυτά σε βοηθάνε περισσότερο, γιατί μια εικόνα χίλιες λέξεις.»

Μαθητευόμενος 4: «Μου φάνηκαν ενδιαφέροντα, επειδή μου αρέσει η ιστορία, μου άρεσαν περισσότερο από τις ασκήσεις που είναι μόνο για τη γλώσσα, γιατί εκεί καμιά φορά βαριέσαι».

Μαθητευόμενος 4: «Μερικά βίντεο δε μου άρεσαν τόσο, ήτανε πολιτικό το θέμα, ενώ στις φωτογραφίες ήτανε πιο ξεκάθαρο το θέμα».

Μαθητευόμενη 2: «Μου άρεσαν πάρα πολύ τα βιντεάκια. Ήτανε πάντα πολύ σύγχρονα, ήτανε κάποια πρόσωπα που είχανε άμεση σχέση με την πραγματικότητα. Πολύ επίκαιρα, σ' αυτό θα βάλω τόνο».

Μαθητευόμενη 2: «Το κείμενο μου φάνηκε λίγο δύσκολο, με την έννοια ότι ήτανε ιστορία, ήθελε δουλειά». Σχετικά με τις ασκήσεις: «Θα προτιμούσα κάτι πιο εύκολο, με την έννοια πιο μαζεμένο, ήτανε πολλά θέματα. Ήθελε πολύ χρόνο που δεν τον είχαμε. Ήτανε πάρα πολύ ιστορία από προ Χριστού μέχρι σήμερα σε μερικά μαθήματα.»

17. Αναφορικά με το ιστορικό υλικό υπήρξαν κάποιες παρατηρήσεις. Συγκεκριμένα, μια μαθητευόμενη σχολίασε την εγκυρότητά του. Μαθητευόμενη 2: «Εγώ έκανα το τσεκ απ, με την έννοια ότι αυτά που δεν καταλάβαινα ρωτούσα τον άντρα μου που είναι ιστορικός και- αυτό μου άρεσε πάρα πολύ- ήτανε οι ίδιες πληροφορίες» Επίσης, η ίδια σχολίασε την αμεροληψία στον τρόπο παρουσίασης: «Μου άρεσε αυτός ο σεβασμός σε άλλους πολιτισμούς». Από την ίδια επίσης εντοπίστηκε το γεγονός ότι ήταν πολύ μεγάλη η ιστορική περίοδος που παρουσιάστηκε. Τέλος, δυο μαθητευόμενοι θεώρησαν ότι γινόταν συχνή αναφορά σε Εβραίους και Τούρκους, γεγονός που θεώρησαν αρνητικό.

18. Οι μαθητευόμενοι δήλωσαν ότι επικρατούσε ευχάριστο κλίμα στις συναντήσεις, ότι αντιμετωπίζονταν με σεβασμό και ευγένεια και ότι υπήρχαν διευκολύνσεις από τη διδάσκουσα.

Μαθητευόμενη 2: «Είχε πολύ σεβασμό. Εγώ προσωπικά πάλι θα μάθαινα, αλλά με αγγίζει πολύ ο τρόπος που ο άλλος σε αντιμετωπίζει».

Επίσης, σχολιάστηκε θετικά η ικανότητα της διδάσκουσας στη διεξαγωγή της διδασκαλίας

Μαθητευόμενος 9: «Θεωρώ μεγάλη ευθύνη των δασκάλων να μπορούν να μεταδίδουν. Εσύ το έχεις αυτό, εγώ τουλάχιστον αυτή την αίσθηση έχω, ότι άκουγα με ευχαρίστηση κι όχι σαν αγγαρεία.»

19. Εκτός από τις δυσκολίες που σχετίζονταν με το διδακτικό υλικό οι μαθητευόμενοι σημείωσαν ως προβλήματα το ασταθές πρόγραμμα των συναντήσεων

και τη μεγάλη χρονική απόσταση που υπήρχε μερικές φορές ανάμεσα στα μαθήματα. Οι προσωπικές τους υποχρεώσεις επίσης, ήταν εμπόδιο στο να έχουν ανελλιπή παρουσία στις συναντήσεις και στις ξεναγήσεις. Μια μαθητευόμενη παρατήρησε ότι η πυκνότητα του ιστορικού υλικού καθιστούσε δύσκολη την εμπέδωσή του χωρίς επιπλέον ατομική εργασία στο σπίτι. Δύσκολο ήταν επίσης να αντεπεξέλθουν στις εργασίες γραπτού λόγου με τις οποίες έπρεπε να ασχοληθούν εκτός τάξης. Τέλος, κάποιοι εντόπισαν τη δυσκολία τους στη συγκράτηση χρονολογιών, αλλά και τη δυσκολία συγκέντρωσης.

20. Κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων προέκυψαν κάποιες προτάσεις για τη βελτίωση των μαθημάτων. Προτάθηκε να υπάρχει λιγότερο υλικό και περιοδικός έλεγχος με τεστ, ώστε να γίνεται καλύτερη εμπέδωσή του. Επίσης, προτάθηκε να αξιοποιείται η προβολή ταινιών, γιατί συμβάλλουν σημαντικά στην ιστορική κατανόηση. Τέλος, προτάθηκε από έναν μαθητευόμενο η διδασκαλία και της γραμματικής παράλληλα με το γνωστικό αντικείμενο, ώστε να γίνεται με πιο ευχάριστο τρόπο η εκμάθησή της.

Μαθητευόμενος 4: « Θα μπορούσε να γίνει πιο ωραία, αν μπορούσε να ταυτιστεί και η γραμματική μέσα, μαθαίνοντας ιστορία να μαθαίνεις και γραμματική. Θα ήταν αρκετά πιο ενδιαφέρον από τα κλασικά μαθήματα.»

ΕΚΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: Γενική αποτίμηση

21. Κάνοντας μια συνολική αποτίμηση του προγράμματος οι μαθητευόμενοι εξέφρασαν ποικίλες απόψεις σχετικά με τα στοιχεία που τους ικανοποίησαν περισσότερο. Οι ξεναγήσεις ήταν σίγουρα ένα θέλημα για όσους τις παρακολούθησαν. Το πρόγραμμα αξιολογήθηκε θετικά ως σύνολο, καθώς και ο συνδυασμός της διδασκαλίας γλώσσας και περιεχομένου. Εκδήλωσαν ευχαρίστηση από την απόκτηση ιστορικών γνώσεων, την ανάδειξη του στοιχείου της πολυπολιτισμικότητας και τη στοχευμένη διδασκαλία.

Κάποιοι έδειξαν προτίμηση στο οπτικοακουστικό υλικό και τις δραστηριότητες κατανόησης του προφορικού λόγου που το συνόδευαν. Τέλος, εκφράστηκε και η ευαρέσκεια προς το πρόσωπο της δασκάλας.

Μαθητευόμενος 10: «Ήταν η πρώτη φορά που εκτός από γραμματική κάναμε και ιστορία και μας άρεσε, ήταν ο συνδυασμός»

Μαθητευόμενος 4: «Στα άλλα μαθήματα που κάναμε για να μάθουμε λεξιλόγιο σχεδόν τίποτα δε θυμάμαι, γιατί είναι τόσο βαρετό και τόσο δύσκολες λέξεις, ενώ στα δικά σου είχε κάποιο ενδιαφέρον και θυμάμαι κάποιες λέξεις που τις έχω περάσει».

Μαθητευόμενη 11: «Δεν μπορώ να ξεχωρίσω. Όλα μαζί βγάλανε ένα πολύ καλό πρόγραμμα, όλα μαζί όμως, δε μπορώ να πω αυτό κι αυτό. Το μάθημα έδενε πολύ καλά».

Μαθητευόμενη 2: «Εγώ παρακολούθησα και πρόπερσι μαθήματα και είχαμε πάρει πληροφορίες, δηλαδή αυτό για την αγίδα του Γαλέριου, αυτά τα είχαμε κάνει. Αλλά τώρα ήτανε πολύ πιο διαφορετικός ο τρόπος, ήτανε πολύ πιο στοχευμένα».

Μαθητευόμενος 4: «Ευχαριστήθηκα που έμαθα πράγματα, γιατί μου αρέσει και προσωπικά η ιστορία».

Μαθητευόμενη 5: «Εμένα πιο πολύ μου αρέσουν οι ασκήσεις, όταν ακούω και κάνω, πολύ μου αρέσει, και σε άλλα μαθήματα μου αρέσουν».

22. Η μοναδική εκδήλωση δυσαρέσκειας ήταν από μια μαθητευόμενη σχετικά με τα τεστ προελέγχου και μετελέγχου, τα οποία θεώρησε ότι δεν ελέγχουν την ουσία του μαθησιακού αποτελέσματος και ότι παραπέμπουν σε σχολική εκπαίδευση.

Μαθητευόμενη 2: «Με το ερωτηματολόγιο μου θύμισε σχολείο, δε μου άρεσε, θεωρώ ότι άλλα κάναμε».

23. Η γενική εντύπωση ήταν από θετική έως πάρα πολύ καλή

24. Σε ερώτηση αν θα επιθυμούσαν να παρακολουθήσουν παρόμοιο πρόγραμμα απάντησαν όλοι θετικά. Οι προτιμήσεις τους αφορούσαν το αντικείμενο της ιστορίας γενικά, της ελληνικής ιστορίας και γεωγραφίας, της ιστορίας της Μακεδονίας, του ελληνικού πολιτισμού. Τέλος, εκφράστηκε η επιθυμία παρακολούθησης παρόμοιου προγράμματος με την ίδια δασκάλα.

6. Συζήτηση

Σκοπός της παρούσας πειραματικής παρέμβασης είναι να διαπιστωθεί η αποτελεσματικότητα της μεθόδου της Ολοκληρωμένης Εκμάθησης Γλώσσας και Περιεχομένου για την ελληνική ως Γ2 και το γνωστικό αντικείμενο της ιστορίας με την εφαρμογή της σε ομάδα ενηλίκων. Συγκεκριμένα, σε γλωσσικό επίπεδο στοχεύει στη διαπίστωση της αποτελεσματικής ανάπτυξης της επικοινωνιακής ικανότητας των μαθητευόμενων, αλλά και στην κατάκτηση του γλωσσικού συστήματος. Σε γνωστικό επίπεδο στοχεύει στην απόκτηση της ιστορικής γνώσης μέσα από τη σύγχρονη

προσέγγιση της διδασκαλίας με ανθρωπιστική κατεύθυνση και συγκεκριμένα με στόχο την εκπαίδευση στη δημοκρατική πολιτειότητα (Barton, Levstik, 2007) και στην καλλιέργεια διαπολιτισμικής συνείδησης. Παράλληλα, επιδιώχθηκε η καλλιέργεια των γνωστικών λειτουργιών, αλλά και κοινωνικών δεξιοτήτων.

Το πλαίσιο εφαρμογής της παρέμβασης, μια τάξη ενήλικων μεταναστών με στόχευση την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, παρουσίαζε την πρόκληση να κερδηθεί το ενδιαφέρον τους και για μαθήματα με όχι αποκλειστικά γλωσσικό προσανατολισμό. Καθοριστικός παράγοντας για την επιτυχία του εγχειρήματος θεωρούμε ότι ήταν η επιλογή της θεματικής της διδακτικής μας πρότασης. Η θεματική μπορεί να κινητοποιήσει σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό το ενδιαφέρον και κατ' επέκταση να επηρεάσει το μαθησιακό αποτέλεσμα σε όλα τα επίπεδα. Είναι σημαντικό να αφορά τους μαθητευόμενους και να προσφέρεται για συνδέσεις με το σήμερα (Barton, Levstik, 2007). Επιλέχθηκε η τοπική ιστορία, γιατί μπορεί απ' τη μια να κινητοποιήσει πιο εύκολα το ενδιαφέρον και από την άλλη να δώσει ευκαιρίες για την ανάπτυξη στάσεων στο πλαίσιο της εκπαίδευσης για τη δημοκρατική πολιτειότητα. Η παραπάνω οπτική ενισχύεται υπό το πρίσμα της πολυπολιτισμικότητας με βάση το οποίο προσεγγίστηκε η τοπική ιστορία. Η ζωνρή συμμετοχή και το ενδιαφέρον που επέδειξαν οι μαθητευόμενοι συνηγορεί οπωσδήποτε υπέρ της επιτυχημένης για το σκοπό που επιδιώκουμε επιλογής θέματος.

Η παρέμβαση ολοκληρώθηκε σε έντεκα διδακτικές συναντήσεις της μιάμισης ώρας (που στις περισσότερες περιπτώσεις παρατάθηκαν κατά μισή ώρα) και σε τέσσερις επισκέψεις/ξεναγήσεις σε χώρους ιστορικού ενδιαφέροντος.

Στο σχεδιασμό των πειραματικών παρεμβάσεων λήφθηκαν υπόψη τα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν με ερωτηματολόγια διερεύνησης γλωσσικών και γνωστικών αναγκών, καθώς και του προφίλ των μαθητευόμενων.

Για την αξιολόγηση των παρεμβάσεων χρησιμοποιήθηκαν τρία εργαλεία: ερωτηματολόγια ελέγχου του γνωστικού και γλωσσικού επιπέδου των μαθητευόμενων πριν και μετά την παρέμβαση, ημερολογιακές καταγραφές της διδάσκουσας και συνεντεύξεις των μαθητευόμενων. Κατά το πρώτο εισαγωγικό μάθημα συγκεντρώθηκαν τα δεδομένα της διερεύνησης των αναγκών τους, του προφίλ τους και έγινε το αρχικό τεστ ελέγχου. Μετά τη λήξη των παρεμβάσεων σε ξεχωριστές συναντήσεις, που πραγματοποιήθηκαν με τους μαθητευόμενους κατά ζεύγη ή -όπου δεν ήταν αυτό δυνατό- ατομικά, λήφθηκαν οι συνεντεύξεις και έγινε ο τελικός έλεγχος, για να διαπιστωθεί η βελτίωση στο γνωστικό και γλωσσικό επίπεδο.

Η ανάλυση των αποτελεσμάτων των δεδομένων που συλλέχθηκαν με τα παραπάνω εργαλεία αποδεικνύει τα θετικά αποτελέσματα της διδακτικής παρέμβασης σε κάθε επίπεδο. Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνει τις μελέτες που αναδεικνύουν τη μέθοδο ΟΕΠΓ ως ένα αποτελεσματικό εργαλείο για την εκμάθηση μιας δεύτερης ή ξένης γλώσσας και για την κατάκτηση ενός γνωστικού αντικειμένου (Eurydice, 2006, Griva, E., Chostelidou, D. , Panteli, P. , 2014). Επίσης, επιβεβαιώνονται τα θετικά αποτελέσματα αντίστοιχων πειραματικών παρεμβάσεων που έχουν πραγματοποιηθεί στην Ελλάδα (βλ. σελ.62 κ.ε.) και αφορούν εκτός από την ενδυνάμωση σε γλωσσικό και γνωστικό επίπεδο την ενίσχυση των κινήτρων για την εκμάθηση της γλώσσας, καθώς η διδασκαλία πραγματοποιείται σε ένα πλούσιο σε ερεθίσματα περιβάλλον και με ποικιλία δραστηριοτήτων βιωματικού χαρακτήρα. Ακόμη διαπιστώνεται και στην παρούσα, όπως και στις εν λόγω παρεμβάσεις, η ανάπτυξη της διαπολιτισμικής συνείδησης μέσα από θεματικές προσεγγίσεις που θίγουν ζητήματα ιστορίας και πολιτισμού.

Πιο συγκεκριμένα, αναφορικά με το γλωσσικό μέρος της διδασκαλίας οι επιμέρους στόχοι που τέθηκαν είναι η ανάπτυξη των επικοινωνιακών δεξιοτήτων, δηλαδή της κατανόησης και παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου, η ανάπτυξη της γνώσης του γλωσσικού συστήματος, η εκμάθηση και επέκταση του ειδικού λεξιλογίου του γνωστικού αντικειμένου της ιστορίας και η ανάπτυξη ακαδημαϊκών δεξιοτήτων με την εξοικείωση και χρήση του αντίστοιχου ύφους και των γλωσσικών δομών που συνεπάγεται.

Οι επικοινωνιακές δεξιότητες αναπτύχθηκαν μέσω της δραστηριοκεντρικής μεθόδου με την οργάνωσή τους σε τρία στάδια και με την ενεργοποίηση στρατηγικών. Με το συνδυασμό των παραπάνω μεθοδολογικών προσεγγίσεων εξυπηρετήθηκε καλύτερα η επικοινωνιακή στόχευση της γλωσσικής διδασκαλίας. Οι στρατηγικές προϋδεασμού και ενεργοποίησης προϋπάρχουσας γνώσης μέσω του οπτικού υλικού στη φάση του προ-σταδίου συντέλεσαν στην καλύτερη κατανόηση του γραπτού ή προφορικού κειμένου. Η ανάπτυξη στρατηγικών όπως ο εντοπισμός συγκεκριμένων πληροφοριών ή των κεντρικών νοημάτων ενίσχυσε επίσης αυτή τη δεξιότητα. Στο μετα-στάδιο η εμπέδωση και επέκταση του λεξιλογίου και των γλωσσικών φαινομένων μέσω σχετικών ασκήσεων εστίασε στην ανάπτυξη του γλωσσικού συστήματος. Το λεξιλόγιο εμπλουτίστηκε σημαντικά με τις σχετικές δραστηριότητες και με τη χρήση του γλωσσάριου. Μάλιστα οι μαθητευόμενοι υπογράμμισαν την εκμάθηση λεξιλογίου πιο εξελιγμένου από αυτό της καθημερινής

επικοινωνίας, το οποίο μάλιστα αποδείχτηκε χρήσιμο στην κατανόηση δημοσιογραφικών προγραμμάτων των ΜΜΕ. Από τη σύγκριση των τεστ προελέγχου και μετελέγχου προέκυψε μια σημαντική βελτίωση στο λεξιλόγιο του γνωστικού αντικείμενου της τάξης του 36%.

Από τις παραγωγικές δεξιότητες κυρίως αναπτύχθηκε αυτή του προφορικού λόγου μέσω ποικίλων δραστηριοτήτων παραγωγής προφορικού λόγου με βιωματικό χαρακτήρα και μέσω συζητήσεων που ανέκυπταν σε άλλα στάδια της διδακτικής διαδικασίας, όπως κατά την παρουσίαση του οπτικού υλικού, κατά τη συζήτηση του γραπτού ιστορικού αφηγήματος και κατά την ακρόαση-θέαση του οπτικοακουστικού υλικού. Λιγότερο αναπτύχθηκε η δεξιότητα γραπτού λόγου για τους λόγους που αναφέρθηκαν στην ανάλυση των ημερολογιακών καταγραφών (σελ.138).

Πέρα από τα παραδοσιακά μέσα διδασκαλίας, δηλαδή τον πίνακα και το έντυπο υλικό απαραίτητη για την ολοκληρωμένη προσέγγιση των διδακτικών στόχων ήταν η χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή και προβολέα σε δύο φάσεις της διδασκαλίας: κατά την παρουσίαση φωτογραφικού υλικού σχετικού με τη θεματική ενότητα και κατά την προβολή του βίντεο για την πραγματοποίηση της δραστηριότητας κατανόησης προφορικού λόγου. Και στις δυο περιπτώσεις τα μέσα αυτά συνέβαλαν καθοριστικά στην κινητοποίηση του ενδιαφέροντος σύμφωνα με τις δηλώσεις των μαθητευόμενων. Το φωτογραφικό υλικό συνέβαλε στην κατανόηση του βιώματος του παρελθόντος με αποτέλεσμα να συμβάλει στην ανάπτυξη της ενσυναίσθησης. Επίσης, πυροδότησε απορίες και συζητήσεις δίνοντας παράλληλα ευκαιρίες για άσκηση στον προφορικό λόγο και δημιουργώντας ευνοϊκό περιβάλλον για την προσέγγιση του γραπτού κειμένου. Τα βίντεο συνέβαλαν στη δημιουργία της σύνδεσης του παρελθόντος με το παρόν, επικαιροποιώντας διαχρονικά κοινωνικά ζητήματα και φαινόμενα με αφορμή πάντα την εμφάνισή τους στην εκάστοτε θεματική ενότητα. Κι εδώ το θεματικό περιεχόμενο λειτούργησε καθοριστικά στην κινητοποίηση και εμπλοκή των μαθητευόμενων, καθώς ήταν επίκαιρο και ως επί το πλείστον σε συνάφεια με τα ενδιαφέροντα των μαθητευόμενων.

Τα αποτελέσματα στο γνωστικό επίπεδο ήταν θετικά, όπως καταγράφηκε με τη σύγκριση των τεστ του προελέγχου και του μετελέγχου και όπως προέκυψε από τις συνεντεύξεις των μαθητευόμενων. Χαρακτηριστικά, οι μαθητευόμενοι εκτίμησαν ότι εμπλούτισαν κατά πολύ τις γνώσεις τους, ώστε να νιώθουν πιο ενημερωμένοι από το μέσο όρο των ελληνικής καταγωγής κατοίκων της πόλης. Ο πολυπολιτισμικός χαρακτήρας της πόλης στην ιστορική της πορεία έγινε σαφής στους μαθητευόμενους,

όπως προκύπτει από τις δηλώσεις τους. Στο πλαίσιο αυτό διαπιστώθηκε ότι κοινά ιστορικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά των εθνικών ομάδων των μαθητευόμενων διαπλέκονται στην ιστορική πορεία της πόλης, γεγονός που προσέδωσε και διαπολιτισμική διάσταση στην προσέγγιση του γνωστικού αντικειμένου. Διαπιστώθηκε ότι ο πολυεθνικός χαρακτήρας της πόλης στο παρελθόν έρχεται σε διάσταση με τον μονοδιάστατο πολιτισμικό χαρακτήρα της σύγχρονης πόλης, ο οποίος διαμορφώθηκε μετά από τα βίαια γεγονότα που έφεραν ρήξη με το παρελθόν.

Έτσι ελάχιστα στοιχεία της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας στάθηκε δυνατό να ανιχνευτούν στο παρελθόν (κυρίως από τη βυζαντινή παράδοση και το λαϊκό πολιτισμό), ώστε να κατανοηθεί πληρέστερα το πολιτισμικό παρόν της πόλης. Η ανεύρεση της αιτιακής σχέσης των γεγονότων οδήγησε στην καλύτερη κατανόηση και ερμηνεία τους. Οι δραστηριότητες κατανόησης και παραγωγής προφορικού λόγου, στοχευμένες στην προέκταση και σύνδεση του ιστορικού παρελθόντος με το παρόν, έδωσαν την ευκαιρία της διερεύνησης ομοιοτήτων στην ανθρώπινη συμπεριφορά και της εύρεσης κανονικοτήτων που διέπουν τις κοινωνικές διεργασίες. Οι βιωματικές δραστηριότητες θέτοντας προβλήματα προς επίλυση και προβληματισμούς ώθησαν την κριτική σκέψη και ικανότητα. Επίσης, έδωσαν τη δυνατότητα καλλιέργειας του πνεύματος διαλόγου και εξάσκησης στις αρχές του, καθώς και της καλλιέργειας συνεργασίας.

Ωθηση και κίνητρο για τη μαθησιακή διαδικασία δόθηκε και με τη γνωριμία με τα μνημεία και τους τόπους ιστορικού ενδιαφέροντος της πόλης, που έγινε τόσο με τη χρήση του φωτογραφικού υλικού κατά τις διδακτικές συναντήσεις όσο και κυρίως με τις επισκέψεις σε τέτοιους χώρους. Οι επισκέψεις αυτές έδωσαν στο εγχείρημα βιωματικό χαρακτήρα με αποτέλεσμα να υπάρχει μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα στην επίτευξη των μαθησιακών στόχων. Συντέλεσαν επίσης στην οικειοποίηση των μνημείων και της πόλης, στην καλλιέργεια σεβασμού απέναντι σε αυτά, στην ανάπτυξη γόνιμου προβληματισμού για ιστορικά φαινόμενα και συμπεριφορές, κινητοποίησαν το ενδιαφέρον, πυροδότησαν συζητήσεις, εξυπηρέτησαν ιδανικά τον επικοινωνιακό χαρακτήρα του πρότζεκτ.

Σημαντικά αποτελέσματα καταγράφηκαν από τις συνεντεύξεις των μαθητευόμενων σχετικά με τη διαμόρφωση στάσεων απέναντι στην ετερότητα. Αν και στην πλειοψηφία τους οι μαθητευόμενοι δήλωσαν ότι δεν διακατέχονται από στερεότυπα διαπίστωσαν ότι το πρότζεκτ συνέβαλε στην ανάπτυξη αποδοχής της ετερότητας και στην αποδόμηση στερεοτύπων, γιατί η γνώση ενίσχυσε την

κατανόηση των διαφορετικών πολιτισμών. Σε αυτό το αποτέλεσμα συνέβαλαν και οι επισκέψεις στα μουσεία και τους αρχαιολογικούς-ιστορικούς χώρους, καθώς προσεγγίστηκαν υπό το πρίσμα της ανάδειξης της πολυπολιτισμικότητας. Τα συμπεράσματα αυτά επιβεβαιώνουν την αντίστοιχη ερευνητική παρέμβαση των Κασβίκη, Γακούδη, Κοτίνη (2007) ότι ο πολιτισμός του παρελθόντος μέσα από τα υλικά του κατάλοιπα παρέχει δυνατότητες κριτικής συνειδητοποίησης για τους φορείς άλλων πολιτισμών και κατανόησης της πολιτισμικής ετερότητας. Η εκπαιδευτική διαδικασία λειτούργησε θετικά ως προς την αποδοχή της ετερότητας και για τον επιπλέον λόγο ότι η ίδια η ομάδα των εκπαιδευόμενων είχε πολυπολιτισμική σύνθεση. Η στάση αυτή απέναντι στο διαφορετικό ευνοεί τη διαπολιτισμική επικοινωνία και εξυπηρετεί τη δημοκρατική πολιτειότητα.

Προκύπτει λοιπόν από τα παραπάνω ότι η εκπαίδευση στη δημοκρατική πολιτειότητα προσεγγίστηκε μέσα από τα τρία χαρακτηριστικά που οι Barton και Levstik (2007) θεωρούν ότι πρέπει να διέπουν τη διδασκαλία: την καλλιέργεια της έλλογης κρίσης, τη διαβουλευτική διαδικασία και την ευρεία αντίληψη της ανθρωπότητας (βλ.σελ.40). Τα δύο πρώτα προάχθηκαν μέσα από τις βιωματικές δραστηριότητες κατά τις οποίες γινόταν διάλογος και το δεύτερο με την ανάδειξη της πολυπολιτισμικότητας και την προώθηση της διαπολιτισμικής σκέψης.

Συμπερασματικά, η διαθεματική προσέγγιση της διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας ως Γ2 είχε θετικά αποτελέσματα όσον αφορά και τα δύο γνωστικά αντικείμενα που διδάχτηκαν. Οι μαθητευόμενοι αξιολόγησαν θετικά το συνδυασμό αυτό στη διδασκαλία θεωρώντας ότι είναι ολοκληρωμένος και παρουσιάζει μεγαλύτερο ενδιαφέρον σε σχέση με τα καθαρά γλωσσικά μαθήματα. Υπογράμμισαν τόσο την πληρότητα όσο και τη στοχευμένη διδασκαλία. Επίσης, εξέφρασαν την ευχαρίστηση που προέκυψε από τη διαπραγμάτευση ενδιαφερόντων ζητημάτων και από τον βιωματικό τρόπο που προσεγγίστηκαν, αλλά και από την ποικιλία δραστηριοτήτων και ευκαιριών για γλωσσική άσκηση. Οι εντυπώσεις ήταν θετικές και όλοι εκδήλωσαν την προθυμία να συμμετάσχουν σε ανάλογο πρόγραμμα διαθεματικής διδασκαλίας της γλώσσας προτείνοντας ποικιλία γνωστικών αντικειμένων. Θετικά λειτούργησε το ευχάριστο και φιλικό κλίμα που επικρατούσε στις συναντήσεις και η διάθεση αλληλοσεβασμού.

Κατά τη διάρκεια της πειραματικής παρέμβασης παρουσιάστηκαν δυσκολίες, οι οποίες αντιμετωπίστηκαν με κατάλληλους κατά περίπτωση χειρισμούς. Η συνόψιση του εκτενέστατου θεματικού υλικού της ιστορίας της Θεσσαλονίκης σε

δέκα μόλις ενότητες είχε ως αποτέλεσμα να παρουσιάζουν αυτές πυκνότητα πληροφοριών.

Επιπλέον, η ιδιαιτερότητα των ιστορικών όρων και εννοιών προκάλεσαν δυσκολίες στην κατανόηση του ιστορικού αφηγήματος, ιδιαίτερα κατά τα πρώτα μαθήματα. Η δυσκολία αυτή αντιμετωπίστηκε με την κατά το δυνατόν απλοποίηση του κειμένου χωρίς να χάνει το ακαδημαϊκό του ύφος. Επίσης, το γλωσσάρι και η ερμηνεία των άγνωστων λέξεων, η χρονογραμμή και κυρίως το φωτογραφικό υλικό και η παρουσίασή του βοήθησαν σημαντικά στην εξομάλυνση των δυσκολιών του κειμένου. Καθώς εξελισσόταν βέβαια το πρότζεκτ οι μαθητευόμενοι απέκτησαν εξοικείωση με το ύφος, κατέκτησαν κάποιο βασικό λεξιλόγιο και έτσι το πρόβλημα αυτό αμβλύθηκε. Σε κάποιες περιπτώσεις υπήρξαν δυσκολίες κατά την κατανόηση του προφορικού λόγου που εκφερόταν στα βίντεο λόγω της ταχύτητας ή της πυκνότητας της εκφοράς του. Τα προβλήματα αυτά ήταν συνυφασμένα με το είδος του λόγου –δημοσιογραφικός ως επί το πλείστον- και τις συγκεκριμένες επιλογές που επέβαλαν τα προς διαπραγμάτευση θέματα. Ωστόσο, με τη δεύτερη ακρόαση οι δυσκολίες αμβλύνονταν και μόνο σε δυο περιπτώσεις χρειάστηκε να γίνει παύση της προβολής, ώστε να δοθεί χρόνος για την καταγραφή των πληροφοριών και τη συμπλήρωση των ασκήσεων. Παράλληλα, παρεχόταν κάθε είδους βοήθεια που θα μπορούσε να διευκολύνει τους μαθητευόμενους, όπως ο προϋδεασμός για το θέμα, η παροχή οδηγιών, η επεξήγηση και η γλωσσική εξομάλυνση των ερωτήσεων των δραστηριοτήτων. Περιστασιακά εμφανίστηκαν άλλου είδους δυσκολίες που αντιμετωπίστηκαν με κατάλληλους κατά περίπτωση χειρισμούς (βλ.σελ.138-139).

Είναι σημαντικό επίσης να καταγραφούν οι περιορισμοί που διαπιστώθηκαν κατά την ερευνητική διαδικασία. Ένα από τα βασικά ζητήματα ήταν η μη συνεπής φοίτηση των μαθητευόμενων με αποτέλεσμα η ομάδα να διαφοροποιείται κάθε φορά. Αυτό δημιούργησε την ανάγκη κατά τη διδακτική διαδικασία να αφιερώνεται περισσότερος χρόνος στη σύνδεση με τις προηγούμενες ενότητες, ώστε να καλύπτονται τα μαθησιακά κενά αυτών που δεν παρουσίαζαν συνέπεια στη φοίτηση. Από τα είκοσι δύο εγγεγραμμένα άτομα στο συγκεκριμένο τμήμα σταθερά φοίτησαν έντεκα άτομα, τα οποία και αξιοποιήσαμε ως ομάδα πειραματισμού. Περιοριστικός ήταν και ο διαθέσιμος από το πρόγραμμα του σχολείου χρόνος της μιάμισης ώρας δεδομένου ότι για να είναι ολοκληρωμένη η κάθε διδακτική ενότητα θα έπρεπε να πραγματοποιηθούν όλες οι δραστηριότητες που αφορούσαν τόσο το γνωστικό όσο και το γλωσσικό μέρος (άσκηση και των τεσσάρων επικοινωνιακών δεξιοτήτων).

Ευτυχώς, στις περισσότερες περιπτώσεις υπήρχε η δυνατότητα παράτασης, ώστε ο διδακτικός χρόνος να αγγίζει το δίωρο. Επιπλέον, δυσχέρεια στην ομαλή διεξαγωγή του προγράμματος προκάλεσε η έλλειψη τακτικού προγραμματισμού των συναντήσεων και η μεγάλη χρονική απόσταση που υπήρξε κάποιες φορές ανάμεσά τους. Το πρόγραμμα διαμορφώθηκε έτσι λόγω του ότι οι διδακτικές μας παρεμβάσεις παρεμβλήθηκαν στη σειρά των γλωσσικών μαθημάτων του συγκεκριμένου τμήματος και έπρεπε να προσαρμοστεί στη δική τους εύρυθμη λειτουργία. Σε συνδυασμό και με τη μη συνεπή φοίτηση των μαθητευόμενων αυτό είχε σαν συνέπεια να μην είναι ενήμεροι πάντα οι μαθητευόμενοι για την ακριβή ημερομηνία των μαθημάτων. Τέλος, οι προσωπικές υποχρεώσεις των μαθητευόμενων συχνά στάθηκαν εμπόδιο τόσο στη συνεπή φοίτησή τους όσο και στην πραγματοποίηση των γραπτών εργασιών. Οι παραπάνω περιορισμοί σχετίζονται με την ιδιαιτερότητα που παρουσιάζει ένα εθελοντικό σχολείο όπως αυτό του «Οδυσσέα», όπου οι μαθητευόμενοι δεν υποχρεούνται σε συγκεκριμένο αριθμό παρακολουθήσεων και επιπλέον σχετίζεται με την ιδιαιτερότητα των ενηλίκων μαθητευόμενων που έχουν αυξημένες υποχρεώσεις. Τέλος, αποδείχτηκε ότι η ολοκληρωμένη προσέγγιση ενός μαθήματος ΟΕΠΓ, ώστε να καλύπτει όλες τις επικοινωνιακές δεξιότητες είναι πολύ χρονοβόρα και απαιτεί πολύ προσεκτικό σχεδιασμό με λίγες, αλλά καλά σχεδιασμένες ασκήσεις και σημαντική τιθάσευση του γνωστικού υλικού.

Πέρα από τις δυσκολίες και τους περιορισμούς η πειραματική παρέμβαση απέδωσε θετικά αποτελέσματα, όπως προκύπτει από τα εργαλεία αξιολόγησής της. Ωστόσο, για να παραχθούν πιο έγκυρα και γενικεύσιμα συμπεράσματα όσον αφορά την εφαρμογή της μεθόδου ΟΕΠΓ με το γνωστικό αντικείμενο της τοπικής ιστορίας σε ενήλικες θα ήταν απαραίτητο να εφαρμοστεί σε μεγαλύτερο δείγμα μαθητευόμενων και με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη συνέπεια φοίτησης και συμμετοχής τόσο στις διδακτικές συναντήσεις όσο και στις επισκέψεις σε χώρους ιστορικού ενδιαφέροντος. Επίσης, ένα πρόγραμμα μεγαλύτερης διάρκειας θα έδινε τη δυνατότητα καλύτερης προσέγγισης στο γνωστικό αντικείμενο και μεγαλύτερης βελτίωσης σε γλωσσικό επίπεδο.

Βιβλιογραφία

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- Brewster, J. (2004), Content-based language teaching: a way to keep students motivated and challenged?. *CATS: The IATEFL Young Learners SIG Publication*, Autumn, 2004.
- Cambridge English, Teaching History through English- a CLIL approach, University of Cambridge, ESOL Examinations. Ανακτήθηκε 20/11/2014 από http://www.unifg.it/sites/default/files/allegatiparagrafo/21-01-2014/teaching_history_through_clil.pdf
- Copeland, T. (1993), *A teacher's guide to Geography and the historic environment*, English Heritage, London
- Coyle, D. (2006), Content and Language Integrated Learning: Motivating Learners and Teachers, University of Nottingham. Ανακτήθηκε 25/9/2014 από <http://blocs.xtec.cat/clilpratiques1/files/2008/11/slrcogle.pdf>
- Dalton-Puffer, C. (2011), Content-and-Language Integrated Learning: From Practice to Principles?. *Annual Review of Applied Linguistics*, Vol 31, Cambridge University Press, 2011, 182-204.
- Ellis, R., The Methodology of Task-Based Teaching. Ανακτήθηκε 15/11/2014 από http://www.kansai-u.ac.jp/fl/publication/pdf_education/04/5rodellis.pdf
- European Commission ,Directorate-General for Education and Culture, EURYDICE, Content and LanguageIntegrated Learning (CLIL)at School in Europe. Ανακτήθηκε 12/9/2014 από http://www.indire.it/lucabas/lkmw_file/eurydice/CLIL_EN.pdf
- Felder, R., Henriques, E., Learning and Teaching Styles In Foreign and Second Language Education, *Foreign Language Annals*, 28, No. 1,1995, pp. 21–31
- Griva, E., Chostelidou, D. & Panteli, P. (2014). Insider views of CLIL in primary education: challenges and experiences of EFL teachers. *International journal for innovation, education and research*, 2 (8).Ανακτήθηκε 17/11/2014 από http://www.ijer.net/assets/%CE%B9insider-views-of-clil-in-primary-education-ijer.net-vol-2-8_4.pdf

- Griva, E., Iliadou-Tahou, S. Maggou, A.,(2014) Developing materials for teaching Greek as a foreign language to young learners, 1st International Conference Education across borders, Florina 5-7 October 2012, Conference proceedings, Florina, June 2014
- Griva, E., Chostelidou, D. & Semoglou, K., Our neighbouring countries: raising multicultural awareness through a CLIL project for young learners στο *Linguistics, Culture and Identity in Foreign Language Education*, IBU Publications, n.d. (p. 608-614)
- Hymes, D. H., (1972), On communicative competence. In Pride, J. B., Holmes, J. *Sociolinguistics: selected readings*. Harmondsworth: Penguin.
- Jones, S. 1997, *The archaeology of ethnicity: constructing identities in the past and present*, London–New York.
- Kasvikis, K., Theodoroudi, E., Tsopele, A., Kotsakis K. (2011), «Making alternative meanings from the past: Approaches to cultural diversity in Greece», in A. Marciniak, D. Minta-Tworzowskiej, M. Pawleta (eds.) *Wspolczesna oblicza przeszlosci (Contemporary faces of the past)*, Wydawnictwo Poznanskie, Poznan, 251-263.)
- Klein, W.(1986), *Second language acquisition*, Cambridge University Press.
Ανακτήθηκε 22/11/2014 από
http://www.google.gr/books?hl=en&lr=&id=oe6EHmXbMiMC&oi=fnd&pg=PR8&dq=second+language+acquisition&ots=MIC9BOPHS5&sig=2cxPIBcQ4_XIjeLsb746k3jW_JM&redir_esc=y#v=onepage&q=second%20language%20acquisition&f=false
- Krashen, S.(2009), *Principles and Practice in Second Language Acquisition* internet edition. Ανακτήθηκε 22/11/2014 από
http://www.sdkrashen.com/content/books/principles_and_practice.pdf (First printed edition 1982 by Pergamon Press Inc)
- Mehisto, P., Marsh, D., Frigols, M.(2008), *Uncovering CLIL, Content and Language Integrated Learning in Bilingual and Multilingual Education*. Oxford: Macmillan Education. ISBN 978-0-230-02719-0.

- Miles, M., Huberman, M.(1994), *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook*, SAGE Publications, Jan 12
- Mitchell, R., Myles, F. and Marsden, E.(2013), *Second Language Learning Theories*, Third Edition, Routledge
- Mohan,B & van Naerssen,M. (1997)‘Understanding cause-effect:learningthrough language’ in Forum 35(4). Ανακτήθηκε 20/9/2014 από <http://dosfan.lib.uic.edu/usia/E-USIA/forum/vols/vol35/no4/p22.htm>
- Nunan, D.(2004), *Task-based Language Teaching*, Cambridge University Press. Ανακτήθηκε 12/11/2014 από <http://www.slideshare.net/carlachavezstask-based-language-teaching-nunan-david>
- Oxford, R. (1990), *Language learning strategies, What every teacher should know*, Heinle & Heinle Publishers,Boston, Massachusetts
- Papadopoulos, I. & Griva, E. (in press: 30 October 2014). Learning in the traces of Greek Culture: a CLIL project for raising cultural awareness and developing L2 skills. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*.Ανακτήθηκε 23/11/2014 από <http://www.ijlter.org/index.php/ijlter>.
- Richards, J. C. & Lockhart Ch. (1994), *Reflective teaching in second language classrooms*, England: Cambridge University Press.
- Richards J., Rodgers Th. (2001), *Approaches and Methods in Language Teaching (second edition)*, Cambridge University Press, (9th printing 2005)
- Sandell, R. (1998), *Museums as agents of social inclusion*, “Museum Management and Curatorship” t. XVII(4),s. 401 – 418.2002. (red.) *Museums, society, inequality*, London.
- Skwarlova, N., CLIL- *An innovative way in teaching young learners*, Diplomová práce Univerzita Palackeho V Olomouci, Pedagogická fakulta , Olomouc 2011
- Willis, J.(1996), *A framework for task-based learning*. England: Longman.
- Willis, D.& J.Willis (2001), ‘Task-based language learning’. In R. Carter &D. Nunan (eds.),*The Cambridge Guide to Teaching English to Speakers of Other Languages*, (pp. 172-179). Cambridge: Cambridge University Press.

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ

- Αγγελόπουλος, Γ.(2003), Πολιτικές πρακτικές και πολυπολιτισμικότητα: η περίπτωση της Θεσσαλονίκης Πολιτισμικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης 1997, *ΠΟΛΙΤΗΣ*, Τεύχος 107, Ιανουάρ. 2003, σσ. 35-43. Ανακτήθηκε 13/10/2014 από <http://afroditi.uom.gr/mahabbet/Researchers/Publications/Politis.pdf>
- Ασωνίτης Σ, Παπάς Θ.(2006),*Τοπική Ιστορία Γ'Γυμνασίου*, βιβλίο εκπαιδευτικού, Οργανισμός Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων, Αθήνα
- Βαϊνά, Μ. (1997), *Θεωρητικό πλαίσιο διδακτικής της τοπικής ιστορίας για τον εικοστό πρώτο αιώνα*, Αθήνα: Gutenberg.
- Βαρλοκώστα, Σ., Τριανταφυλλίδου, Λ.(2005), *Η Ελληνική ως Δεύτερη Γλώσσα, Καθορισμός Επιπέδων Γλωσσομάθειας του Προφορικού Λόγου Αλλοδαπών Μαθητών, Κέντρο Διαπολιτισμικής Αγωγής, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα*
Ανακτήθηκε 21/11/2014 από <http://repository.edulll.gr/edulll/retrieve/2683/810.pdf>
- Barton K., Levstik L.(2007), *Διδάσκοντας ιστορία για το συλλογικό αγαθό*, Μεταίχμιο
- Βενετοπούλου, Σ., Κασβίκης, Κ. & Γρίβα, Ε. (υπο έκδοση Δεκέμβριος 2014). Η «αλλη» γλώσσα της Ακροπόλης: Ένα διαθεματικό project στα αγγλικά στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Στο (Χ. Λεμονίδης, Ε. Γρίβα, Κ. Κασβίκης & Κ. Σέμογλου Εκδ.), *Καινοτομία, Δημιουργικότητα, Διεπιστημονικότητα στο δημοτικό σχολείο*, Πρακτικά του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, Φλώρινα
- Βερνίκος Ν., Δασκαλοπούλου Σ.(2002), *Πολυπολιτισμικότητα, Οι διαστάσεις της πολιτισμικής ταυτότητας*, Κριτική
- Βλαχού, Μ. (2006), «Η αξιοποίηση του τοπικού περιβάλλοντος και η οργανική του ένταξη στο μάθημα της ιστορίας» στο Κόκκινος, Γ. και Νάκου, Ει. (επιμ.), *Προσεγγίζοντας την ιστορική εκπαίδευση τον 21^ο αιώνα*, Μεταίχμιο, Αθήνα, 395-447
- Cohen, L., Manion, L., Morrison, K.(2008), *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*, Μεταίχμιο
- Γκόβαρης, Χ.(2011), *Εισαγωγή στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση*, Διάδραση
- Γρίβα, Ε., Σέμογλου, Κ., Μπουνόβας, Γ. & Κοσσυβάκη, Χ. (2009). Διαφυλικές διαφορές στις στάσεις και στρατηγικές ανάγνωσης των μαθητών του Δημοτικού Σχολείου. *Πρακτικά Συνεδρίου: Η Διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας (ως πρώτης/μητρικής, δεύτερης/ξένης)*. Νυμφαίο Φλώρινας: Πανεπιστήμιο Δυτικής

Μακεδονίας, Τμήμα Νηπιαγωγών, Εργαστήριο Γλώσσας και Προγραμμάτων Γλωσσικής Διδασκαλίας. Ανακτήθηκε 19/8/2014 από <http://linguistics.nured.uowm.gr/Nimfeo2009/praktika/files/down/savnato2/aithusa1/grivaBunovasSemogluKossivaki.pdf>.

Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών- Αναλυτικά προγράμματα Σπουδών (ΔΕΠΠΣ-ΑΠΣ) Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης για την ιστορία, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Ανακτήθηκε 18/11/2014 από <http://www.pi-schools.gr/programs/depps/>

Δούρδα, Κ., Μπράτιτσης, Θ. & Γρίβα, Ε. (υπο έκδοση Δεκέμβριος 2014). Ο γύρος του κόσμου: Η εφαρμογή ενός project στην αγγλική γλώσσα με τη χρήση QR-codes και Google earth. Στο (Χ. Λεμονίδης, Ε. Γρίβα, Κ. Κασβίκης & Κ. Σέμογλου Εκδ.), *Καινοτομία, Δημιουργικότητα, Διεπιστημονικότητα στο δημοτικό σχολείο*, Πρακτικά του Πανεπιστήμιου Δυτικής Μακεδονίας, Φλώρινα

Ζάγκα, Ε.(2004), *Η συμβολή των μαθημάτων ειδικότητας στη γλωσσική αγωγή:*

Η διδασκαλία της Νέας Ελληνικής ως Δεύτερης Γλώσσας με έμφαση στο περιεχόμενο των γνωστικών αντικειμένων του Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών. Διδακτορική διατριβή

Husbands, C. (2004), *Τι σημαίνει διδασκαλία της ιστορίας: Γλώσσα, ιδέες και νοήματα* (μτφρ. Α. Λυκούργος), Μεταίχμιο, Αθήνα

Κασβίκης, Κ., Ανδρέου, Α. (2008), «Περιβάλλοντα ιστορικής εκπαίδευσης εκτός σχολείου: αρχαιολογικοί χώροι, μουσεία, μνημεία και «τόποι» πολιτισμικής αναφοράς», στο Ν. Νικονάνου - Κ. Κασβίκης επιμ. «*Εκπαιδευτικά ταξίδια στο χρόνο. Εμπειρίες και ερμηνείες του παρελθόντος*», Εκδόσεις Πατάκης, 122-152.

Κασβίκης, Κ., Νικονάνου, Κ. και Φουρλίγκα, Ε. (2002), « Εκπαιδευτικά προγράμματα αρχαιολογίας στην Ελλάδα. Τα αποτελέσματα μιας έρευνας και μιας εναλλακτικής πειραματικής εφαρμογής», *Αρχαιολογία και Τέχνες*, 85B, 103-113

Κασβίκης, Κ., Γακούδη, Κ., Κοτίνης, Χ. (2007), Ο ελληνικός πολιτισμός ως δεύτερος — ξένος και ως μια άλλη γλώσσα για τους οικονομικούς μετανάστες και μετανάστριες, , Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου της Παιδαγωγικής Σχολής του Π.Δ.Μ , *Η Ελληνική Γλώσσα ως δεύτερη / ξένη: Έρευνα, Διδασκαλία και Εκμάθηση*, επιμ. Κ. Ντίνας, Α. Χατζηπαναγιωτίδη, , University Studio Press, Θεσσαλονίκη

- Κόκκινος Γ.(1998), *Διδακτικές προσεγγίσεις στο μάθημα της ιστορίας, Για μια νέα διδακτική μεθοδολογία στην υπηρεσία της κριτικής ιστορικής σκέψης*, Μεταίχμιο
- Κοροσίδου, Ε., Γρίβα, Ε. & Κασβίκης, Κ. (υπο έκδοση Δεκέμβριος 2014). Βυζαντινή και Μεταβυζαντινή τέχνη στην Καστοριά: Εφαρμογή ενός διαθεματικού project στην Αγγλική γλώσσα στη Στ' τάξη του δημοτικού. Στο (Χ. Λεμονίδης, Ε. Γρίβα, Κ. Κασβίκης & Κ. Σέμογλου Εκδ.), *Καινοτομία, Δημιουργικότητα, Διεπιστημονικότητα στο δημοτικό σχολείο*, Πρακτικά του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, Φλώρινα.
- Λε Γκοφ, Ζ. (1998), *Ιστορία και μνήμη* (μετφρ. Κουμπουρλής), Νεφέλη, Αθήνα
- Λεοντσίνης, Γεώργιος (1996). Διδακτική της ιστορίας. Γενική - τοπική ιστορία και περιβαλλοντική εκπαίδευση. Αθήνα
- Ματθαιουδάκη, Μ. «Ο σχεδιασμός του ξενόγλωσσου μαθήματος: προτάσεις στα πλαίσια των σύγχρονων προσεγγίσεων» από Διαδρομές στη διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης γλώσσας. Ανακτήθηκε 17/8/2014 από <http://elearning.greek-language.gr/mod/resource/view.php?id=274>
- Μήτσης, Ν.(2004), *Η διδασκαλία της γλώσσας υπό το πρίσμα της επικοινωνιακής προσέγγισης*, Gutenberg
- Νάκου, Ει. (2001), *Μουσεία: εμείς, τα πράγματα και ο πολιτισμός*, Νήσος, Αθήνα
- Ρεπούση, Μ. (2000α), Διδακτικές προσεγγίσεις της τοπικής ιστορίας. Ιστορικό ερώτημα και ανάπτυξη σχεδίων εργασίας, *Φιλολόγος*, 102, 590-606
- Ρεπούση, Μ. (2000β), Τοπικές ιστορίες στο σχολείο. Από το γενικό παρελθόν στο παρελθόν του τόπου, *Σύγχρονη εκπαίδευση*, 112, 97-108
- Ρεπούση, Μ. (2004), «Πηγές του τοπίου: τα μνημεία και οι μνημειακοί τόποι» στο Αγγελάκος, Κ. και Κόκκινος, Γ, (επιμ.), *Η διαθεματικότητα στο σύγχρονο σχολείο και η διδασκαλία της με τη χρήση πηγών*, Μεταίχμιο, Αθήνα, 81-99
- Συμβουλευτική Προσφύγων, Παλιννοστούντων, Μεταναστών και Αιτούντων Άσυλο, Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων, Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων, Ειδικά Προγράμματα. Ανακτήθηκε 30/11/2014 από http://reader.ekt.gr/bookReader/show/index.php?lib=EDULLL&item=131&bitstream=131_01#page/1/mode/2up

- Τζούτζα, Β., Γρίβα, Ε., Κασβίκης, Κ. & Σέμογλου Κ. (υπο έκδοση Δεκέμβριος 2014). Το παιχνίδι παλιά και σήμερα ως μέσο για τη γλωσσική κατάρκτηση. Διαθεματικό πρότζεκτ για την εκμάθηση της ελληνικής ως ξένης γλώσσας. Στο (Χ. Λεμονίδης, Ε. Γρίβα, Κ. Κασβίκης & Κ. Σέμογλου Εκδ.), Καινοτομία, Δημιουργικότητα, Διεπιστημονικότητα στο δημοτικό σχολείο, Πρακτικά του Πανεπιστήμιου Δυτικής Μακεδονίας, Φλώρινα.
- Τσαούση, Χ.(2013), *Πειραματική παρέμβαση διδασκαλίας της ελληνικής ως ξένης σε σλαβόφωνο περιβάλλον*, Μεταπτυχιακή εργασία, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας, Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Φλώρινα
- Τσαούση, Κ., Γρίβα, Ε., Κωτόπουλος, Κ. , Στάμο, Α. (2013), Παραμύθια από δυο πολιτισμούς: Δημιουργική αξιοποίηση τους σε μαθητές της Ε΄ τάξης Δημοτικού, Πρακτικά του Πανεπιστημίου Δυτική Μακεδονίας, Παιδαγωγική Σχολή Φλώρινας, 1η επιμορφω- τική ημερίδα με θέμα « Καινοτομία, Δημιουργικότητα, Διεπιστημονικότητα στο δημοτικό σχολείο», Φλώρινα, 28 Μαΐου 2013
- Τσιτσελίκης, Κ., Χριστόπουλος, Δ.. (επιμ.) (1997), *Το μειονοτικό φαινόμενο στην Ελλάδα: Μια συμβολή των κοινωνικών επιστημών*, Αθήνα.
- Τσόπελα, Α. (2008), *Εκπαίδευση, Αρχαιολογία & Μουσείο: Προσεγγίσεις στην πολιτισμική διαφορά*, Διπλωματική μεταπτυχιακή Εργασία στο Τμήμα Ιστορίας-Αρχαιολογίας του Α.Π.Θ.,
- Τσούμας, Δ. (2005), Μετανάστες και Εκπαίδευση. Η περιπέτεια του "Οδυσσέα" , Αντιτετράδια της Εκπ/σης, τ. 73-74. Ανακτήθηκε 21/8/2014 από http://www.antitetradia.gr/portal/index.php?option=com_content&view=category&id=53&Itemid=102&limitstart=36
- Χαραλαμπόπουλος, Α. (2000), Η στροφή προς την επικοινωνιακή προσέγγιση στη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση . *Γλωσσικός Υπολογιστής*. Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. Ανακτήθηκε 27/8/2014 από <http://www.komvos.edu.gr/periodiko/periodiko1st/articles/charalabopoulos/1.htm>
- Ψάλτου-Joysey Α. (συντονισμός) (2004), Στρατηγικές μάθησης και διδακτικές προτάσεις, Ολοκληρωμένες προτάσεις διδασκαλίας των τεσσάρων δεξιοτήτων για την ελληνική ως ξένη/δεύτερη γλώσσα . Ανακτήθηκε 8/9/2014 από

http://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/foreign/education/proposals/index.html

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

- Βακαλόπουλος, Α.(1997), *Ιστορία της Θεσσαλονίκης 316-1983*, εκδ. οίκος Αφων Κυριακίδη
- Βακαλόπουλος, Α. (2007), *Αναμνήσεις από την παλιά Θεσσαλονίκη*, Μαλλιάρης-Παιδεία, 3^η έκδοση
- Γκλαρνέτατζης, Γ. (2013), *στιγμές Σαλονίκης εαρινές*, εκδοτικός συνεταιρισμός alterthess
- Γκλαρνέτατζης, Γ. (2013), *στιγμές Σαλονίκης χειμερινές*, εκδοτικός συνεταιρισμός alterthess, 2^η έκδοση
- Ζαφείρης, Χ.(2006) , *Θεσσαλονίκης τοπιογραφία*, Επίκεντρο
- Ζαφείρης, Χ. (1997), *Θεσσαλονίκης εγκόλπιον*, Εξάντας
- Ζαφείρης Χ. (κείμενα)(1994), *Εν Θεσσαλονίκη 1900-19609* (λεύκωμα), Φωτογραφική συλλογή: Άρης Παπατζήκας, Εξάντας
- Mazower, M. (2004), *Θεσσαλονίκη πόλη των φαντασμάτων, Χριστιανοί, Μουσουλμάνοι και Εβραίοι 1430-1950*, εκδ. Αλεξάνδρεια
- Μαυροπούλου-Τσιούμη, Χ. (1992), *Βυζαντινή Θεσσαλονίκη*, Ρέκος
- Μέγας, Γ.(1994), *Οι «βαρκάρηδες» της Θεσσαλονίκης, Η αναρχική βουλγαρική ομάδα και οι βομβιστικές ενέργειες του 1903*, Τροχαλία
- Παπαγιαννόπουλος, Α. (1985), *Μνημεία της Θεσσαλονίκης*, Ρέκος
- Παπαγιαννόπουλος, Α.(1993) , *Ιστορία της Θεσσαλονίκης*, εκδ. Ρέκος
- Ριζάλ, Π. (Ιωσήφ Νεχαμά) (1997), *Θεσσαλονίκη, η περιπόθητη πόλη*, Νησίδες
- Ταφραλής Ο.(1994) , *Η Θεσσαλονίκη από τις απαρχές έως το ΙΔ΄αιώνα*, Τροχαλία
- Τσακτσίρας Λ.(1996), *Στην Παλιά Θεσσαλονίκη*, Μαλλιάρης-Παιδεία
- Τσακτσίρας, Λ. (2003), *Θεσσαλονίκη, Η πόλη και τα μνημεία της*, Μαλλιάρης-Παιδεία
- Τομανάς, Κ. (1992), *Οι κάτοικοι της παλιάς Θεσσαλονίκης*, Εξάντας
- Χασιώτης, Ι.Κ. (επιμέλεια-συλλογικό),(1997), *Τοις αγαθοις βασιλεύουσα, Θεσσαλονίκη Ιστορία και Πολιτισμός, Α΄ και Β΄ τόμος*, Παρατηρητής

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

<http://www.inedivim.gr/index.php/2012-11-14-14-20-27>) Ίδρυμα Νεολαίας και Διά Βίου Μάθησης

<http://www.gsae.edu.gr/en/press/275--lr-l-r> Γενική Γραμματεία Διά Βίου Μάθησης

<http://sxoleioodysseas.weebly.com> Σχολείο αλληλεγγύης «Οδυσσέας»

<http://tvxs.gr/news/ellada/odysseas-ena-sxoleio-allileggyis-se-peripeteia> Σχολείο αλληλεγγύης «Οδυσσέας»

http://www.dpa.gr/pls/portal/docs/PAGE/APDPX/THEMATIKES_ENOTITES/N3386_2005.PDF Νόμος 3386/2005

Παράρτημα

Α. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

1. ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ

2. ΦΥΛΟ

3. ΗΛΙΚΙΑ

4. ΧΩΡΑ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ

5. ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ:

ΔΗΜΟΤΙΚΟ	ΓΥΜΝΑΣΙΟ	ΛΥΚΕΙΟ	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ	ΆΛΛΟ(συμπληρώστε)

6. ΠΟΣΑ ΧΡΟΝΙΑ ΖΕΙΤΕ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

7. ΠΟΙΑ ΓΛΩΣΣΑ ΜΙΛΑΤΕ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ΣΑΣ

8. ΜΙΛΑΤΕ ΛΛΗΝΙΚΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ ΣΑΣ; ΣΕ ΠΟΙΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ

9. ΔΙΑΒΑΖΕΤΕ ΕΛΛΗΝΙΚΑ;

ΤΙ ΕΙΔΟΥΣ ΚΕΙΜΕΝΑ;

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ	ΒΙΒΛΙΑ	ΥΠΟΤΙΤΛΟΥΣ ΤΑΙΝΙΩΝ	ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥΣ	ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	ΆΛΛΟ

10. ΓΝΩΡΙΖΕΤΕ ΆΛΛΕΣ ΓΛΩΣΣΕΣ;

ΓΛΩΣΣΕΣ	Πώς έμαθα τη γλώσσα	Ξέρω να μιλάω	Ξέρω να γράφω	Ξέρω να διαβάζω
ΑΓΓΛΙΚΑ				
ΓΑΛΛΙΚΑ ή ΓΕΡΜΑΝΙΚΑ				
ΆΛΛΗ.....				

B. ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ ΓΛΩΣΣΙΚΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ

ΣΕ ΠΟΙΟ ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΘΕΛΕΤΕ ΝΑ ΓΙΝΕΤΕ ΚΑΛΥΤΕΡΟΙ	ΠΟΛΥ	ΜΕΤΡΙΑ	ΛΙΓΟ/ ΚΑΘΟΛΟΥ
ΔΙΑΒΑΖΩ			
α. Να βρίσκω στα γρήγορα τα βασικά νοήματα ενός κειμένου.			
β. Να διαβάζω ένα κείμενο με σωστή προφορά.			
γ. Να διαβάζω ένα κείμενο για να βρω την κεντρική ιδέα.			
δ. Να διαβάζω ένα κείμενο και να βρίσκω συγκεκριμένες πληροφορίες			
ε. Να ολοκληρώνω την ανάγνωση ενός κειμένου με ικανοποιητική ταχύτητα.			
στ. Να καταλαβαίνω κάποιες δύσκολες λέξεις του κειμένου.			
Γενικά στην ανάγνωση θα ήθελα να βελτιωθώ: 1..... 2.....			

ΣΕ ΠΟΙΟ ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΘΕΛΕΤΕ ΝΑ ΓΙΝΕΤΕ ΚΑΛΥΤΕΡΟΙ	ΠΟΛΥ	ΜΕΤΡΙΑ	ΛΙΓΟ/ ΚΑΘΟΛΟΥ
ΓΡΑΦΩ			
α. Να βρίσκω ιδέες.			
β. Να βάζω τις ιδέες σε μια σειρά.			
γ. Να γράφω ένα κείμενο			
δ. Να συνδέω σωστά τις προτάσεις και τις παραγράφους.			
ε. Να βρίσκω τις κατάλληλες λέξεις.			
στ. Να γράφω τις λέξεις με σωστή ορθογραφία			
ζ. Να γράφω τις λέξεις με τη σωστή σειρά			
η. Να γράφω σωστά (γραμματική)			
Γενικά στη γραπτή έκφραση θα ήθελα να βελτιωθώ στα παρακάτω: 1..... 2.....			

ΣΕ ΠΟΙΟ ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΘΕΛΕΤΕ ΝΑ ΓΙΝΕΤΕ ΚΑΛΥΤΕΡΟΙ	ΠΟΛΥ	ΜΕΤΡΙΑ	ΛΙΓΟ/ ΚΑΘΟΛΟΥ
ΑΚΟΥΩ ΚΑΙ ΚΑΤΑΝΟΩ			
α. Να ακούω και να καταλαβαίνω τα βασικά νοήματα.			
β. Να ακούω και να βρίσκω /εντοπίζω συγκεκριμένες πληροφορίες.			
γ. Να ακούω και να καταλαβαίνω ομιλητές που μιλάνε γρήγορα			
δ. Να ακούω και να καταλαβαίνω ομιλητές με διαφορετική προφορά.			
ε. Να ακούω και να καταλαβαίνω έντονη συζήτηση			
<p>Γενικά στην κατανόηση προφορικού λόγου θα ήθελα να βελτιωθώ στα παρακάτω:</p> <p>1.....</p> <p>2.....</p>			

ΣΕ ΠΟΙΟ ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΡΑΚΑΤΩ ΘΕΛΕΤΕ ΝΑ ΓΙΝΕΤΕ ΚΑΛΥΤΕΡΟΙ	ΠΟΛΥ	ΜΕΤΡΙΑ	ΛΙΓΟ/ ΚΑΘΟΛΟΥ
ΜΙΛΩ – ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΩ			
α. Να βρίσκω τις κατάλληλες λέξεις για αυτό που θέλω να πω.			
β. Να μιλάω στα ελληνικά με άνεση			
γ. Να μιλάω χωρίς να χρειάζεται να σκεφτώ πώς θα πω κάτι			
δ. Να μπορώ να συμμετέχω σε μια συζήτηση με δύσκολο θέμα			
ε. Να μιλάω στα ελληνικά γρήγορα.			
ζ. Να μιλάω σωστά ελληνικά (γραμματική και σύνταξη).			
<p>Γενικά στην ομιλία θα ήθελα να βελτιωθώ στα παρακάτω:</p> <p>1.....</p> <p>2.....</p>			

Γ. ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΑΚΗ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ 8^{ΟΥ} ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ (26/3/2014)

Α. ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ-ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

Μέσα: Χρησιμοποιήθηκε, όπως κάθε φορά, Η/Υ και προτζέκτορας για την προβολή της παρουσίασης power point και για το βίντεο. Δόθηκαν φωτοτυπίες με το κείμενο της ενότητας συνοδευόμενο από γλωσσάρι, χρονογραμμή, ερωτήσεις, ασκήσεις, δραστηριότητες και σκίτσο για την εργασία γραπτού λόγου. Επίσης, όπως κάθε φορά χρησιμοποιήθηκε ο πίνακας για την παρουσίαση των λέξεων, που δεν υπήρχαν στο γλωσσάρι.

Στόχοι: Οι διδακτικοί στόχοι, όπως σε κάθε ενότητα ήταν γνωστικοί, γλωσσικοί και κοινωνικοσυναισθηματικοί.

Τεχνικές-δραστηριότητες-πορεία διδασκαλίας: Αρχικά συζητήθηκε η εμπειρία της ξενάγησης. Αφού ενημερώθηκαν για το θέμα της διδακτικής ενότητας και προϋδεάστηκαν για το περιεχόμενό της, έγινε σύνδεση με τα προηγούμενα μαθήματα και ενεργοποίηση των γνώσεων που είχαν με τη βοήθεια της χρονογραμμής που υπήρχε στην πρώτη διαφάνεια του power point. Ακολούθησε η προβολή που περιλάμβανε 41 διαφάνειες και συνοδευόταν από αφήγηση της διδάσκουσας. Στη συνέχεια έγινε η ανάγνωση του κειμένου από την εκπαιδευτικό. Δόθηκε χρόνος για τη μελέτη του γλωσσάριου και δόθηκε ερμηνεία και άλλων άγνωστων λέξεων στον πίνακα. Ακολούθησε η άσκηση κατανόησης του κειμένου που είχε τη μορφή συμπλήρωσης κενών. Για την εμπέδωση του λεξιλογίου έγινε μια άσκηση με συμπλήρωση κενών και επιλογή της σωστής λέξης από τρεις. Υπήρξαν κάποια λάθη, αλλά πήγε καλά σε γενικές γραμμές. Στο μάθημα αυτό προβλέφθηκαν από μια άσκηση κατανόησης και μια λεξιλογίου, ώστε να υπάρχει επαρκής χρόνος για την πραγματοποίηση όλων των δραστηριοτήτων. Οδηγίες για την εκτέλεση των ασκήσεων δε χρειάστηκε να δοθούν γιατί ήταν ήδη γνωστός ο τύπος τους.

Στη συνέχεια δόθηκε χρόνος για την ανάγνωση των ερωτήσεων με τη μορφή σωστού-λάθους σχετικά με την κατανόηση του βίντεο που θα ακολουθούσε. Την άσκηση συνόδευε και κάποιο λεξιλόγιο. Αφού συζητήθηκαν ο άγνωστες λέξεις και δόθηκαν εξηγήσεις για τα σημεία που δεν είχαν γίνει κατανοητά, προβλήθηκε το βίντεο δυο φορές και συμπληρώθηκε η άσκηση. Η δραστηριότητα παραγωγής προφορικού λόγου είχε βιωματική μορφή, δηλαδή παιχνίδι ρόλων και αφορούσε την

επίλυση προβλήματος (problem solving activity), συγκεκριμένα τη στάση απέναντι στο πρόβλημα μαζικής προσέλευσης προσφύγων στη χώρα μας. Δεν υπήρξε ανταπόκριση στη δημιουργία ομάδων κι έτσι έγινε συζήτηση. Η εργασία γραπτού λόγου δόθηκε για το σπίτι, αφού σχολιάστηκε σύντομα το σκίτσο που τη συνοδεύει.

Στο τέλος υπήρξε ενημέρωση για τη δυνατότητα επίσκεψης στο Λευκό Πύργο και οι μαθητευόμενοι ανταποκρίθηκαν θετικά. Δόθηκαν κάποιες πληροφορίες για τον τρόπο που είναι οργανωμένο το μουσείο και προτάθηκε να διερευνηθεί η πολυπολιτισμικότητα μέσα από τα εκθέματα του μουσείου.

Στάση διδάσκουσας: Ο θετικός σχολιασμός και η επιβράβευση από τη διδάσκουσα για τα πολύ καλά αποτελέσματα της άσκησης κατανόησης του κειμένου και της διεκπεραίωσης της δραστηριότητας κατανόησης του βίντεο παρά τη δυσκολία του, είχε στόχο την ενθάρρυνση των μαθητευόμενων και φαίνεται να τους ικανοποίησε. Για άλλη μια φορά έγινε προτροπή σε φιλικό ύφος για την ενασχόληση με την εργασία γραπτού λόγου προβάλλοντας τα οφέλη για την εκμάθηση της γλώσσας.

Προβλήματα: Στα προβλήματα καταγράφονται η μη προσέλευση όλων των μαθητευόμενων του τμήματος (11 μαθητές με πιο συνεπή φοίτηση σε σύνολο εγγεγραμμένων 22), η ανεπάρκεια χρόνου, η μη ενασχόληση με την εργασία γραπτού λόγου και η απροθυμία συμμετοχής στο παιχνίδι ρόλων.

Προτάσεις για βελτίωση: Η αναζήτηση οπτικοακουστικού υλικού με λιγότερο απαιτητικό λόγο. Η διευκόλυνση των μαθητευόμενων όταν υπάρχει δυσκολία στην κατανόηση προφορικού λόγου με καλή προετοιμασία της δραστηριότητας από πριν.

B. ΜΑΘΗΤΕΣ

Στάση-συμμετοχή: Οι μαθητευόμενοι εξέφρασαν ικανοποίηση από την εμπειρία της ξενάγησης στα νεκροταφεία της Αγίας Παρασκευής, του Ζέιτενλικ, στο καθολικό νεκροταφείο και στη Μονή Λαζαριστών που είχε προηγηθεί. Έκαναν διαπιστώσεις σχετικά με τη χρήση της περιοχής ως νεκροταφείου, επειδή ήταν μακριά από την πόλη και αργότερα ως στρατοπέδου. Συζητήθηκε επίσης η παρουσία και ο ρόλος των Λαζαριστών. Παρακολούθησαν με ενδιαφέρον την προβολή του οπτικού υλικού. Υπήρξαν σχόλια, ερωτήσεις και έγινε συζήτηση και απ' ότι φάνηκε από τις εκδηλώσεις τους ενεργοποιήθηκε το συναίσθημα.

Παρατηρήθηκε όμως ότι προς το τέλος της προβολής του βίντεο κάποιοι παραιτήθηκαν από την προσπάθεια να συμπληρώνουν την άσκηση ταυτόχρονα με την

ακρόαση. Οι μαθητευόμενοι σχολίασαν ότι από ένα σημείο και μετά δεν μπόρεσαν να το παρακολουθήσουν, γιατί υπήρχε συνεχής ροή λόγου. Μάλιστα ένας ανέφερε ότι ήταν πιο δύσκολο «σε σχέση με άλλα». Η δεύτερη ακρόαση βοήθησε και τελικά η ομάδα συνολικά έδωσε σωστά όλες τις απαντήσεις. Μάλιστα ένας μαθητής είχε μόνο ένα λάθος.

Κατά τη δραστηριότητα παραγωγής προφορικού λόγου δεν υπήρξε προθυμία να σχηματίσουν ομάδες, για να υποδυθούν τις δυο αντίπαλες παρατάξεις του κοινοβουλίου. Εικάζεται ότι αυτή η αμηχανία για ομαδική εργασία οφείλεται πιθανόν στο ότι εκλάμβαναν τη δραστηριότητα ως παιγνιώδη και όχι κατάλληλη για ενήλικες και πιθανόν λόγω του δασκαλοκεντρικού μοντέλου με το οποίο έχουν γαλουχηθεί στα σχολικά χρόνια. Γι' αυτό το λόγο η δραστηριότητα πήρε τελικά τη μορφή της συζήτησης με το συντονισμό της διδάσκουσας. Μίλησαν όλοι οι καταθέτοντας τις απόψεις τους ακόμη και μια μαθητευόμενη που απέφευγε να μιλάει, επειδή δεν είχε ευχέρεια στον προφορικό λόγο. Η συζήτηση ήταν ζωνρή και ενδιαφέρουσα, αλλά είχε περάσει η ώρα και έπρεπε να εκκενώσουμε την αίθουσα για το επόμενο μάθημα

Μαθησιακά αποτελέσματα: Οι ασκήσεις για την κατανόηση του κειμένου πήγαν πολύ καλά. Υπήρξε εκμάθηση καινούριου λεξιλογίου και εμπέδωσή του με τις ασκήσεις. Απέκτησαν γνώσεις σχετικά με τη θεματική ενότητα και αντίληψη της χρονικής τοποθέτησης της ιστορικής περιόδου που εξετάστηκε. Με την προβολή του φαινομένου της προσφυγιάς στο σήμερα αντιλήφθηκαν την ιστορικότητά του καλλιεργώντας έτσι την ιστορική σκέψη και συνείδηση. Η άσκηση κατανόησης του κειμένου που ήταν κλειστού τύπου έδωσε την ευκαιρία ανάπτυξης της στρατηγικής εντοπισμού πληροφοριών και ενίσχυσης της δεξιότητας κατανόησης γραπτού λόγου. Με την ακρόαση-θέαση του βίντεο και τη σχετική δραστηριότητα ασκήθηκαν στη δεξιότητα κατανόησης προφορικού λόγου, ενώ με τη συζήτηση που ακολούθησε ασκήθηκαν στην παραγωγή προφορικού λόγου σε ζήτημα που απαιτούσε ένα επίπεδο λόγου πιο σύνθετο από αυτό της καθημερινής επικοινωνίας.

Αναφορικά με τους κοινωνικο-συναισθηματικούς στόχους και την καλλιέργεια αξιών και στάσεων καταγράφηκε η άσκηση στις αρχές του διαλόγου, όχι όμως η καλλιέργεια συνεργασίας. Αναπτύχθηκε στους μαθητευόμενους η ενσυναίσθηση με την οπτικοποίηση του ιστορικού υλικού. Ευαισθητοποιήθηκαν σχετικά με το προσφυγικό πρόβλημα στη διαχρονική του παρουσία και καλλιεργήσαν κριτική στάση απέναντι στο πρόβλημα, κυρίως με τη δραστηριότητα παραγωγής προφορικού

λόγου. Συνέπεια των παραπάνω είναι η καλλιέργεια ανεκτικότητας απέναντι στους συνανθρώπους μας και του σεβασμού απ' όπου κι αν προέρχονται.

Δυσκολίες: Υπήρξε δυσκολία στην κατανόηση του οπτικοακουστικού υλικού, αν και τελικά είναι διαχειρίσιμο από τους μαθητευόμενους. Επιπλέον, υπάρχει και η δυνατότητα να διευκολυνθεί η ακρόαση με παύσεις στην προβολή του βίντεο και επίσης να τους παρέχεται κάθε δυνατή βοήθεια πριν την ακρόαση, όπως προϊδεασμός για το θέμα και κατανόηση των ερωτήσεων που πρέπει να απαντηθούν.

Δ. ΤΕΣΤ ΠΡΟΕΛΕΓΧΟΥ ΚΑΙ ΜΕΤΕΛΕΓΧΟΥ

ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΤΕΣΤ

1. Γνωρίζετε κάποιους λαούς που έζησαν στην πόλη κατά τη διάρκεια της ιστορίας της;
2. Από πού πήρε το όνομά της η περιοχή Τούμπα της Θεσ/νίκης;
α) από το γήπεδο του ΠΑΟΚ, β) από έναν λόφο με προϊστορικό οικισμό που βρέθηκε εκεί, γ) γιατί βρέθηκαν αρχαίοι τάφοι (τύμβοι)
3. Ξέρετε πώς πήρε η πόλη το όνομά της;
4. Γνωρίζετε κάποια από τα ρωμαϊκά μνημεία της πόλης;
5. Τι είναι η «ακρόπολη»;
α) η άκρη της πόλης, β) το πιο ψηλό σημείο της πόλης όπου βρίσκονταν τα δημόσια κτήρια στην αρχαιότητα, γ) η Ακρόπολη της Αθήνας.
6. Γιατί ο Άγιος Δημήτριος θεωρείται προστάτης της πόλης;
α) Πολέμησε εναντίον των Ρωμαίων, β) θυσιάστηκε για τη χριστιανική θρησκεία και οι Θεσσαλονικείς τον λάτρεψαν, γ) ήταν σπουδαίος βασιλιάς και έχτισε την εκκλησία που της έδωσε το όνομά του.
7. Γιατί ο Λευκός Πύργος ονομάζεται έτσι;
α) Γιατί από τη θάλασσα φαίνεται άσπρος, β) Γιατί κάποιος φυλακισμένος τον έβαψε άσπρο, γ) Γιατί παλιά είχε πολλές λεύκες (δέντρα)
8. Ποιο είναι το Μπεζεστένι;
α) το τζαμί στην οδό Κασσάνδρου, β) η σκεπαστή αγορά στην οδό Βενιζέλου, γ) το χαμάμ στα «Λουλουδάδικα»
9. Γνωρίζετε κάτι για την παρουσία των Εβραίων στην πόλη;
10. Γνωρίζετε τι είναι οι Πόντιοι και από πού κατάγονται;

- α) Τούρκοι που μιλούσαν ελληνικά και κατάγονται από τη Μικρά Ασία, β)
- Έλληνες κατάγονται από την περιοχή του Εύξεινου Πόντου της Τουρκίας,
- γ) Έλληνες που κατάγονται από τη Ρωσία.

ΓΛΩΣΣΙΚΟ ΤΕΣΤ

Η περιοχή της Θεσσαλονίκης κατοικείται από τα προϊστορικά χρόνια. Για τη δημιουργία της πόλης ο βασιλιάς Κάσσανδρος ένωσε πολλούς οικισμούς. Μετά τους Μακεδόνες η πόλη υπήρξε πολύ σπουδαίο εμπορικό κέντρο όλων των αυτοκρατοριών που δημιουργήθηκαν στην περιοχή. Πολιορκήθηκε και κατακτήθηκε από εχθρούς, πειρατές, Σταυροφόρους. Ο πληθυσμός της ανανεώθηκε πολλές φορές με τις σφαγές, την εγκατάλειψη ή την άφιξη νέων πληθυσμών, αποίκων, εποίκων, μεταναστών. Η καλλιτεχνική δημιουργία άφησε ίχνη που διασώθηκαν από τις λεηλασίες και τις πυρκαγιές. Κάποια μπορεί εύκολα να τα εντοπίσει ο επισκέπτης περπατώντας στην πόλη(ρωμαϊκά, βυζαντινά, οθωμανικά μνημεία), κάποια άλλα, όπως τις αγιογραφίες, πρέπει να τα αναζητήσει. Ο εικοστός αιώνας έφερε μεγάλες ανακατατάξεις. Μετά την τελευταία κατοχή έπαψε να υπάρχει ο πολυφυλετικός της χαρακτήρας, άλλαξε ριζικά και η όψη της πόλης.

Γνωρίζετε τι σημαίνουν οι παρακάτω λέξεις-φράσεις;

1. Προϊστορία
2. Οικισμός
3. Μνημεία
4. Πολιορκία
5. Αυτοκρατορία
6. Σταυροφόροι
7. Αγιογραφία
8. Έποικοι
9. Πυρκαγιά
10. Κατοχή

Ε. ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΕΣ ΑΤΟΜΙΚΕΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ

ΜΑΘΗΤΕΥΟΜΕΝΟΣ 1

ΠΡΩΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ

Κατηγορίες	Κωδικοί
1. Χρήση της γλώσσας	ΕΞΟΙΚΙΣΤΛΕΞ= Εξοικείωση με ιστορικό λεξιλόγιο ΕΚΛΕΠΡΟΧ= Εκμάθηση λέξεων προχωρημένου επιπέδου
2. Επικοινωνιακή ικανότητα	ΒΕΛΤΑΚΡΟΑΣ= βελτίωση δεξιότητας ακρόασης

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

3. Απόκτηση γνώσεων	ΚΑΤΓΝΩΣ= Κατάκτηση καινούριων πληροφοριών και γνώσεων
4. Γνωριμία με ελληνικό πολιτισμό	ΠΟΛΠΛΧΑΡΚΤ= Πολυπολιτισμικός χαρακτήρας Θεσ/νίκης
5. Κατανόηση ιστορικού παρόντος	ΔΙΑΣΤΠΑΡΛΘΠΑΡ= Διάσταση πολυπολιτισμικού παρελθόντος- παρόντος ΕΠΙΒΜΝΗΜ= Επιβίωση παρελθόντος στα μνημεία
6. Αναγνώριση κοινών στοιχείων με τη δική τους ιστορία	ΠΕΡΔΤΟΥΡΚΡ= η περίοδος της Τουρκοκρατίας ΠΕΡΔΑΡΧΑΙΟΤ= η περίοδος της αρχαιότητας ΚΝΠΟΛΙΣΜ= Κοινά πολιτισμικά στοιχεία ΚΝΑΡΧΤΚΤ= Κοινή αρχιτεκτονική
7. Γνωριμία με την πόλη	ΓΝΩΡΜΤΟΠ= γνωριμία με τόπους μέσα στην πόλη ΓΝΩΡΜΝΗΜ= Γνωριμία με τα μνημεία ΞΕΝΑΓ= Ξεναγήσεις ΟΠΤΚΥΛΙΚ= Οπτικοακουστικό υλικό

ΤΡΙΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΞΙΩΝ-ΣΤΑΣΕΩΝ

8. Μείωση της αίσθησης του ξένου	ΟΧΙΔΕΣΜ= Όχι αίσθηση δεσμού με την πόλη ΟΙΚΕΙΟΒΙΩΜΑΤ= η οικειότητα είναι θέμα βιώματος ΓΝΩΣΕΝΣΜΤ= οι γνώσεις βοηθούν στην ενσωμάτωση στην ελληνική κοινωνία
9. Στάσεις απέναντι στον διαφορετικό	ΑΠΟΔΜΣΤΕΡΤΠ= Αποδόμηση στερεοτύπων για άλλους λαούς

ΤΕΤΑΡΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΞΕΝΑΓΗΣΕΙΣ

10. Συμμετοχή-κίνητρο	ΤΡΕΙΣΦΡ= τρεις φορές ΕΠΙΘΓΝΣ= Επιθυμία απόκτησης γνώσεων ΒΙΩΜΑΤΜΑΘΣ= βιωματική μάθηση ΓΝΩΡΜΝΗΜ= Γνωριμία με τα μνημεία
11. Αξία ξεναγήσεων	ΑΠΟΚΓΝΣ= Απόκτηση γνώσεων ΓΝΩΡΜΤΟΠ= γνωριμία με τόπους μέσα στην πόλη ΓΝΩΡΜΝΗΜ= Γνωριμία με τα μνημεία

ΠΕΜΠΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

12. Διδασκαλία	ΒΟΗΘΑΣΚΤΝΠΡΦ= βοηθητικές οι ασκήσεις κατανόησης προφορικού λόγου ΕΝΔΦΡΡΒΙΝΤ= ενδιαφέροντα βίντεο ΕΠΙΤΧΣΥΝΔ= Επιτυχημένος συνδυασμός ιστορίας-γλώσσας ΒΟΗΘΟΠΤΙΚΥΛΙΚ= Βοηθητικό το οπτικοακουστικό υλικό ΚΑΤΝΑΦΗΓ= κατανοητή αφήγηση ΓΡΗΓΟΡΛΟΓΒΙΝΤ= γρήγορη ροή του λόγου στα βίντεο ΒΟΗΘΔΙΔΑΣΚΣ= βοήθεια από τη διδάσκουσα
13. Δυσκολίες	ΓΡΑΠΤΛΟΓ= οι εργασίες παραγωγής γραπτού λόγου

ΕΚΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ

14. Ικανοποίηση και προτιμήσεις από το πρόγραμμα	ΣΥΝΛΠΡΟΓΡΜ= Το συνολικό πρόγραμμα
15. Γενική εντύπωση	ΘΕΤΚΕΝΤ= Θετική εντύπωση
16. Επιθυμία συμμετοχής σε παρόμοιο πρόγραμμα	ΕΛΛΗΝΙΣΤΟΡ= ελληνική ιστορία

ΜΑΘΗΤΕΥΟΜΕΝΗ 2

ΠΡΩΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ

Κατηγορίες	Κωδικοί
1. Χρήση της γλώσσας	ΕΞΟΙΚΙΣΤΛΕΞ= Εξοικείωση με ιστορικό λεξιλόγιο ΕΚΚΑΙΛΕ= Εκμάθηση καινούριων λέξεων
2. Έκφραση-κατανόηση λόγου	ΔΥΝΔΙΑΔ= Δυναμική διαδικασία
3. Χρήση στρατηγικών για εκμάθηση λεξιλογίου	ΜΕΤΦΜΗΤΡ= Μεταφορά λέξεων στη μητρική γλώσσα

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

4. Απόκτηση γνώσεων
ΚΑΤΓΝΩΣ= Κατάκτηση καινούριων πληροφοριών και γνώσεων
ΟΡΓΑΝΓΝΩΣ= Οργάνωση προϋπάρχουσας γνώσης
5. Γνωριμία με ελληνικό πολιτισμό
ΒΥΖΠΑΡΔ= Βυζαντινή παράδοση
ΠΟΛΠΛΧΑΡΚΤ= Πολυπολιτισμικός χαρακτήρας Θεσ/νίκης
6. Κατανόηση ιστορικού παρόντος
ΔΙΑΣΤΠΑΡΛΘΠΑΡ= Διάσταση πολυπολιτισμικού παρελθόντος-εθνοκεντρικού παρόντος
ΕΠΙΒΜΝΗΜ= Επιβίωση παρελθόντος μόνο στα μνημεία
ΚΑΤΝΑΝΤΙΑ= Κατανόηση αντιλήψεων
7. Αναγνώριση κοινών στοιχείων με τη δική τους ιστορία
ΕΜΠΡΕΠΑΦ= Εμπορικές επαφές
ΑΜΟΙΒΜΕΤΑΚΝ= Αμοιβαίες μετακινήσεις
ΚΝΠΟΛΙΣΜ= Κοινά πολιτισμικά στοιχεία
8. Γνωριμία με την πόλη
ΕΞΟΙΚΜΝΗΜ= Εξοικείωση με τα μνημεία
ΑΝΑΓΝΜΝΗΜ= Ταύτιση-αναγνώριση κτιρίων-μνημείων
ΞΕΝΑΓ= Ξεναγήσεις
ΟΠΤΚΥΛΙΚ= Οπτικοακουστικό υλικό

ΤΡΙΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΞΙΩΝ-ΣΤΑΣΕΩΝ

9. Μείωση της αίσθησης του ξένου
ΑΙΣΘΔΕΣΜ= Ανάπτυξη αίσθησης δεσμού με την πόλη
ΔΥΝΤΠΟΛΥΠ= Δυνατότητα πολυπολιτισμικότητας
10. Στάσεις απέναντι στην πολιτιστική κληρονομιά
ΣΕΒΣΜΝΗΜ= Καλλιέργεια αισθήματος σεβασμού για τα μνημεία
11. Στάσεις απέναντι στον διαφορετικό
ΕΝΣΥΝΣΘ= Ανάπτυξη ενσυναίσθησης, συμπάθειας για άλλους λαούς
12. Ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων
ΕΝΤΞΕΛΚΟΙΝ= Ευκολότερη ένταξη στην ελληνική κοινωνία
ΚΝΚΠ= Κοινωνικοποίηση

ΤΕΤΑΡΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΞΕΝΑΓΗΣΕΙΣ

13. Συμμετοχή-κίνητρο
ΑΝΛΠΣΥΜ= Ανελλιπής συμμετοχή
ΕΠΙΘΓΝΣ= Επιθυμία απόκτησης γνώσεων
14. Αξία ξεναγήσεων
ΑΠΟΚΓΝΣ = Απόκτηση γνώσεων
ΑΝΑΓΝΜΝΗΜ= Αναγνώριση μνημείων
15. Αποτίμηση ξεναγήσεων
ΘΕΛΔΑΣΚΛ= Καλή θέληση δασκάλας
ΜΟΙΡΟΜΑΔ= Μοίρασμα της εμπειρίας με την ομάδα
ΑΝΔΙΑΠΡΟΣΧ= Ανάπτυξη διαπροσωπικών σχέσεων
ΔΩΡΕΑΝ= Δωρεάν συμμετοχή

ΠΕΜΠΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

16. Διδασκαλία
ΔΥΚΛΟΡΟΛ= Δύσκολο λεξιλόγιο-ορολογία
ΠΟΛΙΣΤΡ= Πολύ ιστορικό υλικό
ΒΟΗΘΦΩΤΟ= Βοηθητικό το φωτογραφικό υλικό
ΒΟΗΘΧΡΟΝΓΡ= Βοηθητική η χρονογραμμή
ΕΠΙΚΡΒΙΝΤ= Επίκαιρα βίντεο
ΠΟΙΚΛΑΣΚ= ποικιλία ασκήσεων
ΕΠΙΤΧΣΥΝΔ= Επιτυχημένος συνδυασμός ιστορίας-γλώσσας
17. Παρουσίαση ιστορικού υλικού
ΑΝΤΙΚΜΝΣΕΒ= Αντικειμενική παρουσίαση-σεβασμός του άλλου
ΕΓΚΥΡΠΛ= Έγκυρες πληροφορίες
ΜΓΛΙΣΤΠΡΔ= Μεγάλη ιστορική περίοδος
18. Παιδαγωγικό κλίμα
ΕΥΧΚΛΜ= Ευχάριστο κλίμα
ΑΝΤΜΑΘΣΕΒ= Αντιμετώπιση μαθητευομένων με σεβασμό
ΔΙΕΥΚΜΑΘ= Διευκόλυνση μαθητών
ΜΕΤΔΤΔΙΔΣΚ= Μεταδοτικότητα διδάσκουσας
19. Δυσκολίες
ΑΣΤΘΠΡΟΓΡ= Ασταθές πρόγραμμα μαθημάτων
ΧΡΟΝΑΠΟΣΤ= Μεγάλη χρονική απόσταση μεταξύ μαθημάτων
ΑΝΑΓΚΕΡΓΣΠΤ= Αναγκαιότητα ατομικής εργασίας στο σπίτι
ΠΡΟΣΥΠΙΟΧΡ= Προσωπικές υποχρεώσεις
20. Προτάσεις
ΕΛΕΓΧ= Περιοδικός έλεγχος με τεστ
ΠΡΒΛΤΝ= Προβολή ταινιών
ΛΙΓΥΛΙΚ= Λιγότερο υλικό

ΕΚΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ

21. Ικανοποίηση και προτιμήσεις από το πρόγραμμα
ΔΑΣΚΛ= Η δασκάλα
ΞΕΝΑΓ= Οι ξεναγήσεις
ΣΤΧΔΙΔΣΚΛ= Η στοχευμένη διδασκαλία
ΖΗΤΜΠΟΛΥΠΛ= Η ανάδειξη ζητημάτων πολυπολιτισμικότητας
22. Δυσaréσκεια-μη προτίμηση
ΡΤΣΤ= Το pre και post test
23. Γενική εντύπωση
ΠΡΠΛΚΑΛ= Πάρα πολύ καλή
24. Επιθυμία συμμετοχής σε παρόμοιο πρόγραμμα
ΔΑΣΚΛ= Με τη ίδια δασκάλα

ΜΑΘΗΤΕΥΟΜΕΝΗ 3

ΠΡΩΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ

Κατηγορίες

Κωδικοί

1. Χρήση της γλώσσας
ΕΚΚΑΙΛΕ= Εκμάθηση καινούριων λέξεων

ΕΚΛΕΠΡΟΧ= Εκμάθηση λέξεων προχωρημένου επιπέδου
ΚΑΤΝΡΗΜΑΤ= κατανόηση ρημάτων

2. Επικοινωνιακή ικανότητα

ΒΕΛΤΑΚΡΟΑΣ= βελτίωση δεξιότητας ακρόασης
ΑΚΡΟΜΙΛ= εξάσκηση στην ομιλία και ακρόαση
ΚΤΝΔΗΜΣΓΡΦΛΟΓ= κατανόηση δημοσιογραφικού λόγου

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

3. Απόκτηση γνώσεων

ΚΑΤΓΝΩΣ= Κατάκτηση καινούριων πληροφοριών και γνώσεων

4. Γνωριμία με ελληνικό πολιτισμό

ΠΟΛΠΛΧΑΡΚΤ= Πολυπολιτισμικός χαρακτήρας Θεσ/νίκης

5. Κατανόηση ιστορικού παρόντος

ΔΙΑΣΤΠΑΡΛΘΠΑΡ= Διάσταση πολυπολιτισμικού παρελθόντος-εθνοκεντρικού παρόντος

6. Αναγνώριση κοινών στοιχείων με τη δική τους ιστορία

ΕΛΛΗΝΚΑΤΓ= Ελληνική καταγωγή

7. Γνωριμία με την πόλη

ΓΝΩΡΜΝΗΜ= Γνωριμία με τα μνημεία
ΞΕΝΑΓ= Ξεναγήσεις
ΟΠΤΚΥΛΙΚ= Οπτικοακουστικό υλικό
ΓΝΩΡΜΤΟΠ= γνωριμία με τόπους μέσα στην πόλη

ΤΡΙΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΞΙΩΝ-ΣΤΑΣΕΩΝ

8. Μείωση της αίσθησης του ξένου

ΑΙΣΘΔΕΣΜ= Ανάπτυξη αίσθησης δεσμού με την πόλη
ΓΝΩΣΕΝΣΜΤ= οι γνώσεις βοηθούν στην ενσωμάτωση στην ελληνική κοινωνία

9. Στάσεις απέναντι στην πολιτιστική κληρονομιά

ΣΕΒΣΜΝΗΜ= Καλλιέργεια αισθήματος σεβασμού για τα μνημεία

10. Στάσεις απέναντι στον διαφορετικό

ΕΛΨΣΤΕΡΕΟΤΠ= έλλειψη στερεοτύπων

ΤΕΤΑΡΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΞΕΝΑΓΗΣΕΙΣ

11. Συμμετοχή-κίνητρο

ΑΝΛΠΣΥΜ= Ανελλιπής συμμετοχή
ΕΠΙΘΓΝΣ= Επιθυμία απόκτησης γνώσεων
ΓΝΩΡΜΝΗΜ= Γνωριμία με τα μνημεία

12. Αξία ξεναγήσεων

ΑΠΟΚΓΝΣ= Απόκτηση γνώσεων
ΓΝΩΡΜΝΗΜ= Γνωριμία με τα μνημεία
ΓΝΩΡΜΤΟΠ= γνωριμία με τόπους μέσα στην πόλη
ΒΙΩΜΑΤΜΑΘΣ= βιωματική μάθηση

ΠΕΜΠΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

13. Διδασκαλία

ΕΝΔΦΡΡΒΙΝΤ= ενδιαφέροντα βίντεο
ΚΑΤΝΡΗΜΑΤ= κατανόηση ρημάτων
ΕΠΙΤΧΣΥΝΔ= Επιτυχημένος συνδυασμός ιστορίας-γλώσσας

ΒΟΗΘΟΠΤΙΚΥΛΙΚ= Βοηθητικό το οπτικοακουστικό υλικό
ΚΑΤΝΑΦΗΓ= κατανοητή αφήγηση
ΓΡΗΓΟΡΛΟΓΒΙΝΤ= γρήγορη ροή του λόγου στα βίντεο

14. Δυσκολίες

ΓΡΗΓΟΡΛΟΓΒΙΝΤ= γρήγορη ροή του λόγου στα βίντεο
ΓΡΑΠΤΛΟΓ= οι εργασίες παραγωγής γραπτού λόγου

ΕΚΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ

15. Ικανοποίηση και προτιμήσεις από το πρόγραμμα

ΞΕΝΑΓ= Οι ξεναγήσεις

16. Γενική εντύπωση

ΘΕΤΚΕΝΤ= Θετική εντύπωση

17. Επιθυμία συμμετοχής σε παρόμοιο πρόγραμμα

ΕΛΛΗΝΠΟΛΙΤΣ= ελληνικός πολιτισμός

ΜΑΘΗΤΕΥΟΜΕΝΟΣ 4

ΠΡΩΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ

Κατηγορίες

Κωδικοί

1. Χρήση της γλώσσας

ΕΞΟΙΚΙΣΤΛΕΞ= Εξοικείωση με ιστορικό λεξιλόγιο
ΕΚΚΑΙΛΕ= Εκμάθηση καινούριων λέξεων

2. Επικοινωνιακή ικανότητα

ΑΚΡΟΜΙΑ= εξάσκηση στην ομιλία και ακρόαση

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

3. Απόκτηση γνώσεων

ΚΑΤΓΝΩΣ= Κατάκτηση καινούριων πληροφοριών και γνώσεων

4. Γνωριμία με ελληνικό πολιτισμό

ΒΥΖΠΑΡΔ= Βυζαντινή παράδοση
ΠΟΛΠΑΧΑΡΚΤ= Πολυπολιτισμικός χαρακτήρας Θεσ/νίκης

5. Κατανόηση ιστορικού παρόντος

ΔΙΑΣΤΠΑΡΛΘΠΑΡ= Διάσταση με πολυπολιτισμικό παρελθόν

6. Αναγνώριση κοινών στοιχείων με τη δική τους ιστορία

ΑΡΜΝΚΟΙΝ= Αρμένικη κοινότητα και εκκλησία

7. Γνωριμία με την πόλη

ΣΥΝΔΤΟΠΙΣΤ= Σύνδεση τόπων με ιστορικά γεγονότα

ΤΡΙΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΞΙΩΝ-ΣΤΑΣΕΩΝ

8. Μείωση της αίσθησης του ξένου

ΔΥΝΤΠΟΛΥΠ= δυνατότητα πολυπολιτισμικότητας

Δυνατότητα

9. Στάσεις απέναντι στην πολιτιστική κληρονομιά ΣΕΒΣΜΝΗΜ= Καλλιέργεια αισθήματος σεβασμού για τα μνημεία
10. Στάσεις απέναντι στον διαφορετικό ΑΠΟΔΧΔΙΑΠΡΟΣ= Η αποδοχή καλλιεργείται με τις διαπροσωπικές σχέσεις
- ΑΠΟΔΜΕΘΝΙΚ= Αποδόμηση εθνικισμού-φυλετικής καθαρότητας
ΑΠΟΔΜΣΤΕΡΤΠ= Αποδόμηση στερεοτύπων για άλλους λαούς

ΤΕΤΑΡΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΞΕΝΑΓΗΣΕΙΣ

11. Συμμετοχή-κίνητρο ΜΙΑΦ= Μια φορά
ΕΠΙΘΓΝΣ= Επιθυμία απόκτησης γνώσεων
12. Αξία-αποτίμηση ξεναγήσεων ΑΠΟΚΓΝΣ= Απόκτηση γνώσεων
ΣΥΝΔΤΟΠΙΣΤ= σύνδεση τόπου με ιστορικά γεγονότα
ΑΝΑΛΑΝΘΡ= Συνειδητοποίηση αναλλοίωτης ανθρώπινης φύσης

ΠΕΜΠΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

13. Διδασκαλία ΔΥΚΛΟΡΟΛ= Δύσκολο λεξιλόγιο-ορολογία
ΒΟΗΘΟΠΤΙΚΥΛΙΚ= Βοηθητικό το οπτικοακουστικό υλικό
ΔΥΣΚΛΙΣΤΑΝΤΙΚ= Δύσκολο το ιστορικό αντικείμενο
ΔΦΝΑΨΒΙΝΤ= Διαφωνία με τις απόψεις που ακούγονταν στα βίντεο
ΕΝΔΦΙΣΤΑΝΤΙΚ= Ενδιαφέρον το ιστορικό αντικείμενο
ΕΠΙΤΧΣΥΝΔ= Επιτυχημένος συνδυασμός ιστορίας-γλώσσας
14. Δυσκολίες ΔΥΣΚΛΟΡΟΛ= δύσκολο λεξιλόγιο-ορολογία
15. Προτάσεις ΔΙΔΣΚΓΡΑΜ= Διδασκαλία γραμματικής παράλληλα με ιστορικό αντικείμενο

ΕΚΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ

16. Ικανοποίηση και προτιμήσεις από το πρόγραμμα ΕΥΧΑΡΓΝΩΣΤΑΝΤΙΚ= ευχαρίστηση για την απόκτηση ιστορικών γνώσεων
17. Γενική εντύπωση ΘΕΤΚΕΝΤ= θετική εντύπωση
18. Επιθυμία συμμετοχής σε παρόμοιο πρόγραμμα ΕΛΛΗΝΙΣΤΟΡ= ελληνική ιστορία

ΜΑΘΗΤΕΥΟΜΕΝΗ 5

ΠΡΩΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ

Κατηγορίες

Κωδικοί

1. Χρήση της γλώσσας	ΕΚΚΑΙΛΕ= Εκμάθηση καινούριων λέξεων
2. Επικοινωνιακή ικανότητα	ΒΕΛΤΑΚΡΟΑΣ= βελτίωση δεξιοτήτας ακρόασης
ΑΚΡΟΜΙΛ= εξάσκηση στην ομιλία και ακρόαση
ΚΤΝΔΗΜΣΓΡΦΛΟΓ= κατανόηση δημογραφικού λόγου

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

3. Απόκτηση γνώσεων	ΚΑΤΓΝΩΣ= Κατάκτηση καινούριων πληροφοριών και γνώσεων
4. Γνωριμία με ελληνικό πολιτισμό	ΟΡΘΟΔΟΞΠΑΡΔ= ορθόδοξη παράδοση
ΓΝΩΡΜΚΟΥΛΤ= γνωριμία με την κουλτούρα
5. Αναγνώριση κοινών στοιχείων με τη δική τους ιστορία	ΑΡΜΝΚΟΙΝ= Αρμένικη κοινότητα και εκκλησία
6. Γνωριμία με την πόλη	ΓΝΩΡΜΝΗΜ= Γνωριμία με τα μνημεία
ΟΠΤΚΥΛΙΚ= Οπτικοακουστικό υλικό

ΤΡΙΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΞΙΩΝ-ΣΤΑΣΕΩΝ

7. Μείωση της αίσθησης του ξένου	ΟΙΚΕΙΟΒΙΩΜΑΤ= η οικειότητα είναι θέμα βιώματος
8. Στάσεις απέναντι στην πολιτιστική κληρονομιά	ΣΕΒΣΜΝΗΜ= Καλλιέργεια αισθήματος σεβασμού για τα μνημεία
9. Στάσεις απέναντι στον διαφορετικό	ΕΛΨΣΤΕΡΕΟΤΠ= έλλειψη στερεοτύπων

ΤΕΤΑΡΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΞΕΝΑΓΗΣΕΙΣ

10. Συμμετοχή-κίνητρο	ΜΗΣΥΜΤΧ= μη συμμετοχή
ΕΛΨΧΡΟΝ= έλλειψη χρόνου
11. Αξία ξεναγήσεων	ΑΠΟΚΓΝΣ= Απόκτηση γνώσεων

ΠΕΜΠΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

12. Διδασκαλία

ΒΟΗΘΧΡΟΝΓΡ= Βοηθητική η χρονογραμμή
 ΒΟΗΘΓΛΩΣΡ= Βοηθητικό το γλωσσάρι
 ΒΟΗΘΑΣΚ= βοηθητικές οι ασκήσεις
 ΕΝΔΦΙΣΤΑΝΤΙΚ= Ενδιαφέρον το ιστορικό αντικείμενο

ΕΠΙΤΧΣΥΝΔ= Επιτυχημένος συνδυασμός ιστορίας-γλώσσας
 ΒΟΗΘΟΠΤΙΚΥΛΙΚ= Βοηθητικό το οπτικοακουστικό υλικό

ΚΑΤΝΑΦΗΓ= κατανοητή αφήγηση
 ΒΟΗΘΑΣΚΤΝΠΡΦ= βοηθητικές οι ασκήσεις κατανόησης προφορικού λόγου

13. Δυσκολίες

ΜΝΗΜΧΡΟΝΟΛΓ= συγκράτηση στη μνήμη χρονολογιών

ΕΚΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ

14. Ικανοποίηση και προτιμήσεις από το πρόγραμμα

ΑΣΚΑΤΝΠΡΟΦ= ασκήσεις κατανόησης προφορικού λόγου
 ΕΥΧΑΡΓΝΩΣΤΑΝΤΙΚ= ευχαρίστηση για την απόκτηση ιστορικών γνώσεων
 ΣΥΝΛΠΡΟΓΡΜ= Το συνολικό πρόγραμμα

15. Γενική εντύπωση

ΘΕΤΚΕΝΤ= Θετική εντύπωση

16. Επιθυμία συμμετοχής σε παρόμοιο πρόγραμμα

ΕΛΛΗΝΙΣΤΟΡ= ελληνική ιστορία
 ΕΛΛΗΝΠΟΛΙΤΣ= ελληνικός πολιτισμός

ΜΑΘΗΤΕΥΟΜΕΝΗ 6

ΠΡΩΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ

Κατηγορίες Κωδικοί

1. Χρήση γλώσσας

ΕΞΟΙΚΙΣΤΛΕΞ= Εξοικείωση με ιστορικό λεξιλόγιο
 ΕΚΚΑΙΛΕ= Εκμάθηση καινούριων λέξεων

2. Επικοινωνιακή ικανότητα

ΒΕΛΤΑΚΡΟΑΣ= βελτίωση δεξιοτήτων ακρόασης
 ΒΕΛΤΕΚΦΡ= βελτίωση έκφρασης
 ΑΚΡΟΜΙΑ= εξάσκηση στην ομιλία και ακρόαση

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

3. Απόκτηση γνώσεων	ΚΑΤΓΝΩΣ= Κατάκτηση καινούριων πληροφοριών και γνώσεων
4. Γνωριμία με ελληνικό πολιτισμό	ΠΟΛΠΛΧΑΡΚΤ= Πολυπολιτισμικός χαρακτήρας Θεσ/νίκης
5. Κατανόηση ιστορικού παρόντος	ΔΙΑΣΤΠΑΡΛΘΠΑΡ= Διάσταση πολυπολιτισμικού παρελθόντος-εθνικιστικού παρόντος ΕΠΙΒΜΝΗΜ= Επιβίωση παρελθόντος μόνο στα μνημεία
6. Αναγνώριση κοινών στοιχείων με τη δική τους ιστορία	ΙΣΠΑΝΕΒΡΓΛ= ισπανοεβραϊκή γλώσσα ΡΩΜΕΠΟΧ= ρωμαϊκή εποχή
7. Γνωριμία με την πόλη	ΓΝΩΡΜΝΗΜ= Γνωριμία με τα μνημεία ΓΝΩΡΜΕΜΠΕΙΡ= γνωριμία με την πόλη εμπειρικά ΟΠΤΚΥΛΙΚ= Οπτικοακουστικό υλικό

ΤΡΙΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΞΙΩΝ-ΣΤΑΣΕΩΝ

8. Μείωση της αίσθησης του ξένου	ΟΧΙΔΕΣΜ= Όχι αίσθηση δεσμού με την πόλη
9. Στάσεις απέναντι στον διαφορετικό	ΕΠΦΜΑΘΗΤ= η επαφή με μαθητευόμενους από άλλες χώρες ΑΠΟΔΜΣΤΕΡΤΠ= Αποδόμηση στερεοτύπων για άλλους λαούς
10. Ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων	ΕΝΤΞΕΛΚΟΙΝ= Ευκολότερη ένταξη στην ελληνική κοινωνία ΚΝΚΠ= Κοινωνικοποίηση

ΤΕΤΑΡΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΞΕΝΑΓΗΣΕΙΣ

11. Συμμετοχή-κίνητρο	ΕΠΙΘΓΝΣ= Επιθυμία απόκτησης γνώσεων ΜΙΑΦ= Μια φορά ΕΛΨΧΡΟΝ= έλλειψη χρόνου ΓΝΩΡΜΝΗΜ= Γνωριμία με τα μνημεία
12. Αξία ξεναγήσεων	ΑΠΟΚΓΝΣ= Απόκτηση γνώσεων ΓΝΩΡΜΝΗΜ= Γνωριμία με τα μνημεία ΒΙΩΜΑΤΜΑΘΣ= βιωματική μάθηση

ΠΕΜΠΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

13. Διδασκαλία	ΔΥΚΛΟΡΟΛ= Δύσκολο λεξιλόγιο-ορολογία ΒΟΗΘΦΩΤΟ= Βοηθητικό το φωτογραφικό υλικό ΒΟΗΘΧΡΟΝΓΡ= Βοηθητική η χρονογραμμή ΒΟΗΘΓΛΩΣΡ= Βοηθητικό το γλωσσάρι ΒΟΗΘΑΣΚ= βοηθητικές οι ασκήσεις ΕΝΔΦΙΣΤΑΝΤΙΚ= Ενδιαφέρον το ιστορικό αντικείμενο ΕΝΔΦΡΡΒΙΝΤ= ενδιαφέροντα βίντεο ΕΠΙΤΧΣΥΝΔ= Επιτυχημένος συνδυασμός ιστορίας-γλώσσας
----------------	--

ΒΟΗΘΟΠΤΙΚΥΛΙΚ= Βοηθητικό το
οπτικοακουστικό υλικό
ΚΑΤΝΑΦΗΓ= κατανοητή αφήγηση
ΒΟΗΘΑΣΚΤΝΠΡΦ= βοηθητικές οι ασκήσεις
κατανόησης προφορικού λόγου

14. Δυσκολίες

ΔΥΚΛΟΡΟΛ= Δύσκολο λεξιλόγιο-ορολογία

ΕΚΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ

15. Ικανοποίηση και προτιμήσεις από το πρόγραμμα

ΕΥΧΑΡΙΓΝΩΣΤΑΝΤΙΚ= ευχαρίστηση για την
απόκτηση ιστορικών γνώσεων
ΔΙΔΣΚΓΛΙΣΤ= η διδασκαλία γλώσσας μέσα από
την ιστορία

16. Γενική εντύπωση

ΘΕΤΚΕΝΤ= Θετική εντύπωση

17. Επιθυμία συμμετοχής σε παρόμοιο πρόγραμμα

ΙΣΤΡΑΝΤΙΚΜ= ιστορικό αντικείμενο

ΜΑΘΗΤΕΥΟΜΕΝΗ 7

ΠΡΩΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ

Κατηγορίες

Κωδικοί

1. Χρήση της γλώσσας

ΕΞΟΙΚΙΣΤΛΕΞ= Εξοικείωση με ιστορικό
λεξιλόγιο
ΕΚΚΑΙΛΕ= Εκμάθηση καινούριων λέξεων

2. Επικοινωνιακή ικανότητα

ΒΕΛΤΑΚΡΟΑΣ= βελτίωση δεξιότητας ακρόασης
ΟΧΙΒΕΛΤΕΚΦΡ= όχι βελτίωση έκφρασης

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

3. Απόκτηση γνώσεων

ΕΜΠΛΓΝΩΣ= Εμπλουτισμός ιστορικών γνώσεων

4. Γνωριμία με ελληνικό πολιτισμό

ΠΟΛΠΛΧΑΡΚΤ= Πολυπολιτισμικός χαρακτήρας Θεσ/νίκης

5. Κατανόηση ιστορικού παρόντος

ΔΙΑΣΤΠΑΡΛΘΠΑΡ= Διάσταση πολυπολιτισμικού παρελθόντος-
εθνοκεντρικού παρόντος

6. Αναγνώριση κοινών στοιχείων με
τη δική τους ιστορία

ΕΠΠΓΑΜ= επιγαμίες

ΑΜΟΙΒΜΕΤΑΚΝ= Αμοιβαίες μετακινήσεις

ΚΝΠΟΛΙΣΜ= Κοινά πολιτισμικά στοιχεία

7. Γνωριμία με την πόλη

ΓΝΩΡΜΕΜΠΕΙΡ= γνωριμία με την πόλη εμπειρικά

ΤΡΙΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΞΙΩΝ-ΣΤΑΣΕΩΝ

8. Μείωση της αίσθησης του ξένου	ΟΙΚΕΙΟΒΙΩΜΑΤ= η οικειότητα είναι θέμα βιώματος
9. Στάσεις απέναντι στην πολιτιστική κληρονομιά	ΣΕΒΣΜΝΗΜ= Καλλιέργεια αισθήματος σεβασμού για τα μνημεία
10.Στάσεις απέναντι στον διαφορετικό	ΟΧΙΑΠΟΔΣΤΕΡΤΠ= Δε βοήθησε στην αποδόμηση στερεοτύπων
11. Ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων	ΚΝΚΠ= Κοινωνικοποίηση

ΤΕΤΑΡΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΞΕΝΑΓΗΣΕΙΣ

12. Συμμετοχή -Αιτία	ΜΗΣΥΜΤΧ= μη συμμετοχή ΕΛΨΕΝΔΦ= έλλειψη ενδιαφέροντος ΕΛΨΧΡΟΝ= έλλειψη χρόνου
----------------------	--

ΠΕΜΠΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

13. Διδασκαλία	ΕΛΛΨΕΓΧΡΔ= έλλειψη εγχειριδίου ΔΙΑΦΡΠΑΡΔΙΔΑΣΚ= διαφοροποίηση με παραδοσιακή διδασκαλία ΑΝΟΙΚΤΡΠΔΙΔΑΣΚΛ= ανοίκειος τρόπος διδασκαλίας ΒΟΗΘΟΠΤΙΚΥΛΙΚ= Βοηθητικό το οπτικοακουστικό υλικό ΒΟΗΘΓΛΩΣΡ= Βοηθητικό το γλωσσάρι ΕΠΙΤΧΣΥΝΔ= Επιτυχημένος συνδυασμός ιστορίας-γλώσσας ΚΑΤΝΑΦΗΓ= κατανοητή αφήγηση
14. Παρουσίαση ιστορικού υλικού	ΑΝΑΦΡΕΒΡΤΟΥΡΚ= εκτεταμένη αναφορά σε Εβραίους και Τούρκους
15. Παιδαγωγικό κλίμα	ΕΥΧΚΛΜ= Ευχάριστο κλίμα
16. Δυσκολίες	ΠΡΟΣΥΠΟΧΡ= Προσωπικές υποχρεώσεις

ΕΚΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ

17.Γενική εντύπωση	ΠΛΚΑΛ= πολύ καλή
18.Επιθυμία συμμετοχής σε παρόμοιο πρόγραμμα	ΙΣΤΡΜΑΚΕΔ= ιστορία Μακεδονίας

ΜΑΘΗΤΕΥΟΜΕΝΗ 8

ΠΡΩΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ

Κατηγορίες	Κωδικοί
------------	---------

1. Χρήση της γλώσσας	ΕΚΚΑΙΛΕ= Εκμάθηση καινούριων λέξεων
2. Επικοινωνιακή ικανότητα	ΒΕΛΤΑΚΡΟΑΣ= βελτίωση δεξιότητας ακρόασης
ΑΚΡΟΜΙΑ= εξάσκηση στην ομιλία και ακρόαση

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

3. Απόκτηση γνώσεων	ΚΑΤΓΝΩΣ= Κατάκτηση καινούριων πληροφοριών και γνώσεων
4. Γνωριμία με ελληνικό πολιτισμό	ΠΟΛΠΛΧΑΡΚΤ= Πολυπολιτισμικός χαρακτήρας Θεσ/νίκης
ΚΑΤΝΠΑΡΛΘ= Κατανόηση ιστορικού παρελθόντος
5. Κατανόηση ιστορικού παρόντος	ΔΙΑΣΤΠΑΡΛΘΠΑΡ= Διάσταση πολυπολιτισμικού παρελθόντος-εθνοκεντρικού παρόντος
6. Γνωριμία με την πόλη	ΓΝΩΡΜΝΗΜ= Γνωριμία με τα μνημεία
ΟΠΤΚΥΛΙΚ= Οπτικοακουστικό υλικό
ΓΝΩΡΜΤΟΠ= γνωριμία με τόπους μέσα στην πόλη

ΤΡΙΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΞΙΩΝ-ΣΤΑΣΕΩΝ

7. Μείωση της αίσθησης του ξένου	ΟΧΙΔΕΣΜ= Όχι αίσθηση δεσμού με την πόλη
ΟΙΚΕΙΟΒΙΩΜΑΤ= η οικειότητα είναι θέμα βιώματος
8. Στάσεις απέναντι στην πολιτιστική κληρονομιά	ΣΕΒΣΜΝΗΜ= Καλλιέργεια αισθήματος σεβασμού για τα μνημεία
9. Στάσεις απέναντι στον διαφορετικό	ΕΛΨΣΤΕΡΕΟΤΠ= έλλειψη στερεοτύπων
10. Ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων	ΕΝΤΞΕΛΚΟΙΝ= Ευκολότερη ένταξη στην ελληνική κοινωνία
ΚΝΚΠ= Κοινωνικοποίηση

ΤΕΤΑΡΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΞΕΝΑΓΗΣΕΙΣ

11. Συμμετοχή-κίνητρο	ΜΗΣΥΜΤΧ= μη συμμετοχή
ΕΛΨΧΡΟΝ= έλλειψη χρόνου
12. Αξία ξεναγήσεων	ΑΠΟΚΓΝΣ= Απόκτηση γνώσεων
ΕΝΔΦΕΜΠ= Ενδιαφέρουσα εμπειρία
ΓΝΩΡΜΤΟΠ= γνωριμία με τόπους μέσα στην πόλη

ΠΕΜΠΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

13. Διδασκαλία	ΔΥΚΛΟΡΟΛ= Δύσκολο λεξιλόγιο-ορολογία
ΔΥΣΚΛΚΕΙΜΝ= δύσκολο κείμενο
ΒΟΗΘΧΡΟΝΓΡ= Βοηθητική η χρονογραμμή
ΒΟΗΘΓΛΩΣΡ= Βοηθητικό το γλωσσάρι
ΒΟΗΘΑΣΚ= βοηθητικές οι ασκήσεις
ΕΠΙΤΧΣΥΝΔ= Επιτυχημένος συνδυασμός ιστορίας-γλώσσας
ΒΟΗΘΟΠΤΙΚΥΛΙΚ= Βοηθητικό το οπτικοακουστικό υλικό
ΒΟΗΘΑΣΚΤΝΠΡΦ= βοηθητικές οι ασκήσεις κατανόησης προφορικού λόγου
14. Δυσκολίες	ΔΥΣΚΛΚΕΙΜΝ= δύσκολο κείμενο

ΕΚΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ

15. Ικανοποίηση και προτιμήσεις από το πρόγραμμα	ΑΣΚΑΤΝΠΡΟΦ= ασκήσεις κατανόησης προφορικού λόγου ΠΡΟΒΙΝΤ= προβολή βίντεο
16. Γενική εντύπωση	ΘΕΤΚΕΝΤ= Θετική εντύπωση
17. Επιθυμία συμμετοχής σε παρόμοιο πρόγραμμα	ΕΛΛΗΝΠΟΛΙΤΣ= ελληνικός πολιτισμός

ΜΑΘΗΤΕΥΟΜΕΝΟΣ 9**ΠΡΩΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ**

Κατηγορίες	Κωδικοί
1. Χρήση της γλώσσας	ΕΞΟΙΚΙΣΤΛΕΞ= Εξοικείωση με ιστορικό λεξιλόγιο
2. Έκφραση-κατανόηση λόγου	ΔΥΣΚΛΓΛΕΠΠΔ= δύσκολο γλωσσικό στο επίπεδο

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

3. Απόκτηση γνώσεων	ΚΑΤΓΝΩΣ= Κατάκτηση καινούριων πληροφοριών και γνώσεων
4. Γνωριμία με ελληνικό πολιτισμό	ΚΑΤΝΠΑΡΑΔ= κατανόηση παραδόσεων ΚΑΤΝΠΑΡΛΘ= Κατανόηση ιστορικού παρελθόντος ΠΟΛΠΑΧΑΡΚΤ= Πολυπολιτισμικός χαρακτήρας Θεσ/νίκης
5. Κατανόηση ιστορικού παρόντος	ΔΙΑΣΤΠΑΡΛΘΠΑΡ= Διάσταση πολυπολιτισμικού παρελθόντος-εθνοκεντρικού παρόντος
6. Αναγνώριση κοινών στοιχείων με τη δική τους ιστορία	ΕΛΛΗΝΚΑΤΓ= Ελληνική καταγωγή ΚΝΘΡΗΣΚ= Κοινή θρησκεία
7. Γνωριμία με την πόλη	ΓΝΩΡΜΝΗΜ= Γνωριμία με τα μνημεία

ΤΡΙΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΞΙΩΝ-ΣΤΑΣΕΩΝ

8. Μείωση της αίσθησης του ξένου	ΟΧΙΔΕΣΜ= Όχι αίσθηση δεσμού με την πόλη
9. Στάσεις απέναντι στην πολιτιστική κληρονομιά	ΟΧΙΣΕΒΜΝΗΜ= Η γνώση δεν καλλιεργεί σεβασμό για τα μνημεία ΣΕΒΧΑΡΑΚΤ= Ο σεβασμός είναι θέμα χαρακτήρα
10. Στάσεις απέναντι στο διαφορετικό	ΜΗΚΑΛΑΠΟΔΧ= μη καλλιέργεια αποδοχής

ΑΠΟΔΧΔΙΑΠΡΟΣ= Η αποδοχή καλλιεργείται με τις διαπροσωπικές σχέσεις

11. Ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων

ΚΝΚΠ= Κοινωνικοποίηση
ΟΜΑΔΚΙΝΜΑΘ= Ενίσχυση κινήτρων για μάθηση με την ομαδική συμμετοχή

ΤΕΤΑΡΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΞΕΝΑΓΗΣΕΙΣ

12. Συμμετοχή-κίνητρο

ΜΙΑΦ= Μια φορά
ΟΜΑΔΣΥΜ= Η ομαδική συμμετοχή

13. Αξία ξεναγήσεων

ΕΝΔΦΕΜΠ= Ενδιαφέρουσα εμπειρία
ΑΝΔΙΑΠΡΟΣΧ= Ανάπτυξη διαπροσωπικών σχέσεων

ΠΕΜΠΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

14. Διδασκαλία

ΔΥΚΛΟΡΟΛ= Δύσκολο λεξιλόγιο-ορολογία
ΒΟΗΘΟΠΤΙΚΥΛΙΚ= Βοηθητικό το οπτικοακουστικό υλικό
ΔΦΝΑΠΨΒΙΝΤ= Διαφωνία με τις απόψεις που ακούγονταν στα βίντεο
ΕΠΙΤΧΣΥΝΔ= Επιτυχημένος συνδυασμός ιστορίας-γλώσσας

15. Παιδαγωγικό κλίμα

ΕΥΧΚΛΜ= Ευχάριστο κλίμα
ΜΕΤΔΤΔΙΔΣΚ= Μεταδοτικότητα διδάσκουσας

16. Δυσκολίες

ΑΣΤΘΠΡΟΓΡ= Ασταθές πρόγραμμα μαθημάτων
ΠΡΟΣΥΠΟΧΡ= Προσωπικές υποχρεώσεις

17. Προτάσεις

ΠΡΒΛΤΝ= Προβολή ταινιών

ΕΚΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ

18. Ικανοποίηση και προτιμήσεις από το πρόγραμμα

ΔΑΣΚΛ= Η δασκάλα

19. Γενική εντύπωση

ΘΕΤΚ= Θετική

20. Επιθυμία συμμετοχής σε παρόμοιο πρόγραμμα

ΔΑΣΚΛ= Με τη ίδια δασκάλα

ΜΑΘΗΤΕΥΟΜΕΝΟΣ 10

ΠΡΩΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ

Κατηγορίες

Κωδικοί

1. Χρήση της γλώσσας

ΕΞΟΙΚΙΣΤΛΕΞ= Εξοικείωση με ιστορικό λεξιλόγιο
ΕΚΚΑΙΛΕ= Εκμάθηση καινούριων λέξεων

2. Επικοινωνιακή ικανότητα

ΑΚΡΟΜΙΑ= εξάσκηση στην ομιλία και ακρόαση

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

3. Απόκτηση γνώσεων

ΚΑΤΓΝΩΣ= Κατάκτηση καινούριων πληροφοριών και γνώσεων
ΕΜΠΛΓΝΩΣ= Εμπλουτισμός ιστορικών γνώσεων

4. Γνωριμία με ελληνικό πολιτισμό

ΠΟΛΠΑΧΑΡΚΤ= Πολυπολιτισμικός χαρακτήρας Θεσ/νίκης

5. Κατανόηση ιστορικού παρόντος

ΔΙΑΣΤΠΑΡΑΘΠΑΡ= Διάσταση πολυπολιτισμικού παρελθόντος-παρόντος
ΕΠΙΒΜΝΗΜ= Επιβίωση παρελθόντος μόνο στα μνημεία

6. Αναγνώριση κοινών στοιχείων με τη δική τους ιστορία

ΕΜΠΡΕΠΑΦ= Εμπορικές επαφές
ΑΜΟΙΒΜΕΤΑΚΝ= Αμοιβαίες μετακινήσεις
ΚΝΑΡΧΤΚΤ= Κοινή αρχιτεκτονική

7. Γνωριμία με την πόλη

ΓΝΩΡΜΝΗΜ= Γνωριμία με τα μνημεία
ΞΕΝΑΓ= Ξεναγήσεις
ΟΠΤΚΥΛΙΚ= Οπτικοακουστικό υλικό

ΤΡΙΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΞΙΩΝ-ΣΤΑΣΕΩΝ

8. Μείωση της αίσθησης του ξένου

ΟΙΚΕΙΟΒΙΩΜΑΤ= η οικειότητα είναι θέμα βιώματος

9. Στάσεις απέναντι στην πολιτιστική κληρονομιά

ΣΕΒΣΜΝΗΜ= Καλλιέργεια αισθήματος σεβασμού για τα μνημεία

10. Στάσεις απέναντι στον διαφορετικό

ΑΠΟΔΧΔΙΑΠΡΟΣ= Η αποδοχή καλλιεργείται με τις διαπροσωπικές σχέσεις
ΟΧΙΑΠΟΔΣΤΕΡΤΠ= Δε βοήθησε στην αποδόμηση στερεοτύπων

11. Ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων

ΚΝΚΠ= Κοινωνικοποίηση

ΤΕΤΑΡΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΞΕΝΑΓΗΣΕΙΣ

12. Συμμετοχή-κίνητρο

ΤΡΕΙΣΦΡ= τρεις φορές
ΕΠΙΘΓΝΣ= Επιθυμία απόκτησης γνώσεων
ΓΝΩΡΜΝΗΜ= Γνωριμία με τα μνημεία

13.Αξία ξεναγήσεων

ΑΠΟΚΓΝΣ= Απόκτηση γνώσεων
ΓΝΩΡΜΜΝΗΜ= γνωριμία με τα μνημεία
ΑΝΑΓΝΜΝΗΜ= αναγνώριση-ταύτιση μνημείων

ΠΕΜΠΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

14. Διδασκαλία

ΒΟΗΘΓΛΩΣΡ= Βοηθητικό το γλωσσάρι
ΕΝΔΦΙΣΤΑΝΤΙΚ= Ενδιαφέρον το ιστορικό αντικείμενο
ΒΟΗΘΑΣΚ= βοηθητικές οι ασκήσεις
ΕΠΙΤΧΣΥΝΔ= Επιτυχημένος συνδυασμός ιστορίας-γλώσσας
ΒΟΗΘΟΠΤΙΚΥΛΙΚ= Βοηθητικό το οπτικοακουστικό υλικό
ΔΙΑΦΡΠΑΡΔΙΔΑΣΚ= διαφοροποίηση με παραδοσιακή διδασκαλία
ΚΑΤΝΑΦΗΓ= κατανοητή αφήγηση

15. Παρουσίαση ιστορικού υλικού

ΑΝΑΦΡΕΒΡΤΟΥΡΚ= εκτεταμένη αναφορά σε Εβραίους και Τούρκους

16. Παιδαγωγικό κλίμα

ΕΥΧΚΑΜ= Ευχάριστο κλίμα

17. Δυσκολίες

ΠΡΟΣΥΠΟΧΡ= Προσωπικές υποχρεώσεις

ΕΚΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ

18. Ικανοποίηση και προτιμήσεις από το πρόγραμμα

ΣΥΝΔΠΡΟΓΡΜ= Το συνολικό πρόγραμμα
ΕΥΧΑΡΓΝΩΣΤΑΝΤΙΚ= ευχαρίστηση για την απόκτηση ιστορικών γνώσεων

19.Γενική εντύπωση

ΠΛΚΑΛ= πολύ καλή

20.Επιθυμία συμμετοχής σε παρόμοιο

ΕΛΛΗΝΙΣΤΟΡ= ελληνική ιστορία

ΜΑΘΗΤΕΥΟΜΕΝΗ 11

ΠΡΩΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ

Κατηγορίες

Κωδικοί

1. Χρήση της γλώσσας

ΕΚΚΑΙΛΕ= Εκμάθηση καινούριων λέξεων

2. Επικοινωνιακή ικανότητα

ΒΕΛΤΑΚΡΟΑΣ= βελτίωση δεξιότητας ακρόασης
ΑΚΡΟΜΙΑ= εξάσκηση στην ομιλία και ακρόαση
ΔΙΣΚΤΠΡΟΦΛΟΓ= διστακτικότητα στον προφορικό λόγο

ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΕΠΙΤΕΥΞΗ ΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ

3.Απόκτηση γνώσεων

ΚΑΤΓΝΩΣ= Κατάκτηση καινούριων πληροφοριών και γνώσεων

4. Γνωριμία με ελληνικό πολιτισμό	ΠΟΛΙΠΛΑΧΑΡΚΤ= Πολυπολιτισμικός χαρακτήρας Θεσ/νίκης
5. Κατανόηση ιστορικού παρόντος	ΔΙΑΣΤΠΑΡΛΘΠΑΡ= Διάσταση πολυπολιτισμικού παρελθόντος-εθνοκεντρικού παρόντος ΕΠΙΒΜΝΗΜ= Επιβίωση παρελθόντος μόνο στα μνημεία
6. Αναγνώριση κοινών στοιχείων με τη δική τους ιστορία	ΚΝΠΙΟΛΙΣΜ= Κοινά πολιτισμικά στοιχεία ΠΕΡΔΤΟΥΡΚΡ= η περίοδος της Τουρκοκρατίας
7. Γνωριμία με την πόλη	ΓΝΩΡΜΝΗΜ= Γνωριμία με τα μνημεία ΓΝΩΡΜΕΜΠΕΙΡ= γνωριμία με την πόλη εμπειρικά ΟΠΤΚΥΛΙΚ= Οπτικοακουστικό υλικό

ΤΡΙΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΞΙΩΝ-ΣΤΑΣΕΩΝ

8. Μείωση της αίσθησης του ξένου	ΟΙΚΕΙΟΒΙΩΜΑΤ= η οικειότητα είναι θέμα βιώματος ΓΝΩΣΕΝΣΜΤ= οι γνώσεις βοηθούν στην ενσωμάτωση στην ελληνική κοινωνία
9. Στάσεις απέναντι στην πολιτιστική κληρονομιά	ΣΕΒΣΜΝΗΜ= Καλλιέργεια αισθήματος σεβασμού για τα μνημεία
10. Στάσεις απέναντι στον διαφορετικό	ΑΠΟΔΜΣΤΕΡΤΠ= Αποδόμηση στερεοτύπων για άλλους λαούς ΕΛΨΣΤΕΡΕΟΤΠ= έλλειψη στερεοτύπων
11. Ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων	ΚΝΚΠ= Κοινωνικοποίηση

ΤΕΤΑΡΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΞΕΝΑΓΗΣΕΙΣ

12. Συμμετοχή-κίνητρο	ΜΗΣΥΜΤΧ= μη συμμετοχή ΕΛΨΧΡΟΝ= έλλειψη χρόνου
13. Αξία ξεναγήσεων	ΕΜΠΕΔΓΝΣ= εμπέδωση γνώσεων ΕΝΔΦΕΜΠ= Ενδιαφέρουσα εμπειρία ΒΙΩΜΑΤΜΑΘΣ= βιωματική μάθηση

ΠΕΜΠΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

14. Διδασκαλία	ΔΥΚΛΟΡΟΛ= Δύσκολο λεξιλόγιο-ορολογία ΕΝΔΦΙΣΤΑΝΤΙΚ= Ενδιαφέρον το ιστορικό αντικείμενο ΕΝΔΦΡΡΒΙΝΤ= ενδιαφέροντα βίντεο ΕΠΙΤΧΣΥΝΔ= Επιτυχημένος συνδυασμός ιστορίας-γλώσσας ΒΟΗΘΟΠΤΙΚΥΛΙΚ= Βοηθητικό το οπτικοακουστικό υλικό ΚΑΤΝΑΦΗΓ= κατανοητή αφήγηση ΒΟΗΘΔΙΔΑΣΚΣ= βοήθεια από τη διδάσκουσα
15. Παιδαγωγικό κλίμα	ΕΥΧΚΛΜ= Ευχάριστο κλίμα

ΑΝΤΜΑΘΣΕΒ= Αντιμετώπιση μαθητευομένων με σεβασμό
ΜΕΤΔΤΔΙΔΣΚ= Μεταδοτικότητα διδάσκουσας

16. Δυσκολίες

ΠΡΟΣΥΠΟΧΡ= Προσωπικές υποχρεώσεις
ΔΥΚΛΟΡΟΛ= Δύσκολο λεξιλόγιο-ορολογία
ΑΔΥΜΝΣΥΓΚ= αδυναμία συγκέντρωσης
ΑΣΚΒΙΝΤ= δυσκολία στην άσκηση κατανόησης του βίντεο

ΕΚΤΟΣ ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΑΞΟΝΑΣ: ΓΕΝΙΚΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ

17. Ικανοποίηση και προτιμήσεις από το πρόγραμμα

ΕΥΧΑΡΓΝΩΣΤΑΝΤΙΚ= ευχαρίστηση για την απόκτηση ιστορικών γνώσεων
ΣΥΝΛΠΡΟΓΡΜ= Το συνολικό πρόγραμμα
ΠΟΛΕΝΔΦΜΑΘΜ= πολύ ενδιαφέρον μάθημα

18. Γενική εντύπωση

ΠΑΚΑΛ= πολύ καλή

ΣΤ. ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΑΘΗΤΕΥΟΜΕΝΩΝ 2 ΚΑΙ 9

Εκπαιδευτικός: Τα μαθήματα αυτά σας βοήθησαν να μάθετε καινούριες λέξεις στα ελληνικά;

M 2: Πιο πολύ με βοήθησε να καταλαβαίνω, αλλά δεν είμαι σε φάση να τα πω από μόνη μου, δηλ. αν τα δω σε ένα κείμενο θα καταλαβαίνω γιατί πρόκειται, αλλά θέλει ακόμη δουλειά για να τα χρησιμοποιώ στο λόγο μου, για κάποιες λέξεις, για κάποιες που είναι πιο εύκολες να. Είναι κάτι πολύ συγκεκριμένο, ιστορία, και έμαθα λέξεις που έχουνε να κάνουνε με αυτό το αντικείμενο

M9: Νομίζω όχι, ναι αλλά δεν θυμάμαι ποιες, αλλά κάποιες αρχαίες ναι, αλλά τα υπόλοιπα δε νομίζω

E: Στο να μιλάτε καλύτερα με τις συζητήσεις που γίνονταν;

M2: Πιο πολύ νομίζω ότι είναι μια διαδικασία. Ναι, αλλά πιο πολύ υποσυνείδητα. Τουλάχιστον εγώ βλέπω μόνο αυτή τη πλευρά. Μου είναι δύσκολο να εκφράζομαι όπως θα ήθελα. Πάντως μας βοήθησε πάρα πολύ. Επειδή ως ενήλικες είναι αυτό που έχουμε μάθει και στη δικιά μας γλώσσα, η ιστορική ορολογία. Νομίζω ότι σε κάποιο βαθμό όλοι μας το έχουμε, απλώς δεν μπορούμε να κάνουμε αυτή την ισοτιμία στην άλλη γλώσσα, αλλά προσπαθείς να ταιριάξεις.

E: Να μεταφράσεις στη δική σου γλώσσα;

M2: Την ορολογία ναι.

E: Δηλαδή σκεφτόσουν την ίδια λέξη στα αλβανικά για να μπορέσεις να τη συγκρατήσεις.

M9: Εγώ αρνητικά θα πω, είμαι λίγο της λαϊκής γλώσσας. Να εκφραστώ δυσκολεύομαι, να πω. Βρίσκω ό,τι πιο πρόχειρο για να πω, δυσκολεύομαι να σκεφτώ. Πιο απλά όσο γίνεται να μιλάω, γενικώς, όχι μόνο για την ιστορία.

E: Αποκτήσατε κάποιες γνώσεις;

M2: Σίγουρα, κάποιες γνώσεις, εγώ προσωπικά επειδή ψάχνω τα είχα, αλλά ήτανε πολύ πιο οργανωμένα και σε μια σειρά. Δεν τα θυμάμαι όλα, μάλλον χρειαζότανε όπως στο σχολείο να κάνουμε τεστ, αλλά αυτό εξαρτάται από το στυλ του καθένα. Θυμάμαι αυτό τον άξονα (χρονογραμμή εννοεί) που κάναμε στα μαθήματα και τότε είναι πιο οργανωμένα, αν και δεν τα θυμάμαι όλα. Πριν είχα διάφορες πληροφορίες, τώρα είναι πιο οργανωμένα, αλλά χρειάζεται δουλειά, με την έννοια για να είναι

σωστά αποθηκευμένα. Η αλήθεια είναι σε όλα τα μαθήματα αν δεν κάθεται μόνη σου σπíti να τα... Πιο δύσκολο

M9: Η ιστορία νομίζω είναι, αν και σιχαίνομαι το σχολείο και διάβασμα, η ιστορία είναι το μόνο μάθημα που μ' αρέσει, γιατί νομίζω έχει όλες τις περιόδους των συμβάντων. Τώρα αν με βοήθησε σ' αυτό το μάθημα, σίγουρα 90% δεν ήξερα κι έμαθα, ας πούμε μέχρι Οθωμανός η λέξη δεν ήξερα ότι είναι Τούρκος.

E: Σας βοήθησε να καταλάβετε καλύτερα τον ελληνικό πολιτισμό, τη νοοτροπία π.χ. το στοιχείο της ορθοδοξίας, ότι ήταν οι Τούρκοι πολλά χρόνια έχει αφήσει κάτι στη νοοτροπία;

M2: Αυτό με τη θρησκεία το γνώριζα σε κάποιο βαθμό, επειδή κι εμείς, εξαρτάται με την κουλτούρα που έχει ο καθένας, επειδή και οι ορθόδοξοι στην Αλβανία έχουν μεγαλώσει με αυτό, ότι οι Τούρκοι προσπάθησαν να μας το βγάλουνε κι εμείς αντισταθήκαμε και είναι σημαντικό να το κρατήσουμε, για τη θρησκεία. Για τη βυζαντινή δεν ήξερα ότι ήτανε κομμάτι της ελληνικής, πώς πήγανε τα πράγματα τότε, αυτό δεν το ήξερα κι ακόμα δεν ξέρω. Σ' αυτό με βοήθησε. Δεν το έχω και πολύ καθαρό ακόμα αυτό το κομμάτι. Δεν ήξερα τι κοινό έχουνε οι Έλληνες με το Βυζάντιο. Κάποια στιγμή όταν πήγα να δω την Αγία Σοφία σκεφτόμουν γιατί δεν έχει εικόνες.

M9: Επιβεβαιώθηκα. Είκοσι χρόνια που είμαι εδώ και απλά τα ήξερα. Πάνω στα μαθήματα επιβεβαιώνεις κάπως, παίρνεις τη ρίζα από πού βγήκε, δηλ. όχι ότι μου έμαθε κάτι, γιατί στην πράξη της ζωής έχω μάθει, αλλά εκεί επιβεβαιώθηκα και έμαθα από πού βγήκανε οι παραδόσεις και ...

M2: Αυτό είναι πολύ ωραίο, να ζεις σ' έναν κόσμο και μετά να παίρνεις κάποιες απαντήσεις, επειδή είναι κάποια πράγματα που τα βλέπεις. Είναι αλλιώς στο σχολείο, το ξέρεις θεωρητικά, όταν ζεις όμως, έχεις αυτή τη ζωντανή εμπειρία.

M9: Ναι λες 1812, 1900 και λες κάτι έχει γίνει.

E: Αλλά τι σχέση έχει μ' εμάς, φαίνεται πολύ μακρινό;

M9: Μετά όλο το πακέτο απ' αυτά έστω τα μαθήματα που ήμουν, δηλ. δεν είναι μια ή δυο μέρες, η μια ιστορία ακολουθεί την άλλη, εκεί αρχίζεις και ψάχνεις. Ανακαλύπτεις πώς ήταν.

E: Πες ένα παράδειγμα

M9: Παράδειγμα ο κόσμος που ήτανε. Συνήθως εγώ ξέρεις πώς αρχίζω και καταλαβαίνω «μπαίνω στα παπούτσια τους», δηλαδή μπαίνω στη θέση τους, δηλαδή να ήμουν εγώ εδώ, μετά ερχόταν Οθωμανοί να με κατακτούσε, πώς συναισθηματικά

θα ένιωθα. Αρχίζω και προσπαθώ να χτίζω μια γέφυρα επικοινωνίας να επιβιώσω, έρχεται ο ρωμαϊκός , βάζει τα δικά του. Για να καταλάβεις τι σημαίνει ζωή. Είναι μια εμπειρία που αρχίζεις και καταλαβαίνεις τι έχει περάσει η Ελλάδα όχι σαν χώρα, γιατί Ελλάδα για μένα δεν είναι η γη, οι άνθρωποι που ζούνε εδώ, τι έχουν νιώσει αυτοί οι άνθρωποι.

M2: Σ' εμένα λειτουργούσε αντίθετα επειδή έχω στο μυαλό μου ότι υπήρχαν Τούρκοι. Εγώ δεν ήξερα το αντίθετο, ότι υπήρξαν τόσοι πολλοί λαοί εδώ μέσα, Εβραίοι, Βλάχοι, Βούλγαροι, μουσουλμάνοι και όλο αυτό, ο τρόπος που ζούσανε και πολύ ειρηνικά, αυτό ήταν πολύ σημαντικό για μένα.

M9: Δε νομίζω να ήταν πάντα ειρηνικά.

M2: Ειρηνικά ήτανε, μέχρι που ήρθανε οι Ναζί δεν είχαν μεγάλο πρόβλημα, είχανε βρει έναν τρόπο για να συμβιώνουν.

M9: Αυτή είναι η άποψη που γράφεται στα χαρτιά, γιατί εδώ δεν είναι κόκαλο και πετσί είναι και ψυχή και ο άλλος όταν αρχίζει και πεινάει και βλέπει ότι από τη στιγμή που είχα δέκα τετραγωνικά και ο άλλος ήρθε και μου πήρε πέντε, νομίζω βγάζει εχθρότητα.

M2: Μα ποιος, εγώ νομίζω, τότε δεν ήταν έτσι και η νοοτροπία που είχανε οι άνθρωποι ήταν πολύ διαφορετική. Εγώ με τα μαθήματα που κάναμε θυμήθηκα τις ιστορίες των παππούδων μου που λέγανε για τη Θεσσαλονίκη, μια πόλη που ήτανε δυο τρεις ώρες μακριά από την Κορυτσά κι ερχότανε κάνανε εμπόριο εδώ, είχανε τους δικούς τους ανθρώπους εδώ. Παλιά ήτανε η ρουμανική σχολή, ο πατέρας μου είχε έρθει και είχε σπουδάσει εδώ. Δεν πηγαίνανε σ' ένα ξένο μέρος.

M9: Ο καλύτερος τρόπος για να καταλάβεις είναι μπες στο παπούτσι.. τώρα εγώ θα 'ρθω στο σπίτι σου να πάρω ένα δωμάτιο να εμπορεύομαι και να κατακτώ ένα δωμάτιο .

M2: Ποιος το κατάκτησε; Όχι, εγώ καταλαβαίνω αυτά που λες τώρα, αλλά αν κάνουμε έναν παραλληλισμό με την ιστορία, ποιος ήρθε και ποιος κατάκτησε, ποιος;

M9: Τέλος πάντων , καλά.

E: Κοίταξε κι εσύ, έχει δίκιο. Δεν ήταν ότι και καλά ήταν αγαπημένοι, αλλά όμως ζούσανε χωρίς συγκρούσεις. Αυτό το λένε τα γεγονότα, άρχισαν να έχουν συγκρούσεις όταν ήρθαν οι πρόσφυγες και υπήρχε φτώχεια.

M2: Έχω διαβάσει στο βιβλίο του Μαζάουερ ότι κάποιος που ζούσε στη Θεσσαλονίκη τότε ήξερε πέντε-έξι γλώσσες, επειδή έτσι ήταν ο πληθυσμός.

M9: Κι εγώ τώρα ξέρω τέσσερις γλώσσες, κι αυτό που κολλάει;

M2: Ναι, αλλά ήτανε εκατό χρόνια πριν, κολλάει με την πολυπολιτισμικότητα. Με κάποιο τρόπο είχανε αποδεχτεί την κουλτούρα του άλλου και ζούσανε μαζί και να σου πω οι παππούδες μου τότε δεν ήταν ότι θα νιώθανε ξένοι, δεν ήρθαν γιατί για κάποιο λόγο το εμπόριό τους πήγε καλύτερα στην Κορυτσά, αλλά μπορούσαν και πολύ καλά να έρθουν κι εδώ. Επειδή μιλούσανε βλάχικα, ήταν Βλάχοι, δεν είχαν αυτή την έννοια. Εμένα μου φαίνεται πολύ ωραίο, αυτή την παγκοσμιοποίηση που θέλουμε να κάνουμε τώρα, αυτοί το είχανε τότε, ήτανε πιο ελεύθεροι.. προβλήματα υπήρξαν..

M9: Εγώ άλλη άποψη έχω, έχω βιώσει παρομοίως κατάσταση στο πετσί μου.

E: Άλλο όμως τώρα κι άλλο η οθωμανική αυτοκρατορία.

M9: Κι εμείς ήρθαμε κάπως έτσι, ήρθαμε με βαγόνια, μας αποδεχτήκανε μόλις φέραμε τα προϊόντα μας, μόλις ζοριστήκαν βγήκε και ρατσισμός έτσι. Γιατί και τότε όταν έχεις να δώσεις είσαι καλός, όταν γίνονται ζόρια μετά γίνεται σύγκρουση και μετά έρχεται ισορροπία, ότι ok από δω δικό σου. Αυτό είναι νομίζω ανθρώπινο, ψυχολογικό.

E: Εσείς όμως ήρθατε σε ένα εθνικό κράτος που είναι άλλο πράγμα από μια αυτοκρατορία, που είχε πολλούς λαούς και οι Τούρκοι τους δέχονταν όλους, γιατί αν δεν τους δέχονταν θα επαναστατούσαν. Είχαν άλλη πολιτική, εξαρτάται πολύ από το κράτος.

M9: Δε διαφωνώ γιατί το κράτος φοβάται την εξέγερση και δίνει πλεονεκτήματα, δε διαφωνώ στο πολιτικό.

E: Αυτά που έχουμε πει συνδέονται κάπως με το σήμερα; Δηλ. η κατοχή, οι Εβραίοι, οι πρόσφυγες, βοήθησαν να καταλάβετε γιατί είναι η πόλη όπως είναι σήμερα; Μαθαίνοντας για το παρελθόν πολλές φορές καταλαβαίνουμε το παρόν.

M9: Εγώ αυτό που έχω μάθει είναι ότι βγαίνει αντίδραση προς τον ξένο λαό, εκεί που ήταν ζωντανά τώρα βγαίνει αντίδραση.

M2: Τώρα έχει μπει το εθνικιστικό στοιχείο. Και εμείς ως ομογενείς που ήρθαμε ήταν αυτό το στοιχείο, ότι είσαι Ελληνίδα, αν είσαι Ελληνίδα σε αποδέχονται αλλιώς. Διαφέρει γιατί είναι το θέμα νομιμοποίησης. Εγώ το καταλαβαίνω επειδή άλλαξαν και οι καιροί και άλλαξε και η νοοτροπία, αν τότε ήτανε σκορπισμένα τώρα μαζεύτηκαν πάρα πολύ στο εθνικό στοιχείο. Είμαστε Έλληνες, τονίζανε αυτή την πλευρά, την ιστορία και ήτανε ο άξονας απ' όπου κρατήθηκε. Ήτανε σημαντικό και νομίζω πως για την Ελλάδα ήταν κάτι καλό, επειδή έτσι δυνάμωσε το κράτος. Αλλά τώρα πια νομίζω ότι πρέπει να περάσουμε σε άλλο στάδιο επειδή το έχουν αυτό, δε νομίζω ότι πρέπει να κρατιούνται τόσο δυνατά, και αφού είναι μέλη της Ευρωπαϊκής

Ένωσης και υπάρχει η ελεύθερη μετακίνηση, δεν έχουν τι να φοβούνται πια. Οι Οθωμανοί έχουνε φύγει εδώ και καιρό και οι άλλοι που έρχονται έχουνε μια πατρίδα..

E: Εννοείς ότι δεν υπάρχουν πια κίνδυνοι να απειλήσουν το ελληνικό κράτος.

M9: Εγώ ένα πράγμα θέλω να πω. Άνθρωπος άμα θα φέρει μέταλλο για την Ολυμπιάδα λένε είναι Έλληνας, αλλιώς θα πούνε Αλβανός ή ρωσοπόντιος, δεν βλέπουν ότι είναι άνθρωπος. Άμα έχεις συμφέρον είναι καλός, δηλ. σαν να αποκλείουμε ότι Έλληνας δεν υπάρχει κακοποιός, κλέφτης . Άμα έχουν κέρδος από σένα είσαι Έλληνας άμα όχι... και η μέση πού είναι; Μόνο αυτό νομίζω ότι δίνει μια απάντηση, ότι αλλάζουν με τον καιρό.

E: Δηλαδή έχει αλλάξει η πόλη, δεν έχει καμία σχέση με το παρελθόν της;

M2: Όχι η πόλη, οι άνθρωποι. Η πόλη είναι πανέμορφη, αυτά που έχουνε μείνει είναι μάρτυρες για το τι ήτανε. Αυτό είναι πολύ ωραίο. Αν κάποιος θέλει να τα δει, τα βλέπει πολύ εύκολα στην πόλη, αλλά η νοοτροπία ναι.

M9: Γιατί παλιά ήσουν καλός ή κακός, ήσουν Έλληνας ή Ρωμαίος ή Εβραίος, ό,τι και να ήταν. Τώρα άμα είσαι χρήσιμος γι' αυτούς είσαι ελληνάρα, άμα όχι είσαι Αλβανός ή ρωσοπόντιος.

E: Εσείς προσωπικά μέσα από όσα έχουμε πει έχετε ανακαλύψει κάποια πράγματα που να έχουν σχέση με τη χώρα απ' όπου ήρθατε;

M9: Εγώ έχω, γιατί οι ρίζες της μητέρας μου είναι από την Τουρκία.

M2: Αυτό που έλεγα. Έχω φωτογραφίες τους παππούδες μου πριν ογδόντα χρόνια στο Λευκό πύργο, εκεί που κάνω κι εγώ σήμερα φωτογραφίες. Με τις γιαγιάδες, χτες προχτές είδα μια που είχε βάλει το μαντήλι της ακριβώς όπως η γιαγιά μου, μου ερχόταν να κλαίω, φορούσε όλα μαύρα.. πολλά στοιχεία, πάρα πολλά.

M9: Τα δικά μου περισσότερο νομίζω είναι θρησκευτικά και οι δικοί μου είναι πιστοί, κι εδώ είναι πιστοί.

M2: Πιστεύουν στο θεό αλλά ξεχνάνε ότι όλοι είμαστε ίδιοι, αυτό είναι παράξενο...

(Η M2 αναφέρει ότι της έκανε εντύπωση το γεγονός ότι μια γειτόνισσά της στην Κορυτσά με ελληνική καταγωγή συνόδευε τον καφέ με λουκούμι, κάτι που ήξερε ότι δεν το κάνουν οι ορθόδοξοι κι όταν ήρθε στην Ελλάδα κατάλαβε ότι αυτή τη συνήθεια είχαν οι μικρασιάτες και συνειδητοποίησε ότι η γειτόνισσα ήταν μικρασιάτισσα. Αναφέρω πώς ταξιδεύουν τα πολιτισμικά στοιχεία. Συνεχίζει ότι όταν ήρθαν στην Ελλάδα δεν τους αντιμετώπισαν ως Έλληνες, δεν ήξεραν και τη γλώσσα, αν και ο παππούς τους ήταν θαμμένος στη Θεσσαλονίκη. Ήταν ξένοι παντού. Αναφέρω τους πρόσφυγες. Ο M9 λέει ότι έχει δυσάρεστα βιώματα. Είχε τον Έλληνα

εχθρό για πολύ καιρό, λόγω ρατσιστικής αντιμετώπισης. Αναφέρει τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης και το ρατσισμό που υπήρχε σε όσους είχαν άλλη καταγωγή. Η απόρριψη έφερε την επιθετικότητα. Η M2 αναφέρει τους ομογενείς από Αλβανία και τους Αλβανούς, που ενώ στην Αλβανία ήταν ισότιμοι, εδώ τους ξεχώριζαν.)

E: Σας βοήθησε να γνωρίσετε καλύτερα την πόλη σαν τοπία, τα σημεία της πόλης

M2: Εμένα με βοήθησε πάρα πολύ και μου άρεσε αυτό, επειδή τα είχα παρατηρήσει και είναι σαν να βλέπεις κάποιον άνθρωπο και δεν ξέρεις πώς λέγεται. Υπάρχουν πινακίδες, αλλά είναι άλλη εμπειρία να τα μαθαίνεις και μου άρεσε πάρα πολύ και συχνά ρωτούσα για διάφορα σημεία στην πόλη. Τώρα τα βλέπω διαφορετικά και ναι, είναι πιο οικεία.

E: Λες με τις ξεναγήσεις που κάναμε;

M2: Και με τα μαθήματα, βλέπαμε φιγούρες, φωτογραφίες, ανακάλυψα τον Άγιο Μηνά, δεν ήξερα πού είναι, γιατί έχει πολλές εκκλησίες. Εμένα με βοήθησε γι' αυτό και ερχόμουν νομίζω στα μαθήματα, επειδή ήθελα να μάθω, είχα στόχους.

M9: Δεν πλήρωνε και εισιτήριο στο μουσείο... (αστειεύεται)

M2: Όχι εγώ τα ψάχνω αυτά, αλλιώς είναι να πηγαίνεις και να στο εξηγεί κανείς.

M9: Βοήθησε γιατί καταλαβαίνεις αυτά που δεν υπήρχαν και υπάρχουν τώρα και άλλα που υπήρχαν και καταστράφηκαν, οι τάφοι, οι τοίχοι

M2: Επίσης, μαθαίνεις να τα σέβεσαι. Πριν περνούσα στο πανεπιστήμιο και έβλεπα αυτά, τους τάφους και δεν καταλάβαινα τι είναι. Τώρα το σέβομαι πάρα πολύ. Προχθές που πέρασα και είχανε γράψει γκράφιτι στο σιντριβάνι είναι άσχημο, δένεσαι με τα πράγματα και τα σέβεσαι.

E: Αυτό που λες «δένεσαι»... σου δίνει μια αίσθηση όταν ξέρεις την ιστορία της πόλης ότι ανήκεις;

M2: Ναι, εγώ έτσι το βλέπω. Μάλλον επειδή έχω μεγαλώσει με αυτή την έννοια, μεγάλωσα σε μια γειτονιά που μοιάζει πάρα πολύ με αυτήν εδώ και μάλλον με βοήθησε αυτή η εμπειρία εδώ στη Θεσσαλονίκη να ξεπεράσω αυτή την ιδέα του «δικό μου» με την κακή έννοια, της ιδιοκτησίας. Αν πριν έλεγα «το σπίτι μου στην Κορυτσά, η γειτονιά μου μου», με την έννοια ότι εγώ έχω μεγαλώσει εκεί, εμένα μου ανήκει, οι άλλοι που έρχονται είναι ξένοι, τώρα αυτό δεν το βλέπω πια έτσι. Δεν το έβλεπα με την κακή έννοια, αλλά κάπως... είναι φυσιολογικό νομίζω ή μάλλον η κοινωνία σου δίνει αυτό το μήνυμα;

E: Τι άλλαξε δηλαδή και το βλέπεις έτσι τώρα;

M2: Έγινα εγώ αυτή που έρχεται καινούρια σε μια γειτονιά και το βλέπω με τον ίδιο τρόπο, δηλαδή δεν μπορεί κάποιος να πει «είναι δικιά μου και δεν είναι δικιά σου». Αφού ζω εδώ είναι και δικιά μου, μοιραζόμαστε το ίδιο και πρέπει και οι ίδιοι να τους φέρονται με τον ίδιο τρόπο, δηλαδή μ' αρέσει να είμαι κομμάτι, αλλά και τις υποχρεώσεις που έρχονται από αυτό. Όπως οι άλλοι και εγώ θέλω να συμμετάσχω και να κάνω αυτό που μπορώ να κάνω βέβαια, γιατί είναι και τι δυνατότητες έχει ο καθένας.

E: Μαθαίνοντας για την ιστορία της πόλης δε νιώθεις λιγότερο ξένη;

M2: (Αναφέρει μια ιστορία για ένα πηγάδι στην Κορυτσά που είχε καλό νερό και ακόμη παίρνουν νερό από αυτό παρ' όλο που δεν είναι πια πόσιμο, αλλά το νοιώθουν οικείο λόγω της ιστορίας του.) Το ίδιο συμβαίνει και με τα μνημεία, όταν γνωρίζεις γι' αυτά, τα κάστρα, το σιντριβάνι που πίνανε νερό τα άλογα, βλέπεις το νερό και λες ότι ήτανε πολύ χρήσιμο κάποτε, τα σπίτια τα εγκαταλελειμμένα στην Άνω πόλη τόσο ωραία σπίτια, λέω γιατί τα άφησαν αυτοί οι άνθρωποι, αλλά όταν μαθαίνεις την ιστορία και να πονέσεις με τους ανθρώπους που ήτανε μουσουλμάνοι και ήτανε η ζωή τους εκεί, αλλά φύγανε και έμειναν τα σπίτια ερείπια. Φαντάζεσαι αυτοί οι άνθρωποι πώς ήτανε εδώ τι κάνανε. Δένεσαι πάρα πολύ.

M9: Δε νομίζω να με βοήθησε σε κάτι σαν ιστορία. Εμένα ο χρόνος πιο πολύ με βοήθησε που είμαι εδώ, αλλά σαν επανάληψη μπορώ να πω ότι η ιστορία μου έδωσε να γνωρίζω ότι υπήρχε διαφορετικότητα, αλλιώς ήταν η πόλη και δημιουργήθηκε άλλο. Περισσότερο οικειότητα δεν πήρα μέσω της ιστορίας. Α' τη στιγμή που δένεσαι με πέτρα δε νομίζω ότι έχει μεγάλη αξία, αν δε δίνεις αξία σε άνθρωπο που..

M2: Εγώ δεν μπορώ να έχω κοντρόλ σ' αυτό που μου κάνει κάποιος, αλλά να καταλαβαίνω ότι είναι λάθος αυτό που κάνει ο άλλος είναι πολύ σημαντικό για μένα, επειδή όταν έρχεσαι και είσαι ξένος έχεις αυτό το κόμπλεξ ότι εγώ δεν ανήκω εδώ. Αυτοί είναι οι οικοδεσπότες που έχουνε την εξουσία και μάλλον έχουνε δίκιο. Δεν το λέω προσωπικά, αλλά κάπως έτσι το νιώθουνε οι άνθρωποι, αλλά όταν μαθαίνεις ότι σ' αυτή την πόλη άλλοι άνθρωποι έχουνε ζήσει κι έχουνε φτιάξει αυτά τα πράγματα, ήτανε τυχαία, δηλ τυχαία μπορούσες να ζήσεις κι εσύ εδώ τότε δυναμώνεις και δεν το βλέπεις μ' αυτό τον τρόπο. Συναισθηματικά πώς το νιώθεις ότι υπάρχει το οικονομικό στοιχείο, ότι δεν βρίσκεις δουλειά ισχύει δε λέω όχι, αλλά με εμένα προσωπικά με δυναμώνει και να προχωράω με αυτό τον τρόπο και η ισορροπία μέσα μου είναι πολύ...

E: Δηλαδή γνωρίζοντας ότι υπήρχαν κι άλλοι άνθρωποι κι όχι μόνο Έλληνες αυτό σου δίνει μια αίσθηση οικειότητας;

M2: Εμένα με δυναμώνει.

M9: Δε θέλω να διαφωνήσω, αλλά αν πάω στην Αραβία ή σε οποιαδήποτε χώρα και μάθω ιστορία για αυτή τη χώρα δε θα νιώσω οικειότητα, θα νιώσω οικειότητα, θα νιώθω οικειότητα μετά που θα μάθω κόσμο και ..αν θα πω ότι αυτή είναι η πυραμίδα κι έχει χτιστεί, το κουβάλησαν, ναι μεν μπορεί να εκτιμήσω αλλά... ισότιμος δε θα είμαι.

M2: Λέμε για τα κοινά στοιχεία, υπάρχουνε κοινά στοιχεία που δεν μπορείς να τα αγνοήσεις.

M9: Υπάρχει καμιά χώρα που δεν έχει κοινά στοιχεία; Κι εκεί χτίσαν κι εδώ.

E: Μάλλον δεν κατάλαβες την ερώτηση. Εγώ ρωτάω όχι αν νιώθεις οικεία με τους ανθρώπους, με την πόλη σαν χώρο, αυτό. Όταν μαθαίνεις παράδειγμα ότι εδώ κάτω σκότωσαν τον Λαμπράκη και κάτω είναι το μνημείο, αυτό δεν σε κάνει να νιώθεις πιο εξοικειωμένος, πιο άνετα που ξέρεις πράγματα;

M9: Όχι, σοβαρά όχι. Την πόλη την ξέρω εδώ και είκοσι χρόνια, τους δρόμους τους ήξερα. Τώρα αν εδώ σκοτώθηκε ο Λαμπράκης δε μου δίνει να νιώσω άνεση. Έτσι κι αλλιώς εδώ τριγυρνούσα, την άνεση αυτή την έχω.

M2: Ερχόμαστε από τις κομμουνιστικές χώρες. Εμείς είμαστε μέχρι εδώ (δείχνει) με τους κομμουνιστές, ήτανε τόσο οδυνηρή εμπειρία, αλλά όταν μαθαίνεις, καταλαβαίνεις ότι μάλλον οι άνθρωποι κάνανε διάφορα, με διάφορες ιδέες και τότε έρχεσαι πιο κοντά. Δε μπορείς να αλλάξεις γνώμη, επειδή ο καθένας, είμαστε ενήλικες.

M9: Εγώ θα διαφωνήσω, ξέρεις πού.

M2: Όχι σ' αυτό δε θα διαφωνήσεις, επειδή είναι όπως το νιώθω εγώ.

M9: Όχι, δε διαφωνώ με αυτά που λες. Νομίζω ότι η νοοτροπία, από μόνοι μας εκτιμάμε κάποια πράγματα. Όχι επειδή ήταν ο Λαμπράκης και σκοτώθηκε δε με αφήνει σαν ιστορία μια οικειότητα να νιώσω. Εγώ από μόνος μου σαν χαρακτήρας μπορώ να εκτιμήσω ότι έχει γίνει ένα συμβάν και για αυτό το κτίριο δόθηκε π.χ. αγώνας.

M2: Άλλο όταν ξέρεις ότι κάποιοι άνθρωποι θυσιάστηκαν και άλλο όταν ξέρεις ότι αυτός ήταν ο άνθρωπος, εμένα με βοηθάει αυτή η επαφή.

M9: Για να εκτιμώ κάποια πράγματα δε χρειάζεται να ξέρω ιστορία. Όταν βλέπω ένα τζαμί δε χρειάζεται να ξέρω την ιστορία του για να το εκτιμήσω. Δε χρειάζεται να μου πούνε για τον Λευκό Πύργο για να τον εκτιμήσω. Δε χρειάζεται ανάλυση.

E: Άλλη ερώτηση. Μέσα από αυτά που μάθαμε σας βοήθησε να έχετε σεβασμό σε άλλους πολιτισμούς εκτός από τον δικό μας, την ταυτότητα μας, το να αποδεχόμαστε κι άλλους πολιτισμούς.

M9: Εγώ δεν έχω ταυτότητα, ακόμα τώρα δεν ανήκω πουθενά. Έχω μια ανασφάλεια, αυτό είναι το προσωπικό. Ακόμα είμαι σαν μετανάστης ή οτιδήποτε. Δεν ανήκω στη Γεωργία απ' όπου προέρχομαι, δεν ανήκω στην Ελλάδα και ανέκαθεν έχω..

E: Άλλο ρωτάω, αν γνωρίζοντας για την ιστορία της πόλης σε βοήθησε αυτό να σεβαστείς και να αποδεχτείς άλλους πολιτισμούς. Γιατί εδώ ζήσανε πολλοί άνθρωποι.

M9: Πάλι θα πω όχι. Ακόμα πιέζομαι εγώ σαν προσωπικότητα να αποδεχτώ τα υπόλοιπα, αλλά συμβιβάζομαι. Δηλαδή πολλά πράγματα και στυλ ρατσισμό.

E: Έχεις πρόβλημα να αποδεχτείς τους άλλους;

M9: Περισσότερο αδιαφορώ, δεν με ενοχλούν, αλλά κάπως αδιαφορώ.

E: Δεν είναι αποδοχή αυτό;

M9: Αποδοχή, αλλά συμβιβασμός.

E: Αποδέχομαι σημαίνει σέβομαι, ενώ συμβιβασμός είναι ανέχομαι απλά.

M2: Ναι, γιατί την ίδια συμπεριφορά εισπράττει κι αυτός απ' τους άλλους.

M9: Δηλαδή σαν ρατσισμός ή αντίθετα σαν καλό. Εγώ κρίνω π.χ. την Ελένη, τη συμπεριφορά της Ελένης.

E: Άτομα δηλαδή

M2: (Σχολιάζει ότι είναι ενδιαφέρον πώς το βλέπει ο καθένας και υπάρχει διαφορά στην οπτική ανάμεσα στα δυο φύλα. Αυτή έχει θετική στάση, ενώ ο M9 αρνητική)

M2: Εμένα με βοήθησαν πάρα πολύ. Π.χ. για τους Εβραίους έχω μάθει από μικρή για το Ολοκαύτωμα, είχα τις πληροφορίες μου. Εξαρτάται και από την πολιτική της χώρας από την οποία προέρχεται, την ιστορία που μαθαίνεις, που κι αυτή είναι πολύ.. Αλλά να έρθω εδώ... στην Αλβανία ήτανε πολύ λίγοι, νομίζω η Αλβανία είναι από τα μέρη που έχουνε βοηθήσει τους Εβραίους και μάλλον κανένας δεν έχει πεθάνει, αλλά ήτανε πολύ λίγοι. Οι άνθρωποι τους βλέπανε σαν φιλοξενούμενους, τους βοήθησαν και γενικά να θες να πας στο Ισραήλ πηγαίνουμε από πολύ παλιά χωρίς βίζα, απ' τις λίγες χώρες που αναγνωρίζουνε τη βοήθεια. Αλλά όταν ήρθα εδώ, δεν είχα πολλές, αλλά εκεί στο μουσείο αυτοί οι άνθρωποι ζούσανε εδώ και έχουνε μείνει τόσο πολύ λίγα για αυτούς. Βλέπεις στο μουσείο ήτανε πράγματα από οικογένειες που είχανε

φύγει πριν να γίνει αυτό και νιώθεις αυτή την αδικία και πονάς με τους ανθρώπους ήτανε κάτι πολύ πιο.. Υπήρχανε άνθρωποι που δε γύρισαν. Το νιώθεις πολύ πιο, καταλαβαίνεις πόσο άδικο ήταν αυτό. Με τι δικαίωμα τα κάνανε αυτά που κάνανε.

Γ: Είναι αυτό που είπε ο Γιώργος πριν, όταν μπαίνεις στο παπούτσι του άλλου, τον πονάς και τον καταλαβαίνεις και τον σέβεσαι, γνωρίζοντας τον άλλο είναι που τελικά τον δέχεσαι.

M9: Αυτό πήγα να πω. Αυτός, Τούρκος ή Εβραίος για μένα δεν λέει τίποτα, δεν πάω να κρίνω, με ενδιαφέρει τι άνθρωπος είναι. Εγώ ποτέ δεν σκεφτόμουνα έτσι.

M2: Θα ήθελες να φτάσεις σ' αυτή τη φάση ή απλά έτυχε; Επειδή νομίζω ότι ο καθένας κουβαλάει την ιστορία της οικογένειάς του, θέλει δε θέλει.

M9: Εγώ επειδή έχω ζήσει σε περιοχή, στη Γεωργία, υπήρχανε ενενήντα οχτώ εθνικότητες και δεν βλέπαμε από πού κρατάει και τι είναι. Υπήρχε αυτό, αλλά πολύ μικρό ποσοστό, μετά είχε γίνει τεράστιο, όταν άρχισαν να χωρίζουν τη γη. Αλλά ποτέ δεν υπήρχε αυτό. Εγώ ας πούμε έτρωγα στο σπίτι του Αρμένιου, δηλαδή είχαμε αυτή την επαφή και ποτέ δεν έκρινα τι εθνικότητα είχε.

E: Γι' αυτό και όταν και εδώ δεν υπήρχε αυτό, το θεωρούσε φυσιολογικό να είναι με τον Τούρκο, τον Εβραίο, τον Βούλγαρο.

M9: Αυτό όμως δεν ήταν μόνο στη Γεωργία. Μπορούσες να πας στην Αρμενία και να είσαι καλοδεχόμενος. Μπορούσες να πας να σπουδάσεις και να σε στείλουν στη Ρωσία για δουλειά. Εγώ ενοχλούμαι από το ρατσισμό, όταν δείχνεις τον παράνομο ή τον κλέφτη ή χρήστη ή ομοφυλόφιλο.

M2: Τον κοινωνικό ρατσισμό.

E: Για τις ξεναγήσεις ... M2 έχεις πάει σε όλες. Γιατί;

M2: Τα περισσότερα από αυτά τα είχα ακουστά και ήθελα να δω τι γίνεται και μέσα τους. Εμένα δε μου φτάνει να το ξέρω από έξω όπως λέει ο Γιώργος. Θέλω να ξέρω. Και όλες οι ξεναγήσεις ήτανε δωρεάν με πολύ καλή θέληση από πλευρά σου. Νιώθω πάρα πολύ ωραία, είναι σαν να επιστρέφω στην παιδικότητά μου με το σχολείο, τότε δεν συνειδητοποιούσαμε την αξία των πραγμάτων, τώρα το καταλαβαίνουμε αυτό, και να νιώθεις άνετα, να μαθαίνεις.

E: Σε βοήθησε να μάθεις καλύτερα τις ιστορικές πληροφορίες

M2: Ναι, με βοήθησε.

E: Συναισθηματικά σε άγγιξε;

M2: Πάρα πολύ, εγώ είμαι τέτοιος τύπος. Και δεν μπορείς να το κάνεις αυτό μόνος σου. Εγώ για παράδειγμα έχω ελεύθερο χρόνο, ξέρω τη γλώσσα, θα μπορούσα να

πάω και μόνη μου, έχω φίλους που είναι αρχαιολόγοι, αλλά είναι άλλη αίσθηση όταν πας με την τάξη, με τη δασκάλα, όταν μοιράζεις πράγματα. Ήτανε πολύ ωραία. Ένα μεγάλο ευχαριστώ.

M9: Εγώ περισσότερο θα εστιάσω σ' αυτό που είπε. Πρώτη φορά που συμφωνούμε. Περισσότερο ναι μεν έχει ενδιαφέρον μέσα (ήρθε μόνο στο εβραϊκό μουσείο). Από μόνος μου δε θα πήγαινα. Με την παρέα που πήγα και είδα, από μόνος μου δε θα πήγαινα, δε με ένοιαζε, δε θα έκανα αυτή τη διαδικασία να μάθω. Γιατί αυτή η παρέα σαν εκδρομή ήτανε. Εντυπωσιακό, αλλά νομίζω τελευταία κάτι κουτάλια εκεί σάπια, αυτά έχω και στο σπίτι κάνα δυο που σκούριασαν.

E: Εσύ τώρα βάζεις το θέμα της κοινωνικοποίησης. Αυτό πόσο μετράει για σας;

M2: Πάρα πολύ, είναι αυτό να μη νιώθεις ξένος

E: Πώς νιώθετε εσείς μεταξύ σας που έχετε και διαφορετική καταγωγή.

M9: Ωραία. Η προτεραιότητα μου είναι... ήρθα στο σχολείο όχι για να μάθω κάτι, πιο πολύ για να κοινωνικοποιηθώ, να γνωρίσω. Ο τύπος μου ήταν εντελώς διαφορετικός και εδώ και δυο χρόνια προσπαθώ να δημιουργήσω άλλου είδους...

M2: Εγώ που έχω λίγα χρόνια εδώ. Πριν δε δούλευα, να κόβεις βόλτες και να γνωρίζεις δυο τρία άτομα που είναι η οικογένεια σου δε σε βοηθάει και πολύ. Καλά αυτό δεν είναι το μόνο, αλλά είναι ένα πολύ ωραίο κομμάτι. Ακόμα είμαστε εξαρτημένοι, αν κλείσει αύριο το σχολείο χάνεσαι, αλλά έχεις ανάγκη αυτή τη βοήθεια και προχωράς σιγά σιγά. Για μένα η εμπειρία στο σχολείο του Οδυσσέα είναι το καλύτερο κομμάτι.

M9: (Ο M9 μιλάει για τις δραστηριότητες που έχει βάλει στη ζωή του για να την αλλάξει και να κάνει κάτι πιο δημιουργικό).

M2:(Η M2 μιλάει για το πόσο σημαντικοί είναι οι φίλοι και όχι τα λεφτά).

E: Πάμε στο κομμάτι της διδασκαλίας. Ήτανε κατανοητός ο τρόπος; Κατ' αρχάς τα κείμενα το power point, ο τρόπος που μιλούσα, η γλώσσα που χρησιμοποιούσα, η χρονογραμμή (είπες M2 ότι σε βοήθησε) και οι ασκήσεις που υπήρχαν για την κατανόηση.

M9: Περισσότερο, επειδή εγώ είμαι δύσκολος στο διάβασμα, περισσότερο εστίασα στην οθόνη παρά στα κείμενα, αλλά αυτό είναι το δικό μου πρόβλημα δεν είναι της παρουσίασης, εγώ είμαι ακουστικός και οπτικός τύπος.

E: Η αφήγηση, ο τρόπος που τα έλεγα ήταν κατανοητά;

M9: Ναι, απλά οι λέξεις, αυτές που δεν ήξερα, είχα απορίες, όπως Οθωμανοί, αλλά ρωτούσα και μάθαινα.

M2: Ναι, πάντα το οπτικό υλικό είναι πολύ σημαντικό. Εμένα μου άρεσε πάρα πολύ και αυτά τα βιντεάκια, ήτανε πάντα πολύ σύγχρονα, ήτανε κάποια πρόσωπα που τα ήξερα και από άλλα μέρη, δηλ. είχανε άμεση σχέση με την πραγματικότητα, τι έλεγε ο Μπουτάρης, τι έλεγε ο άλλος. Ναι είναι σημαντικό είναι πρόσωπα που τα βλέπεις κάθε μέρα και τα ακούς.

E: Δηλαδή σου φάνηκαν ενδιαφέροντα τα βίντεο;

M2: Ναι, πάρα πολύ και πολύ επίκαιρα, δηλ. σ' αυτό θα βάλω τόνο. Και αυτός που μιλούσε για την αλβανική κοινότητα...

E: Ήτανε κατανοητά τα βίντεο;

M2: Όχι, με τα βίντεο...(εννοεί δεν υπήρχε πρόβλημα). Το κείμενο (γκριμάτσα δυσφορίας) μου φάνηκε λίγο δύσκολο. Με την έννοια ότι ήτανε ιστορία, νιώθω αυτά που ένιωθα στο σχολείο όταν.... και δεν μπορείς με ένα διάβασμα να το πεις από έξω, πρέπει να κάθεσαι σπίτι. Ήθελε δουλειά. Ήταν ιστορικό.

E: Είχες δυσκολία να με καταλάβεις όπως τα έλεγα εγώ;

M2: Ήτανε ακριβώς αυτό, νιώθεις ότι κάνεις ιστορία, θέλει σκέψη, ήτανε λίγο δυσκολούτσικο. Και η ορολογία. Αλλά δε θεωρώ ότι ήτανε..ήτανε προσπάθεια εκ μέρους μου. Αλλά μου άρεσε πάρα πολύ ο τρόπος και ο πολύς σεβασμός. Δηλαδή τώρα επειδή είμαστε ενήλικες δεν είναι όπως το σχολείο, που ό,τι σου λένε το πιστεύεις, έχεις και μια άποψη. Μου άρεσε αυτός ο σεβασμός σε άλλους πολιτισμούς, νομίζω πως στο σχολείο δεν είναι έτσι, στα βιβλία της ιστορίας τουλάχιστον δεν το συναντάς αυτό. Είναι οι καλοί οι κακοί, εμείς είμαστε οι καλοί είτε Έλληνες είτε Αλβανοί.

E: Δηλαδή θεωρείτε ότι παρουσιάστηκε αντικειμενικά;

M2: Ναι έτσι ήτανε, είχε πολύ σεβασμό, εγώ προσωπικά πάλι θα μάθαινα, αλλά με αγγίζει πολύ ο τρόπος που ο άλλος σε αντιμετωπίζει. Όταν βλέπεις ότι ο άλλος θέλει να μοιραστεί κάποιες πληροφορίες μαζί σου για να έχεις κι εσύ κάποια εικόνα της πόλης, εγώ προσωπικά το εκτιμούσα πάρα πολύ. Και επίσης για τις ξεναγήσεις κάθε φορά μας ρωτούσες αν μπορούμε, πότε μπορούμε, πολύ με σεβασμό, αυτό το εκτιμούσα πάρα πολύ.

M9: Ίσως είμαστε κι εμείς λίγο βοηθητικοί με την έννοια ότι δεν σε δυσκολέψαμε. (Δυσνόητος ο λόγος του. Αναφέρει ότι ήταν δεκτικοί, γιατί ήταν ευχάριστο, αφού έρχονταν από επιλογή κι όχι καταναγκαστικά όπως στο σχολείο. Λέει ότι μπορεί και να διαφωνούσε αλλά δεν το εξέφραζε. Είχε απορίες αλλά δεν τις έλεγε για να μη δημιουργήσει καθυστέρηση, πρόβλημα στους άλλους)

M2: Εγώ έκανα το τσεκ απ, με την έννοια ότι αυτά που δεν καταλάβαινα ακριβώς ρωτούσα τον Χ(ο άντρας της) που είναι ιστορικός κι αυτό μου άρεσε πάρα πολύ, ήτανε οι ίδιες πληροφορίες.

M9: Απορίες μπορεί να είχα, τώρα απλά δε θυμάμαι, δεν εστίαζα, λίγο ψυχρός ήμουνα.

M2: Λειτουργούμε με διάφορους τρόπους. Εμένα θα με βοηθούσε αν κάναμε ένα μικρό τεστάκι, σε δυο τρεις ενότητες, κάτι όχι πολύ, με πολλαπλές επιλογές, αλλά εμένα θα με βοηθούσε να βάλω λίγο, επειδή εγώ είμαι ανοργάνωτη. Αλλά εξαρτάται ο καθένας με τον τρόπο του.

M9: Και να μην καταλάβαινα επειδή δεν έχει κόστος βαθμολογίας, δεν το έπαιρνα κατάκαρδα. Όσο μπορούσα να συγκρατήσω από την παρουσίαση. Τώρα αυτό που λέει μήπως έχει νόημα, γιατί εγώ δεν εστίασα...

E: Να πούμε λίγο για τις ασκήσεις

M2: Ήταν λίγο δύσκολες.

E: Ποιες, αυτές που ήταν για την κατανόηση του κειμένου ας πούμε, αυτές για το λεξιλόγιο;

M2: Αυτά ήταν εντάξει με την έννοια αν τα είχαμε στο σχολείο, αν θα είχαμε να τα διαβάσουμε αυτά. Ήθελε ώρα να το κάνεις αυτό. Θα προτιμούσα κάτι πιο εύκολο με την έννοια πιο μαζεμένο και σε κάποια, ήτανε πολλά θέματα και δεν τα πιάνεις όλα, αλλά τουλάχιστον πέντε πράγματα. Ήθελε πολύ χρόνο που δεν τον είχαμε. Ήτανε πάρα πολύ ιστορία από προ Χριστού μέχρι σήμερα σε μερικά μαθήματα. Είναι τεράστια δουλειά και έτσι ήτανε πολύ καλή με αυτά που μέναμε, αλλά δεν μπορείς σε μια εβδομάδα, χωρίς διάβασμα στο σπίτι, να τα πούμε όλα τα πράγματα έτσι όπως είναι.

M9: Εγώ ένα πράγμα θέλω να πω, μήπως θα σε βοηθήσει, (Δυσνόητος λόγος. Προτείνει τη χρήση βίντεο).

M2: Εγώ θα έλεγα κάποια ταινία (Αναφέρει ταινία που είδε για το ρεμπέτικο και τους μικρασιάτες.)

M9: Εγώ συμφωνώ γιατί μπορούν να αγγίξουν περισσότερο και «να μπουν στα παπούτσια», αυτά που είπαμε.

E: Να έχει το συναισθηματικό στοιχείο για να γίνεται κατανοητό...

M2: Ναι

E: Διάλεγα όμως βίντεο να μιλάνε για να κάνετε και άσκηση λόγου, ενώ στις ταινίες μπορεί να μη μιλάνε συνέχεια.

M2: (Μιλάει για την ταινία που είδε και ήταν πιο κατανοητή και συγκρίνει με τους μετανάστες σήμερα).

M9: Βασικά όταν μιλάει κάποιος πολιτικός εγώ τον έχω γραμμένο. Μου βγάζει εικόνα ότι περισσότερο παρουσιάζει, λόγια λόγια, τους έχω γραμμένους.

M2: Για τους πολιτικούς συμφωνώ, αλλά όταν βλέπεις ότι ο άλλος είναι σε αυτή τη θέση και προσπαθεί..είναι κάτι θετικό. Τώρα που είναι εκλογές αν δεν ήξερα σκασίλα μου, τώρα όμως που ξέρω θα ήθελα αυτός ο άνθρωπος να συνεχίσει κάτι (εννοεί τον Μπουτάρη;)

M9: Και τώρα σκασίλα μου. Έχω μια άρνηση προς την εξουσία.

E: Νομίζετε ότι πέτυχε ο συνδυασμός διδασκαλίας ιστορίας και γλώσσας;

M2: Εγώ νομίζω το πετύχατε σε καλό βαθμό και εγώ αν θέλω έχω όλα τα κείμενα και σε ηλεκτρονική μορφή και αν θέλω μπορώ να κάτσω... αν θέλεις να προχωρήσεις πρέπει να δουλέψεις, αλλά έχεις το υλικό να το κάνεις.

E: Δεν ξέρω αν χωράνε όλα αυτά σε ένα μάθημα. Ήταν κουραστικό;

M9: Όχι

M2: Όχι, απλά πρέπει να προσέξεις.

M9: Μπορεί να είναι... αποσυντονίζεσαι, δεν ξέρεις να προσέξεις την ιστορία ή τη γραμματική. Συνδυάζεται όμως.

M2: Δεν μπορείς να τα δεις ξεχωριστά, επειδή εμείς προσπαθούμε να μιλήσουμε τώρα, θέλουμε δε θέλουμε...

M9: Αν εννοείς ότι είναι κουραστικό για τον άλλον, δε νομίζω γιατί συνδυάζεται, γιατί μπορεί να μην ξέρει μια λέξη αλλά καταλαβαίνει το νόημα. Τώρα είναι στην ευθύνη του καθενός να ρωτήσει τι σημαίνει αυτό.

M2: Εγώ νομίζω ότι αν ήταν λίγο πιο μαζεμένο, κάποιες ασκήσεις...

M2: Με δυσκόλευε κάτι άλλο, θα ήτανε καλά να κάναμε κάθε εβδομάδα, αλλά να ξέραμε την ώρα την ημερομηνία, ήτανε μεγάλη απόσταση το ένα απ' το άλλο μάθημα και εγώ ειλικρινά πάντα δεν έβρισκα το κείμενο, οργάνωση μηδέν. Δηλαδή όταν ερχόμουν στο σχολείο δεν ήξερα τι ήταν το προηγούμενο, είχα ξεχάσει. Αν ήταν κάθε εβδομάδα, θα ήτανε πιο απλό και η δουλειά για το σπίτι. Εγώ νομίζω ότι σε κάθε μάθημα πρέπει να έχουμε δουλειά για το σπίτι.

E: Είχατε γραπτή άσκηση.

M2: Ναι, αλλά το ξεχνούσα

E: Επειδή δεν ήταν στάνταρ το μάθημα;

M2: Ναι, για να μπορείς σε λογικά πλαίσια να το παρακολουθήσεις.

M9: Εγώ ευχάριστα πέρασα.

M2: Πολύ ωραία (εννοεί πέρασε και αυτή).

M9: Η μόνη μου δυσκολία ήταν το ωράριο. Όταν είναι αποσυντονισμένα, σήμερα έχω αύριο δεν έχω ή αύριο δεν ξέρω αν θα έχω, δεν μπορείς να προγραμματίσεις το υπόλοιπο και λίγο αγχώνεσαι να προλάβεις

M2: Αλλά απ' την άλλη πλευρά η Ελένη πάντα μας βοηθούσε και το εκτιμώ πάρα πολύ που αλλάξαμε για μένα και μέρα, επειδή ήθελα να είμαι στο τελευταίο μάθημα.

M9: Όταν λέω ωράριο δεν εννοώ μόνο δικό μας, αλλά και δικό σου, γιατί κάποια στιγμή δεν μπορούσες εσύ κι εσύ πρέπει να μπεις στο πρόγραμμά μας κι εμείς πρέπει να μπούμε.

M2: Κι εμείς είχαμε απαιτήσεις ο καθένας.

E: Τι σας άρεσε πιο πολύ;

M2: Η δασκάλα, μού άρεσε πάρα πολύ.

M9: Εγώ περίμενα να πεις οι βόλτες.

M2: Και οι βόλτες. Αν δεν ήταν η δασκάλα δε θα κάναμε αυτές τις βόλτες με αυτή τη μορφή. Εξαρτάται πάρα πολύ απ' το άτομο δυστυχώς, όλη η εκπαίδευση εξαρτάται από άτομα.

E: Η γενική εντύπωση θα λέγαμε ότι είναι θετική;

M2: Πάρα πολύ καλή.

M9: Θετική.

E: Θα θέλατε να ξαναγίνει κάτι παρόμοιο;

M9: Μ' εσένα;

M2: Πολύ σημαντικό. Εγώ που παρακολούθησα και πέρσι και πρόπερσι είχαμε κάνει μαθήματα και με άλλον δάσκαλο και είχαμε πάρει πληροφορίες, δηλαδή αυτό για την ασίδα του Γαλέριου, αυτά τα είχαμε κάνει. Μας είχε βάλει και ν' ακούσουμε τραγούδια από το 1800 κάτι. Καλά, οι πληροφορίες μου φάνηκαν εντάξει, τα τραγούδια μου φάνηκαν σαν να ήμουν παιδί στο σχολείο. Αλλά τώρα ήτανε πολύ πιο διαφορετικός ο τρόπος, ήτανε πολύ πιο στοχευμένα.

E: Σ' αυτά τα μαθήματα;

M2: Επειδή όλοι κάνουνε μαθήματα δηλαδή θέλεις δε θέλεις όταν μαθαίνεις τη γλώσσα κάποια στοιχεία τα παίρνεις, αλλά αυτό ήτανε κάτι άλλο.

M9: Βασικός παράγοντας είσαι εσύ.

M2: Ο δάσκαλος.

M9: Όπως και να 'ναι εμείς για να μάθουμε πρέπει να μας τραβήξει ο άλλος. Εγώ θεωρώ μεγάλη ευθύνη των δασκάλων να μπορούν να μεταδίδουν. Ιστορία για να μάθω παίρνω και βιβλία και διαβάζω όμως ...πώς μεταδίδεις. Εσύ το έχεις αυτό, εγώ τουλάχιστον αυτή την αίσθηση έχω, ότι άκουγα με ευχαρίστηση κι όχι σαν αγγαρεία. Τώρα, άλλο κομμάτι που κάποια από αυτά ήμουν φορτωμένος με τα δικά μου και άλλα σκεφτόμουν, αλλά όσες φορές που ήθελα να μάθω, ας πούμε ήμουν αφοσιωμένος σ' αυτό, είχες τον τρόπο να μεταδώσεις.

M2: Τώρα που θυμήθηκα. Την πρώτη φορά που κάναμε, είπα τώρα τι θα κάνουμε δηλαδή με το ερωτηματολόγιο. Μου θύμισε σχολείο, αχ δεν τα ξέρω αυτά κι αυτή η καημένη κυρία προσπαθεί να μας μάθει, αλλά εμείς δεν είμαστε ούτε παιδιά, δηλαδή θα δυσκολευτεί.

E: Το ερωτηματολόγιο μάλλον ήταν κάπως αρνητική εντύπωση ε;

M2: Ναι, δε μου άρεσε, ούτε αυτό δε μου άρεσε πάρα πολύ που κάναμε στο τέλος. Θεωρώ ότι άλλα πράγματα...

E: Δηλ. αυτές οι πληροφορίες δεν ήταν η ουσία. Ποια ήταν η ουσία;

M2: Άλλα σημεία εγώ θα είχα βάλει..

E: Σου φαίνονται ξερές πληροφορίες;

M2: Ναι

E: Τι θα θεωρούσες πιο σημαντικό; Σου φάνηκαν σαν να είσαι σε σχολείο;

M2: Όχι πρέπει να υπάρχουν ασκήσεις, απλά να μην είναι τονισμένα, έτσι το νιώθω, μάλλον είναι μια λανθασμένη αίσθηση. Άλλα κάναμε, δεν είναι αυτό... ο οικισμός, οι σταυροφόροι, ήτανε κάτι άλλο.

E: Πιο ενδιαφέροντα ήτανε τα ζητήματα πολυπολιτισμικότητας, επικοινωνίας, πολιτισμού, κατανόησης;

M2: Μάλλον.

E: Αυτά βέβαια τα είπαμε τώρα προφορικά. Θεωρείς ότι είναι κάτι άλλο που θα ήθελες να πεις;

M2: Όχι. Α ναι, αυτά τα είπαμε τώρα.

Z. ΜΑΘΗΜΑΤΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΜΑΘΗΜΑ

ΣΤΟΧΟΘΕΣΙΑ:

Ο στόχος του εισαγωγικού μαθήματος είναι διπλός. Καταρχάς, θα εξυπηρετήσει τη γνωριμία εκπαιδευτικού-μαθητευόμενων και τη συγκέντρωση του απαραίτητου υλικού, ώστε να καταστεί δυνατή η διερεύνηση των αναγκών της ομάδας, καθώς και το γνωστικό επίπεδό της.

Επιπλέον, στοχεύει στο να αποκτήσουν οι μαθητευόμενοι μια πρώτη επαφή με το γνωστικό αντικείμενο σε όλη του την έκταση μέσα από προβολή φωτογραφιών, χαρτών, σχεδίων. Με αυτό τον τρόπο θα δοθούν οι βασικοί ιστορικοί άξονες και επίσης θα κινητοποιηθεί το ενδιαφέρον. Παράλληλα, θα εξοικειωθούν με το σχετικό λεξιλόγιο μέσα από την αφήγηση και το σχετικό γλωσσάρι που θα διανεμηθεί.

ΠΛΑΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ:

Σε πρώτη φάση θα γίνει η παρουσίαση της διδάσκουσας και του πρότζεκτ. Στη συνέχεια θα ζητηθεί από τους μαθητευόμενους να παρουσιάσουν οι ίδιοι τον εαυτό τους προφορικά δίνοντας και κάποια στοιχεία σχετικά με τη χώρα προέλευσής τους και οποιοδήποτε άλλο στοιχείο επιθυμούν οι ίδιοι .

Ακολούθως, θα τους μοιραστούν τα ερωτηματολόγια για τα δημογραφικά τους στοιχεία, τη διερεύνηση των γλωσσικών τους αναγκών και το γνωστικό τους επίπεδο, αφού πρώτα τους εξηγηθεί ο λόγος που τους ζητείται αυτό και αφού τους δοθούν επίσης οδηγίες.

Σε τρίτη φάση θα τους δοθεί ένα γλωσσάρι με κάποιες βασικές λέξεις που θα χρησιμοποιηθούν κατά την παρουσίαση του power point και θα τους ζητηθεί να το διαβάσουν. Αν υπάρχουν απορίες θα συζητηθούν. Θα ακολουθήσει η προβολή του υλικού που συνοψίζει το γνωστικό αντικείμενο του πρότζεκτ, ώστε να προϊδεαστούν οι μαθητευόμενοι για το περιεχόμενο και να κινητοποιηθεί το ενδιαφέρον τους. Επίσης θα είναι και μια πρώτη προσέγγιση στη γλώσσα και την ορολογία του μαθήματος.

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

αγιογραφία ζωγραφική παράσταση με θρησκευτικά θέματα

άποικος το άτομο που έχει εγκατασταθεί σε άλλη χώρα που είναι εξαρτημένη από τη δική του

αυτοκρατορία είναι μια γεωγραφικά εκτεταμένη ομάδα κρατών και ανθρώπων (εθνοτήτων), ενωμένων κάτω από την κυριαρχία του αυτοκράτορα

έποικος το άτομο που με εντολή του κράτους εγκαθίσταται μόνιμα σε περιοχές έξω από τον εθνικό του χώρο, οι οποίες είναι ήδη κατοικημένες από άλλους

κατοχή (εδώ) η κατάληψη ενός κράτους από στρατιωτικές δυνάμεις άλλης χώρας

κοινότητα (εδώ) οργανωμένο σύνολο ανθρώπων από το ίδιο έθνος ή με την ίδια θρησκεία που ζουν σε μια ξένη χώρα

μεσοπόλεμος η περίοδος μεταξύ του Πρώτου και του Δεύτερου Παγκόσμιου πόλεμου

μνημείο σημαντικό κτήριο ή έργο τέχνης άλλης εποχής

οικισμός το σύνολο πρόχειρων ή λιγιστών κατοικιών σε ορισμένο τόπο

πολιορκία αποκλεισμός (περικύκλωση) μιας περιοχής με στόχο την κατάληψή της

προϊστορία η περίοδος της Ιστορίας από την εμφάνιση του ανθρώπου έως την ανακάλυψη της γραφής. Τα χρονικά όρια αυτά μπορούν να μεταβληθούν ανάλογα με τη χώρα και την ήπειρο

σταυροφόροι πολεμιστές που φορούσαν σταυρό και συμμετείχαν στις εκστρατείες για την απελευθέρωση των Άγιων Τόπων κατά τον Μεσαίωνα

σχολή (εδώ) μια συγκεκριμένη τεχνική που εφαρμόζουν συγκεκριμένοι καλλιτέχνες

1^Η ΕΝΟΤΗΤΑ

ΣΤΟΧΟΘΕΣΙΑ

Γλωσσικές-επικοινωνιακές δεξιότητες:

- Άσκηση στην κατανόηση του προφορικού λόγου της διδασκαλίας του ιστορικού αντικειμένου.
- Άσκηση καλλιέργειας αναγνωστικών δεξιοτήτων, ανάπτυξη στρατηγικής αναζήτησης συγκεκριμένων πληροφοριών μέσα από το κείμενο.
- Εξοικείωση με ειδικό λεξιλόγιο και ιστορικές έννοιες.
- Εξάσκηση στην εύρεση συνωνύμων- εμπέδωση λεξιλογίου.

- Εξάσκηση στο σχηματισμό και την ορθογραφία των ρημάτων β' τάξης της β' συζυγίας.
- Η άσκηση στην ακρόαση προφορικού κειμένου με αρχαιολογική ορολογία και ακαδημαϊκό ύφος.
- Η άσκηση στον προφορικό λόγο με τη μορφή της επιχειρηματολογίας, Χρήση λεξιλογίου αιτιολόγησης και εφαρμογή ειδικού θεματικού λεξιλογίου.
- Η άσκηση σε γραπτό λόγο με ύφος φιλικής επιστολή και η εμπέδωση του λεξιλογίου.

Γνωστικές δεξιότητες:

- Εξοικείωση με το γεωμορφολογικό τοπίο της περιοχής στα αρχαία χρόνια και της μεταβολής του σε σχέση με σήμερα.
- Η κατοίκηση της περιοχής από ανθρώπους με διαφορετική συνείδηση φυλετική στα πρώτα ιστορικά χρόνια.
- Η χρονολογική τοποθέτηση της αρχαιότητας.
- Ο τρόπος ίδρυσης της πόλης και η σημασία της επιλογής της συγκεκριμένης θέσης.
- Η εμπορική ανάπτυξη της πόλης και η προσέλκυση διαφορετικών λαών.
- Η σύνδεση της οικονομικής ανάπτυξης με την οικοδομική δραστηριότητα.
- Η αξία του οδικού δικτύου.
- Η πληθυσμιακή ετερότητα αντικατοπτρίζεται και στη θρησκευτική ζωή. Η συνύπαρξη διαφορετικών λατρειών.
- Η παρουσία του εβραϊκού στοιχείου, καθοριστικού πληθυσμιακού στοιχείου της πόλης σε όλη την ιστορική πορεία της πόλης.
- Η αναγνώριση των μνημείων της αρχαιότητας που επιβιώνουν στις μέρες μας.
- Η διαμόρφωση του πολιτιστικού προφίλ της πόλης στα αρχαία χρόνια από τον συγχρωτισμό των ποικίλων πολιτισμικών χαρακτηριστικών των λαών που συναντήθηκαν εκεί με όρους είτε κυριαρχικούς (Μακεδόνες, Ρωμαίοι) είτε υποταγής.

Κοινωνικές δεξιότητες-στάσεις-αξίες:

- Η συνειδητοποίηση του γεγονότος ότι δεν μπορεί να υπάρχει συνεχής κατοίκηση μιας περιοχής αποκλειστικά από μια εθνότητα, ότι οι άνθρωποι βρίσκονται σε συνεχή κινητικότητα, επαφή και αλληλεπίδραση.
- Οι μετακινήσεις και ο συγχρωτισμός των ανθρώπων ως αναγκαιότητα για την ανάπτυξη και τη δημιουργία πολιτισμού.

- Η σημασία της θρησκευτικής ανεκτικότητας.
- Η άσκηση στις αρχές του διαλόγου.

ΠΛΑΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Προστάδιο:

Παρουσίαση των διαφανειών, ώστε να κινητοποιηθεί το ενδιαφέρον, να συνδεθεί το παρελθόν με το παρόν μέσω των μνημείων, να δοθούν στοιχεία για το περιεχόμενο και ερεθίσματα για σύντομη συζήτηση και προβληματισμό. Παράλληλα με την ιστορική αφήγηση θα υπάρξει εξοικείωση με το βασικό λεξιλόγιο

Κύριο στάδιο:

Θα διανεμηθεί το κείμενο το οποίο θα διαβάσει ο εκπαιδευτικός ή εναλλακτικά αν υπάρχει πρόθυμος μαθητής. Στη συνέχεια θα τους δοθεί το γλωσσάρι και θα τους ζητηθεί να το μελετήσουν. Θα ακολουθήσει η συμπλήρωση των ερωτήσεων κατανόησης κειμένου και σύντομη συζήτηση με αφορμή αυτές και η συμπλήρωση του χρονολογικού άξονα από τους ίδιους. Ακολουθούν άλλη μια άσκηση λεξιλογίου και μία γραμματικής. Θα δοθούν διευκρινήσεις για το γραμματικό θέμα.

Μοιράζεται το φύλλο εργασίας για την κατανόηση προφορικού λόγου και το διαβάζουμε μια φορά, εξασφαλίζουμε ότι οι ερωτήσεις είναι κατανοητές και ακολουθεί η προβολή του βίντεο http://www.youtube.com/watch?v=VOuIzxcF_ck (από 1:35 έως 8:40) δύο φορές και στη συνέχεια η συμπλήρωση του φύλλου εργασίας και συζήτηση πάνω σ' αυτά που ακούσαμε.

Μεταστάδιο:

Ακολουθεί η δραστηριότητα παραγωγής προφορικού λόγου: Γίνεται από τη διδάσκουσα μια εισαγωγή για το θρησκευτικό πλουραλισμό στην αρχαία Θεσ/νίκη. Παρουσιάζονται οι έννοιες του θρησκευτικού πλουραλισμού, της θρησκευτικής ανεκτικότητας, της ανεξιθρησκίας και γίνεται σύνδεση με το σήμερα. Στη συνέχεια τους δίνεται το θέμα που πρέπει να διαπραγματευτούν και τους δίνονται δέκα λεπτά για να καταγράψουν σύντομα τις απόψεις τους. Στη συνέχεια ο καθένας παρουσιάζει σε προφορικό λόγο την άποψή του και ακολουθεί συζήτηση.

Θα δοθεί ως εργασία για το σπίτι η άσκηση για συμπλήρωση κενών με λέξεις από το γλωσσάρι ώστε να γίνει επανάληψη και εμπέδωση του βασικού λεξιλογίου. Επίσης θα δοθεί ως εργασία για το σπίτι η παραγωγή γραπτού λόγου, ώστε να

εμπεδωθούν οι ιστορικές γνώσεις και να ασκηθούν γλωσσικά στο είδος της φιλικής επιστολής και να γίνει χρήση του λεξιλογίου της ενότητας.

ΑΡΧΑΙΑ ΧΡΟΝΙΑ

Η περιοχή της Θεσσαλονίκης άρχισε να κατοικείται από τη προϊστορική εποχή, δηλαδή από το 6000/5000 π.Χ. Αυτό φαίνεται από οικισμούς που βρέθηκαν σε διάφορα σημεία της περιοχής. Το τοπίο είχε κάποιες διαφορές από το σημερινό, γιατί η θάλασσα έμπαινε βαθύτερα μέσα στην ξηρά, αλλά σιγά σιγά με τα χώματα που κατέβαζαν τα ποτάμια (Αξιός, Αλιάκμονας, Λουδίας, Γαλλικός) πήρε τη σημερινή της μορφή.

Κατά τους ιστορικούς χρόνους δηλαδή μετά το 1500π.Χ. περίπου υπήρχαν είκοσι έξι οικισμοί με σημαντικότερο αυτόν της Θέρμης, η οποία έδωσε και το όνομά της στον **κόλπο**. Οι κάτοικοι της περιοχής ανήκαν σε διάφορα **φύλα** όπως Παίονες, Θράκες, Φρύγες, Μύγδονες κ.α. ενώ υπήρχαν και **αποικίες** των ελληνικών πόλεων. Οι Μακεδόνες κατέλαβαν την περιοχή κατά τον 6ο αι. π.Χ.

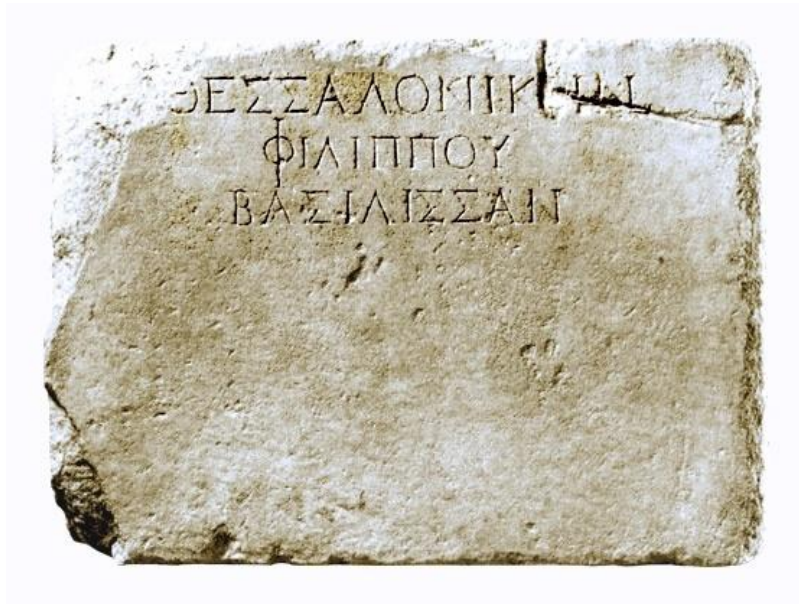
Η Θεσσαλονίκη **ιδρύθηκε** το 316/315 από τον Κάσσανδρο, βασιλιά της Μακεδονίας και γαμπρό του Μ Αλεξάνδρου από την αδερφή του Θεσσαλονίκη. Η Θεσσαλονίκη πήρε το όνομά της επειδή ο πατέρας της Φίλιππος Β θέλησε να γιορτάσει τη νίκη του κατά των Θεσσαλών. Ο Κάσσανδρος συγκέντρωσε τους κατοίκους των είκοσι έξι οικισμών που υπήρχαν στην περιοχή και ίδρυσε την πόλη που της έδωσε το όνομα της γυναίκας του. Η σωστή επιλογή της γεωγραφικής θέσης της νέας πόλης (εύκολη σύνδεση της **ενδοχώρας** με τη θάλασσα, σταυροδρόμι ανατολής - δύσης, σημαντική θέση στη βαλκανική χερσόνησο), βοήθησε στη γρήγορη εξέλιξή της. Στο λιμάνι της Θεσ/νίκης έφταναν καράβια και έμποροι από κάθε γωνιά του τεράστιου κράτους που είχε ιδρύσει ο Μ.Αλέξανδρος. Έτσι οι κάτοικοι ήρθαν σε επαφή με άλλους λαούς, πολιτισμούς και θρησκείες. Εκτός από τους ελληνικούς θεούς λατρεύονταν και οι αιγυπτιακοί θεοί Σάραπης και Ίσιδα, όπως **αποκαλύπτουν** ερείπια του ναού τους, του Σαραπείου (κοντά στο Διοικητήριο). Αυτή την περίοδο ήρθαν και οι πρώτοι Εβραίοι στην πόλη, γιατί τους **προσείλκυσε** το ανεπτυγμένο εμπόριό της.

Οι Ρωμαίοι κατέκτησαν την πόλη το 168 π.Χ. Λίγο αργότερα το 146 π.Χ. η Θεσ/νίκη έγινε πρωτεύουσα της ρωμαϊκής επαρχίας της Μακεδονίας με **έκταση** από την Αδριατική θάλασσα ως τον Νέστο (Ξάνθη) και από τα βουνά νότια των Σκοπίων

ως τον Μαλιακό κόλπο (Λαμία). Από τον 2ο αι. π.Χ. που κατασκευάστηκε η Εγνατία οδός (από τον Γναίο Εγνάτιο, διοικητή της επαρχίας της Μακεδονίας) έγινε ο σημαντικότερος σταθμός της **οδικής** αυτής **αρτηρίας** που συνέδεε την Αδριατική με τη Θράκη. Η Εγνατία οδός δεν περνούσε μέσα από την πόλη αλλά έφτανε μέχρι τη δυτική της **πύλη** και στη συνέχεια έστριβε βόρεια, όπου σήμερα είναι ο δρόμος προς Καβάλα.

Από το τέλος του 1ου αι. π.Χ. μέχρι τα μέσα του 3ου αι. μ.Χ. η πόλη παρουσίασε μεγάλη ανάπτυξη καθώς ήταν μια σχετικά ειρηνική περίοδος. Κατασκευάστηκαν πολλά **μνημειώδη** έργα, επισκευάστηκαν τα τείχη και μερικοί από τους βασικούς **οδικούς άξονες** που είχαν χαραχτεί ήδη από την ελληνιστική εποχή (σημερινή Εγνατία, η **Via Regia** των Ρωμαίων, η σημερινή Αγίου Δημητρίου και η σημερινή Ίωνος Δραγούμη). Διαμορφώθηκε ο χώρος της αρχαίας αγοράς, το **Forum**, στάδιο, βιβλιοθήκη, θέατρο, λουτρό. Στο νότιο τμήμα της αγοράς (όπου σήμερα ο **ανδριάντας** του Βενιζέλου) υπήρχε η **μεγαλοπρεπής** είσοδος και μια στοά με κίονες σε δύο επίπεδα, τα λεγόμενα “**είδωλα**” ή “**incantadas**” (=οι μαγεμένες), όπως τα αποκαλούσαν οι Εβραίοι. Η εμπορική ανάπτυξη της πόλης προσείλκυσε και άλλους Εβραίους από άλλες εμπορικές πόλεις της Μεσογείου και **συγκροτήθηκε** μεγάλη εβραϊκή κοινότητα κοντά στο λιμάνι.

Η θρησκευτική ζωή παρουσίαζε ποικιλία αφού εκτός από τις παλιότερες λατρείες του Διονύσου, του Απόλλωνα, της Αθηνάς, του Ηρακλή και του Κάβειρου (προστάτη της πόλης), των αιγυπτιακών θεοτήτων και της εβραϊκής προστέθηκαν και οι ρωμαϊκές. Επίσης εμφανίστηκαν και οι πρώτοι χριστιανοί και γύρω στο 50 μ.Χ. ήρθε και δίδαξε στην πόλη ο Απόστολος Παύλος. Παρόλο που μίλησε στην εβραϊκή **συναγωγή**, οι Εβραίοι αντέδρασαν έντονα στο χριστιανικό **κήρυγμα** και τον ανάγκασαν να φύγει από την πόλη.

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

η έκταση: οι διαστάσεις μιας επιφάνειας

το φύλο (εδώ) σύνολο ανθρώπων με κοινά εθνολογικά ή ανθρωπολογικά χαρακτηριστικά· φυλή, εθνότητα

η αποικία: (εδώ) τόπος όπου μετακινείται μαζικά και εγκαθίσταται μόνιμα αριθμός ανθρώπων από άλλη χώρα.

κόλπος: (εδώ) φυσική εσοχή, άνοιγμα, κοιλότητα της ξηράς στην οποία μπαίνει η θάλασσα

η ενδοχώρα: εδαφική περιοχή που εκτείνεται πίσω από παραθαλάσσιο τόπο (οικισμό, λιμάνι) και έχει στενούς οικονομικούς, πολιτικούς δεσμούς με αυτόν: *Κατέλαβαν το λιμάνι και ένα μικρό μέρος της ενδοχώρας του.*

αποκαλύπτω (παθ. αποκαλύπτομαι) : κάνω ορατό, φανερό κάτι που πριν ήταν κρυμμένο, φέρνω στο φως, φανερώνω, κάνω κάτι γνωστό

προσελκύω (παθ. προσελκύομαι): φέρνω κάποιον κοντά μου, προς το μέρος μου ή με το μέρος μου, τον κερδίζω, τραβώ το ενδιαφέρον. *Οι παραλίες της Ελλάδας προσελκύουν μεγάλο αριθμό τουριστών. Ο ομιλητής κατάφερε να προσελκύσει το ενδιαφέρον / την προσοχή του ακροατηρίου.*

ελληνιστικός -ή -ό: που ανήκει στη χρονική περίοδο από το θάνατο του Μεγάλου Αλεξάνδρου (323 π.Χ.) ως την ολοκληρωτική κατάκτηση της Μεσογείου από τους Ρωμαίους (31 π.Χ.), κατά την οποία ο αρχαίος ελληνικός πολιτισμός διαδόθηκε στους λαούς που κατέκτησε ο Μακεδόνας βασιλιάς

διοικώ: ρυθμίζω, κανονίζω· διευθύνω, κυβερνώ (**η διοίκηση, διοικητικός**)

ιδρύω(παθ. ιδρύομαι): δημιουργώ κάτι από την αρχή (**η ίδρυση**)

οδικός -ή -ός: που αναφέρεται στους δρόμους (οδός=δρόμος)

η αρτηρία : καθένα από τα σωληνοειδή αιμοφόρα αγγεία, που με τις διακλαδώσεις τους μεταφέρουν το αίμα από την καρδιά σε όλο το σώμα:

ο άξονας : (εδώ) βασική γραμμή κατεύθυνσης ή κίνησης

η πύλη : ειδικά κατασκευασμένη είσοδος σε κτίριο ή σε άλλο κλειστό χώρο συνήθως δημόσιου χαρακτήρα: *Η πύλη του ναού*

μνημειώδης -ης -ες: που έχει την επιβλητικότητα μνημείου, που διακρίνεται και εντυπωσιάζει, μεγαλοπρεπής

ο ανδριάντας : τιμητικό ολόσωμο άγαλμα σημαντικού προσώπου

μεγαλοπρεπής -ής -ές : μεγάλος, επιβλητικός: *Μεγαλοπρεπής ναός*

το είδωλο: ομοίωμα θεότητας, συνήθως αγαλμάτινο, το οποίο λατρεύεται σαν να είναι αυτό το ίδιο θεότητα

συγκροτώ (παθ. συγκροτούμαι) : συγκεντρώνω και οργανώνω πρόσωπα ή πράγματα για να σχηματίσω ένα σύνολο: *Η συγκρότηση της κυβέρνησης*

η συναγωγή : ναός των Εβραίων.

το κήρυγμα : ομιλία με θέμα θρησκευτικό που γίνεται συνήθως στην εκκλησία

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

1. Κυκλώστε το Σ ή Λ για να δείξετε αν είναι σωστές ή λανθασμένες οι παρακάτω προτάσεις. Σε περίπτωση λάθους γράψτε το σωστό:

α. Ο Θερμαϊκός κόλπος ήταν μεγαλύτερος στα αρχαία χρόνια. Σ Λ

β. Οι πρώτοι κάτοικοι της περιοχής ήταν οι Μακεδόνες. Σ Λ

γ. Η πόλη της Θεσσαλονίκης κατοικήθηκε από Μακεδόνες που έφερε ο Κάσσανδρος από την Πέλλα. Σ Λ

δ. Η γεωγραφική θέση της πόλης ήταν σημαντική γιατί επικοινωνούσε εύκολα με το εσωτερικό της χώρας. Σ Λ

ε. Η Θεσ/νίκη είχε εμπόριο με τις περιοχές του μεγάλου κράτους που ίδρυσε ο Κάσσανδρος Σ Λ

στ. Η σημερινή οδός Εγνατία βρίσκεται ακριβώς στη θέση που βρισκόταν η ρωμαϊκή οδός Εγνατία.

Σ Λ

ζ. Οι βασικοί οδικοί άξονες της πόλης χαραχτήκαν για πρώτη φορά στα ρωμαϊκά χρόνια.

Σ Λ

η. Οι Εβραίοι εγκαταστάθηκαν στην πόλη γιατί οι κάτοικοι της ήταν ανοιχτοί σε όλες τις θρησκείες.

Σ Λ

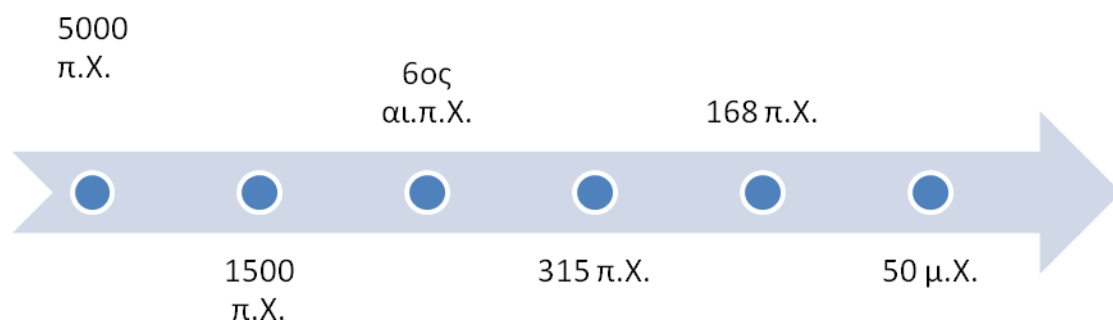
θ. Οι Εβραίοι επέτρεψαν στον Απόστολο Παύλο να διδάξει στη Συναγωγή, αλλά στη συνέχεια τον καταδίωξαν.

Σ Λ

ι. Η χριστιανική ήταν η θρησκεία με τους περισσότερους πιστούς αυτή την περίοδο

Σ Λ

2. Συμπληρώστε το χρονολογικό διάγραμμα με τα γεγονότα που αντιστοιχούν στις ημερομηνίες

ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

1. Να αντικαταστήσετε τις υπογραμμισμένες λέξεις του κειμένου με άλλες με την ίδια σημασία (συνώνυμες)

2. Να συμπληρώσετε τις παρακάτω φράσεις με τον σωστό τύπο του ρήματος συγκροτώ-συγκροτούμαι:

- Οι κάτοικοι (παρελθόν) μία επιτροπή διαμαρτυρίας.
- Η κυβέρνηση (παρελθόν) από γνωστά στελέχη του κόμματος.
- Ο χαρακτήρας ενός λαού (παρόν) από κληρονομημένες ιδιότητες.
- Στις 26 Σεπτεμβρίου ο Βενιζέλος (παρελθόν) δική του κυβέρνηση στη Θεσσαλονίκη.
- Η πολυεθνική κοινωνία που(παρελθόν) την περσική αυτοκρατορία δεν είχε στοιχεία συνοχής
- Οι περισσότεροι υπάλληλοι που(παρόν) τα συνεργεία ελέγχου είναι αγανακτισμένοι με τα λάθη τα οποία εντοπίζουν.
- Το Ιράκ(παρόν) ιρακινές ομάδες εμπειρογνομόνων για την αναζήτηση ύποπτων πυραυλικών κεφαλών.
- Ήδη το ΓΕΣ έχειτρεις ομάδες ανίχνευσης και ταυτοποίησης χημικών και ραδιολογικών ουσιών

3. Να συμπληρώσετε τα κενά με λέξεις από το γλωσσάρι:

- Το νησί της Κρήτης έχει πολλές φυσικές ομορφιές τόσο στα παράλια όσο και στην
- Στην παραλία της Θεσσαλονίκης υπάρχει ο του Μεγάλου Αλεξάνδρου.
- Η Αγίου Δημητρίου είναι ένας από τους κεντρικούς οδικούς της πόλης.
- Τα μνημεία της Ακρόπολης πολλούς επισκέπτες κάθε χρόνο.
- Τα τείχη των αρχαίων πόλεων είχαν μια κεντρική για να μπαίνει ο βασιλιάς.
- Στο Σαραπείο υπήρχαν των αιγυπτιακών θεών.
- Η ανασκαφή στην περιοχή της Τούμπας ένα προϊστορικό οικισμό.
- Οι Θράκες ήταν ομάδα Ινδοευρωπαϊκών..... που κατοικούσαν στην Κεντρική και Νοτιοανατολική Ευρώπη.
- Με την ανακάλυψη της Αμερικής τα ευρωπαϊκά κράτη δημιούργησαν εκεί

- Ο παπάς της ενορίας μας βγάζει κάθε Κυριακή.
- Έχει απαγορευτεί το ψάρεμα στον Θερμαϊκό λόγω της μεγάλης ρύπανσης
- Στην Αθήνα βρίσκεται η του κράτους, αφού όλα τα Υπουργεία είναι εκεί.

Τα ρήματα της β συζυγίας (β τάξη) δηλ. όσα λήγουν σε **-ώ, -ούμαι** (συγκροτώ-συγκροτούμαι) σχηματίζονται όπως παρακάτω:

ΧΡΟΝΟΙ	ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ	ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ
ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	Συγκροτώ	συγκροτούμαι
ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ	συγκροτούσα	συγκροτούμουν
ΑΟΡΙΣΤΟΣ	συγκρότησα	συγκροτήθηκα
ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΣ	έχω συγκροτήσει	έχω συγκροτηθεί
ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΣ	είχα συγκροτήσει	είχα συγκροτηθεί
ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ ΕΞΑΚΟΛ	θα συγκροτώ	θα συγκροτούμαι
ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ ΣΤΙΓΜ.	θα συγκροτήσω	θα συγκροτηθώ
ΜΕΛΛΟΝΤΑΣ ΣΥΝΤΕΛ	θα έχω συγκροτήσει	θα έχω συγκροτηθεί

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

Να κυκλώσετε το Σ ή Λ για να δείξετε αν είναι σωστές ή λανθασμένες οι παρακάτω προτάσεις:

1. Η πόλη της Θεσσαλονίκης κατοικείται εδώ και 2500 χρόνια. Σ Λ
2. Τα αρχαιολογικά ευρήματα για την ελληνιστική εποχή είναι λίγα. Σ Λ
3. Η σπουδαιότητα της Θεσσαλονίκης φαίνεται από το γεγονός ότι ο Φίλιππος ο πέμπτος της επέτρεψε να κόψει δικό της νόμισμα. Σ Λ
4. Οι κάτοικοι της πόλης αποκαλούσαν τον εαυτό τους Έλληνες. Σ Λ
5. Εκτός από τη Θεσσαλονίκη οι Ρωμαίοι κατέλαβαν την Πέλλα και τη Βέροια. Σ Λ
6. Ο Σάραπης ήταν ρωμαϊκός θεός Σ Λ
7. Στο Σαραπείο λάτρευαν τον Θεό τους του και οι Εβραίοι Σ Λ
8. Η λατρεία του Σάραπη διαδόθηκε πρώτα στα νησιά και στα λιμάνια Σ Λ
9. Το ιερό του Σάραπη βρέθηκε κοντά στο Διοικητήριο Σ Λ
10. Κατά την ανασκαφή του ναού βρέθηκαν χρυσά νομίσματα Σ Λ

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

Η Θεσσαλονίκη των ελληνοιστικών και ρωμαϊκών χρόνων παρουσίαζε **θρησκευτικό πλουραλισμό**. Στη σύγχρονη ελληνική κοινωνία επιβάλλεται η επίσημη θρησκεία με διάφορους τρόπους, όπως στο σχολείο. Στο Σύλλογο Γονέων και Κηδεμόνων του σχολείου των παιδιών σας υπάρχουν κάποιοι μουσουλμάνοι, οι οποίοι διαμαρτύρονται για την υποχρεωτική πρωινή προσευχή των παιδιών και υποστηρίζουν ότι πρέπει να καταργηθεί, γιατί δεν αφορά όλα τα παιδιά. Τι θέση παίρνετε εσείς; Καταγράψτε σύντομα τις απόψεις σας και στη συνέχεια παρουσιάστε τις στην ομάδα ώστε να γίνει συζήτηση.

ΣΧΕΤΙΚΟ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

θρησκευτικός πλουραλισμός= ποικιλία θρησκευτικών αντιλήψεων και λατρειών
θρησκευτική ανεκτικότητα= ο σεβασμός των θρησκευτικών πεποιθήσεων των συμπολιτών μας

επίσημη θρησκεία= η θρησκεία που επικρατεί σε μια χώρα
ανεξιθρησκία= η αναγνώριση του δικαιώματος κάθε ανθρώπου να πιστεύει σε όποια θρησκεία θέλει και να θρησκευέται ελεύθερα ή να μην πιστεύει σε καμία.

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΡΑΠΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Ένας φίλος από την πατρίδα σας ζητάει να μάθει σχετικά με την πόλη που ζείτε. Γράψτε του ένα e-mail ή ένα γράμμα όπου να του εξηγήσετε με παραδείγματα γιατί η γεωγραφική της θέση έπαιξε σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξή της στα αρχαία χρόνια. (200 λέξεις περίπου).

2^Η ΕΝΟΤΗΤΑ

ΣΤΟΧΟΘΕΣΙΑ

Γλωσσικές-επικοινωνιακές δεξιότητες

- Άσκηση στην κατανόηση του προφορικού λόγου της διδασκαλίας του ιστορικού αντικειμένου.
- Άσκηση καλλιέργειας αναγνωστικών δεξιοτήτων.
- Εξοικείωση με ειδικό λεξιλόγιο και ιστορικές έννοιες.
- Ανάπτυξη στρατηγικής εντοπισμού συγκεκριμένων πληροφοριών μέσα από το κείμενο (γραπτό και προφορικό).
- Άσκηση στον εντοπισμό της σημασίας μιας λέξης από τα σύνθετα ή τις πρωτότυπες.

- Εμπέδωση του λεξιλογίου.
- Άσκηση στην ακρόαση δημοσιογραφικού ύφους προφορικού λόγου, στην κατανόηση θέσεων και προθέσεων των ατόμων που μιλούν.
- Η άσκηση στον προφορικό λόγο με τη μορφή της επιχειρηματολογίας, χρήση της γλώσσας για αιτιολόγηση (Η αιτιολογική χρήση της γλώσσας με τη χρήση επιχειρημάτων).
- Η άσκηση στο κειμενικό είδος της επίσημης επιστολής και επιχειρηματολογίας και η εμπέδωση του λεξιλογίου.

Γνωστικές δεξιότητες

- Τα σημαντικότερα ρωμαϊκά και πρωτοβυζαντινά μνημεία της πόλης.
- Η σημαντική θέση της πόλης στο ρωμαϊκό κράτος.
- Η καθιέρωση της λατρείας του Αγίου Δημητρίου.
- Η παρουσία των Γότθων και το αιματηρό γεγονός με το ποίο συνδέθηκαν με την πόλη.
- Η χρήση της κυρίαρχης θρησκείας από την εκάστοτε εξουσία.
- Προσανατολισμός στο χρόνο.
- Η απόκτηση γνώσεων για τη πολεοδομική οργάνωση της βυζαντινής πόλης.

Κοινωνικές δεξιότητες-στάσεις-αξίες

- Ο προβληματισμός και σχηματισμός απόψεων και θέσεων για ζητήματα της πόλης.
- Η ανάπτυξη δεξιοτήτων συνεργασίας.
- Η ανάπτυξη προβληματισμού για ζητήματα διαχείρισης των ιστορικών μνημείων, η διαμόρφωση στάσεων.
- Η άσκηση στις αρχές του διαλόγου.

ΠΛΑΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Προστάδιο:

Σύνδεση με τα προηγούμενα με τη χρονογραμμή και ενεργοποίηση προϋπάρχουσας γνώσης. Η χρονογραμμή δεν θα επαναλαμβάνει όλα τα χρονικά σημεία που εξετάστηκαν στο προηγούμενο μάθημα, αλλά τα κυριότερα, ώστε να είναι πιο εύκολο να κατανοηθεί.

Θα παρουσιαστεί το ppt στο οποίο προηγούνται ερωτήσεις που θα κινητοποιήσουν προηγούμενη γνώση και θα ενεργοποιήσουν το ενδιαφέρον. Ακολουθούν φωτογραφίες μνημείων και τοπογραφικοί χάρτες, ώστε να δοθούν τα

κύρια σημεία, στα οποία θα εστιαστεί το μάθημα και θα συζητηθεί κάποιο βασικό λεξιλόγιο.

Κύριο στάδιο:

Θα διανεμηθεί το κείμενο, το οποίο κατά προτίμηση θα αναγνωστεί από τους μαθητές, ώστε να εμπλακούν όλοι και να ασκηθούν στην ανάγνωση. Θα ακολουθήσει γλωσσική εξομάλυνση με ερμηνεία άγνωστων λέξεων με τη βοήθεια και του γλωσσάριου.

Στη συνέχεια θα συζητηθεί το κείμενο με βάση τις ερωτήσεις κατανόησής του. Θα ακολουθήσουν οι ασκήσεις λεξιλογίου. Θα γίνει σίγουρα η άσκηση συμπλήρωσης κενών, ενώ η αντιστοίχιση και το σταυρόλεξο θα δοθούν για το σπίτι (εκτός και αν υπάρξει χρόνος γι' αυτό στο τέλος).

Θα διαβαστούν οι ερωτήσεις για την κατανόηση του βίντεο. Αφού λυθούν τυχόν απορίες, θα ακολουθήσει η προβολή του βίντεο δύο φορές και στη συνέχεια θα συμπληρωθούν οι ερωτήσεις.

Μεταστάδιο:

Ακολουθεί η δραστηριότητα παραγωγής προφορικού λόγου. Η δραστηριότητα παραγωγής γραπτού λόγου θα δοθεί ως εργασία για το σπίτι.

Η ΑΚΜΗ ΤΟΥ ΡΩΜΑΙΚΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΚΑΙ Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ

Στα τέλη του 3ου αι. το ρωμαϊκό κράτος διοικούνταν από την **τετραρχία**, δηλαδή τέσσερις άντρες που μοίραζαν μεταξύ τους τη διοίκηση. Η Θεσσαλονίκη έγινε έδρα του τμήματος που διοικούσε ο Γαλέριος (με την ονομασία Ιλλυρικών) και καταλάμβανε την περιοχή της **χερσονήσου του Αίμου**. Ο Γαλέριος κατασκεύασε μεγάλα έργα που σώζονται μέχρι σήμερα. Η **αψίδα** του θριάμβου του Γαλέριου (σημερινή Καμάρα) χτίστηκε για να διαιωνίζει τη νίκη του εναντίον των Περσών. Από την Καμάρα μια οδός με **κιονοστοιχίες** έφτανε μέχρι τη Ροτόντα, το κυκλικό κτήριο που προοριζόταν για **λατρευτικούς** σκοπούς. Νότια της αψίδας εκτεινόταν ο **ιππόδρομος** (που δε σώζεται σήμερα) και τα **ανάκτορα** του Γαλέριου (πλατεία Ναυαρίνου).

Τον καιρό που ήταν ο Γαλέριος στη Θεσσαλονίκη πιστεύεται ότι **μαρτύρησε** και ο Άγιος Δημήτριος (αρχές 4^{ου} αι.). Ο Δημήτριος αρχικά είχε ενταχθεί στον ρωμαϊκό στρατό, αλλά στη συνέχεια **προσηλυτίστηκε** στον χριστιανισμό και δίδασκε τη νέα θρησκεία. Με διαταγή του Γαλέριου συλλήφθηκε την ώρα που δίδασκε στην αγορά, φυλακίστηκε και δολοφονήθηκε στην περιοχή όπου βρίσκεται σήμερα η

ομόθυμη εκκλησία. Μετά το 313μ.Χ. που ο Μέγας Κωνσταντίνος δημοσίευσε το **διάταγμα** για την **ανεξιθρησκία** και επιτράπηκε η χριστιανική λατρεία, χτίστηκε στο σημείο του μαρτυρίου του Δημητρίου μια μικρή εκκλησία. Αργότερα, γύρω στο 450 μ.Χ. θα χτιστεί μεγάλη **βασιλική**, η οποία θα καεί το 620 και θα χτιστεί καινούρια μεγαλύτερη, η οποία διατηρήθηκε μέχρι τη μεγάλη πυρκαγιά του 1917.

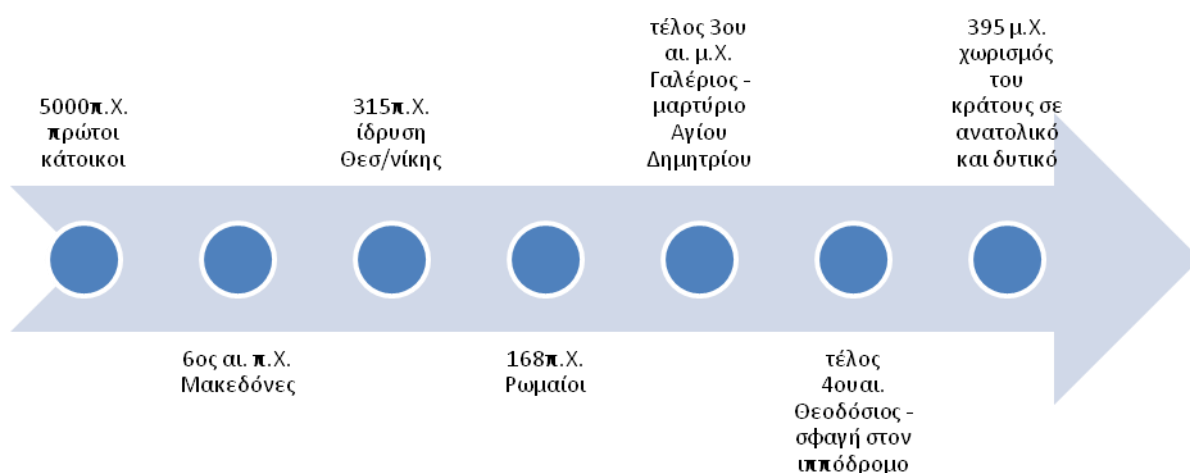
Η **λατρεία** του Αγίου Δημητρίου έγινε η σημαντικότερη της πόλης παίρνοντας τη θέση που είχε παλιότερα η λατρεία των Καβείρων. Πολλά θαύματα αποδόθηκαν σ' αυτόν και θεωρούσαν ότι προστάτευε την πόλη από κάθε κίνδυνο. Προς τιμήν του καθιερώθηκαν γιορτές και μάλιστα κατά τον μήνα Οκτώβριο έξω από τα τείχη γίνονταν τα Δημήτρια, μια μεγάλη **εμποροπανήγυρη**, όπου εκτός από τους πιστούς συγκεντρώνονταν και έμποροι από τα Βαλκάνια, τη Ρωσία και τη Δυτική και Νότια Ευρώπη. Τα Δημήτρια **τελούνται** και σήμερα την ίδια περίπου περίοδο με πολιτιστικό όμως χαρακτήρα.

Κατά τη ρωμαϊκή εποχή διαμορφώθηκαν δύο λιμάνια. Το ένα βρισκόταν πιθανόν κοντά στον Λευκό Πύργο και έφτανε μέχρι τα ανάκτορα του Γαλέριου. Το άλλο ήταν **τεχνητό** έργο του Μ. Κων/νου και έγινε στο νοτιοδυτικό άκρο της πόλης (εκεί όπου σήμερα είναι τα Λαδάδικα, ανάμεσα στην πλατεία Ελευθερίας και τα Δικαστήρια)

Κατά τον 3ο και 4ο αι. οι **επιδρομές** των **Γότθων** απειλούσαν τα βαλκανικά σύνορα του ρωμαϊκού κράτους και των Περσών τα ανατολικά. Ο αυτοκράτορας Θεοδόσιος (379-395) έκανε τη Θεσσαλονίκη **ορμητήριο** των **επιχειρήσεών** του εναντίον τους. Για να ασφαλίσει την πόλη ανακατασκεύασε τα τείχη και το **φρούριο** της **ακρόπολης**, μεγάλο τμήμα των οποίων σώζεται ως σήμερα. Η πόλη βέβαια είχε τειχιστεί από την ίδρυσή της και **λείψανα** από το παλιότερο ελληνιστικό και ρωμαϊκό τείχος σώζονται ενσωματωμένα στο μεταγενέστερο βυζαντινό. Ο Θεοδόσιος **ανέθεσε** την κατασκευή τους σε έναν **αξιωματούχο** περσικής καταγωγής, τον Ορμίςδα, γεγονός που το **μαρτυρά** επιγραφή με το όνομά του που σώζεται ακόμα στο ανατολικό τείχος κοντά στο νοσοκομείο Άγιος Δημήτριος. Ο Θεοδόσιος εξουδετέρωσε προσωρινά τους Γότθους, για να τους κάνει όμως ακίνδυνους αλλά και χρήσιμους τους έκανε συμμάχους και τους επέτρεψε να **καταλαμβάνουν** ακόμη και ανώτατα **αξιώματα** στο στρατό. Αυτό το γεγονός προκάλεσε δυσαρέσκεις που εκδηλώθηκαν με αφορμή ένα επεισόδιο στον ιππόδρομο της Θεσσαλονίκης. Ο Θεοδόσιος διόρισε διοικητή του στρατού της περιοχής έναν Γότθο, τον Βουτέριχο, ο οποίος είχε φυλακίσει έναν πολύ δημοφιλή **ηνίοχο**. Τότε το πλήθος ξεσηκώθηκε και

σκότωσε τον Βουτέριχο και άλλους Γότθους αλλά και άρχοντες. Όταν Ο Θεοδόσιος έμαθε το νέο διέταξε να καλέσουν τους κατοίκους δήθεν σε αγώνες στον ιππόδρομο και εκεί έσφαξε 7000 ανθρώπους (κατά άλλους 15000). Ο Θεοδόσιος αργότερα δήλωσε μετάνοια για την πράξη του και ονομάστηκε Μέγας, γιατί διέδωσε τον χριστιανισμό σε ολόκληρο το κράτος, αφού απαγόρευσε τις άλλες θρησκείες, κατάργησε τους ολυμπιακούς αγώνες, έκλεισε και κατέστρεψε αρχαίους ναούς.

Μετά τον θάνατο του Θεοδόσιου το 395 το ρωμαϊκό κράτος μοιράστηκε στους δύο γιούς του. Ο Ονώριος πήρε το δυτικό τμήμα με πρωτεύουσα τη Ρώμη και ο Αρκάδιος το ανατολικό με πρωτεύουσα την Κων/πολη. Η Θεσσαλονίκη και η ευρύτερη ελλαδική περιοχή εντάχθηκε στο ανατολικό κράτος και κατείχε τη δεύτερη θέση μετά την πρωτεύουσα.

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

ακμή (εδώ): το σημείο όπου κορυφώνεται μια εξελικτική πορεία, ύστερα από το οποίο αρχίζει η αντίστροφη πορεία προς τη φθορά, προς το τέλος

χερσόνησος του Αίμου: η χερσόνησος των Βαλκανίων

(χερσόνησος: τμήμα ξηράς που το βρέχει η θάλασσα από τρεις πλευρές και που συνδέεται με τον υπόλοιπο ηπειρωτικό χώρο από μία μόνο πλευρά: *Βαλκανική / ιταλική / ιβηρική / σκανδιναβική κ.λπ.*)

αψίδα η : κάθε καμπύλο ή τοξοειδές κατασκεύασμα, τόξο, καμάρα

κιονοστοιχία η: σειρά από κίονες που έχουν το ίδιο ύψος, απέχουν ίση απόσταση μεταξύ τους και δημιουργούν ένα αρχιτεκτονικό σύνολο

λατρεία η (εδώ): **1.** η αγάπη, η αφοσίωση, η ευσέβεια προς το Θεό **2.** τα λόγια και οι πράξεις με τις οποίες εκδηλώνεται η αγάπη, η ευσέβεια, η αφοσίωση προς το Θεό.
/λατρευτικός

ανάκτορο το: **1.**(συνήθ. πληθ.) κατοικία βασιλιά ή άρχοντα.

μαρτυρώ: **α.** Δίνω μαρτυρία ή απόδειξη για κάτι, επιβεβαιώνω **β.** υφίσταμαι μαρτύρια ταλαιπωρούμαι πολύ: *Μαρτύρησε για να μεγαλώσει τα παιδιά της.* **γ.** πεθαίνω με μαρτυρικό θάνατο

προσηλυτίζω -ομαι : πείθω κάποιον να ακολουθήσει τη θρησκεία, το δόγμα που πιστεύω.

διάταγμα το: χαρακτηρισμός ή ονομασία διαταγών της κυβέρνησης.

ανεξιθρησκία η: η αναγνώριση της ελευθερίας της θρησκευτικής πίστης και της ισοτιμίας των θρησκειών απέναντι στο νόμο

βασιλική η: (αρχιτ.) τύπος χριστιανικού ναού που βασίζεται σε ρωμαϊκά πρότυπα δημόσιων κτιρίων· έχει ορθογώνιο σχήμα, χωρίζεται κατά μήκος σε τρία ή πέντε συνήθως μέρη με κίονες και καταλήγει σε αψίδα.

τελώ: εκτελώ, κάνω τελετή(=θρησκευτική ή άλλη επίσημη γιορτή)

εμποροπανήγυρη η: μεγάλη αγορά σε εξωτερικό χώρο (παζάρι), η οποία λειτουργεί για περιορισμένο χρόνο (μιας ή μερικών ημερών), συνήθως στη γιορτή κάποιου Αγίου ή παράλληλα με άλλες γιορταστικές εκδηλώσεις.

καθιερώνω -ομαι : μονιμοποιώ ή επισημοποιώ κτ. που έχει επικρατήσει: *Η κυβέρνηση αποφάσισε να καθιερώσει τη γονική άδεια.* || κάνω κάτι συστηματικά, το συνηθίζω: *Τελευταία καθιέρωσε την πρωινή γυμναστική.*

τεχνητός -ή -ό: που είναι προϊόν ή αποτέλεσμα της ανθρώπινης δραστηριότητας.
ANTIΘΕΤΟ φυσικός: *Τεχνητή λίμνη / βροχή*

επιδρομή η : επίθεση ή εισβολή σε ξένη χώρα που γίνεται με σκοπό την κατάκτηση, τη λεηλασία(=βίαιη αρπαγή, κλεψιά και καταστροφή)

Γότθοι: γερμανικό φύλο που εγκαταστάθηκε στα βόρεια σύνορα του ρωμαϊκού κράτους και κατά τον 3^ο και 4^ο αι. έκανε επιδρομές εναντίον του

ορμητήριο το: ασφαλής θέση, από την οποία ξεκινά μια στρατιωτική επίθεση ή άλλη επιδρομή (**ορμώ**)

επιχείρηση η (εδώ): σύνολο από συντονισμένες ενέργειες του στρατού που γίνονται ιδίως στα πλαίσια ενός πολέμου· πολεμική επιχείρηση

φρούριο: ασφαλές περικλειστο συγκρότημα κτισμάτων με στρατιωτική παρουσία και στόχο την προστασία ενός τόπου

ακρόπολη η: το ψηλότερο και οχυρωμένο με τείχος μέρος της αρχαίας πόλης, όπου συνήθως βρίσκονταν τα δημόσια κτίρια

μεταγενέστερος -η -ο: που συνέβη ή που υπήρξε ύστερα από κάποιον ή κάτι άλλο.
ΑΝΤΙΘΕΤΟ προγενέστερος: *Μεταγενέστερο γεγονός.*

αναθέτω: δίνω σε κάποιον της ευθύνη για κάτι ή για την εκτέλεση ενός έργου

αξίωμα το : ανώτατη θέση στη δημόσια διοίκηση /**αξιωματούχος**

ηνίοχος ο: οδηγός αρχαίου άρματος

μετανοώ: μετανιώνω/ δηλώνω **μετάνοια**

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

1. Ποια περιοχή καταλάμβανε η ρωμαϊκή επαρχία που είχε πρωτεύουσα τη Θεσσαλονίκη;
2. Ποιος και για ποιο σκοπό έχτισε την Καμάρα και τη Ροτόντα;
3. Τι ήταν τα αρχαία που βρίσκονται σήμερα στην πλατεία Ναβαρίνου;
4. Πότε έζησε ο Άγιος Δημήτριος και γιατί δολοφονήθηκε;
5. Η εκκλησία του Αγίου Δημητρίου όπως σώζεται σήμερα είναι στην αρχική της μορφή;
6. Από ποιες εκδηλώσεις των Θεσσαλονικέων φαίνεται η εκτίμηση που είχαν για τον άγιο Δημήτριο;
7. Πού βρισκόταν το λιμάνι στα ρωμαϊκά και βυζαντινά χρόνια;
8. Τι μέτρα πήρε ο αυτοκράτορας Θεοδόσιος για να αντιμετωπίσει τους Γότθους;
9. Πώς ερμηνεύεται η παρουσία ξένων στη διοίκηση (Γότθοι, πέρσης Ορμίσδας);
10. Γιατί έγινε η σφαγή των Θεσσαλονικέων στον ιππόδρομο;
11. Σε ποιο τμήμα του ρωμαϊκού κράτους εντάχθηκε η Θεσ/νίκη μετά το θάνατο του Θεοδόσιου;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΥ

1. Αντιστοιχίστε τις παρακάτω λέξεις του κειμένου με τη λέξη από την οποία προέρχονται:

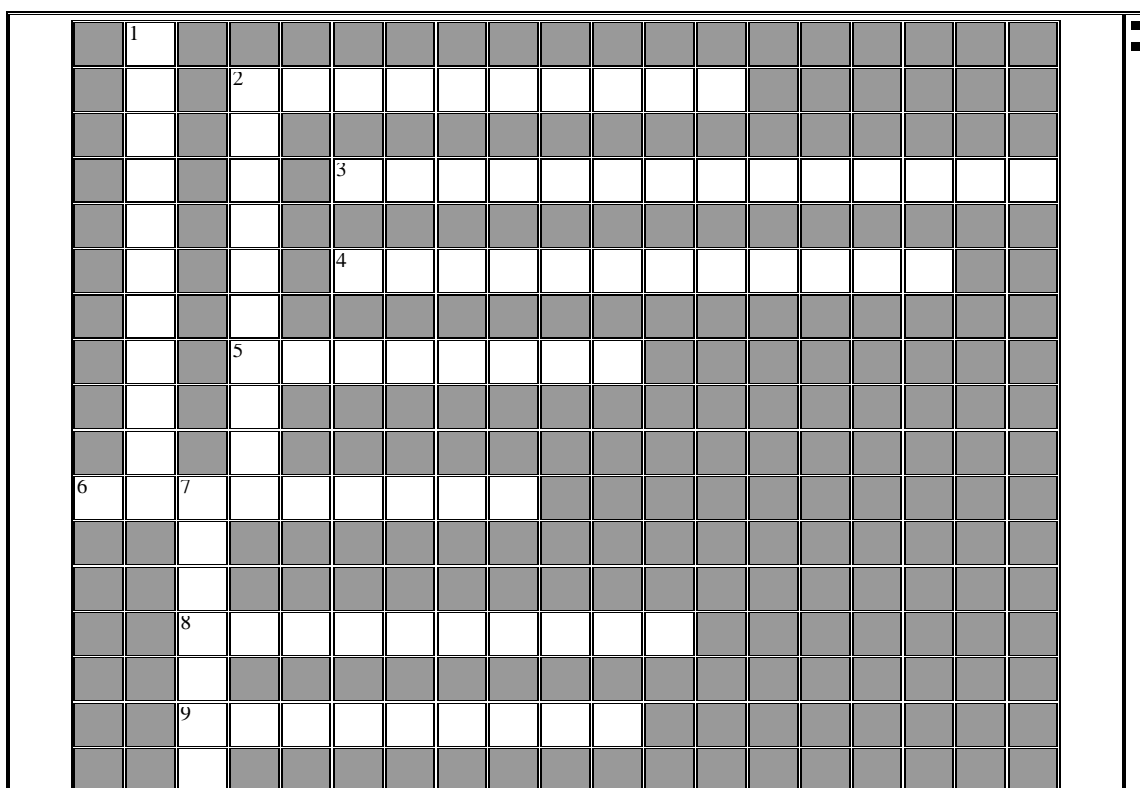
Α΄ ΣΤΗΛΗ

διαιώνίζει
 προοριζόταν
 ομόνυμη
 αποδόθηκαν
 διαμορφώθηκαν
 ανακατασκεύασε
 ενσωματωμένα
 εξουδετέρωσε
 εντάχθηκε
 δημοφιλή

Β΄ ΣΤΗΛΗ

φίλος
 κατασκευή
 μορφή
 ένταξη
 όνομα
 προορισμός
 δίνω
 σώμα
 αιώνας
 ουδέτερος

2.Στη συνέχεια συμπληρώστε το σταυρόλεξο

ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ	ΚΑΘΕΤΑ
2. ενώνω κάτι με άλλο σε ένα σώμα	1. προσδιορίζομαι από πριν για να γίνω κάτι στο μέλλον
3. κατασκευάζω κάτι από την αρχή	2. τοποθετούμαι ανάμεσα σε άλλους/άλλα
4. διακόπτω κάτι επικίνδυνο	7. θεωρώ κάτι ως αιτία
5. αυτός που έχει το ίδιο όνομα	
6. διατηρώ κάτι στην αιωνιότητα	

8. δίνω σε κάτι μορφή	
9. αγαπητός στο λαό	

3. Να συμπληρώσετε τα κενά με την κατάλληλη λέξη από το πλαίσιο (περισσεύουν δύο)

Διάταγμα, ανάκτορα, προσηλυτίζω, καθιερώνω, ορμητήριο, λατρεία, αξίωμα, επιχείρηση, ακρόπολη, βασιλική, αγίδα, εντάσσω, ανεξιθρησκία, κιονοστοιχία.

- α) Η του Θριάμβου βρίσκεται στο Παρίσι
- β) Η των θεών του Ολύμπου ήταν διαδεδομένη σε ολόκληρη την αρχαία Ελλάδα.
- γ) Τα μυκηναϊκά..... είχαν πολλούς αποθηκευτικούς χώρους.
- δ) Προσπάθησαν να τον οι μάρτυρες του Ιεχωβά
- ε) Η κυβέρνηση δημοσίευσε το προεδρικό.....
- στ) Η του Αγίου Μάρκου βρίσκεται στη Βενετία.
- ζ) Η 28η Οκτωβρίου μετά τον πόλεμο ως εθνική εορτή.
- η) Οι στοές στην αρχαιότητα περιβάλλονταν από
- θ) Ο ελληνικός στόλος χρησιμοποίησε ως το λιμάνι του Πειραιά.
- ι) Σε περίπτωση εχθρικής επιδρομής οι κάτοικοι των αρχαίων πόλεων εύρισκαν καταφύγιο στις
- ια) Ο Υπουργός Παιδείας παραιτήθηκε από το του
- ιβ) Η απόβαση στη Νορμανδία ήταν μια ναυτική

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

Παρακολουθούμε δυο φορές το παρακάτω βίντεο
<http://www.youtube.com/watch?v=E7fQV5thiog>

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Η ανασκαφή έφερε στο φως: α) φτωχικές κατοικίες, β) ταφικά μνημεία, γ) τμήμα της κοσμικής Θεσσαλονίκης.
2. Η πόλη που ανακαλύφτηκε είναι από: α) τα ελληνιστικά χρόνια, β) τον 4^ο και 6^ο αιώνα, γ) τον 3^ο και 4^ο αιώνα.

3. Ο κεντρικός οδικός άξονας της αρχαίας πόλης: α) ήταν κάθετος στη σημερινή Εγνατία, β) είχε τη ίδια χάραξη και κατεύθυνση με τη σημερινή Εγνατία, γ) ήταν παράλληλος με τη σημερινή Εγνατία.
4. Το κύριο αίτημα των αρχαιολόγων είναι: α) η μεταφορά των αρχαιοτήτων σε μουσείο όπου θα αναδειχτούν καλύτερα, β) ο επανασχεδιασμός του σταθμού του μετρό ώστε να παραμείνουν εκεί τα αρχαία, γ) η κατάργηση του σταθμού της Βενιζέλου και η επαναχάραξη της γραμμής του μετρό.
5. Το σταυροδρόμι που ανακαλύφτηκε οριζόταν: α) από μια μεγαλοπρεπή πύλη, β) από ένα μνημειακό τετράπυλο, γ) από τον κεντρικό αγωγό νερού.
6. Ο επανασχεδιασμός της στάσης Βενιζέλου: α) θα πάρει πολύ χρόνο και θα χρειαστεί ξανά ανασκαφές, β) δεν είναι τεχνικά δυνατός, γ) είναι εύκολος αλλά θα κοστίσει ακριβά.
7. Η Αττικό Μετρό υποστηρίζει ότι: α) τα αρχαία μπορούν να παραμείνουν αλλά το κόστος θα είναι τεράστιο, β) δεν υπάρχει τρόπος να μείνουν τα αρχαία εκεί όπου έχουν βρεθεί, γ) το μετρό μπορεί να παρακάμψει τα αρχαία.
8. Ο Δήμαρχος: α) αναζητά λύση ώστε και τα αρχαία να παραμείνουν και να προχωρήσει το μετρό, β) θεωρεί καλύτερο να μεταφερθούν τα αρχαία, γ) προτείνει να γίνει σύντομα το τραμ.
9. Η καθυστέρηση του έργου του μετρό : α) έχει ωφελήσει τα εμπορικά καταστήματα, β) έχει βλάψει τα εμπορικά καταστήματα, γ) δυσκολεύει τη διάβαση των πεζών.
10. Η αρχαιολογική υπηρεσία αρχικά είχε ζητήσει: α) να μη γίνει σταθμός του μετρό στη Βενιζέλου αλλά στον Βαρδάρη, β) να μην περάσει από την Εγνατία το μετρό, γ) να μη γίνει μετρό στην πόλη.

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

Υποθέστε ότι βρισκόμαστε στο Δημοτικό Συμβούλιο του Δήμου Θεσσαλονίκης και συζητάμε για τα αρχαία που βρέθηκαν σκάβοντας για το μετρό. Χωριστείτε σε δύο ομάδες: η μια υποστηρίζει τη διατήρηση των αρχαίων όπως είναι και η άλλη ότι προτεραιότητα έχει το μετρό και τα αρχαία πρέπει ή να θαφτούν ή να μεταφερθούν αλλού. Έχετε δέκα λεπτά για να προετοιμάσετε τα επιχειρήματά σας. Στη συνέχεια ένας από κάθε ομάδα θα τα παρουσιάσει μιλώντας για τρία λεπτά. Οι υπόλοιποι θα αποφασίσουν για το ποιος μίλησε πιο πειστικά.

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΡΑΠΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Είστε μέλος μιας κίνησης πολιτών για τη διάσωση των αρχαιοτήτων της πόλης. Γράψτε μια επιστολή στον Δήμαρχο όπου θα παρουσιάσετε τις απόψεις και τα επιχειρήματά σας και θα του ζητάτε να λάβει μέτρα για τη διατήρηση των αρχαίων στο μετρό, προτείνοντας πιθανές λύσεις. (300 λέξεις)

3^Η ΕΝΟΤΗΤΑ

ΣΤΟΧΟΘΕΣΙΑ

Γλωσσικές-επικοινωνιακές δεξιότητες

- Άσκηση στην κατανόηση του προφορικού λόγου της διδασκαλίας του ιστορικού αντικειμένου.
- Εξοικείωση με όρους και ιστορικές έννοιες και λεξιλόγιο σχετικά με τη βυζαντινή τέχνη.
- Ανάπτυξη στρατηγικής εντοπισμού πληροφοριών σε γραπτό και προφορικό κείμενο.
- Εξάσκηση στο λεξιλόγιο της ενότητας.
- Χρήση και εμπέδωση εκφράσεων.
- Κατανόηση προφορικού δημοσιογραφικού λόγου.
- Κράτηση σημειώσεων κατά την ακρόαση.
- Παραγωγή προφορικού λόγου με αποδεικτική χρήση της γλώσσας.
- Η άσκηση στο κειμενικό είδος του άρθρου, η χρήση της γλώσσας για την παροχή πληροφοριών και για το σχολιασμό τους.

Γνωστικές δεξιότητες

- Ο όρος Βυζάντιο και η προέλευσή του.
- Η βίαιη επαφή του βυζαντινού πολιτισμού με άλλες εθνότητες και η σταδιακή άμβλυνση των συγκρούσεων μέσα από πολιτισμικές ανταλλαγές (εκχριστιανισμός, καλλιτεχνικές ανταλλαγές, το σλαβικό αλφάβητο, οικονομική δραστηριότητα).
- Η θρησκευτική πολιτική ως μέσο άσκησης διπλωματίας.
- Η προσέλκυση επιδρομέων λόγω της σημαντικής θέσης της πόλης.
- Η εγκατάσταση των Σλάβων στον ελλαδικό χώρο.
- Η ένταξη στον πληθυσμό της πόλης νέων κατοίκων.

- Η καλλιτεχνική της ανάπτυξη κατά τον 14^ο αιώνα με την ακτινοβολία της στα Βαλκάνια.
- Προσανατολισμός στο χρόνο.
- Γνωριμία με σημαντικά πρωτοβυζαντινά μνημεία (βασιλικές).
- Στοιχειώδεις γνώσεις για τον αρχιτεκτονικό τύπο της βασιλικής.

Κοινωνικές δεξιότητες-στάσεις-αξίες

- Η γένεση του πολιτισμού μέσα από πολιτισμικές και κάθε είδους ανταλλαγές διαχρονικά.
- Η εξοικείωση με την πολιτιστική ζωή της πόλης.
- Ο προβληματισμός σχετικά με ζητήματα της σύγχρονης εποχής που αφορούν την ετερότητα και την τέχνη.
- Η ανάπτυξη δεξιοτήτων συνεργασίας.
- Η καλλιέργεια του πνεύματος διαλόγου.

ΠΛΑΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Προ-στάδιο:

Σύνδεση με τα προηγούμενα με το σχολιασμός χρονογραμμής. Παρουσίαση ppt. Με τις ερωτήσεις που προηγούνται κινητοποιείται προϋπάρχουσα γνώση και εξάπτεται η περιέργεια. Με τις διαφάνειες δίνονται τα συστατικά στοιχεία του μαθήματος και κάποιοι βασικοί όροι που αφορούν κυρίως τη βυζαντινή τέχνη (αρχιτεκτονική, αγιογραφία), καθώς και το βασικό λεξιλόγιο της ενότητας.

Κύριο στάδιο:

Ανάγνωση του κειμένου από τη διδάσκουσα, ώστε να αξιοποιηθεί όσο το δυνατόν καλύτερα για την κατανόησή του. Γλωσσική εξομάλυνση, εξοικείωση με το λεξιλόγιο με τη βοήθεια του γλωσσάριου.

Με αφορμή τις ερωτήσεις κατανόησης θα συζητηθεί το κείμενο. Γίνεται η πρώτη άσκηση του λεξιλογίου ατομικά. Η δεύτερη ως εργασία για το σπίτι ώστε να εξοικονομηθεί χρόνος.

Ακολουθεί η δραστηριότητα κατανόησης προφορικού λόγου. Θα διαβαστούν οι ερωτήσεις για την κατανόηση του βίντεο. Αφού λυθούν τυχόν απορίες θα ακολουθήσει η προβολή του βίντεο δύο φορές και στη συνέχεια θα συμπληρωθούν οι ερωτήσεις.

Μετα-στάδιο

Δραστηριότητα παραγωγής προφορικού λόγου. Δίνεται για εργασία στο σπίτι η παραγωγή γραπτού λόγου και η δεύτερη άσκηση λεξιλογίου.

Η ΡΩΜΑΪΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ ΔΙΝΕΙ ΤΗ ΘΕΣΗ ΤΗΣ ΣΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ (5^{ος} - 14^{ος} αιώνας)

Η λέξη «**βυζαντινός**» **επινοήθηκε** από τους ιστορικούς τον 16^ο αιώνα για να ονομάσουν το ανατολικό τμήμα του ρωμαϊκού κράτους και τον πολιτισμό του. Ο βυζαντινός πολιτισμός, αν και αποτελεί συνέχεια του ρωμαϊκού **διαφοροποιείται** από αυτόν, γιατί αναπτύχθηκε σε μια περιοχή που κυριαρχούσε το ελληνικό στοιχείο και σε μια εποχή που κυριαρχούσε ο χριστιανισμός. Η λέξη προήλθε από το Βυζάντιο, μια ελληνική αποικία, όπου ο Μέγας Κων/νος έχτισε τη νέα πρωτεύουσα του ρωμαϊκού κράτους, την Κων/πολη. Οι ίδιοι οι κάτοικοι του ανατολικού κράτους θεωρούσαν τους εαυτούς τους ρωμαίους. Έτσι προήλθε και η λέξη «**ρωμιός**» που σημαίνει Έλληνας.

Το βυζαντινό κράτος **βρισκόταν** συνεχώς **αντιμέτωπο** με επιδρομές λαών που προσπαθούσαν να καταλάβουν τα εδάφη του. Από τον 5^ο αιώνα μ. Χ. **βρισκόταν σε εξέλιξη** στην Ευρώπη η μεγάλη μετανάστευση των λαών. Κάποιοι λαοί που ζούσαν ανατολικά της Ευρώπης (Σλάβοι) ή βόρεια (γερμανικά φύλα) μετακινούνταν προς το νότο, επειδή τους πίεζαν άλλοι που έρχονταν από την Ανατολή (Ούννοι, Άβαροι).

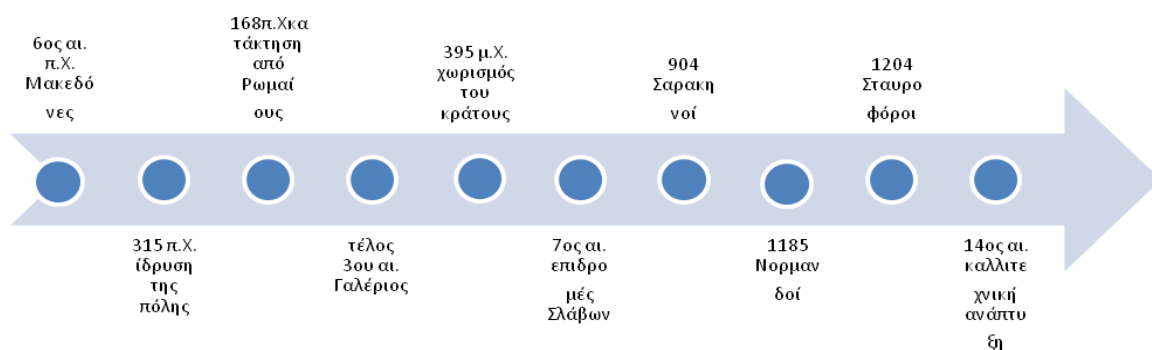
Καθώς κινούνταν νότια οι σλάβικοι λαοί **επιχείρησαν αλεπάλληλες** επιδρομές κατά της Θεσ/νίκης από τα τέλη του 6^{ου} και κατά τη διάρκεια του 7^{ου} αιώνα, όμως τα ισχυρά τείχη της πόλης την προστάτησαν από τις πολιορκίες τους. Βέβαια, οι κάτοικοι πίστευαν ότι τους βοηθούσε ο προστάτης τους Άγιος Δημήτριος, τη **βοήθεια** του οποίου **επικαλούνταν** πάντα στις δύσκολες στιγμές. Ωστόσο, οι σλαβικές φυλές δεν εξαφανίστηκαν, εγκαταστάθηκαν στην **ύπαιθρο** γύρω από τη Θεσ/νικη, αλλά και σε ολόκληρη την Ελλάδα μέχρι την Πελοπόννησο και ασχολούνταν με τη γεωργία. Οι περιοχές που κατοικούσαν ονομάστηκαν **σκλαβηνίες**. Σιγά σιγά προσηλυτίστηκαν στον χριστιανισμό. Σημαντικό **ρόλο** στον εκχριστιανισμό των σλαβικών λαών **έπαιξαν** δυο αδέρφια με καταγωγή από τη Θεσ/νικη, ο Κύριλλος και ο Μεθόδιος. Αυτοί αφού μελέτησαν τη γλώσσα των Σλάβων που κατοικούσαν στην περιοχή της Θεσσαλονίκης, **κατάρτισαν** ένα νέο αλφάβητο για τη σλαβική γλώσσα με βάση το ελληνικό και στη συνέχεια μετέφρασαν τη θεία λειτουργία στα σλάβικα.

Από τον 10^ο αιώνα νέοι εχθροί απείλησαν την πόλη, γιατί τους **προσέλκυαν** τα πλούτη και η σημαντική θέση της. Το 904 **Σαρακηνοί** (Αραβες) πειρατές την κατέλαβαν, τη **ληηλάτησαν** και πήραν σκλάβους χιλιάδες κατοίκους. Ακολούθησαν

πολιορκίες από τους Βούλγαρους χωρίς όμως επιτυχία. Τέλος, το 1185 οι **Νορμανδοί** κατέλαβαν την πόλη και έμειναν για έναν περίπου χρόνο. Λίγο αργότερα κατέφθασαν οι **Σταυροφόροι**. Το βυζαντινό κράτος έπεσε στα χέρια τους το 1204. Αυτοί μοίρασαν τα εδάφη του μεταξύ τους. Στη Θεσ/νικη δημιουργήθηκε **φράγκικο** βασίλειο που διατηρήθηκε 20 χρόνια, μέχρι που απελευθερώθηκε από έναν βυζαντινό **ηγεμόνα**. Φράγκους ονόμαζαν οι βυζαντινοί τους δυτικούς. Αργότερα, το βυζαντινό κράτος απέκτησε εμπορικές σχέσεις με τους **Βενετούς** και τους **Γενουάτες** και τους επιτράπηκε να ιδρύσουν δική τους συνοικία κοντά στο λιμάνι (γύρω από τη σημερινή οδό Φράγκων).

Κατά τον 14^ο αιώνα έγιναν **εμφύλιοι πόλεμοι** μεταξύ **διεκδικητών** του θρόνου. Οι **ανταγωνιστές** συμμάχησαν με τους εχθρούς του κράτους (Σέρβους, Βούλγαρους, Τούρκους). Αυτή η κατάσταση αποδυνάμωσε το κράτος και έκανε πιο εύκολη την **προέλαση** των Τούρκων. Στη Θεσ/νικη η εμφύλια σύγκρουση κατέληξε σε κοινωνική επανάσταση (κίνημα των Ζηλωτών) και έδωσε την ευκαιρία στα φτωχά κοινωνικά στρώματα να πάρουν την εξουσία για επτά χρόνια.

Παρά τις πολεμικές περιπέτειες και τους εμφυλίους πολέμους η πόλη γνώρισε κατά τον 14^ο αιώνα σημαντική πνευματική και καλλιτεχνική ανάπτυξη. Αναπτύχθηκε η αρχιτεκτονική των ναών και η αγιογραφία. Η Μακεδονική **σχολή** της αγιογραφίας εξαπλώθηκε σε ολόκληρη τη Μακεδονία, το Άγιο όρος αλλά και τη Σερβία της εποχής του Μιλούτιν. Συγκεκριμένα, ο Σέρβος ηγεμόνας ίδρυσε τον ναό του Αγίου Νικολάου Ορφανού στη Θεσ/νικη (14^{ος} αι.), γιατί είχε καλές σχέσεις με την πόλη. Κατά τη διάρκεια της βυζαντινής περιόδου χτίστηκαν μεγάλοι χριστιανικοί ναοί με τη μορφή της **βασιλικής** που διασώζονται μέχρι σήμερα, όπως η Αχειροποίητος τον 5^ο αι., η Αγία Σοφία τον 7^ο αι., η Παναγία Χαλκέων τον 11^ο αι., αλλά οι περισσότεροι χτίστηκαν κατά τον 14^ο αιώνα (ο ναός του Αγίου Παντελεήμονα, των Αγίων Αποστόλων, της Αγίας Αικατερίνης, του Προφήτη Ηλία κ.α.

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

επινοώ -ούμαι : σκέφτομαι, δημιουργώ με το νου κάτι νέο, εφευρίσκω, ανακαλύπτω:

Τα τελευταία χρόνια επινοήθηκαν νέες μέθοδοι επικοινωνίας

αλληπάλληλος-η-ο: ο ένας πάνω στον άλλο ή μετά τον άλλο

ύπαιθρος η : οι περιοχές έξω από τα αστικά κέντρα

καταρτίζω -ομαι: συγκροτώ, οργανώνω, συντάσσω: *Καταρτίστηκε ο προϋπολογισμός*

ληλατώ -ούμαι : κάνω αρπαγές με τη βία (σε καιρό πολέμου), ληστεύω, κατακλέβω

ηγεμόνας ο : ανώτατος άρχοντας, βασιλιάς, αυτοκράτορας.

εμφύλιος -α -ο : ένοπλη σύγκρουση ή έντονη διαμάχη ατόμων ή ομάδων που ανήκουν στο ίδιο ευρύτερο σύνολο (φυλή, έθνος, κράτος, κτλ

διεκδικώ -ούμαι : απαιτώ, προσπαθώ να πετύχω κάτι ανταγωνιζόμενος κάποιον άλλον: *Θα διεκδικήσει την αρχηγία του κόμματος/ διεκδικητής*

ανταγωνίζομαι : αγωνίζομαι να ξεπεράσω κάποιον: *Τα δύο κόμματα ανταγωνίζονται με πάθος για την κατάληψη της εξουσίας. /ανταγωνιστής*

προελαύνω : (για στρατιωτικό τμήμα) προχωρώ γρήγορα, ορμητικά προς τα εμπρός χωρίς να συναντώ αντίσταση από τον αντίπαλο: *Τα στρατεύματα προελαύνουν σε βάθος μέσα στο εχθρικό έδαφος.*

επικαλούμαι (εδώ) ζητώ κάτι από κάποιον ενώ βρίσκομαι σε δύσκολη κατάσταση: *Επικαλείται το Θεό.*

αντιμέτωπος -η -ο: που βρίσκεται απέναντι σε κάποιον έτσι ώστε ο ένας να βλέπει το πρόσωπο του άλλου

τόξο (εδώ) ημικυκλική κατασκευή που καλύπτει ανοίγματα και που είναι ικανή να δέχεται τα βάρη της τοιχοποιίας και να μεταφέρει τις πιέσεις στα πλάγια· **καμάρα**

κιονόκρανο: το επάνω μέρος του κίονα

τρούλος: θολωτή στέγη

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

1. Από πού προήλθε η ονομασία «Βυζάντιο»;
2. Τι διαφορετικό είχε ο βυζαντινός πολιτισμός σε σχέση με τον ρωμαϊκό;
3. Τι σημαίνει η λέξη «ρωμιός» και πώς προήλθε;
4. Πώς έφτασαν οι Σλάβοι κοντά στα σύνορα του Βυζαντίου;
5. Πώς εξελίχθηκαν οι σχέσεις τους με το Βυζάντιο;
6. Ποιοι άλλοι λαοί απείλησαν την πόλη και για ποιο λόγο;
7. Γιατί νομίζετε ότι ήταν σημαντική η επιχείρηση εκχριστιανισμού των εχθρών του Βυζαντίου;
8. Ποιοι καινούριοι πληθυσμοί εγκαταστάθηκαν στην πόλη και γύρω από αυτήν κατά τα βυζαντινά χρόνια;
9. Πώς οι εμφύλιοι πόλεμοι διευκόλυναν την προέλαση των Τούρκων;
10. Ποιες κοινωνικές διαστάσεις πήραν οι εμφύλιοι πόλεμοι;
11. Ποιες τέχνες αναπτύχθηκαν στην πόλη τον 14^ο αιώνα και σε ποιες περιοχές εξαπλώθηκαν;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΥ

1.Ενώστε τις φράσεις των τριών στηλών ώστε να σχηματιστούν προτάσεις:

Η συνεδρίαση	έχουν διαφοροποιηθεί	στην ανάπτυξη της πόλης
Έπεσε	Βρίσκεται	το νέο πρόγραμμα του σχολείου
Οι κάτοικοι της πόλης	έπαιξε σπουδαίο ρόλο	αντιμέτωπη με πολλά προβλήματα
Η νέα κυβέρνηση	στα χέρια μου	τη βοήθεια του δημάρχου
Οι εχθροί	Κατάρτισε	σε εξέλιξη
Ο γραμματέας	Επικαλέστηκαν	ένα πολύ καλό βιβλίο
Το εμπόριο	Επιχείρησαν	σε σχέση με παλιότερα
Οι συνθήκες εργασίας	Βρέθηκε	επίθεση από τη θάλασσα

2.Να συμπληρώσετε τα κενά της παραγράφου με τις λέξεις που σας δίνονται στην παρένθεση:(μεγαλοπρεπείς, λατρεία, τόξα, βασιλική, κιονόκρανα, τοιχογραφίες,

κιονοστοιχίες, αψίδα, ψηφιδωτά, τρούλος, καμάρες) (Λεξιλόγιο και από τα προηγούμενα μαθήματα)

Η _____ είναι ένας τύπος ναού που εξελίχτηκε στα βυζαντινά χρόνια για να στεγάσει τη χριστιανική _____. Το χαρακτηριστικό της είναι ότι χωρίζεται σε τρία ή πέντε συνήθως μέρη με _____ και στο ανατολικό μέρος καταλήγει στην _____ του ιερού. Οι τοίχοι διακοσμούνταν με _____ και _____. Στις πιο _____ βασιλικές υπάρχει μαρμάρινος διάκοσμος και περίτεχνα _____. Αρχικά ήταν μεγάλα μακρόστενα κτίρια με στέγη (Άγιος Δημήτριος, Αχειροποίητος), σταδιακά προστέθηκε _____ (Αγία Σοφία). Χαρακτηριστικό επίσης αρχιτεκτονικό στοιχείο είναι τα _____ και οι _____ στα παράθυρα και τις κιονοστοιχίες.

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

Θα παρακολουθήσουμε δύο φορές το παρακάτω βίντεο <http://www.youtube.com/watch?v=hqHNUhnWJQA> και **θα κρατήσουμε σημειώσεις** για να απαντήσουμε στις ερωτήσεις που ακολουθούν.

1. Ποιος είναι ο τίτλος του συνεδρίου, πότε θα γίνει και πού;
2. Ποιος είναι ο στόχος του συνεδρίου;
3. Ποιοι συμμετέχουν στο συνέδριο;
4. Στο πλαίσιο ποιων δράσεων του δήμου πραγματοποιείται το συνέδριο;
5. Ποιο είναι το κόστος αυτών των δράσεων;
6. Ποια συγκεκριμένη δράση των Αγίων γιορτάζεται;
7. Ποιες άλλες εκδηλώσεις εντάσσονται στα πλαίσια του εορτασμού;
8. Ποιες σλαβικές χώρες τιμούν ιδιαίτερα τους Αγίους σύμφωνα με τον Δήμαρχο;
9. Ποιο μπορεί να είναι το κέρδος από αυτές τις εκδηλώσεις για την πόλη σύμφωνα με τον Δήμαρχο;
10. Ποιες καλλιτεχνικές εκδηλώσεις συνοδεύουν το συνέδριο;

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

Η διάδοση της θρησκευτικής τέχνης (αρχιτεκτονική, αγιογραφία) δημιούργησε δεσμούς ενότητας στις βαλκανικές χώρες. Σε μια εποχή όπως τη σημερινή της **παγκοσμιοποιημένης** επικοινωνίας υπάρχει κάποια μορφή τέχνης (ζωγραφική,

αρχιτεκτονική, μουσική, κινηματογράφος, θέατρο, χορός, ποίηση, λογοτεχνία) που θα μπορούσε να λειτουργήσει ενωτικά για τους κατοίκους του πλανήτη; Εργαστείτε σε ζεύγη. Επιλέξτε ένα είδος τέχνης και κρατήστε σημειώσεις. Στη συνέχεια ένας από τους δύο παρουσιάζει τις απόψεις του στην ομάδα ώστε να γίνει συζήτηση.

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΡΑΠΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Είστε δημοσιογράφος σε εφημερίδα της Θεσσαλονίκης και έχετε αναλάβει να προωθήσετε-διαφημίσετε τις εκδηλώσεις του Δήμου για τον εορτασμό του έτους Κυρίλλου και Μεθοδίου. Αφού δώσετε τις απαραίτητες πληροφορίες για τις εκδηλώσεις (με βάση τις σημειώσεις που κρατήσατε από τη δραστηριότητα κατανόησης προφορικού λόγου) να σχολιάσετε τη σημασία του γεγονότος για την ίδια την πόλη και για τις σχέσεις της με τις σλαβικές χώρες. (200 λέξεις)

4^Η ΕΝΟΤΗΤΑ

ΣΤΟΧΟΘΕΣΙΑ

Γλωσσικές-επικοινωνιακές δεξιότητες

- Άσκηση στην κατανόηση του προφορικού λόγου της διδασκαλίας του ιστορικού αντικειμένου.
- Εξοικείωση με όρους και ιστορικές έννοιες.
- Ανάπτυξη στρατηγικής εντοπισμού πληροφοριών σε γραπτό και προφορικό κείμενο.
- Ανάπτυξη στρατηγικής εντοπισμού κεντρικών νοηματικών αξόνων σε ένα κείμενο.
- Εξάσκηση στο λεξιλόγιο της ενότητας.
- Χρήση και εμπέδωση εκφράσεων.
- Εντοπισμός της σημασιολογικής διαφορά συνωνύμων.
- Κατανόηση προφορικού δημοσιογραφικού λόγου.
- Κράτηση σημειώσεων κατά την ακρόαση.
- Παραγωγή προφορικού λόγου με χρήση επιχειρημάτων και αιτιολόγησης.
- Εξοικείωση με τη δομή, το ύφος και το λεξιλόγιο επιστολής.
- Εξοικείωση με λεξιλόγιο σύνδεσης παραγράφων, περιόδων, προτάσεων.
- Η άσκηση στο κειμενικό είδος της επίσημης επιστολής.

Γνωστικές δεξιότητες

- Γνωριμία με τα οθωμανικά μνημεία της πόλης, εξοικείωση με την οθωμανική αρχιτεκτονική.
- Η επέλαση των Οθωμανών στη βυζαντινή επικράτεια.
- Η εμπλοκή του δυτικού παράγοντα στην άλωση της πόλης.
- Οι συνθήκες κατάληψης της πόλης.
- Η αλλαγή της όψης της πόλης υπό το οθωμανικό καθεστώς .
- Η θέση της μουσουλμανικής λατρείας σήμερα στην πόλη.
- Προσανατολισμός στο χρόνο.

Κοινωνικές δεξιότητες-στάσεις-αξίες

- Ανάπτυξη θρησκευτικής ανεκτικότητας.
- Σεβασμός στα διαφορετικά πολιτισμικά χαρακτηριστικά των κατοίκων της πόλης.
- Ενεργοποίηση προβληματισμού για σύγχρονες χρήσεις των μνημείων (ως λατρευτικών χώρων).
- Η καλλιέργεια του πνεύματος διαλόγου.

ΠΛΑΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Προ-στάδιο:

Παρουσίαση ppt. Σύνδεση με τα προηγούμενα με το σχολιασμό της χρονογραμμής και κινητοποίηση προϋπάρχουσας γνώσης.

Με τις διαφάνειες παρουσιάζονται τα οθωμανικά μνημεία που υπάρχουν σήμερα στην πόλη,, ώστε να κινητοποιηθεί το ενδιαφέρον και η περιέργεια για την ιστορία των μνημείων. Γίνεται εξοικείωση με το λεξιλόγιο που αφορά την οθωμανική αρχιτεκτονική.

Κύριο στάδιο:

Δοκιμαστικά θα γίνει πρώτα μια ανάγνωση του καινούριου λεξιλογίου και θα ακολουθήσει η ανάγνωση του κειμένου. Ανάγνωση του κειμένου από τη διδάσκουσα ώστε να αξιοποιηθεί όσο το δυνατόν καλύτερα για την κατανόησή του Με την πρώτη άσκηση κατανόησης θα επιχειρηθεί ο εντοπισμός των βασικών αξόνων του κειμένου μέσω της αντιστοίχισης των πλαγιότιτλων με τις παραγράφους. Θα ακολουθήσει η δεύτερη άσκηση που με ερωτήσεις κλειστού τύπου θα τους ζητηθεί να εντοπίσουν συγκεκριμένα σημεία μέσα στο κείμενο. Με αφορμή τις

ερωτήσεις θα διεξαχθεί συζήτηση, ώστε να επιτευχθεί καλύτερη κατανόηση και εμπέδωση του γνωστικού περιεχομένου.

Θα ακολουθήσουν οι ασκήσεις λεξιλογίου που θα γίνουν ατομικά. Η πρώτη αφορά την άσκηση στη χρήση εκφράσεων και η δεύτερη τη διάκριση στη σημασία συνωνύμων.

Ακολουθεί η δραστηριότητα κατανόησης προφορικού λόγου. Θα διαβαστούν οι ερωτήσεις για την κατανόηση του βίντεο. Αφού λυθούν τυχόν απορίες, θα ακολουθήσει η προβολή του βίντεο δύο φορές κατά τη διάρκεια του οποίου θα κληθούν να συμπληρώσουν με λέξεις ή φράσεις κείμενο που αναπαράγει πληροφορίες από το βίντεο. Σε περίπτωση που δεν προλαβαίνουν να κρατήσουν σημειώσεις θα γίνονται παύσεις του βίντεο.

Μετα-στάδιο

Θα ακολουθήσει η δραστηριότητα παραγωγής προφορικού λόγου, όπου οι μαθητευόμενοι αφού εργαστούν ατομικά για τη συγκέντρωση του υλικού θα συμμετάσχουν σε συζήτηση που θα διευθύνει η διδάσκουσα.

Στη συνέχεια και με αφορμή τον εντοπισμό προβλημάτων στη σύνταξη επιστολής θα γίνει αναφορά στον τρόπο που συντάσσεται (δομή, λεξιλόγιο, ύφος). Επίσης, θα τους δοθεί και θα αναγνωστεί (αν επαρκεί ο χρόνος) λίστα με λέξεις που συντελούν στη συνοχή και του προσδίδουν πιο επίσημο ύφος.

Τέλος, θα δοθεί για εργασία στο σπίτι η παραγωγή γραπτού λόγου, αφού τους δοθούν πληροφορίες για το περιεχόμενο και τη μορφή του.

Η ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΚΑΤΑΚΤΗΣΗ

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

ήττα η: το να χάνεις μια μάχη.-**ΑΝΤΙΘΕΤΟ:** νίκη

θρύλος ο: προφορική διήγηση για πράγματα του παρελθόντος, τα στοιχεία της οποίας βρίσκονται μεταξύ μύθου και πραγματικότητας.

ως επί το πλείστον: κατά το μεγαλύτερο μέρος/ όπως συμβαίνει τις συνήθως

αντιλαμβάνομαι: καταλαβαίνω

υπερασπίζομαι: **1.**βοηθώ ή προστατεύω κπ. ή κτ. που απειλείται από έναν κίνδυνο: ~ την πατρίδα μου. **2.** υποστηρίζω κπ. ο οποίος κατηγορείται για κτ.: Ποιος δικηγόρος θα σε υπερασπίσει στο δικαστήριο

συνθηκολογώ: (στρατ.) σταματώ την αντίσταση και παραδίδομαι στον εχθρό.

πολυετής -ής -ές: που διαρκεί πολλά χρόνια, μακροχρόνιος ANT μονοετής
επιβιβάζομαι: ανεβαίνω σε μεταφορικό μέσο για να ταξιδέψω ANTIΘΕΤΟ
αποβιβάζομαι

ευχαριστήριος -α -ο. που γίνεται για να εκφραστούν ευχαριστίες
επιγραφή η: 1. κάθε κείμενο που βρέθηκε γραμμένο ή χαραγμένο στην επιφάνεια
σκληρού υλικού 2. ταμπέλα, πινακίδα: *Φωτεινή επιγραφή*

ανασταίνω -ομαι: 1. επαναφέρω στη ζωή ένα νεκρό 2. ξαναδίνω ζωή σε κάτι
στρατηγική θέση: σημαντική θέση για στρατιωτικές ή οικονομικές δραστηριότητες
υπερέχω (υπεροχή) έναντι κάποιου (ή με γενική): υπερτερώ, είμαι συγκριτικά
ανώτερος, καλύτερος *Υπερέχει του αντιπάλου.*

κατεργασία/ κατεργάζομαι: δίνω μορφή σε ένα υλικό για να γίνει κατάλληλο για
ορισμένη χρήση

έθιμο το: συνήθεια της κοινωνικής ζωής που επιβάλλεται από την παράδοση. *Τα
έθιμα του γάμου.*

αποκαθιστώ -αμαι: επαναφέρω κάτι ή κάποιον στην προηγούμενη (καλή,
φυσιολογική) κατάσταση.

αίγλη η : 1. η λάμψη. 2. μεγάλη δόξα, φήμη: *Η αίγλη της αρχαίας Ρώμης*
οχύρωση η: κατασκευή τεχνικών έργων και τα ίδια τα έργα για την προστασία, την
άμυνα, την απόκρουση μιας εχθρικής επίθεσης, τα οχυρωματικά έργα

ΚΕΙΜΕΝΟ

A. Στις αρχές του 14^{ου} αιώνα οι Οθωμανοί Τούρκοι είχαν καταφέρει να δημιουργήσουν ένα κράτος στη Μικρά Ασία στα σύνορα με το Βυζάντιο. Οι βυζαντινοί ηγεμόνες κατά τη διάρκεια των εμφυλίων πολέμων μεταξύ τους **κάλεσαν σε βοήθεια** τους Τούρκους και έτσι τους **έδωσαν την ευκαιρία να προελάσουν** στη βαλκανική χερσόνησο. Οι βαλκανικές πόλεις η μια μετά την άλλη έπεφταν στα χέρια τους. Η Εγνατία οδός ελεγχόταν πια από αυτούς. Το βυζαντινό κράτος είχε πολλά προβλήματα. Ήταν **αποδυναμωμένο** από τις εχθρικές επιδρομές και **διασπασμένο** από τους εμφύλιους πολέμους και τις κοινωνικές ταραχές που προκαλούσε η μεγάλη **κοινωνική ανισότητα**. Έτσι δεν μπορούσε να **προβάλλει αντίσταση**. Η Θεσσαλονίκη αναγκάστηκε να παραδοθεί το 1387. Η πρώτη αυτή τουρκική κατοχή δεν ήταν σκληρή και δεν κράτησε πολύ. Το 1402 μετά την **ήττα** των Τούρκων από τους Μογγόλους, η πόλη παραδόθηκε ξανά στους βυζαντινούς.

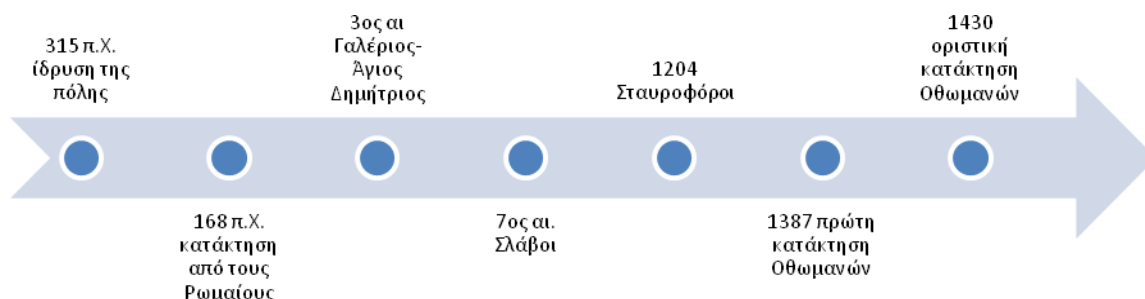
Β. Λίγο αργότερα, ο Σουλτάνος Μουράτ Β αποφάσισε να **ανακαταλάβει** την πόλη. Μάλιστα ένας οθωμανικός **θρύλος** λέει ότι ο Μουράτ είδε στον ύπνο του τον Θεό να του δίνει ένα κόκκινο τριαντάφυλλο και να του λέει ότι είναι η Θεσ/νική και ότι θα γίνει δική του. Άρχισε την πολιορκία το 1422. Οι κάτοικοι επειδή **αντιλαμβάνονταν** ότι δεν μπορούσαν να **υπερασπιστούν** την πόλη, **κάλεσαν σε βοήθεια** τους Βενετούς και τους την παρέδωσαν. Οι Βενετοί όμως φέρθηκαν με σκληρότητα στους κατοίκους. Έτσι πολλοί προτίμησαν να παραδοθούν στους Τούρκους και άλλοι εγκατέλειψαν την πόλη (από 40000 το 1423 έμειναν 10000). Όμως οι Βενετοί **εμπόδισαν** τους κατοίκους να **συνθηκολογήσουν**. Η πόλη καταλήφθηκε στις 29 Μαρτίου 1430 μετά από σκληρή **πολυετή** πολιορκία. Οι Βενετοί **επιβιβάστηκαν** στην Γαλέρες και έφυγαν. Οι κάτοικοι **σφαγιάστηκαν** ή πιάστηκαν αιχμάλωτοι για να πουληθούν σκλάβοι, κτήρια γκρεμίστηκαν, ερήμωσε η πόλη. Ο Μουράτ τέλεσε **ευχαριστήρια** λειτουργία στην Αχειροποίητο, τη μετέτρεψε σε τζαμί και πρόσταξε να χαραχτεί **επιγραφή** πάνω σε έναν κίονα (υπάρχει σήμερα), για να θυμίζει τη νίκη του.

Γ. Μετά την κατάκτηση η πόλη ερήμωσε, βρέθηκε με περίπου 2000 κατοίκους. Ο Μουράτ θέλησε να **αναστήσει** την πόλη, γιατί καταλάβαινε τη **στρατηγική της θέση** στα Βαλκάνια. **Πήρε** διάφορα **μέτρα** για να επιστρέψουν οι κάτοικοι που είχαν φύγει και έφερε **έποικους** μουσουλμάνους από τα Γιαννιτσά και τη Μικρά Ασία. Έτσι ο πληθυσμός το 1478 έφτασε τις 10000 με μικρή **υπεροχή** των χριστιανών **έναντι** των μουσουλμάνων. Οι μουσουλμάνοι εγκαταστάθηκαν κυρίως στα υψώματα, ενώ οι χριστιανοί (Έλληνες **ως επί το πλείστον**) στα νοτιοανατολικά κοντά στον ιππόδρομο. Οι δραστηριότητες των κατοίκων κατά την πρώτη περίοδο της τουρκοκρατίας αφορούσαν την **κατεργασία** δέρματος και υφαντών, το ψάρεμα και λιγότερο τις αγροτικές δραστηριότητες και το εμπόριο.

Δ. Πολλές εκκλησίες μετατράπηκαν σε τζαμιά, σύμφωνα με το **έθιμο** των Οθωμανών όταν κατακτούσαν μια πόλη που είχε αντισταθεί. Άλλες καταστράφηκαν για να χρησιμοποιηθούν ως **οικοδομικά υλικά**. Η πόλη άλλαξε όψη, μιναρέδες ξεπρόβαλλαν παντού, ιδρύθηκαν μεντρεσέδες (ιεροσπουδαστήρια) και τεκέδες (μοναστήρια μυστικιστών σούφι, δερβίσηδων), χαμάμ (λουτρά), αγορές, χάνια (ξενοδοχεία). Με τη **σταθεροποίηση** της οθωμανικής εξουσίας **αποκαταστάθηκε** η ειρήνη και η πόλη βρήκε την παλιά της **αίγλη**. Λίγα είναι τα μνημεία που υπάρχουν σήμερα από την πρώτη εκείνη οθωμανική περίοδο. (Χαμζά Μπέη τζαμί στη διασταύρωση των οδών Εγνατία με Βενιζέλου, το τζαμί Αλατζά Ιμαρέτ στην οδό

Κασσάνδρου, η αγορά Μπεζεστένι στην απέναντι πλευρά από το Χαμζά Μπέη τζαμί, το Μπέη Χαμιάμ στην Εγνατία που λειτουργούσε ως το 1960 ως λουτρό Παράδεισος)

Ε. Οι Οθωμανοί ηγέτες φρόντισαν για την **οχύρωσή** της πόλης. Ο Σουλεϊμάν ο Μεγαλοπρεπής έχτισε το Λευκό Πύργο σε θέση που πιθανόν υπήρχε παλιότερα βυζαντινός μικρότερος. Ενισχύθηκαν τα τείχη και χτίστηκε ο πύργος Τριγωνίου και ο πύργος Βαρδαρίου καθώς και άλλοι μικρότεροι πύργοι.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

1. Δίνονται παρακάτω (πλαγιο) τίτλοι για κάθε παράγραφο. Αντιστοιχίστε την κάθε παράγραφο με τον τίτλο της:

- Ο πληθυσμός της πόλης την πρώτη περίοδο της οθωμανικής κατάκτησης.
- Η όψη της πόλης στα χέρια των νέων κατακτητών.
- Η άνοδος της τουρκικής δύναμης και η πρώτη κατάκτηση της Θεσ/νίκης.
- Τα οχυρωματικά έργα των Οθωμανών στην πόλη.
- Η πολιορκία και η τελική κατάληψη της πόλης από τους Οθωμανούς.

2. Επιλέξτε τις σωστές απαντήσεις (μπορεί να είναι περισσότερες από μία):

Α. Οι Οθωμανοί πέρασαν στην Ευρώπη επειδή: α) θέλανε να επεκτείνουν το κράτος τους προς τη δύση, β) τους κυνηγούσαν οι Μογγόλοι, γ) τους κάλεσαν σε βοήθεια οι Βυζαντινοί.

Β. Πρώτη φορά που κατέλαβαν οι Τούρκοι τη Θεσ/νίκη ήταν: α) το 1402, β) το 1387, γ) το 1430.

Γ. Οι Θεσσαλονικείς παρέδωσαν την πόλη στους Βενετούς: α) γιατί προτιμούσαν τους καθολικούς από τους Οθωμανούς κατακτητές, β) για να υπερασπιστούν την πόλη απέναντι στην τουρκική πολιορκία, γ) γιατί τους έδωσαν χρήματα για αντάλλαγμα.

Δ. Οι Τούρκοι φέρθηκαν πολύ σκληρά στους Θεσσαλονικείς γιατί: α) υπάκουσαν στους Βενετούς, β) δεν συνθηκολόγησαν, γ) εγκατέλειψαν την πόλη.

Ε. Ο Μουράτ θέλησε να ξαναζωντανέψει την πόλη γιατί: α) του το είχε πει ο Θεός στον ύπνο του, β) καταλάβαινε τη σπουδαία στρατηγική της σημασία, γ) για να εκδικηθεί τους Βενετούς.

ΣΤ. Για να ξαναζωντανέψει την πόλη ο Μουράτ: α) έφερε σκλάβους από τις περιοχές που είχε κατακτήσει, β) βοήθησε να γυρίσουν πίσω οι κάτοικοί της, γ) έφερε έποικους μουσουλμάνους από άλλες περιοχές.

Ζ. Μετά την τουρκική κατάκτηση: α) αναπτύχθηκε το εμπόριο, β) αναπτύχθηκε η επεξεργασία προϊόντων, όπως δέρματα και υφάσματα, γ) οι αγρότες εγκατέλειψαν την πόλη.

Η. Η πόλη άλλαξε όψη γιατί χτίστηκαν: α) θέατρα και στάδια, β) μνημειώδη αγάλματα και επιβλητικές στοές, γ) θρησκευτικά κτήρια και οχυρώσεις.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΥ

1. Αντιστοιχίστε φράσεις από τις τέσσερις στήλες, ώστε να σχηματιστούν προτάσεις:

Η γιορτή	σταθεροποιήθηκε	σε βοήθεια	με αυτοθυσία
Ο ναυαγός	επιβίβαστηκαν	μέτρα	στη χώρα
Η χώρα	αποκαταστάθηκε	στο πλοίο	αντίσταση
Η νέα κυβέρνηση	κατακτήθηκε	τα παιδιά της	το λιμενικό
Με το τέλος του πολέμου	έδωσε	πριν ένα χρόνο	να συναντηθούμε
Οι τουρίστες	κάλεσε	η δημοκρατία	για την κρουαζιέρα
Η γυναίκα	παίρνει	χωρίς να προβάλει	κατά της ανεργίας
Η θέση του στην εταιρεία	υπερασπίστηκε	την ευκαιρία	

2. Συμπληρώστε τα κενά με τη λέξη που θεωρείτε καταλληλότερη:

α) Φαίνεται πως υπάρχει (διάσπαση, σπάσιμο, ξέσπασμα) στο κόμμα

β) Κατά τη διάρκεια της Κατοχής οργανώθηκε (αντίδραση, αντίθεση, αντίσταση) κατά των Γερμανών.

γ) Ο κατηγορούμενος (υπερασπίζεται, ισχυρίζεται, στηρίζει) ότι είναι αθώος.

- δ) Παρόλο που τρώει καλά νιώθει (αποδυναμωμένος, αδύνατος, αδύναμος)
- ε) Στην είσοδο του κτηρίου υπάρχει (πινακίδα, επιγραφή, επιστολή) με το έτος ίδρυσής του
- στ) Το αμερικανικό κράτος ιδρύθηκε από ευρωπαίους (εποίκους, μετανάστες, αποίκους)
- ζ) Το ρωμαϊκό κράτος είχε στρατιωτική (ανωτερότητα, διαφορά, υπεροχή) έναντι των εχθρών του
- η) Για να γίνει λείο το δέρμα χρειάζεται κατάλληλη (διεργασία, κατεργασία, προεργασία)
- θ) Απέκτησα (εθισμό, συνήθεια, έθιμο) να καπνίζω από μικρή ηλικία.
- ι) Η χώρα παρουσίασε μεγάλη (ανάπτυξη, αίγλη, φήμη) τα προηγούμενα χρόνια.

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

Θα παρακολουθήσουμε δύο φορές το παρακάτω βίντεο <http://www.youtube.com/watch?v=08gZL2Z54dU> και στη συνέχεια θα συμπληρώσουμε τα κενά στην άσκηση που ακολουθεί:

Οι μουσουλμάνοι της Θεσσαλονίκης για να τιμήσουν τη γιορτή του Σεκέρ Μπαϊράμι συγκεντρώθηκαν σε ένα..... στην πλατεία Τυρολόης. Αυτός είναι ένας από του συνολικά χώρους στη Θεσσαλονίκη, στους οποίους οι μουσουλμάνοι καθήκοντα. Οι χώροι είναι και ανεπαρκείς, αλλά κάθονται γιατί
..... Οι περισσότεροι κατάγονται από...
..... αλλά υπάρχουν και από άλλες χώρες όπως,
..... και από

Αίτημα των μουσουλμάνων είναι να έχουν έναν χώρο όπου να ασκούν με τα θρησκευτικά τους καθήκοντα. Υποστηρίζουν ότι πρέπει να υπάρχει για τη θρησκεία του άλλου.

Η δημόσια συζήτηση για την εξεύρεση για τους μουσουλμάνους είναι ... Ο Δήμαρχος Θεσ/ νικης να το τζαμί που βρίσκεται στο στρατόπεδο Παύλου Μελά. Το τζαμί χτίστηκε για να τις θρησκευτικές ανάγκες των εγκλειστων στο στρατόπεδο. Ο χώρος μπορεί να γίνει ξανά χρήσιμος με ελάχιστες, αλλά δεν μπορεί να..... ταυτόχρονα μεγάλο αριθμό ανθρώπων.

Ο Δήμαρχος Παύλου Μελά υποστηρίζει ότι το τέμενος πρέπει να βρεθεί στον όπου υπήρχε για 400 χρόνια μια ιστορική
Ο αριθμός των μουσουλμάνων Ελλήνων πολιτών που ζουν στη Θεσσαλονίκη..... στις 5000.

ΑΣΚΗΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

Ο δήμαρχος Παύλου Μελά υποστηρίζει ότι πρέπει να αποδοθεί στους μουσουλμάνους ένα τζαμί στο κέντρο της πόλης. Ο δήμαρχος Θεσ/νίκης έχει παραχωρήσει περιστασιακά το Γενί τζαμί για τις θρησκευτικές ανάγκες των μουσουλμάνων, αλλά όχι σε μόνιμη βάση. Αντίστοιχα, το τούρκικο κράτος έχει επιτρέψει την τέλεση χριστιανικής λειτουργίας στην Παναγία Σουμελά μια φορά το χρόνο από το 2010. Οι κάτοικοι της πλατείας Τυρολόης έδειξαν δυσαρέσκεια και μόνο στην ύπαρξη λατρευτικού μουσουλμανικού χώρου.

Ποια είναι η δική σας θέση σχετικά με α) αν θα πρέπει ή όχι να υπάρχουν λατρευτικοί χώροι άλλων θρησκειών στην πόλη β) αν θα πρέπει τα μνημεία να εξυπηρετήσουν τις λατρευτικές ανάγκες των πολιτών. Στηρίξτε τις απόψεις σας με επιχειρήματα και προτάσεις. Έχετε δέκα λεπτά να κρατήσετε σημειώσεις και στη συνέχεια παρουσιάζει ο καθένας τις απόψεις του ώστε να γίνει συζήτηση στην ομάδα.

ΑΣΚΗΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΓΡΑΠΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Είστε πρόεδρος του Μουσουλμανικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης. Γράψτε μια επίσημη επιστολή στον Υπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων με την οποία να παρουσιάζετε την αναγκαιότητα δημιουργίας λατρευτικού χώρου για τους μουσουλμάνους. (μεγάλος αριθμός πιστών, υποχρέωση του κράτους με βάση το Σύνταγμα αλλά και τις διακηρύξεις των δικαιωμάτων του ανθρώπου, ευνοϊκό κλίμα στις σχέσεις με τις μουσουλμανικές χώρες, σεβασμός στον πολιτισμό, θρησκευτικός τουρισμός κ.λπ.)

ΒΟΗΘΗΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ ΕΠΙΣΗΜΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ

Τα μέρη της επιστολής

1. Το όνομα του αποστολέα (αυτός που στέλνει) γράφεται αριστερά πάνω και του παραλήπτη (αυτός που θα πάρει το γράμμα) πιο κάτω δεξιά
2. Χώρος και χρόνος: γράφεται δεξιά συνήθως κάτω από το όνομα παραλήπτη π.χ. Θεσσαλονίκη, 17 Φεβρουαρίου 2014.

3. Η προσφώνηση:

Αξιότιμε κύριε Υπουργέ

Κύριε Υπουργέ

4. Το περιεχόμενο της επιστολής

Πρόλογος:

Παρουσιάζουμε το λόγο για τη σύνταξη της επιστολής και ποιοι είμαστε

Κύριο Μέρος:

- Παρουσιάζουμε το πρόβλημα και την άποψή μας
- Χρησιμοποιούμε λογικά επιχειρήματα και παραδείγματα για να στηρίξουμε την άποψή μας
- Προσπαθούμε να ανατρέψουμε τυχόν επιφυλάξεις, αντιρρήσεις και αντίθετες απόψεις που μπορεί να προβάλει κάποιος
- Κάνουμε συγκεκριμένες προτάσεις

Επίλογος:

Κάνουμε μια ανακεφαλαίωση και καλούμε τον αποδέκτη να κατανοήσει, να ευαισθητοποιηθεί, να ανταποκριθεί έμπρακτα για τη λύση του προβλήματος.

5. Η επιφώνηση:

Με εκτίμηση

Με σεβασμό

Μετά τιμής

6. Η υπογραφή:

π. χ. Γεώργιος Γεωργίου

Πρόεδρος του Συλλόγου Μουσουλμάνων Θεσσαλονίκης

Χρήσιμο λεξιλόγιο για επίσημες επιστολές

Απευθυνόμαστε σε σας

- ως το πλέον αρμόδιο πρόσωπο...
- γιατί πιστεύουμε ότι είστε το πιο αρμόδιο άτομο...
- ως άτομο που έχετε αποδείξει με τις ως τώρα πράξεις σας/ έργο σας...
- ως κύριο εκπρόσωπο του/της ...

- Εμπιστευόμαστε / εμπιστευόμενοι την υπευθυνότητα και το ήθος σας...
- Επικαλούμαστε το ήθος και την εντιμότητά σας...

- Επικαλούμαστε τα ανθρωπιστικά σας συναισθήματα...
- Επικαλούμαστε τις ιδιαίτερές σας ευαισθησίες στο ζήτημα ...
- Γνωρίζουμε το ενδιαφέρον σας...
- Πιστεύοντας ότι διαθέτετε την απαραίτητη γνώση και εμπειρία...
- Επιτρέψτε μας / θα θέλαμε / θα επιθυμούσαμε / αισθανόμαστε έντονη την ανάγκη / αισθανόμαστε ως χρέος μας...να εκφράσουμε...να καταθέσουμε τις απόψεις μας ...
- Επιθυμούμε / θα θέλαμε...
- Αναμένουμε τη θετική σας ανταπόκριση.

Το ύφος (στυλ) της επίσημης επιστολής

- φανερώνει σεβασμό και εμπιστοσύνη
- παρουσιάζει το δέκτη της επιστολής μας σαν ξεχωριστό πρόσωπο
- δείχνει ότι τον θεωρούμε ως ειδικό, ως το πιο αρμόδιο πρόσωπο, για να δεχτεί την επιστολή μας
- δεσμεύει το δέκτη να ανταποκριθεί στα αιτήματά μας

Κλείνουμε την επιστολή

- αναμένοντας τη θετική του ανταπόκριση στα αιτήματά μας
- βέβαιοι για το ενδιαφέρον του
- αισιόδοξοι για τη στάση που θα υιοθετήσει
- ελπίζοντας στα μέτρα που θα λάβει

Μεταβατικές - συνδετικές λέξεις ή φράσεις:

α) Λέξεις που δηλώνουν χρονική σχέση:

ταυτόχρονα, συγχρόνως, προηγουμένως, ύστερα, έπειτα, στη συνέχεια, αμέσως, τέλος, κατόπιν, αργότερα, τώρα, πριν, ενώ, καθώς, αρχικά, αφότου, μετά από αυτό...

β) Λέξεις ή φράσεις που δηλώνουν πρόσθεση, ομοιότητα, συμπλήρωση:

επιπλέον, επίσης, ακόμα, επιπροσθέτως, παράλληλα, εξάλλου, εκτός απ' αυτό, συμπληρωματικά, κοντά σ' αυτό, ας σημειωθεί ακόμη ότι, δεν πρέπει να λησμονούμε ακόμη ότι, θα αποτελούσε παράλειψη αν..., χρειάζεται επίσης να σημειωθεί..., αξίζει επιπλέον ν' αναφερθούμε..., όχι μόνο... αλλά και...

γ) Λέξεις ή φράσεις που δηλώνουν αντίθεση - εναντίωση:

ωστόσο, αντίθετα, ενώ, εντούτοις, παρόλο που, αντίστροφα, απεναντίας, μολαταύτα, άλλωστε, ακόμα και αν, μολονότι, παρ' όλα αυτά, σε αντίθεση μ' αυτό, δε συμβαίνει όμως το ίδιο ..., και όμως, από την άλλη πλευρά.

δ) Λέξεις ή φράσεις που εισάγουν επεξήγηση:

με άλλα λόγια, ειδικότερα, αυτό σημαίνει ότι, δηλαδή, συγκεκριμένα, σαφέστερα, μια διευκρίνιση στο σημείο αυτό είναι απαραίτητη, για να γίνει πιο σαφές, ακριβέστερα.

ε) Λέξεις ή φράσεις που δηλώνουν συμπέρασμα ή σχέση αιτίου - αποτελέσματος:

επομένως, συνεπώς, συμπερασματικά, άρα, κατά συνέπεια, όπως προκύπτει, ανακεφαλαιώνοντας, γι' αυτό το λόγο, αυτό οφείλεται σε..., αυτό έχει ως αποτέλεσμα..., για τους παραπάνω λόγους

στ) Λέξεις ή φράσεις που δηλώνουν τοπική σειρά ή σχέση:

εδώ, εκεί, κοντά, μακριά, στο σημείο αυτό, μέσα έξω

η) Λέξεις ή φράσεις που δηλώνουν έμφαση ή βεβαιότητα:

πράγματι, ιδιαίτερα, ξεχωριστά, αξίζει να τονιστεί, ιδιαίτερα σημαντικό θεωρείται, εκείνο που προέχει, είναι αξιοπρόσεκτο ότι, προπάντων, ειδικά, περισσότερο, το κυριότερο όμως είναι, είναι σαφές, είναι γεγονός, οπωσδήποτε, βέβαια, φυσικά

θ) Λέξεις ή φράσεις που δηλώνουν διάζευξη:

ή - ή, είτε - είτε, ούτε - ούτε

5^H ΕΝΟΤΗΤΑ

ΣΤΟΧΟΘΕΣΙΑ

Γλωσσικές-επικοινωνιακές δεξιότητες

- Άσκηση στην κατανόηση του προφορικού λόγου της διδασκαλίας του ιστορικού αντικειμένου.
- Εξοικείωση με όρους και ιστορικές έννοιες.
- Ανάπτυξη στρατηγικής εντοπισμού πληροφοριών σε γραπτό και προφορικό κείμενο.
- Εκμάθηση καινούριων λέξεων και φράσεων.
- Ανάπτυξη στρατηγικής εντοπισμού κεντρικών νοηματικών αξόνων σε ένα κείμενο.
- Εξάσκηση στο λεξιλόγιο της ενότητας.
- Εντοπισμός της σημασιολογικής διαφορά συνωνύμων.

- Κατανόηση σχηματισμού των χρόνων της αφήγησης (Παρατατικός, Αόριστος) και της ορθογραφίας της ενεργητικής μετοχής .
- Κατανόηση προφορικού δημοσιογραφικού λόγου.
- Παραγωγή προφορικού λόγου με χρήση επιχειρημάτων και παραδειγμάτων .
- Άσκηση στο κειμενικό είδος του άρθρου. Η χρήση της γλώσσας για την παροχή πληροφοριών.

Γνωστικές δεξιότητες

- Η μακράιωνη παρουσία του εβραϊκού στοιχείου στην πόλη.
- Η άφιξη των Σεφαραδιτών και η καταλυτική συμβολή τους στη διαμόρφωση του πληθυσμού.
- Η επαγγελματική διαστρωμάτωση του εβραϊκού πληθυσμού .
- Ο συγχρωτισμός των τριών κυρίαρχων θρησκευτικών κοινοτήτων και η θρησκευτική ανεκτικότητα.
- Ο διχασμός του εβραϊκού πληθυσμού με τον Σαμπεθάι Σεβί και οι Ντονμέδες.
- Ο ρόλος του εβραϊκού πληθυσμού στην οικονομική ανάπτυξη της πόλης
- Η επαφή των Εβραίων με την πρωτοπορία της ευρωπαϊκής σκέψης κατά τον 19^ο αιώνα.
- Τα ίχνη της εβραϊκής παρουσίας σήμερα στην πόλη.
- Προσανατολισμός στο χρόνο.

Κοινωνικές δεξιότητες-στάσεις-αξίες

- Καλλιέργεια αποδοχής του διαφορετικού.
- Καλλιέργεια θρησκευτικής ανεκτικότητας.
- Η καλλιέργεια του πνεύματος διαλόγου.

ΠΛΑΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Προ-στάδιο

Προβάλλεται όπως κάθε φορά το power point. Με την πρώτη διαφάνεια εισάγονται στο θέμα και στη συνέχεια παρατηρούμαι τη χρονογραμμή που υπάρχει στη φωτοτυπία και κάνουμε τη σύνδεση με τα προηγούμενα και την ενεργοποίηση της προϋπάρχουσας γνώσης. Ακολουθούν οι διαφάνειες με τις οποίες παρουσιάζεται το γνωστικό αντικείμενο της ενότητας σχεδόν στην ολότητά του. Παρουσιάζεται η προέλευση των Σεφαραδιτών Εβραίων, η εγκατάσταση, στιγμιότυπα από τη ζωή τους στην πόλη, τα ίχνη της παρουσίας τους σήμερα. Με το φωτογραφικό υλικό κινητοποιείται το ενδιαφέρον.

Κύριο στάδιο

Η ανάγνωση του κειμένου μπορεί να γίνει από τη διδάσκουσα ή από μαθητευόμενο/η που έχει ευχέρεια στην ανάγνωση, ώστε να μην υπονομεύεται η απόδοση του νοήματος. Ακολουθεί η επεξεργασία του λεξιλογίου και η εξομάλυνση των δύσκολων σημείων του κειμένου.

Στη συνέχεια οι μαθητευόμενοι καλούνται να απαντήσουν στις ερωτήσεις κατανόησης με τις οποίες ασκηθούν στην εύρεση συγκεκριμένων πληροφοριών (άσκηση σωστού-λάθους) μέσα από το κείμενο και στον εντοπισμό των κεντρικών αξόνων του (αντιστοίχιση παραγράφων με τον κατάλληλο πλαγιότιτλο).

Παράλληλα θα γίνει συζήτηση.

Με αφορμή τη χρήση των ιστορικών χρόνων στην αφήγηση θα γίνει μια σύντομη παρουσίαση του σχηματισμού τους. Επίσης, με αφετηρία ενεργητικές μετοχές του κειμένου θα γίνει αναφορά στην ορθογραφία τους. Θα ακολουθήσει μια άσκηση στον εντοπισμό της διαφοροποίησης στη σημασία συνώνυμων λέξεων.

Ακολούθως, γίνεται ανάγνωση των ερωτήσεων που πρέπει να απαντηθούν κατά την ακρόαση του οπτικοακουστικού υλικού και αφού εξασφαλιστεί ότι είναι κατανοητές. Θα γίνει προβολή του βίντεο δυο φορές. Ο καθένας εργάζεται ατομικά, όπως κάθε φορά, και αφού ολοκληρώσουν γίνεται η συζήτηση για τις σωστές απαντήσεις.

Μετά-στάδιο

Με αφορμή τον θρησκευτικό και πολιτισμικό πλουραλισμό της Θεσσαλονίκης κατά την οθωμανική κυριαρχία θα επιχειρηθεί η ανίχνευση του φαινομένου στη σύγχρονη πόλη, αλλά και στις χώρες προέλευσης των μαθητευόμενων. Θα γίνει προσομοίωση συνεντεύξεων και συζήτηση. Θα τους δοθεί λεξιλόγιο για να το χρησιμοποιήσουν κατά τη διάρκεια της άσκησης. Θα τους δοθεί ως γραπτή εργασία η συγγραφή δημοσιογραφικού κειμένου χρησιμοποιώντας το υλικό από το οπτικοακουστικό και γενικότερα το γνωστικό υλικό του μαθήματος.

Η ΑΦΙΞΗ ΤΩΝ ΣΕΦΑΡΑΔΙΤΩΝ ΕΒΡΑΙΩΝ

A. Εβραίοι κατοικούσαν στη **Θεσ/νικη** από την αρχαιότητα, καθώς οι εμπορικές τους δραστηριότητες απλώνονταν σε όλη τη Μεσόγειο. Όμως το μεγαλύτερο **κύμα** Εβραίων **εγκαταστάθηκε** στην πόλη το 15ο αι. όταν διώχτηκαν από την Ευρώπη. Οι περισσότεροι (20.000) ήρθαν διωγμένοι από τους καθολικούς βασιλιάδες της Ισπανίας (1492, Sephardim) και αργότερα **κατέφθασαν** και άλλοι από την κεντρική Ευρώπη (askenazim). Οι σεφαραδίτες (Σεφαράδ= η Ισπανία στα εβραϊκά), είχαν πιο ισχυρό πολιτισμό και **επέβαλαν** τη γλώσσα τους, τα ισπανοεβραϊκά ή **λαντίνο**, και στους υπόλοιπους Εβραίους της πόλης.

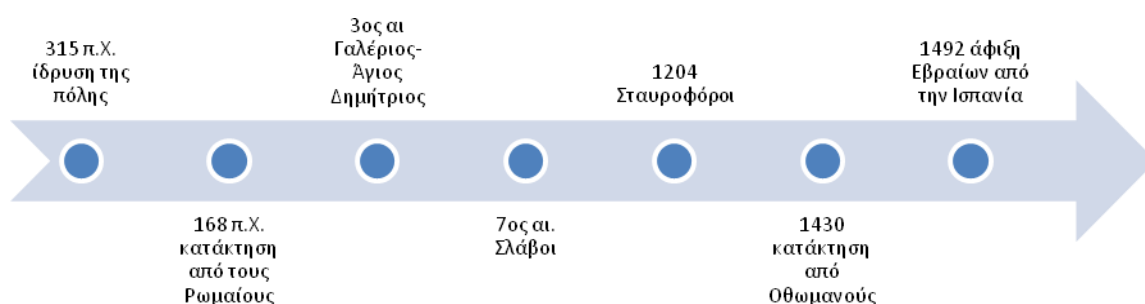
B. Στις αρχές του 16^{ου} αιώνα πάνω από τους μισούς κατοίκους ήταν Εβραίοι, ακολουθούσαν οι μουσουλμάνοι και τελευταίοι σε **πλήθος** οι χριστιανοί. Τόσο **ισχυρή ήταν η παρουσία** των Εβραίων στην πόλη που την ονόμαζαν «μητέρα του Ισραήλ» ή «μικρή Ιερουσαλήμ». Οι Εβραίοι κυριαρχούσαν στο εμπόριο, οι μουσουλμάνοι είχαν κυρίως τις διοικητικές θέσεις και οι χριστιανοί ήταν κυρίως τεχνίτες. Οι Εβραίοι κατοικούσαν στην περιοχή νότια της Εγνατίας κοντά στο λιμάνι. Πλούσιοι έμποροι και φτωχοί εργάτες, χαμάληδες και ψαράδες **συνωστίζονταν** στην πιο **πυκνοκατοικημένη** περιοχή της πόλης, όπου οι **συνθήκες υγιεινής** δεν ήταν οι καλύτερες. Οι μουσουλμάνοι **μετακινούνταν** όλο και περισσότερο προς τα ψηλότερα σημεία, ενώ οι Έλληνες έμεναν κυρίως στην ανατολική πλευρά της πόλης

Γ. Το οθωμανικό κράτος ήταν **ανεκτικό ως προς** τις άλλες θρησκείες (σε αντίθεση με τα ευρωπαϊκά). Οι τρεις βασικές θρησκευτικές κοινότητες (εβραίοι, μουσουλμάνοι, χριστιανοί) ζούσαν χωρίς σοβαρές **συγκρούσεις**, αν και δεν έλειπαν **επεισόδια** μεταξύ τους. Υπήρχε γενικότερα ένα κοινό αίσθημα σεβασμού προς τη **θρησκευτικότητα άσχετα από** ποια θρησκεία προερχόταν. Υπήρχαν κάποια ιερά σημεία στα οποία **προσκυνούσαν** χριστιανοί και μουσουλμάνοι, όπως ο τάφος του Αγίου Δημητρίου, αλλά και τάφοι μουσουλμάνων αγίων.

Δ. Στην εβραϊκή κοινότητα δημιουργήθηκε **διάσπαση** όταν ο Σαμπεθάι Σεβί (μέσα 17^{ου} αι.) **αποκαλώντας** τον εαυτό του Μεσσία απέκτησε πολλούς οπαδούς. Στη συνέχεια αναγκάστηκε να εξισλαμιστεί παρασύροντας και τους οπαδούς του, οι οποίοι ονομάστηκαν Ντονμέδες. Το κύριο μνημείο που έχει απομείνει σήμερα από αυτούς είναι το Γενί τζαμί (στην οδό Αρχαιολογικού Μουσείου, κάθετη στη βασιλίσσης Όλγας και τη Δελφών) το οποίο χτίστηκε το 1902 και συνδυάζει το ισλαμικό με το ευρωπαϊκό ύφος.

Ε. Χάρη στους Εβραίους η πόλη εξελίχθηκε σε πλούσιο εμπορικό κέντρο. **Εξάλλου** ήταν το σημαντικότερο ευρωπαϊκό λιμάνι μιας τεράστιας αυτοκρατορίας που απλωνόταν από την Ουγγαρία ως την Υεμένη και από το Αλγέρι ως τη Βαγδάτη. Επικοινωνούσε προς βορρά με τα πανηγύρια και τις αγορές της βαλκανικής **ενδοχώρας**, προς νότο με τους εμπορικούς δρόμους που οδηγούσαν στην ανατολή και κυριαρχούσε στο μεσογειακό εμπορικό **δίκτυο**.

ΣΤ. Η εβραϊκή κοινότητα **θα χάσει** την οικονομική της δύναμη στα τέλη του 17^{ου} αι, όταν το εμπόριο στη Μεσόγειο **εξασθένησε**, γιατί άρχισε να χρησιμοποιείται ο θαλάσσιος δρόμος **νότια** της Αφρικής για την επικοινωνία με την ανατολή. Για δυο αιώνες ζούσαν σε άσχημες συνθήκες μέχρι τα μέσα του 19^{ου} αι., όταν ήρθαν σε επαφή με τη δυτική Ευρώπη. Σημαντικό ρόλο στην **αναβάθμιση** τους έπαιξε η Alliance Israelite Universelle που είχε την **έδρα** της στο Παρίσι. Με την ίδρυση σχολείων **έφερε τους Εβραίους σε επαφή** με τη γαλλική γλώσσα και τις γαλλικές **φιλελεύθερες** ιδέες και τους έδωσε **επαγγελματικά εφόδια**. Πολλοί Εβραίοι έγιναν έμποροι, βιομήχανοι και τραπεζίτες. Ένας από τους πρώτους βιομήχανους ήταν ο Μωσής Αλλατίνι. **Ωστόσο**, οι πλούσιοι Εβραίοι ήταν μειονότητα. Οι περισσότεροι ήταν φτωχοί εργάτες, **αχθοφόροι**, τεχνίτες και **ζούσαν** μια δύσκολη ζωή.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Η άφιξη: ο ερχομός

Εγκαθιστώ: τοποθετώ, βάζω/ εγκαθίσταμαι: μένω, κατοικώ

Καταφθάνω: φτάνω, έρχομαι

Επιβάλλω: υποχρεώνω κάποιον να δεχτεί κάτι

Συνωστίζομαι: στριμώχνομαι ανάμεσα στο πλήθος

Υγιεινός-ή-ό: αυτός που είναι ωφέλιμος για την υγεία/ υγιεινή (ουσιαστικό): οι κανόνες και η φροντίδα για τη διατήρηση της υγείας

Μετακινούμαι : πηγαίνω από ένα σημείο σε άλλο

- Ανεκτικός-ή-ό:** αυτός που δείχνει μεγάλη ανοχή, υπομονή
- Το επεισόδιο** (εδώ): βίαιο γεγονός
- Η θρησκευτικότητα :** η βαθιά θρησκευτική πίστη, ευσέβεια
- Προσκυνώ** (εδώ): γονατίζω μπροστά σε κάτι ιερό/ επισκέπτομαι ιερό τόπο για να πάρω ευλογία
- Η διάσπαση:** ο χωρισμός ενός συνόλου σε μικρότερα τμήματα
- Αποκαλώ:** ονομάζω, χαρακτηρίζω
- Το ύφος:** το στυλ
- Η ενδοχώρα:** η περιοχή που απλώνεται πίσω από έναν παραθαλάσσιο τόπο
- Το δίκτυο:** σύνολο από γραμμές (καλώδια, σωλήνες, δρόμοι, κ.λπ.) που διασταυρώνονται σαν δίχτυ
- Εξασθενίζω:** χάνω τη δύναμή μου
- Η αναβάθμιση:** βελτίωση
- Η έδρα:** το κάθισμα / ο τόπος που είναι εγκατεστημένη η διοίκηση μιας οργάνωσης, επιχείρησης, ποδοσφαιρικής ομάδας / θέση σε ανώτερα αξιώματα ή στο πανεπιστήμιο
π.χ. βουλευτική έδρα, έδρα εβραϊκών σπουδών
- Τα εφόδια:** όλα τα απαραίτητα μέσα για τη εκτέλεση ενός έργου
- Ο αχθοφόρος:** αυτός που μεταφέρει φορτία με τα χέρια ή με καροτσάκι, φορτοεκφορτωτής

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗΣ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

1. Βρείτε τις προτάσεις που είναι λάθος και διορθώστε τις:
- α) Οι περισσότεροι Εβραίοι που έφτασαν στη Θεσ/νίκη το 15^ο αι. προέρχονταν από τη Γερμανία.....
- β) Οι Εβραίοι έφυγαν από την Ισπανία για οικονομικούς λόγους
.....
- γ) Όλοι οι Εβραίοι της Θεσ/νίκης μιλούσαν τη λαντίνο
.....
- δ) Οι περισσότεροι κάτοικοι τον 16^ο αι. ήταν μουσουλμάνοι και ασχολούνταν με το εμπόριο.....
- ε) Οι Έλληνες κατοικούσαν κοντά στο λιμάνι και ήταν κυρίως ψαράδες
.....
- στ) Ανάμεσα σε Εβραίους, μουσουλμάνους και χριστιανούς υπήρχε μίσος που συχνά κατέληγε σε βίαια επεισόδια

.....
ζ) Ο Σαμπεθάι Σεβί ήταν αιτία να διασπαστεί η εβραϊκή κοινότητα, γιατί πολλοί έγιναν μουσουλμάνοι ακολουθώντας το παράδειγμά του

.....
η) Η Θεσ/νίκη ωφελήθηκε οικονομικά, γιατί βρισκόταν σε σημαντική θέση ενός τεράστιου κράτους

.....
θ) Η εβραϊκή κοινότητα γνώρισε μεγάλη οικονομική ανάπτυξη μέχρι τον 19^ο αι.

.....
ι) Οι περισσότεροι Εβραίοι είχαν πλουτίσει από το εμπόριο

.....
2. Αντιστοιχίστε τους παρακάτω πλαγιότιτλους με τις παραγράφους του κειμένου:

α) Η οικονομική ανάπτυξη της πόλης

β) Η εβραϊκή κοινότητα μέχρι τον 19^ο αιώνα

γ) Οι Σεφαραδίτες φτάνουν στη Θεσσαλονίκη

δ) Ο πληθυσμός της πόλης το 16^ο αι.

ε) Οι σχέσεις των τριών θρησκευτικών κοινοτήτων

στ) Ο διχασμός των Εβραίων λόγω του Σαμπεθάι Σεβί

ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

1. Σε αφηγήσεις που αφορούν το παρελθόν χρησιμοποιούμε κατά κύριο λόγο Αόριστο και όταν θέλουμε να δείξουμε ότι μια πράξη είχε διάρκεια χρησιμοποιούμε Παρατατικό. Σπάνια για να δώσουμε ζωντάνια χρησιμοποιούμε Ενεστώτα ή Μέλλοντα, όταν αναφερόμαστε στο παρελθόν π.χ. «Η εβραϊκή κοινότητα θα χάσει την οικονομική της δύναμη στα τέλη του 17^{ου} αι.»

Συμπληρώστε τον πίνακα με ρήματα μέσα από το κείμενο

Πρώτη συζυγία				
Ενεργητική φωνή			Παθητική φωνή	
Ενεστώτας	Παρατατικ ός	Αόριστος	Ενεστώτας	Παρατατικός
απλών-ω	άπλων-α	άπλω-σα	απλών-ομαι	απλων-όμουν

Δεύτερη συζυγία				
Ενεργητική φωνή			Παθητική φωνή	
Ενεστώτας	Παρατατικός	Αόριστος	Ενεστώτας	Παρατατικός
χρησιμοποιο- ώ	χρησιμοποιο- ούσα	χρησιμοποιοί- ησα	χρησιμοποιο- ούμαι	χρησιμοποιο- ούμουν

Συνεχίστε με όσο περισσότερα ρήματα μπορείτε μέσα από το κείμενο

2. Στο κείμενο συναντήσαμε τις λέξεις: αποκαλώντας, παρασύροντας. Είναι μετοχές. Οι μετοχές που τελειώνουν σε –οντας, γράφονται –οντας όταν δεν τονίζονται, όταν δηλαδή είναι της α΄ συζυγίας. Όταν τονίζονται γράφονται –ώντας, όταν δηλαδή είναι της β΄ συζυγίας. Σχηματίστε τις μετοχές των ρημάτων που βρήκατε στην παραπάνω άσκηση.

3. Επιλέξτε ποια από τις λέξεις που βρίσκονται στην παρένθεση ταιριάζουν καλύτερα (μπορεί να ταιριάζει πάνω από μία) :

- Η παρουσία της Ρωσίας ήταν (έντονη, ισχυρή, δυνατή) στη Διεθνή Έκθεση Θεσ/νίκης.
- Πολύς κόσμος (συγκεντρώνεται, μαζεύεται, συνωστίζεται) στην αγορά κάθε Παρασκευή απόγευμα.
- Το εργοστάσιο έχει εξασφαλίσει όλες τις συνθήκες (υγιεινής, υγείας, υγειονομικής) και ασφάλειας των εργαζομένων.

- Η ελληνική κοινωνία γίνεται όλο και πιο (υπομονετική, παραχωρητική, ανεκτική) ως προς τις κουλτούρες των ασιατών μεταναστών.
- Ο Υπουργός αποφάσισε να μην δείξει καμιά(ανεκτικότητα, ανοχή, υπομονή) απέναντι στα φαινόμενα φοροδιαφυγής.
- Η πόλη της Αθήνας απέκτησε πυκνό οδικό (σχέδιο, δίκτυο, δίκτυο) μετά τους ολυμπιακούς αγώνες.
- Οι σπουδές είναι απαραίτητες για την απόκτηση..... (εργασιακών, υπηρεσιακών, επαγγελματικών) εφοδίων.
- Με τη ρωμαϊκή κατάκτηση οι Ρωμαίοι ήρθαν σε (επαφή, επικοινωνία, γνωριμία) με τον ελληνικό πολιτισμό.
- Το Σύνταγμα της χώρας εξασφαλίζει το σεβασμό για κάθε (θρησκεία, θρησκευτικότητα, θρησκευσιολογία).
- Έκανα (ανάπτυξη, αναβάθμιση, βελτίωση) στον υπολογιστή μου και δουλεύει καλύτερα.

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

Παρακολουθούμε δυο φορές το παρακάτω βίντεο <http://www.youtube.com/watch?v=ryuCxzuMPyI> και επιλέγουμε τις σωστές απαντήσεις από την άσκηση που ακολουθεί. Το βίντεο αφορά τη θεματική έκθεση του Αρχαιολογικού Μουσείου Θεσ/νίκης για τους Εβραίους της πόλης, που πραγματοποιήθηκε από τον Οκτώβρη του 2011 μέχρι το Σεπτέμβρη του 2012.

1. Οι απαρχές της εβραϊκής κοινότητας στη Θεσ/νίκη ανιχνεύονται από τα α) ρωμαϊκά β) ελληνιστικά γ) οθωμανικά χρόνια.
2. Η εβραϊκή κοινότητα στη Θεσ/νίκη ήταν α) η πιο παλιά στην Ελλάδα, β) η πιο μεγάλη στην Ελλάδα, γ) η μοναδική στην Ελλάδα.
3. Το θετικό στοιχείο από την παρουσία των Εβραίων ήταν α) η συμμετοχή τους στην αστική τάξη, β) η συνεχής και αδιάλειπτη παρουσία τους, γ) η μεγάλη εμπορική τους δραστηριότητα.
4. Η εβραϊκή κοινότητα αποδεκατίστηκε από τους Ναζί α) με ομαδικές εκτελέσεις, β) με ομαδικές συλλήψεις και προσαγωγές, γ) με την καταστροφή των καταστημάτων τους.

5. Ο εβραϊκός πληθυσμός έφτανε τις 50000 α) στις αρχές του 20^{ου} αι. β) πριν το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο γ) πριν την πυρκαγιά του 1917.
6. Το νεκροταφείο που ανακαλύφτηκε στο χώρο του Πανεπιστημίου α) περιέχει ταφές από εκτελέσεις των Γερμανών το 1942, β) ήταν χώρος ταφής των Εβραίων από την αρχαιότητα, γ) δημιούργησε πρόβλημα στην κατασκευή των κτιρίων.
7. Η παρουσία των Εβραίων στην αρχαιότητα αποδεικνύεται και από το γεγονός ότι α) ο Απόστολος Παύλος επισκέφτηκε την πόλη το 50 μ.Χ. β) Ο Απόστολος Παύλος δίδαξε στη συναγωγή της πόλης, γ) ο Απόστολος Παύλος δίδασκε πάντα στις μεγάλες συναγωγές.
8. Τη δεύτερη εκθεσιακή ενότητα αποτελεί α) το κέντρο της πόλης με τη ρωμαϊκή αγορά και το λιμάνι, β) ο άξονας της Αριστοτέλους όπως ήταν πριν το 1917, γ) η πυρκαγιά του 1917.
9. Εκατέρωθεν της οδού Αριστοτέλους βρίσκονταν α) εμπορικοί οίκοι και τράπεζες, β) συναγωγές, καταστήματα και κατοικίες, γ) κτίρια μουσουλμανικού ενδιαφέροντος.
10. Ο απλός εβραϊκός λαός ζούσε α) γύρω από την πλατεία Βενιζέλου, β) σε φτωχογειτονίες, γ) γύρω από το νεκροταφείο.

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

Κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας οι θρησκευτικές κοινότητες της Θεσσαλονίκης συζούσαν χωρίς προβλήματα. Υπάρχει σήμερα αυτή η ανεκτικότητα στην ελληνική κοινωνία;

Αναλαμβάνει κάποιος το ρόλο του δημοσιογράφου και παίρνει συνεντεύξεις από τους υπόλοιπους θέτοντας το παραπάνω ερώτημα και άλλα όπως τα παρακάτω: Ποια είναι η κατάσταση στον τόπο καταγωγής σας σήμερα και παλιότερα; Υπάρχει κάποια κυρίαρχη θρησκεία, υπάρχουν άλλες μικρότερες θρησκευτικές ομάδες, πώς τις αντιμετωπίζει το κράτος και πώς η κοινωνία, ποια είναι η δική σας άποψη;

Λεξιλόγιο που θα μπορούσε να φανεί χρήσιμο:

θρησκευτικές ομάδες ή μειονότητες ή κοινότητες, λατρείες, διαφορετικότητα, επιλογές, προτιμήσεις, θρησκευτικές πεποιθήσεις ανεκτικότητα, ανοχή, αποδοχή, αρμονική συμβίωση, ανεξιθρησκία, ελευθερία έκφρασης, πλουραλισμός, ισότητα,

δικαιοσύνη, ίση αντιμετώπιση προκαταλήψεις, επιφυλακτικότητα, ανταγωνισμός, απόρριψη, επιβολή, κυρίαρχη θρησκεία, έλλειψη ανοχής ή αποδοχής, ισχυρή παρουσία, συγκρούσεις, αντιθέσεις, αντιπαλότητα (και τα αντίστοιχα ρήματα)

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΡΑΠΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Συγκεντρώστε τις πληροφορίες από την άσκηση κατανόησης του βίντεο και γράψτε ένα δημοσιογραφικό κείμενο για μια τοπική εφημερίδα στο οποίο θα παρουσιάζετε την έκθεση αυτή του Αρχαιολογικού Μουσείου. Μπορείτε να προσθέσετε πληροφορίες από το κείμενο του σημερινού μαθήματος. (200 λέξεις)

6^H ΕΝΟΤΗΤΑ

ΣΤΟΧΟΘΕΣΙΑ

Γλωσσικές δεξιότητες

- Άσκηση στην κατανόηση του προφορικού λόγου της διδασκαλίας του ιστορικού αντικειμένου.
- Εξοικείωση με όρους και ιστορικές έννοιες.
- Εκμάθηση καινούριων λέξεων και φράσεων.
- Ανάπτυξη στρατηγικής εντοπισμού πληροφοριών σε γραπτό και προφορικό κείμενο.
- Ανάπτυξη στρατηγικής εντοπισμού κεντρικών νοηματικών αξόνων σε ένα κείμενο.
- Εξάσκηση στο λεξιλόγιο της ενότητας.
- Εμπέδωση του σχηματισμού των χρόνων της αφήγησης (Παρατατικού, Αορίστου).
- Κατανόηση προφορικού λόγου από άτομα που έχουν την ελληνική ως μητρική αλλά και από άτομα που τη χρησιμοποιούν ως δεύτερη.
- Άσκηση στην καταγραφή σημειώσεων.
- Παραγωγή προφορικού λόγου με χρήση επιχειρημάτων, αιτιολόγηση.
- Άσκηση στη συγγραφή του κειμενικού είδους του ηλεκτρονικού κειμένου.

Γνωστικές δεξιότητες

- Η εμπορική ανάπτυξη της πόλης στην οθωμανική περίοδο.
- Ο πολυπολιτισμικός χαρακτήρας της πόλης κατά την οθωμανική περίοδο.
- Ο αντίκτυπος της ελληνικής επανάστασης στη Θεσσαλονίκη.
- Η λεηλασία των αρχαιοτήτων.
- Η σφαγή των προξένων ως αποτέλεσμα της επιβουλής των εδαφών της οθωμανικής αυτοκρατορίας από τους Ευρωπαίους.
- Οι μεταρρυθμίσεις και τα έργα υποδομής στην πόλη ως μέτρο ανακοπής της παρακμής του οθωμανικού κράτους.
- Γνωριμία με την όψη και την οικονομία της πόλης κατά τον 19^ο αιώνα.
- Οι εθνικές ομάδες που συμβίωναν στην πόλη και η εκπαίδευσή τους.
- Η φτώχεια χαρακτηριστικό μεγάλου μέρους του πληθυσμού.
- Προσανατολισμός στο χρόνο.

Κοινωνικές δεξιότητες- στάσεις-αξίες

- Καλλιέργεια αποδοχής του διαφορετικού.
- Κατανόηση της δυνατότητας συνύπαρξης ανθρώπων ποικίλων εθνικών ταυτοτήτων και πολιτισμικών χαρακτηριστικών.
- Η καλλιέργεια της κριτικής αντιμετώπισης κοινωνικών ζητημάτων.
- Η σημασία της διατήρησης των χαρακτηριστικών εθνικής ταυτότητας.
- Ο ρόλος της εκπαίδευσης στη διατήρηση της εθνικής ταυτότητας.
- Η καλλιέργεια του πνεύματος διαλόγου.

ΠΛΑΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Προ-στάδιο

Θα γίνει η μελέτη της χρονογραμμής, αφού μοιραστούν οι φωτοτυπίες, ώστε να συνδεθεί η καινούρια γνώση με τα προηγούμενα, να ενεργοποιηθεί η προϋπάρχουσα γνώση και να δοθούν τα βασικά χρονολογικά σημεία του σημερινού μαθήματος. Στη συνέχεια θα γίνει η προβολή του power point με το οποίο θα παρουσιαστεί το γνωστικό υλικό θα συνδεθεί το παρόν με το παρελθόν μέσα από τα μνημεία και κτίρια που προβάλλονται στις διαφάνειες και θα κινητοποιηθεί το ενδιαφέρον.

Κύριο στάδιο

Θα περάσουμε στην ανάγνωση του κειμένου από μαθητευόμενο/η που είναι επαρκής αναγνώστης/τρια ή από τη διδάσκουσα. Δε θα δοθεί γλωσσάρι και αντ' αυτού θα τους δοθούν οι καινούριες λέξεις με τη μορφή άσκησης κατά την οποία θα πρέπει να αντιστοιχίσουν τις λέξεις με τους ορισμούς τους. Παράλληλα, η διδάσκουσα θα εξηγήσει όποιες άλλες άγνωστες λέξεις υπάρχουν. Μετά από το στάδιο της γλωσσικής εξομάλυνσης του κειμένου θα γίνει η νοηματική επεξεργασία του με βάση τις ερωτήσεις κατανόησής του που στοχεύουν στον εντοπισμό των πληροφοριών της ενότητας. Ακολούθως, θα γίνει η άσκηση αντιστοίχισης πλαγιότιτλων με παραγράφους, ώστε να εντοπιστούν αφαιρετικά τα κυριότερα ζητήματα.

Η εμπέδωση του λεξιλογίου θα συνεχιστεί με μια άσκηση εύρεσης αντιθέτων των λέξεων που είναι υπογραμμισμένες στο κείμενο. Σε συνέχεια του προηγούμενου μαθήματος που συζητήθηκαν οι ιστορικοί χρόνοι (Παρατατικός και Αόριστος) θα ακολουθήσει μια άσκηση εμπέδωσής τους.

Θα ακολουθήσει η άσκηση στην κατανόηση προφορικού λόγου με οπτικοακουστικό υλικό που αφορά την εκπαίδευση των παιδιών μεταναστών στην Ελλάδα σήμερα, με αφορμή το ζήτημα της εκπαίδευσης των εθνοτήτων της οθωμανικής Θεσσαλονίκης που θα έχει συζητηθεί πιο πριν. Οι μαθητευόμενοι θα διαβάσουν τις ερωτήσεις και αφού λυθούν τυχόν απορίες που αφορούν την κατανόησή τους θα προβληθεί το βίντεο δυο φορές. Θα ακολουθήσει η απάντηση των ερωτήσεων και συζήτηση που θα συνδέσει με την ακόλουθη άσκηση παραγωγής προφορικού λόγου.

Μετά-στάδιο

Με αφορμή την ύπαρξη εκπαιδευτηρίων για όλες τις εθνοτικές ομάδες που κατοικούσαν στην πόλη το 19^ο αιώνα θα γίνει σύγκριση με τη σημερινή κατάσταση και θα τεθούν σχετικά ερωτήματα που θα απαντηθούν από τον καθένα ατομικά με τη μορφή σημειώσεων. Στη συνέχεια κάποιος θα πάρει το ρόλο συντονιστή και θα ακολουθήσει συζήτηση. Θα τους δοθεί ενδεικτικό λεξιλόγιο για αξιολόγηση στην άσκηση παραγωγής προφορικού και του γραπτού λόγου που θα τους δοθεί για το σπίτι. Ο γραπτός λόγος βρίσκεται σε στενή νοηματική σχέση με τα ζητήματα που θα έχουν συζητηθεί και θα έχει τη μορφή ηλεκτρονικού κειμένου (δημοσίευση σε forum).

Η ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ ΤΗΣ ΟΘΩΜΑΝΙΚΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ

(17^{ος}-19^{ος} αι.)

Α. Παρά τις **επιδημίες** πανούκλας που ήταν συχνές κατά τον 17^ο και 18^ο αι. και **κόστισαν** χιλιάδες ζωές η οικονομική ανάπτυξη της πόλης συνεχίστηκε. Και μάλιστα η εμπορική δραστηριότητα προσέλκυε νέους κατοίκους, ώστε έφτασε τους 80000 το 1790. Στο λιμάνι της κατέφθαναν καράβια από τη Μαύρη θάλασσα, το Αιγαίο, τον περσικό κόλπο, τη βόρεια Αφρική και από τα ευρωπαϊκά λιμάνια, ενώ οι γλώσσες που μπορούσες να ακούσεις ήταν πέρα από τα ελληνικά και τα τούρκικα, ιταλικά, ισπανικά, γαλλικά, βλάχικα, ρώσικα, αραβικά, αλβανικά και βουλγαρικά. Τα βασικά ντόπια προϊόντα ήταν σιτηρά, καπνά, βαμβάκι, αλάτι, μαλλί, δέρματα. Εισάγονταν ήδη πολυτελείας από την Ευρώπη, υφάσματα, μπαχαρικά, φρούτα, καφές και πολλά άλλα. Έλληνες, Εβραίοι και Ντονμέδες ασχολούνταν κυρίως με το εμπόριο και τη βιοτεχνία, ενώ οι μουσουλμάνοι ζούσαν από τα κτήματα τους και κατείχαν τις διοικητικές θέσεις.

Β. Από τον 18^ο αι. οι Ευρωπαίοι άρχισαν να δείχνουν ενδιαφέρον για την πόλη και ίδρυσαν τους πρώτους **εμπορικούς οίκους** και προξενεία. Το ενδιαφέρον τους αφορούσε και τις αρχαιότητες της πόλης. Έτσι ένας γάλλος αρχαιολόγος αφού κατεδάφισε ένα ρωμαϊκό μνημείο, τα «είδωλα» ή « incantadas»(μαγεμένες) όπως τα έλεγαν οι Εβραίοι, το πήρε μαζί του και σήμερα βρίσκεται στο Λούβρο.

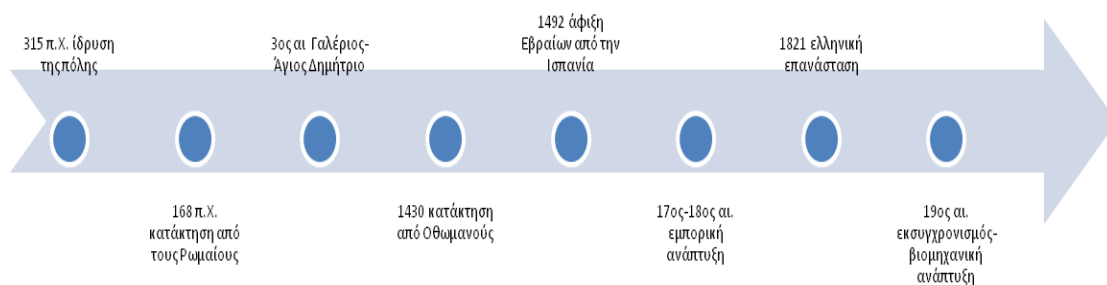
Γ. Το 1821 ξέσπασε η ελληνική επανάσταση στην Πελοπόννησο. Τότε οι Τούρκοι έσφαξαν χιλιάδες Έλληνες στη Θεσ/νίκη για να τους αποτρέψουν να επαναστατήσουν κι αυτοί. Όμως η δημιουργία τελικά ελληνικού, βουλγαρικού και σέρβικου κράτους έδειξε ότι η οθωμανική αυτοκρατορία είχε χάσει την παλιά της δύναμη. Οι μεγάλες δυνάμεις της εποχής συζητούσαν ανοιχτά για το πώς θα μοιράζονταν τα εδάφη της. Αυτή η κατάσταση **εξόργιζε** τους μουσουλμάνους που ένιωθαν ότι χάνουν την κυριαρχία τους. Έτσι με **αφορμή** ένα ασήμαντο περιστατικό, όταν χριστιανοί εμπόδισαν μια κοπέλα να γίνει μουσουλμάνα για να παντρευτεί, μουσουλμάνοι κάτοικοι της Θεσ/νίκης δολοφόνησαν τους προξένους της Γαλλίας και της Γερμανίας.

Δ. Οι Τούρκοι αντιλήφθηκαν ότι για να επιβιώσει το κράτος πρέπει να **εκσυγχρονιστεί**, έτσι κάνανε **μεταρρυθμίσεις προς όφελος** των χριστιανών της αυτοκρατορίας και **έργα υποδομής** στην πόλη. Κατασκευάστηκε σιδηροδρομική γραμμή που ένωνε τη Θεσ/νίκη με το Μοναστήρι, τα Σκόπια και την Κων/πολη. **Κατεδαφίστηκε** το παραλιακό τείχος και τμήμα του ανατολικού και η πόλη

επεκτάθηκε ανατολικά. Ανοίχτηκαν μεγάλοι δρόμοι: η Σαμπρή πασά (Βενιζέλου), ο λεωφόρος Χαμιδιέ (Εθνικής Αμύνης) ενώ επισκευάστηκε η Εγνατία και επεκτάθηκε η Μιδάτ πασά (Αγίου Δημητρίου). Εγκαταστάθηκε σύστημα φωτισμού με υγραέριο και εμφανίστηκαν τραμ με άλογα. Ιδρύθηκαν τράπεζες, αναπτύχθηκε η βιοτεχνία και εμφανίστηκαν τα πρώτα εργοστάσια. Αλευρόμυλοι, **υφαντουργεία, νηματουργεία, κεραμοποιεία, σαπωνοποιεία** και καπνεργοστάσια.

Ε. Ο πληθυσμός αυξανόταν σταθερά ώστε το 1888 να έχει φτάσει τις 120000. Οι Εβραίοι αποτελούσαν το 40 %, οι μουσουλμάνοι γύρω στο 35% και ακολουθούσαν οι χριστιανοί. Έλληνες, Εβραίοι, Τούρκοι είχαν τα δικά τους σχολεία και εφημερίδες. Υπήρχε επίσης κοινότητα Βουλγάρων με δικό τους σχολείο, και λίγων Αρμενίων (300 περίπου άτομα) που ίδρυσαν και αυτοί δικό τους σχολείο. Υπήρχε σερβικό γυμνάσιο για τους σλαβόφωνους από τη βόρεια Μακεδονία (1500 άτομα) και ρουμάνικο δημοτικό και γυμνάσιο για τους ρουμανίζοντες Βλάχους (1500 άτομα). Τέλος υπήρχαν οι ξένοι υπήκοοι (Ιταλοί, Αυστριακοί, Ισπανοί, Γερμανοί, Γάλλοι, Βρετανοί κ. α.) που έμεναν στη συνοικία κοντά στο λιμάνι, το φραγκομαχαλά (σημερινή οδός Φράγκων). Υπήρχαν και ευρωπαϊκά ιδιωτικά σχολεία γαλλικά, ιταλικό, αγγλικό, γερμανικό.

ΣΤ. Κι ενώ η πόλη **ανθούσε** οικονομικά, επεκτεινόταν και αναπτυσσόταν, αυξανόταν και η φτώχεια μαζί με τον πληθυσμό της. Στις δυτικές περιοχές κατέφταναν φτωχοί πρόσφυγες και αγρότες από το εσωτερικό της χώρας και **στοιβάζονταν** σε λασπερές γειτονιές κοντά στο σταθμό. Όπως και οι φτωχοί Εβραίοι του κέντρου, αρρώσταιναν συχνά λόγω των ανθυγιεινών συνθηκών ζωής. Γι' αυτό κάποιοι πλούσιοι ίδρυσαν νοσοκομεία και ορφανοτροφεία.

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

1. Πού οφείλονται οι απώλειες στον πληθυσμό της πόλης κατά τον 17^ο και 18^ο αιώνα;
 2. Γιατί παρά τις απώλειες αυτές ο πληθυσμός παρουσίασε αύξηση;
 3. Από πού φαίνεται ο πολυπολιτισμικός χαρακτήρας της πόλης αυτή την περίοδο;
 4. Ποιοι κυρίως κάτοικοι ασχολούνταν με το εμπόριο;
 5. Γιατί άρχισαν να δείχνουν ενδιαφέρον για τη Θεσσαλονίκη οι Ευρωπαίοι κατά τον 18^ο αιώνα;
 6. Τι συνέπειες είχε το ξέσπασμα της ελληνικής επανάστασης για τον ελληνικό πληθυσμό της πόλης;
 7. Από πού φάνηκε ότι η οθωμανική αυτοκρατορία έχανε τη δύναμή της;
 8. Πού οφειλόταν η δυσaráσκεια του μουσουλμανικού πληθυσμού απέναντι στους ξένους και με ποιο περιστατικό εκδηλώθηκε;
 9. Τι ενέργειες έκαναν οι Τούρκοι για να διασώσουν και να εκσυγχρονίσουν το κράτος;
 10. Τι είδους οικονομικές δραστηριότητες άρχισαν να αναπτύσσονται στην πόλη κατά τη διάρκεια του 19^{ου} αιώνα;
 11. Ποια ήταν η σύνθεση του πληθυσμού κατά τον 19^ο αιώνα;
 12. Σε τι συνθήκες ζούσαν τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα;
- Να αντιστοιχίσετε τους παρακάτω τίτλους με τις παραγράφους του κειμένου:
1. Ο εκσυγχρονισμός της πόλης και η βιομηχανική ανάπτυξη
 2. Η οθωμανική αυτοκρατορία στα πρόθυρα διάλυσης
 3. Η εμπορική ανάπτυξη της πόλης
 4. Οι εθνικές ομάδες της πόλης και η εκπαίδευση
 5. Τα φτωχότερα κοινωνικά στρώματα
 6. Το ενδιαφέρον των Ευρωπαίων για τη Θεσσαλονίκη

ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

1. Να τοποθετήσετε τις παρακάτω λέξεις δίπλα στους ορισμούς τους: αποτρέπω, εξοργίζω, η μεταρρύθμιση, η επιδημία, ο υπήκοος, στοιβάζω, κατεδαφίζω, η υποδομή, αφορμή, κοστίζω, ο εμπορικός οίκος

- ◆ εμφάνιση, σε μία περιοχή, ορισμένης αρρώστιας, συνήθ. μολυσματικής, η οποία γρήγορα προσβάλλει μεγάλο αριθμό ατόμων
- ◆ έχω κόστος, στοιχίζω, αξίζω σε χρήματα, εδώ μεταφορικά κόστος: η χρηματική αξία ενός προϊόντος μεταφορικά: οτιδήποτε πρέπει να δώσει κάποιος ως αντάλλαγμα
- ◆ εμπορική επιχείρηση (οίκος= σπίτι)
- ◆ εμποδίζω
- ◆ προκαλώ την οργή, το θυμό κάποιου
- ◆ γεγονός που χρησιμοποιεί κάποιος ως πρόφαση/δικαιολογία για να κάνει μια εχθρική πράξη
- ◆ η εφαρμογή καινούριων/διαφορετικών μεθόδων επιδιώκοντας αλλαγή προς το καλύτερο
- ◆ ό,τι αποτελεί τη βάση για την εκτέλεση μιας εργασίας, για τη δημιουργία ενός έργου: Έργα υποδομής, έργα τα οποία δημιουργούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την οικονομική ανάπτυξη, χωρίς τα ίδια να είναι άμεσα παραγωγικά: Οι δρόμοι, οι γέφυρες, τα λιμάνια
- ◆ γκρεμίζω
- ◆ που έχει την υπηκοότητα ενός κράτους
- ◆ τοποθετώ πολλά όμοια πράγματα το ένα επάνω στο άλλο

2. Να βρείτε αντίθετες των λέξεων που είναι υπογραμμισμένες

3. Να κατατάξετε στον πίνακα τα ρήματα που δίνονται παρακάτω ανάλογα με τον χρόνο στον οποίο βρίσκονται και στη συνέχεια να τα μεταφέρετε στον ίδιο ακριβώς τύπο του άλλου χρόνου: κόστισαν, κατέφθαναν, μπορούσες, ασχολούνταν, κατεδάφισε, έδειξε, εξόργισε, αντιλήφθηκαν, κατεδαφίστηκε, εμφανίστηκαν, αναπτύχθηκε

Παρατατικός	Αόριστος
Κόστιζαν	κόστισαν

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

Διαβάζουμε τις προτάσεις που ακολουθούν και στη συνέχεια παρακολουθούμε δυο φορές το παρακάτω βίντεο <http://www.youtube.com/watch?v=0seUV4hcxDQ> από το 27:43 έως το 33:13 χαρακτηρίζοντας τες ως σωστές ή λανθασμένες (κυκλώνοντας το αντίστοιχο γράμμα). Παράλληλα γίνεται σχετική συζήτηση.

1. Ο Γιαζμέντ Καπλάνι θεωρεί ότι το να γράφει σε μια άλλη γλώσσα αποτελεί προδοσία της μητρικής του. Σ Λ
2. Ο Καπλάνι θεωρεί αυτονόητο ότι πρέπει να γράφει τα βιβλία του στα αλβανικά, αλλά γράφει στα ελληνικά γιατί έτσι εξασφαλίζει την επιβίωσή του. Σ Λ
3. Ο Αλβανός μετανάστης θέλει να μαθαίνει ο ίδιος στο παιδί του τη μητρική του γλώσσα και την κουλτούρα της πατρίδας του. Σ Λ
4. Η αφρικανή και ο κινέζος μετανάστης ισχυρίζονται ότι τα παιδιά τους που φοιτούν σε ελληνικό σχολείο τους βοηθούν να μάθουν ελληνικά. Σ Λ
5. Η κόρη της μετανάστριας από την Αιθιοπία δεν θέλει να μάθει τη μητρική της γλώσσα. Σ Λ
6. Ο Έλληνας περαστικός υποστηρίζει ότι οι μετανάστες πρέπει να φοιτούν σε δικά τους σχολεία που θα ανήκουν στην ευθύνη του κράτους προέλευσής τους. Σ Λ
7. Ο Γενικός Γραμματέας του Υπουργείου Εσωτερικών υποστηρίζει ότι τα παιδιά μεταναστών πρέπει πάση θυσία να βρίσκονται στο σχολείο ακόμη και αν οι γονείς τους δεν έχουν νόμιμους τίτλους παραμονής. Σ Λ
8. Ακόμη ο Γενικός Γραμματέας λέει ότι τα παιδιά των μεταναστών μπορούν να γραφτούν και να πάρουν τίτλο από ελληνικό σχολείο ακόμη και αν οι γονείς τους δεν έχουν χαρτιά. Σ Λ

9. Ο Δήμος Αθηναίων δημιούργησε ένα πρόγραμμα εκμάθησης ελληνικής γλώσσας για μαμπαδες μικρών παιδιών κατά τη διάρκεια που αυτά είναι στον βρεφονηπιακό σταθμό. Σ Λ
10. Σύμφωνα με τον πρόεδρο της Μ.Κ.Ο. PRAKSIS το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα έδωσε τη δυνατότητα στους μετανάστες να ενταχθούν δυναμικά στην ελληνική κοινωνία μαθαίνοντας την ελληνική γλώσσα. Σ Λ

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

Στη Θεσσαλονίκη του 19^{ου} αιώνα η κάθε εθνική ομάδα είχε τα δικά της σχολεία. Σήμερα τα παιδιά των μεταναστών φοιτούν αναγκαστικά σε ελληνικά σχολεία. Πολλά από αυτά τα παιδιά αποτελώντας τη δεύτερη γενιά μεταναστών δε γνωρίζουν να μιλούν ή να γράφουν τη μητρική τους γλώσσα.

Είναι σημαντικό να διατηρείται η γλώσσα και ο πολιτισμός της πατρίδας του μετανάστη ή μπορεί αυτό να λειτουργεί αρνητικά για την ένταξή του στην ελληνική κοινωνία;

Πάρτε θέση στο παραπάνω ερώτημα κρατώντας σημειώσεις με τους βασικούς λόγους που στηρίζουν την άποψή σας. Αν συμφωνείτε με τη πρώτη άποψη προτείνετε τρόπους που θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί (από το ελληνικό κράτος, το κράτος προέλευσης του μετανάστη, από συλλόγους μεταναστών, από την οικογένεια κ.λπ.)

Στη συνέχεια κάποιος αναλαμβάνει να συντονίσει τη συζήτηση δίνοντας σε όλους τη δυνατότητα να εκφράσουν την άποψή τους.

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΡΑΠΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Ο σύλλογος μεταναστών όπου ανήκετε αποφάσισε να δημιουργήσει έναν φορέα για να διδάσκει τη μητρική σας γλώσσα και τον πολιτισμό στα παιδιά της δεύτερης γενιάς μεταναστών. Δημιούργησε ένα forum στο διαδίκτυο, ώστε να γίνει συζήτηση και προτάσεις. Γράψτε τη δική σας άποψη και τις προτάσεις σας για το θέμα σε ένα κείμενο 200 περίπου λέξεων που θα δημοσιευτεί στο forum.

Ενδεικτικό λεξιλόγιο για τις ασκήσεις παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου: Ταυτότητα (ατομική, εθνική, πολιτισμική), αυτογνωσία, ρίζες, παράδοση, πολιτισμική κληρονομιά, κουλτούρα, παραδοσιακές αξίες vs καταναλωτικά πρότυπα, πολυμορφία, πολιτισμική/γλωσσική ποικιλία, πολιτισμικές ανταλλαγές, διάλογος πολιτισμών, αποδοχή διαφορετικού, η ομορφιά του διαφορετικού, ενσωμάτωση του

καινούριου, πολυπολιτισμικότητα, διαπολιτισμικότητα, πολιτισμική ιδιαιτερότητα, ιδιαίτερος χαρακτήρας

Κυρίαρχος πολιτισμός, κυρίαρχη γλώσσα, κοινωνική ενσωμάτωση, κοινωνική αποδοχή, αφομοίωση, ομοιομορφία, ισοπέδωση, επιβολή, αίσθημα κατωτερότητας, καταναλωτισμός, παγκοσμιοποίηση.

7^H ΕΝΟΤΗΤΑ

ΣΤΟΧΟΘΕΣΙΑ

Γλωσσικές δεξιότητες

- Άσκηση στην κατανόηση του προφορικού λόγου της διδασκαλίας του ιστορικού αντικειμένου.
- Εξοικείωση με όρους και ιστορικές έννοιες.
- Εκμάθηση καινούριων λέξεων και φράσεων.
- Ανάπτυξη στρατηγικής εντοπισμού πληροφοριών σε γραπτό και προφορικό κείμενο.
- Ανάπτυξη στρατηγικής εντοπισμού κεντρικών νοηματικών αξόνων σε ένα κείμενο.
- Εξάσκηση στο λεξιλόγιο της ενότητας.
- Εξάσκηση στην εύρεση της σημασίας μιας λέξης από τα συστατικά της.
- Κατανόηση προφορικού λόγου.
- Άσκηση στην καταγραφή σημειώσεων.
- Παραγωγή προφορικού λόγου με χρήση επιχειρημάτων, αιτιολόγηση.
- Άσκηση στη συγγραφή του κειμενικού είδους άρθρου.

Γνωστικές δεξιότητες

- Το Μακεδονικό ζήτημα και οι εκδηλώσεις του στην πόλη.
- Οι Βαλκανικοί πόλεμοι και η απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης .
- Η σύνθεση του πληθυσμού μετά τους Βαλκανικούς.
- Ο «εθνικός διχασμός» και το κίνημα «εθνικής άμυνας».
- «Η στρατιά της Ανατολής» στη Θεσσαλονίκη .
- Η πυρκαγιά του 17 και το σχέδιο Εμπράρ.
- Η συμβίωση των τριών μεγάλων εθνοθρησκευτικών κοινοτήτων.
- Ο ρόλος της κεντρικής διοίκησης στη διατήρηση της ισορροπίας στις σχέσεις μεταξύ των εθνοτήτων της πόλης.

- Ο τρόπος ζωής στην πόλη στις αρχές του 20^{ου} αιώνα.
- Προσανατολισμός στο χρόνο.

Κοινωνικές δεξιότητες- στάσεις-αξίες

- Καλλιέργεια αποδοχής του διαφορετικού.
- Η καλλιέργεια του πνεύματος διαλόγου.

ΠΛΑΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Προ-στάδιο

Ξεκινάμε πάλι με τη χρονογραμμή, η οποία αυτή τη φορά θα συμπεριλαμβάνει μόνο τον 20^ο αιώνα, γιατί τα γεγονότα είναι πιο πυκνά και κυρίως στο συγκεκριμένο μάθημα. Όπως κάθε φορά με τη χρονογραμμή επιδιώκεται η σύνδεση της καινούριας γνώσης με τα προηγούμενα, η ενεργοποίηση προϋπάρχουσας γνώσης και ένας προϋδεασμός για την ενότητα. Με το power point και την αφήγηση που θα το συνοδεύει θα παρουσιαστεί το θεματικό υλικό που αφορά τα γεγονότα της πρώτης εικοσαετίας του 20ου αιώνα χωρισμένα σε πέντε ενότητες. Με τις φωτογραφίες κινητοποιείται και το ενδιαφέρον των μαθητευόμενων.

Κύριο στάδιο

Θα γίνει η ανάγνωση του κειμένου, η επίλυση τυχόν αποριών για το λεξιλόγιο παράλληλα με την ανάγνωση του λεξιλογίου και θα συζητηθεί το περιεχόμενό του με αφορμή τις ασκήσεις κατανόησης, οι οποίες είναι μια κλειστού τύπου (αντιστοίχιση) και μια εύρεσης πλαγιοτίτλων. Θα ενημερωθούν επίσης για την ηλεκτρονική διεύθυνση που παρατίθεται με το κείμενο και είναι σχετική με την ενότητα. Στη συνέχεια θα γίνουν οι ασκήσεις που αφορούν την εμπέδωση του λεξιλογίου με αντιστοίχιση και σταυρόλεξο. Επίσης, θα τους δοθεί ένας πίνακας με τα αχώριστα μόρια και τις σημασίες που αποδίδουν στις λέξεις με τις οποίες συντίθενται. Θα δοθούν χαρακτηριστικά παραδείγματα. Ο πίνακας θεωρείται ότι θα αποτελέσει χρήσιμο εργαλείο για την κατανόηση τέτοιου είδους λέξεων οι οποίες είναι πολύ συχνές στα κείμενα που εξετάζουμε.

Για την ανάπτυξη της δεξιότητας κατανόησης προφορικού λόγου θα προβληθεί πάλι ένα βίντεο, αφού πρώτα ενημερωθούν για το περιεχόμενό του και διαβαστούν οι ερωτήσεις κλειστού τύπου (επιλογής), στις οποίες θα κληθούν να απαντήσουν. Η προβολή γίνεται δυο φορές και αφορά εμπέδωση της ιστορικής περιόδου που εξετάστηκε.

Μετά-στάδιο

Με αφορμή τη θεματική της ενότητας θα αναζητηθούν παράγοντες που θα μπορούσαν να ευνοήσουν την ομαλή συμβίωση στις πολυπολιτισμικές κοινωνίες της εποχής μας. Το θέμα θα τεθεί υπό συζήτηση, αφού προηγηθεί η σύντομη καταγραφή των απόψεων των μαθητευομένων που θα εργαζοτούν ατομικά, πρακτική που φαίνεται να προτιμάται σε σχέση με τις ομαδικές εργασίες.

Ως άσκηση γραπτού λόγου θα τους δοθεί να καταγράψουν ζητήματα πολυπολιτισμικότητας της χώρας προέλευσής τους με τη μορφή άρθρου σε περιοδικό

Ο ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΙ Η ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ. Ο ΠΡΩΤΟΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΚΑΙ Η ΠΥΡΚΑΓΙΑ ΤΟΥ '17

A. Από τον 19^ο αιώνα η οθωμανική αυτοκρατορία άρχισε να διαλύεται και τα βαλκανικά κράτη ανταγωνίζονταν μεταξύ τους για τον έλεγχο της Μακεδονίας. Η μεγαλύτερη **διαμάχη** ήταν ανάμεσα σε Έλληνες και Βούλγαρους που οδήγησε μετά το 1904 και σε **ένοπλες** συγκρούσεις (Μακεδονικός αγώνας). Στη Θεσσαλονίκη το 1903 μια ομάδα Βούλγαρων αναρχικών, που είχαν ονομαστεί «βαρκάρηδες», έκαναν βομβιστικές επιθέσεις σε στόχους ευρωπαϊκών συμφερόντων. Ήθελαν να προκαλέσουν **επέμβαση** των μεγάλων δυνάμεων για τη δημιουργία **αυτόνομης** Μακεδονίας υπό βουλγαρική διοίκηση. Στο ελληνικό προξενείο της πόλης (σήμερα μουσείο Μακεδονικού αγώνα) υπήρχε το κέντρο των επιχειρήσεων εναντίον των Βουλγάρων. Η ελληνοβουλγαρική σύγκρουση τέλειωσε όταν εμφανίστηκε το κίνημα των Νεοτούρκων στη Θεσσαλονίκη (1908), γιατί υπόσχονταν τον σεβασμό και την ισότητα όλων των εθνών της αυτοκρατορίας και την παροχή Συντάγματος. Ένας από αυτούς ήταν και ο Μουσταφά Κεμάλ (αργότερα ονομάστηκε Ατατούρκ) που γεννήθηκε στη Θεσ/νίκη

B. Μόλις **επικράτησαν** οι Νεότουρκοι αποδείχτηκε ότι δεν επιθυμούσαν την ισότητα, αλλά την **αφομοίωση** των άλλων εθνοτήτων. Έτσι τα βαλκανικά κράτη Ελλάδα, Σερβία, Βουλγαρία, Μαυροβούνιο συμάχησαν εναντίον των Τούρκων στον πρώτο Βαλκανικό πόλεμο. Τότε η ελληνική πλευρά κέρδισε τη Θεσσαλονίκη, όταν ο ελληνικός στρατός κατάφερε να μπει στην πόλη λίγο πριν τον βουλγαρικό στις 26 Οκτωβρίου του 1912. Με το τέλος του πολέμου η Βουλγαρία δεν είχε κερδίσει αρκετά εδάφη σε σχέση με την Ελλάδα και τη Σερβία και έτσι οι τρεις χώρες οδηγήθηκαν σε νέο πόλεμο, μεταξύ τους αυτή τη φορά, το καλοκαίρι του 1913. Ο

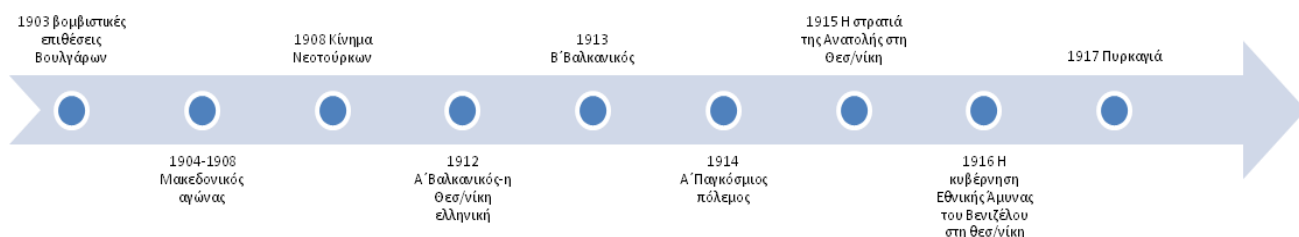
πόλεμος **έληξε** με ήττα της Βουλγαρίας. Τότε έφυγαν και οι περισσότεροι Βούλγαροι κάτοικοι της Θεσ/νίκης (από 6.000 το '13 περίπου έμειναν λιγότεροι από 2.000 το '16). Στην απογραφή του 1913 καταγράφηκαν 157889 άνθρωποι από τους οποίους 61.439 Εβραίοι, 45.867 Οθωμανοί δηλ. μουσουλμάνοι και 40.000 Έλληνες. Η πόλη ανήκε πια στο ελληνικό κράτος, αλλά ο τρόπος ζωής δεν είχε ακόμη αλλάξει.

Γ. Λίγο αργότερα (1914) ξέσπασε ο Α΄ παγκόσμιος πόλεμος και στην Ελλάδα ο πρωθυπουργός Βενιζέλος διαφωνούσε με τον βασιλιά Κων/νο για το ποια πλευρά θα έπρεπε να υποστηρίξουν. Ο Βενιζέλος υποστήριζε την Αντάντ (Αγγλία-Γαλλία) και με δική του άδεια οι αγγλογάλλοι **αποβίβασαν** στη Θεσ/νικη στρατιωτικές δυνάμεις, γιατί το λιμάνι της πόλης ήταν σημαντικό σημείο για τις πολεμικές επιχειρήσεις στα Βαλκάνια και στην Τουρκία. Ο βασιλιάς, που υποστήριζε τους Γερμανούς, ανάγκασε τον Βενιζέλο να **παραιτηθεί**. Ο Βενιζέλος έφτασε στη Θεσσαλονίκη και σχημάτισε νέα Κυβέρνηση, της «Εθνικής Αμύνης» όπως ονομάστηκε(1916). Η Ελλάδα χωρίστηκε στα δύο, ήταν ο «εθνικός **διχασμός**». Τελικά με την επέμβαση των Αγγλογαλλών παραιτήθηκε ο βασιλιάς και ο Βενιζέλος επέστρεψε στην Αθήνα.

Δ. Ο στρατός αγγλογαλλών που βρισκόταν στην πόλη αποτελούνταν και από άνδρες από τις ασιατικές και αφρικανικές αποικίες τους. Επίσης, υπήρχαν και Ιταλοί, Ρώσοι και Σέρβοι στρατιώτες. Ο πληθυσμός τους έφτασε τις 225.000, ενώ η πόλη είχε 170.000 κατοίκους. Οι έρημες εκτάσεις ανατολικά και δυτικά της πόλης γέμισαν ξύλινους στρατώνες και αντίσκηνα, στρατιωτικά νοσοκομεία και αεροδρόμια. Για να αντιμετωπιστούν οι ανάγκες αυτού του πολυάριθμου στρατού κατασκευάστηκε νέο δίκτυο **ύδρευσης**, νέοι δρόμοι και **αποξηραντικά** έργα για να αντιμετωπιστεί η **ελονοσία**. Αλλά και αρχαιολογικές ανασκαφές έκαναν οι επιστήμονες που **συνόδευαν** τη λεγόμενη «στρατιά της Ανατολής».

Ε. Στις 18 Αυγούστου 1917 ξέσπασε η μεγάλη πυρκαγιά. Η φωτιά εξαπλώθηκε στο κέντρο και μετά από τρεις μέρες έκαψε το ένα τρίτο της πόλης. 70.000 άνθρωποι έμειναν άστεγοι, κυρίως Εβραίοι. Η καταστροφή όμως ήταν και μια ευκαιρία για **ανοικοδόμηση**. Ο Γάλλος αρχιτέκτονας Ερνέστ Εμπράρ σχεδίασε το κέντρο της πόλης σε ευρωπαϊκό ύφος. Το σχέδιό του όμως δεν εφαρμόστηκε παρά μόνο στην πλατεία Αριστοτέλους, γιατί λίγο αργότερα ήρθαν οι πρόσφυγες της μικρασιατικής καταστροφής και υπήρχαν μεγαλύτερα προβλήματα να αντιμετωπιστούν.

- **ΑΚΟΥΣΤΕ:** Ιρλανδικό τραγούδι για τους ιρλανδούς στρατιώτες που βρέθηκαν στη Θεσ/νίκη με τον αγγλικό στρατό
<http://www.youtube.com/watch?v=3D-AMIN1IYM> (από το
<http://www.thessalonikiartsandculture.gr/blog/palia-thessaloniki/the-dubliners-salonika#.UxL6HrTm51R>)

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Αυτόνομος-η-ο: που δεν εξαρτάται από άλλους

Η επέμβαση: ανάμειξη στις υποθέσεις άλλου κράτους

Λήγω: τελειώνω

Αποβιβάζω: κατεβάζω κάποιον από ένα συγκοινωνιακό μέσο (αντίθετο: επιβιβάζω)

Παραιτούμαι: εγκαταλείπω με τη θέλησή μου μια θέση, ένα αξίωμα

Ο διχασμός: χωρισμός σε δυο αντίπαλες ομάδες, διάσπαση, διχόνοια

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

1. Αντιστοιχίστε τις δυο στήλες:

Α΄ ΣΤΗΛΗ

1. Μακεδονικός αγώνας
2. «Βαρκάρηδες»
3. Νεότουρκοι
4. Α΄ Βαλκανικός Πόλεμος
5. Β΄ Βαλκανικός Πόλεμος
6. Εθνικός Διχασμός
7. Βενιζέλος
8. «Στρατιά της Ανατολής»

Κων/νου

Β΄ ΣΤΗΛΗ

- α. Απελευθέρωση Θεσσαλονίκης
- β. Κυβέρνηση Εθνικής Άμυνας
- γ. Αποχώρηση Βουλγάρων Θεσ/νίκης
- δ. Ανταγωνισμός Ελλήνων-Βουλγάρων
- ε. Βομβιστικές επιθέσεις
- στ. Πλατεία Αριστοτέλους
- ζ. Έργα υποδομής στη Θεσ/νίκη
- η. Διαφωνία Βενιζέλου-βασιλιά

9. Πυρκαγιά

θ. Σύνταγμα

10. Ερνέστ Εμπράρ

ι. Εβραίοι άστεγοι

2. Να γράψετε δίπλα σε κάθε γράμμα που αντιστοιχεί στις παραγράφους του κειμένου το σημαντικότερο γεγονός που παρουσιάζεται στην παράγραφο:

A. Ανταγωνισμός Ελλήνων-Βουλγάρων για τη Μακεδονία (Μακεδονικός αγώνας)

B. _____

Γ. _____

Δ. _____

E. _____

ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

1. Να αντιστοιχίσετε τις δύο στήλες:

A' ΣΤΗΛΗ

1. διαμάχη

2. ένοπλες

3. επικράτησαν

4. αφομοίωση

5. αποξηραντικά

6. ελονοσία

7. συνόδευαν

8. ύδρευση

9. ανοικοδόμηση

B' ΣΤΗΛΗ

α. οδός

β. ύδωρ=νερό

γ. οικοδομή

δ. όμοιος

στ. κράτος

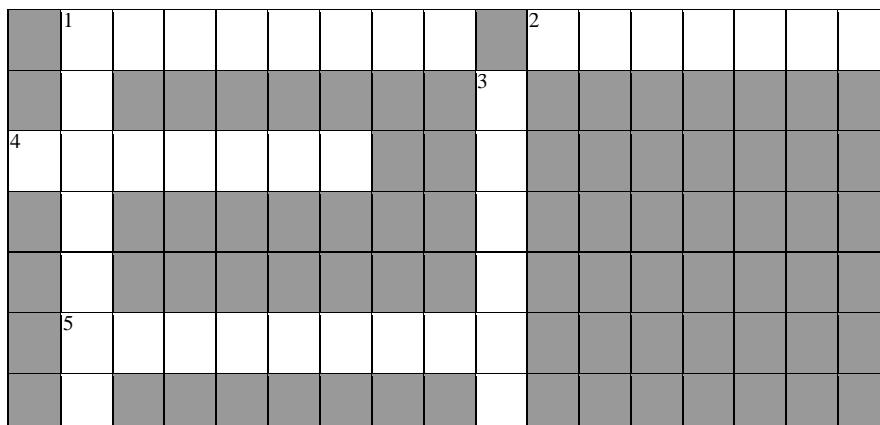
ζ. μάχη

η. όπλο

θ. ξηραίνω

ι. έλος=βάλτος

2. Στη συνέχεια λύστε το σταυρόλεξο

							6										
		7															

<p>ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ασθένεια που μεταδίδεται με κουνούπια που υπάρχουν στα έλη 2. αυτός που κρατάει όπλο 4. έντονη αντίθεση ανάμεσα σε πρόσωπα ή σε ομάδες 5. απορρόφηση και εξομοίωση των ξένων στοιχείων 6. προχωρώ μαζί με κάποιον 7. το χτίσιμο από την αρχή 	<p>ΚΑΘΕΤΑ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. υπερισχύω, νικώ, κυριαρχώ 3. αυτός που έχει σχέση με την αφαίρεση, την αποστράγγιση νερού
--	--

Σύνθεση με αχώριστα μόρια

Υπάρχουν κάποιες μονοσύλλαβες ή δισύλλαβες λέξεις που δε χρησιμοποιούνται ποτέ μόνες τους. Λέγονται αχώριστα μόρια και τροποποιούν τη σημασία της λέξης με την οποία ενώνονται (β' συνθετικό). Ορισμένα από τα πιο συνηθισμένα αχώριστα μόρια είναι τα εξής:

α) α- (αν-, ανα-): προσδίδει στο β' συνθετικό στερητική σημασία, π.χ. αδύνατος (α + δυνατός), ανήλιος (αν + ήλιος), αναδουλειά (ανα + δουλειά).

β) ανα- (αν-): προσδίδει στο β' συνθετικό τη σημασία του «επάνω», «πάλι», «πίσω», π.χ. ανασηκώνω (ανα + σηκώνω), αναγέννηση (ανα + γέννηση), αναρωτιέμαι (ανα + ρωτιέμαι).

γ) απο- (απ-, αφ-): προσδίδει στο β' συνθετικό τη σημασία της «απομάκρυνσης», της «αφαίρεσης», του «χρόνου» και άλλες σημασίες, π.χ. απόκοσμος (απο + κόσμος), αποδυναμώνω (απο + δυναμώνω), απόβραδο (απο + βράδυ).

δ) δια- (δι-): προσδίδει στο β' συνθετικό τη σημασία του «ανάμεσα», «παντού» και άλλες σημασίες, π.χ. *διατρέχω* (δια + τρέχω), *διασπορά* (δια + σπορά), *διέξοδος* (δι + έξοδος).

ε) δυσ-: προσδίδει στο β' συνθετικό τη σημασία του «δύσκολου», του «κακού», π.χ. *δυσμορφία* (δυσ+ μορφή), *δύσκαμπος* (δυσ + καμπή).

στ) εν- (εμ-, εγ-): προσδίδει στο β' συνθετικό τη σημασία του «μέσα», π.χ. *εντοιχίζω* (εν + τοιχίζω), *εμποτίζω* (εμ + ποτίζω), *εγκοπή* (εγ + κοπή).

ζ) επι- (επ-, εφ-): προσδίδει στο β' συνθετικό τη σημασία του «επάνω» και άλλες σημασίες, π.χ. *επιγραφή* (επι + γραφή), *επίγραμμα* (επι + γράμμα), *επέκταση* (επ + έκταση), *έφιππος* (εφ + ίππος).

η) κατα- (κατ-, καθ-): προσδίδει στο β' συνθετικό τη σημασία του «κάτω», της «εναντίωσης», της «υπερβολής» και άλλες σημασίες, π.χ. *κατάβαση* (κατα + βάση), *καταδιώκω* (κατα + διώκω), *καταγοητεύω* (κατα + γοητεύω).

θ) ξε- (και ξ- πριν από φωνήεν): προσδίδει στο β' συνθετικό τη σημασία του «έξω», του «πολύ», της στέρησης, π.χ. *ξεσπιτώνω* (ξε + σπιτώνω), *ξετρελαίνω* (ξε + τρελαίνω), *ξεπουλώ* (ξε + πουλώ).

ι) παρα- (παρ-): προσδίδει στο β' συνθετικό τη σημασία του «ενώπιον», του «εναντίον», της απόκλισης από το νόημα του β' συνθετικού και άλλες σημασίες, π.χ. *παρελαύνω* (παρα + ελαύνω), *παραβαίνω* (παρα + βαίνω), *παραγνωρίζω* (παρα + γνωρίζω).

ια) συν- (συγ-, συλ-, συμ-, συρ-, συσ-, συ-, συνε-): προσδίδει στο β' συνθετικό τη σημασία του «μαζί», π.χ. *συνεργασία* (συν + εργασία), *συγγενής* (συγ + γένος), *συρροή* (συροή).

ιβ) υπο- (υπ-, υφ-): προσδίδει στο β' συνθετικό τη σημασία του «από κάτω» και του «μείον», π.χ. *υποστήριξη* (υπο + στήριξη), *υπόταση* (υπο + τάση).

<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-A112/621/4008,17987/po>

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

Παρακολουθούμε το βίντεο από το 9:40 έως 10:56 και από 13:05 έως 16:50 δυο φορές και απαντάμε στις ερωτήσεις

http://www.dailymotion.com/video/xtz5fw_%CE%BF-

[%CE%B1%CE%B9%CF%8E%CE%BD%CE%B1%CF%82-](#)

[%CF%84%CE%B7%CF%82-](#)

[%CE%B8%CE%B5%CF%83%CF%83%CE%B1%CE%BB%CE%BF%CE%BD%CE%AF%CE%BA%CE%B7%CF%82-%CE%BF%CE%B9-](#)

[%CE%BC%CE%B5%CE%B3%CE%AC%CE%BB%CE%B5%CF%82-](#)

[%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%BC%CE%BF%CF%81%CF%86%CF%8E%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82-1%CE%BF-](#)

[%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%BC%CE%BF%CF%81%CF%86%CF%8E%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82-1%CE%BF-](#)

[%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%B1%CE%BC%CE%BF%CF%81%CF%86%CF%8E%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82-1%CE%BF-](#)

[%CE%BC%CE%AD%CF%81%CE%BF%CF%82_people](#)

Να κυκλώσετε τις σωστές απαντήσεις που μπορεί να είναι πάνω από μία:

1. Στη φαινομενικά ήρεμη πόλη Εβραίοι, Έλληνες και μουσουλμάνοι ανταγωνίζονταν σιωπηλά Μέσα από: α) μυστικές οργανώσεις, β) οικονομικές δραστηριότητες, γ) εφημερίδες, σχολεία και ιδρύματα
2. Την κοινωνική ζωή των τριών μεγάλων εθνοθρησκευτικών κοινοτήτων σφράγιζαν: α) η διαφορετική θρησκευτική οργάνωση, β) οι τρεις διαφορετικές αργίες της εβδομάδας, γ) τα διαφορετικά επαγγέλματα.
3. Αυτό που ένωνε τις τρεις μεγάλες εθνοθρησκευτικές ομάδες ήταν: α) η αγορά και οι ελεύθεροι χώροι της πόλης, β) η λειτουργία του δήμου χωρίς διακρίσεις, γ) η γαλλική γλώσσα.
4. Οι αλλοεθνείς κάτοικοι της πόλης εμπιστεύτηκαν την ελληνική διοίκηση γιατί: α) τους φέρθηκε με ισοτιμία, β) εξουδετέρωσε την προπαγάνδα των ξένων δυνάμεων, γ) ανασυγκρότησε σχετικά σύντομα την πόλη.
5. Η δολοφονία του βασιλιά Γεωργίου: α) αποκάλυψε τους ηθικούς της αυτουργούς, β) δεν διασάλεψε την ελληνική κυριαρχία, γ) προκάλεσε πολιτικό επεισόδιο με τους αναρχικούς.
6. Η Θεσσαλονίκη άρχισε να μεταμορφώνεται γιατί: α) υπήρχε οικονομική ύφεση και πολεμική αβεβαιότητα, β) οι αρχές φρόντισαν για την εκπαίδευση και τις υποδομές της πόλης, γ) ιδρύθηκε η Ελεύθερη Ζώνη στο λιμάνι και ο Σύνδεσμος Ελλήνων Βιομηχάνων.

7. Μετά τους Βαλκανικούς πολέμους οι Έλληνες ανέκτησαν την πρωτοκαθεδρία στον πληθυσμό γιατί: α) έφυγαν οι μουσουλμάνοι και οι Βούλγαροι, β) Μειώθηκε ο πληθυσμός των Εβραίων, γ) εγκαταστάθηκαν Έλληνες πρόσφυγες.
8. Με την έναρξη του Πρώτου Παγκόσμιου Πόλεμου η Θεσσαλονίκη έγινε: α) ένας τεράστιος αποθηκευτικός χώρος για τα εφόδια του στρατού, β) ένα τεράστιο στρατόπεδο του μακεδονικού μετώπου, γ) ένα περιχαρακωμένο στρατόπεδο για έναν χρόνο.
9. Ο στρατός της Αντάντ στη Θεσ/νίκη: α) δημιούργησε πρόβλημα με τα αποθέματα νερού, β) δημιούργησε έργα υποδομής, γ) τόνωσε την οικονομία και την ανάπτυξη του εμπορίου.
10. Η πολεμική ατμόσφαιρα που επικρατούσε στην πόλη : α) δημιούργησε πρόβλημα στον τουρισμό, β) δεν εμπόδισε την κοσμοπολίτικη ζωή, γ) εμπόδισε τη δημιουργία χώρων διασκέδασης.

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα η ειρηνική συμβίωση στην πολυφυλετική Θεσσαλονίκη οφειλόταν σε μεγάλο βαθμό στην πολιτική που εφάρμοζε τόσο η οθωμανική όσο και η ελληνική διοίκηση αργότερα.

Ποιοι παράγοντες θεωρείτε ότι θα μπορούσαν να βοηθήσουν ώστε να υπάρχει αλληλοσεβασμός και ειρηνική συνύπαρξη στις πολυπολιτισμικές κοινωνίες της σύγχρονης εποχής; (κράτος, μέσα μαζικής ενημέρωσης, εκπαίδευση, οικογένεια, κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες, διεθνείς συνθήκες, κ.λπ.) Προτείνετε συγκεκριμένους τρόπους με τους οποίους μπορεί να γίνει αυτό. Καταγράψτε σύντομα τις απόψεις σας για μερικά λεπτά και στη συνέχεια παρουσιάστε τις στην ομάδα ώστε να γίνει συζήτηση.

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΡΑΠΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Συνεργάζεστε με ένα ελληνικό περιοδικό και ο αρχισυντάκτης σας ζήτησε να γράψετε ένα άρθρο για τις συνθήκες που επικρατούν στην πόλη ή στη χώρα καταγωγής σας, όπου να περιγράφετε τη σύνθεση του πληθυσμού (αν υπάρχουν άλλες εθνικές ή θρησκευτικές ομάδες), αν υπάρχουν προβλήματα στη συμβίωσή τους και πώς αυτά αντιμετωπίζονται από το κράτος και την κοινωνία. (200 λέξεις περίπου)

8^H ΕΝΟΤΗΤΑ

ΣΤΟΧΟΘΕΣΙΑ

Γλωσσικές δεξιότητες

- Άσκηση στην κατανόηση του προφορικού λόγου της διδασκαλίας του ιστορικού αντικειμένου.
- Εξοικείωση με όρους και ιστορικές έννοιες.
- Εκμάθηση καινούριων λέξεων και φράσεων.
- Ανάπτυξη στρατηγικής εντοπισμού πληροφοριών σε γραπτό και προφορικό κείμενο .
- Εξάσκηση στο λεξιλόγιο της ενότητας.
- Εντοπισμός της διαφορετικής σημασίας συνώνυμων λέξεων.
- Κατανόηση προφορικού λόγου.
- Παραγωγή προφορικού λόγου με χρήση επιχειρημάτων, αιτιολόγηση.
- Άσκηση στο γραπτό λόγο.

Γνωστικές δεξιότητες

- Οι πληθυσμιακές αλλαγές στη πόλη ως αποτέλεσμα των προσφυγικών ρευμάτων που προκάλεσαν οι πόλεμοι της δεύτερης δεκαετίας του 20^{ου} αιώνα.
- Ο μικρασιατικός πόλεμος και η καταστροφή.
- Η εγκατάσταση των προσφύγων στην πόλη, οι συνθήκες ζωής τους και η ίδρυση των προσφυγικών οικισμών.
- Η ανάπτυξη του εργατικού κινήματος και οι εργατικές κινητοποιήσεις της δεύτερης και τρίτης δεκαετίας.
- Η ενσωμάτωση των πολιτισμικών χαρακτηριστικών των προσφύγων στη ζωή της πόλης.
- Ο τρόπος ζωής κατά την 3^η δεκαετία του 20^{ου} αιώνα.
- Προσανατολισμός στο χρόνο.

Κοινωνικές δεξιότητες- στάσεις-αξίες

- Καλλιέργεια ανεκτικότητας, αποδοχής του διαφορετικού.
- Καλλιέργεια ενσυναίσθησης.
- Ανάπτυξη συνεργασίας.
- Η καλλιέργεια του πνεύματος διαλόγου.

ΠΛΑΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Προ-στάδιο

Αφετηρία θα αποτελέσει χρονογραμμή, η οποία περιλαμβάνει πλέον μόνο τον 20^ο αιώνα, καθώς τα γεγονότα είναι πιο πυκνά και με αυτήν γίνεται η σύνδεση της καινούριας γνώσης με τα προηγούμενα, η ενεργοποίηση προϋπάρχουσας γνώσης και ένας προϊδεασμός για την ενότητα. Με το power point και την αφήγηση που θα το συνοδεύει θα παρουσιαστεί το θεματικό υλικό που αφορά την άφιξη των μικρασιατών προσφύγων και τον τρόπο ζωής όπως διαμορφώθηκε μετά από αυτό το καταλυτικό γεγονός, καθώς και τις εργατικές κινητοποιήσεις. Με τις φωτογραφίες κινητοποιείται και το ενδιαφέρον, αλλά και το συναίσθημα των μαθητευόμενων.

Κύριο στάδιο

Ακολουθεί η ανάγνωση του κειμένου, η επίλυση τυχόν αποριών για το λεξιλόγιο παράλληλα με την ανάγνωση του λεξιλογίου και θα συζητηθεί το περιεχόμενό του με αφορμή την άσκηση κατανόησης με την οποία θα κληθούν να συμπληρώσουν κενά βρίσκοντας τις απαντήσεις από το κείμενο. Στη συνέχεια θα γίνει μια άσκηση για την εμπέδωση λεξιλογίου συμπλήρωσης κενών επιλέγοντας από συνώνυμες λέξεις. Θα συζητηθεί η διαφοροποίηση των συνωνύμων και με παραδείγματα που θα βοηθήσουν οι ίδιοι οι μαθητευόμενοι στην εύρεσή τους. Σχεδιάστηκαν από μια ασκήσεις για την κατανόηση του κειμένου και για το λεξιλόγιο, για να υπάρξει επάρκεια χρόνου για όλες τις δραστηριότητες, αφού όπως αποδείχτηκε στα προηγούμενα μαθήματα οι δραστηριότητες είναι αρκετές για το χρόνο που διατίθεται στην κάθε ενότητα.

Για την ανάπτυξη της δεξιότητας κατανόησης προφορικού λόγου θα προβληθεί πάλι ένα βίντεο, αφού πρώτα ενημερωθούν για το περιεχόμενό του και διαβαστούν οι ερωτήσεις κλειστού τύπου (σωστού-λάθους), στις οποίες θα κληθούν να απαντήσουν. Επίσης, θα τους δοθεί και κάποιο λεξιλόγιο, γιατί η γλώσσα του βίντεο εμπεριέχει ορολογία. Η προβολή γίνεται δυο φορές και αφορά το ζήτημα των προσφύγων σήμερα.

Μετά-στάδιο

Στο επόμενο στάδιο θα γίνει μια δραστηριότητα σε ομάδες, όπου θα κληθούν οι μαθητευόμενοι να υποδυθούν ρόλους (αντίπαλες παρατάξεις στο κοινοβούλιο) και να επιχειρηματολογήσουν για τις θέσεις τους. Το θέμα που θα τους δοθεί προκύπτει από τη θεματική της ενότητας και βρίσκεται σε συνάφεια με το βίντεο που

προηγείται. Θα τους δοθεί και κάποια κατεύθυνση σχετικά με τις θέσεις που θα πρέπει να υποστηρίξουν.

Σε συνέχεια των προηγούμενων δραστηριοτήτων θα δοθεί και η εργασία γραπτού λόγου που αφορά το ίδιο θέμα, την οποία συνοδεύει σκίτσο, ώστε να κινητοποιήσει πιο εύκολα τη σκέψη.

Η ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΡΓΑΤΩΝ

Μετά τους Βαλκανικούς και κατά τον Πρώτο Παγκόσμιο πόλεμο, οι μουσουλμάνοι άρχισαν να **διώκονται** από τα Βαλκάνια και να **καταφεύγουν** στην Τουρκία, ενώ οι χριστιανοί ακολουθούσαν **αντίστροφη** πορεία. Μέχρι το 1914 **εγκατέλειψαν** τη Θε/νικη πάνω από 15.000 μουσουλμάνοι, ενώ έφτασαν περισσότεροι από 30.000 Έλληνες από τη Μικρά Ασία (παράλια Τουρκίας) και τη Βουλγαρία με αποτέλεσμα το 1916 να υπερέχουν σε πληθυσμό οι Έλληνες (68.000) και να ακολουθούν οι Εβραίοι (61.000) και οι μουσουλμάνοι (30.000).

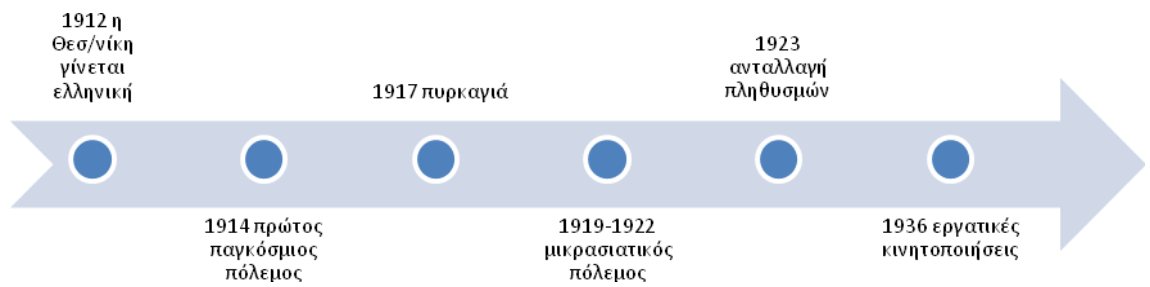
Η τελική έξοδος των μουσουλμάνων από τη Θεσσαλονίκη και την Ελλάδα έγινε μετά τον μικρασιατικό πόλεμο(1919-1922). Με το τέλος του πρώτου παγκόσμιου πολέμου, επειδή η Ελλάδα ήταν με τους νικητές και η Τουρκία με τους ηττημένους **επιτράπηκε** στην Ελλάδα να **καταλάβει** μια περιοχή της Μικράς Ασίας. Οι Τούρκοι όμως με αρχηγό τον Κεμάλ **αντεπιτέθηκαν**, νίκησαν και άρχισαν σφαγές κατά του ελληνικού πληθυσμού. Τότε υπογράφηκε ανάμεσα σε Ελλάδα και Τουρκία μια **συνθήκη** (1923) που **προέβλεπε** την ανταλλαγή των πληθυσμών μεταξύ των δύο χωρών με βάση το θρήσκευμα και όχι την εθνικότητα. 1.500.000 χριστιανοί ήρθαν στην Ελλάδα και 350.000 μουσουλμάνοι έφυγαν από την Ελλάδα στην Τουρκία. Ήταν η λεγόμενη Μικρασιατική καταστροφή.

Θεσσαλονίκη έφτασαν περίπου 250.000 πρόσφυγες από τη Μικρά Ασία ,τον Πόντο και την Ανατολική Θράκη. Τους αποβίβαζαν στο Καράμπουρνο (σήμερα Αρετσού Καλαμαριάς) και εκεί περνούσαν από **καραντίνα** για **απολύμανση**. Στη συνέχεια έφευγαν για να εγκατασταθούν σε διάφορες περιοχές της Μακεδονίας. Στην πόλη έμειναν τελικά περίπου 92.000 ανάμεσά του και χιλιάδες Αρμένιοι (10000 Αρμένιοι ζούσαν στην πόλη το 1923) . Αρχικά **στεγάστηκαν** σε δημόσια κτήρια, σε (εκκλησίες, τζαμιά, σχολεία), σε παλιούς **στρατώνες**, σε αντίσκηνα. Σιγά σιγά, καθώς ήταν δύσκολο για το κράτος να τους **εξασφαλίσει** στέγη, έφτιαξαν πρόχειρες **παράγκες** σε περιοχές γύρω από το κέντρο, στην Άνω Πόλη, το σταθμό (τενεκέ μαχαλάς), σε περιοχές ανατολικά και δυτικά, που στη συνέχεια τις έδιναν ονόματα

από τις παλιές τους πατρίδες: Σαράντα Εκκλησιές, Νέα Κρήνη, Νέα Βάρνα, Νέα Ευκαρπία, Νέα Μενεμένη, Νέο Κορδελιό, κ.λπ. Έτσι δημιουργήθηκαν δεκαοχτώ νέοι συνοικισμοί στα ανατολικά και δυτικά της πόλης με μεγαλύτερο αυτόν της Καλαμαριάς (20000). Το 1928 οι πρόσφυγες αποτελούσαν πάνω από το ένα τρίτο του πληθυσμού της πόλης

Με τον ερχομό των προσφύγων αυξήθηκε το **εργατικό δυναμικό**, όμως δεν υπήρχαν **θέσεις εργασίας** για όλους. Μέσα στο ελληνικό κράτος η πόλη ήταν **αποκομμένη** από τις **αγορές** που της **παρείχε** στο παρελθόν η μεγάλη οθωμανική αυτοκρατορία . Η πιο σημαντική **οικονομική δραστηριότητα** ήταν η **επεξεργασία** καπνού και ακολουθούσαν τα υφαντουργεία και οι βιομηχανίες τροφίμων. Οι σκληρές συνθήκες δουλειάς και η **διάδοση** των μαρξιστικών ιδεών είχαν δημιουργήσει ένα ισχυρό **εργατικό κίνημα** στην πόλη με συμμετοχή όλων των εθνικών ομάδων(κυρίως των Εβραίων). Μεγάλη μερίδα των εργατών αποτελούσαν οι γυναίκες. Μετά και την οικονομική κρίση του 1929 τα προβλήματα του εργατικού κόσμου αυξήθηκαν. Τις δεκαετίες του 20 και 30 η πόλη έζησε μεγάλες **απεργιακές κινητοποιήσεις** με **κορυφαία** αυτή του Μαΐου του 36 που κατέληξε με 12 νεκρούς διαδηλωτές. Οι ταραχές αυτές έδωσαν το **πρόσχημα** στον πρωθυπουργό Ιωάννη Μεταξά να επιβάλλει δικτατορία στη χώρα στις 4 Αυγούστου 1936.

Παρά τη φτώχεια και τη δυστυχία η ζωή της πόλης συνεχίστηκε **ενσωματώνοντας** τα πολιτισμικά στοιχεία των προσφύγων, τη γλώσσα, τη νοοτροπία, τη μουσική τους κυρίως με το ρεμπέτικο τραγούδι, που ακουγόταν στις ταβέρνες. Παράλληλα, μέσα στις συνθήκες της φτώχειας και της προσφυγιάς άνθισε η πορνεία και ο **υπόκοσμος**, με **επίκεντρο** τη συνοικία του Βαρδάρη. Η διασκέδαση δεν έλειπε από τους κατοίκους: κινηματογράφος, αίθουσες χορού, αθλητικές εκδηλώσεις, ποδόσφαιρο. Το 1921 ιδρύθηκε η ΧΑΝΘ, το 1925 το Πανεπιστήμιο, το 1926 λειτούργησε η Διεθνής Έκθεση Θεσσαλονίκης. Πολλά οθωμανικά κτίρια γκρεμίστηκαν(μιναρέδες, τζαμιά, χαμάμ). Η πόλη άφηνε πίσω της το οθωμανικό παρελθόν και μέσα από πολλά προβλήματα αποκτούσε νέα ταυτότητα στα όρια του ελληνικού κράτους

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

διώκω: εφαρμόζω μέτρα σε βάρος κάποιου που στοχεύουν στην εξόντωσή του

αντίστροφος -η -ο: που έχει αντίθετη κατεύθυνση προς κάτι άλλο

καταφεύγω: ζητώ καταφύγιο κάπου, πηγαίνω σε έναν τόπο που μπορεί να μου προσφέρει προστασία και ασφάλεια

εγκαταλείπω: φεύγω, απομακρύνομαι από κάπου

επιτρέπω: αφήνω κάτι να γίνει, να υπάρχει

καταλαμβάνω: κυριεύω, κατακτώ, εγκαθίσταμαι με τη βία σε έναν τόπο

αντεπιτίθεμαι : επιτίθεμαι εναντίον άλλου που μου επιτέθηκε

προβλέπω: κανονίζω, καθορίζω / νιώθω, μαντεύω, προαισθάνομαι

καραντίνα η: απομόνωση και έλεγχος ανθρώπων, ζώων ή εμπορευμάτων που προέρχονται από περιοχές όπου υπάρχει επιδημία

απολύμανση η: η καταστροφή των μικροβίων· (πρβ. αποστείρωση):

εξασφαλίζω: αποκτώ ή πετυχαίνω κάτι με τρόπο ώστε να το έχω πάντοτε στη διάθεσή μου

παράγκα η: μικρή, πρόχειρη κατασκευή από ξύλο ή λαμαρίνα

παρέχω: δίνω, προσφέρω, προμηθεύω

επεξεργασία: διόρθωση, τροποποίηση ενός έργου, μιας πνευματικής δημιουργίας, έτσι ώστε να πάρει την τελική μορφή

διάδοση: το να κάνω κάτι γνωστό σε πολλούς

κορυφαίος -α -ο : που βρίσκεται στο υψηλότερο σημείο σε αξία

πρόσχημα: αφορμή, πρόφαση, δικαιολογία

υπόκοσμος ο : σύνολο ανθρώπων οι οποίοι ζουν στο περιθώριο της κοινωνίας και αναπτύσσουν παράνομη δραστηριότητα

κινητοποίηση η: η δραστηριοποίηση ενός συνόλου ανθρώπων, συνήθως οργανωμένων, για να αντιμετωπίσουν ένα πρόβλημα ή για να διεκδικήσουν κάτι.

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Συμπληρώστε τα κενά με τις φράσεις που λείπουν:

A. Οι μουσουλμάνοι άρχισαν να φεύγουν από τα Βαλκάνια μετά από.....

B. Στη Θεσ/νίκη έφτασαν Έλληνες από τη και τη

Γ. Το 1916 οι περισσότεροι κάτοικοι της Θεσσαλονίκης ήταν

Δ. Οι μουσουλμάνοι έφυγαν οριστικά από την πόλη μετά τον

E. Ο μικρασιατικός πόλεμος έγινε όταν η Ελλάδα κατέλαβε και οι Τούρκοι

ΣΤ. Η συνθήκη που υπέγραψαν Έλληνες και Τούρκοι προέβλεπε

Z. Οι πρόσφυγες που έφταναν στη Θεσσαλονίκη περνούσαν πρώτα από

H. Μαζί με τους Έλληνες χριστιανούς ήρθαν και χιλιάδες

Θ. Επειδή ήταν δύσκολο να βρεθεί στέγη έφτιαχναν σε περιοχές

I. Ο μεγαλύτερος προσφυγικός οικισμός ήταν αυτός της

ΙΑ. Με τον ερχομό των προσφύγων υπήρχαν πολλά αλλά όχι πολλές

ΙΒ. Η πόλη ήταν αποκομμένη από τις μεγάλες αγορές γιατί πλέον ανήκε

ΙΓ. Στο εργατικό κίνημα συμμετείχαν και μεγάλη μερίδα ήταν

ΙΔ. Η απεργία με τις πιο σοβαρές συνέπειες ήταν αυτή του

ΙΕ. Οι πρόσφυγες επηρέασαν με τη μουσική κυρίως με το

ΙΣΤ. Στην προσπάθεια να μείνει πίσω το οθωμανικό παρελθόν

ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Να επιλέξετε τη λέξη που ταιριάζει καλύτερα στην πρόταση από αυτές που είναι στην παρένθεση:

- α) Οι φοιτητές θα κάνουν (κινήσεις, κινητοποιήσεις, κινήματα) ενάντια στην ψήφιση του νόμου.
- β) Με την άφιξη των μεταναστών έχει αυξηθεί το εργατικό (κίνημα, δυναμικό, ποσοστό) της χώρας.
- γ) Το διαδίκτυο βοηθάει στη (διανομή, φήμη, διάδοση) των ειδήσεων σε όλο τον κόσμο.
- δ) Ο Γιάννης Ρίτσος είναι ένας από τους (ανώτερους, τελευταίους, κορυφαίους) ποιητές της Ελλάδας.
- ε) Το Σύνταγμα της χώρας(διαβλέπει, επιβλέπει, προβλέπει) ότι όλοι οι πολίτες είναι ίσοι απέναντι στο νόμο.
- στ) Πήγα σε μια ασφαλιστική εταιρεία για να (εξασφαλίσω, διασφαλίσω, ασφαλίσω) το σπίτι μου.
- ζ) Οι πρόσφυγες προσπαθούν με κάθε τρόπο να (διαφύγουν, αποφύγουν, καταφύγουν) στην Ευρώπη.
- η) Οι φίλοι μου με (αποτρέπουν , προτρέπουν , επιτρέπουν) να συνεχίσω τις σπουδές μου.
- θ) Το Υπουργείο Οικονομικών αυτή την περίοδο ασχολείται με την (κατεργασία, επεξεργασία, διεργασία) των φορολογικών δηλώσεων.
- ι) Έχει αρχίσει η (ανάποδη, αντίστροφη, αντίθετη) μέτρηση για τις εκλογές

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

Ακούμε δυο φορές τα παρακάτω αποσπάσματα
<http://www.youtube.com/watch?v=uDSPqcCBSK4> από την αρχή έως 2:18 και
<http://www.youtube.com/watch?v=tEk-3lpIQX0> από την αρχή έως 3:13 και
εντοπίζουμε ποιες από τις παρακάτω προτάσεις είναι σωστές και ποιες λανθασμένες

1. Σύμφωνα με της σύμβαση της Γενεύης πρόσφυγες είναι όσοι έφυγαν από τη χώρα τους λόγω οικονομικών προβλημάτων.	Σωστό	Λάθος
2. Οι πρόσφυγες διώκονται λόγω των πολιτικών τους πεποιθήσεων, της θρησκείας ή της εθνικής τους καταγωγής.	Σωστό	Λάθος
3. Οι ομοφυλόφιλοι σε καμιά περίπτωση δεν μπορούν να θεωρηθούν πρόσφυγες	Σωστό	Λάθος
4. Σύμφωνα με τον επικεφαλής της Ύπατης Αρμοστείας πρόσφυγες είναι και όσοι εγκαταλείπουν μαζικά τη χώρα τους λόγω οικολογικών καταστροφών	Σωστό	Λάθος
5. Πρόσφυγας είναι και κάποιος που στη χώρα του επικρατούν βίαιες συνθήκες, όπως στο Ιράκ, Αφγανιστάν, Σομαλία	Σωστό	Λάθος
6. Το καθεστώς του ασύλου αφορά αυτούς που διώκονται ατομικά, ενώ το καθεστώς της επικουρικής προστασίας αυτούς που φεύγουν λόγω ταραχών και πολέμου	Σωστό	Λάθος
7. Τα δύο βασικά πολιτικά ζητήματα της ανθρωπότητας είναι η μαζική μετακίνηση ανθρώπων και η οικονομική κρίση	Σωστό	Λάθος
8. Για να λυθεί το πρόβλημα πρέπει να δημιουργηθεί στον κόσμο άλλο μοντέλο ανάπτυξης ώστε να εκλείψουν οι αιτίες της μετακίνησης	Σωστό	Λάθος
9. Οι παγκόσμιες διασκέψεις των ισχυρών δεν μπορούν να βοηθήσουν	Σωστό	Λάθος
10. Μέχρι να σταματήσουν οι πόλεμοι και να πάψει να υπάρχει η ψαλίδα βορρά-νότου δεν μπορεί ο απλός πολίτης να κάνει τίποτα	Σωστό	Λάθος
11. Ο κάθε ευρωπαίος πολίτης φταίει ατομικά για το πρόβλημα	Σωστό	Λάθος
12. Η ευμάρεια της Ευρώπης και του ανεπτυγμένου κόσμου υπάρχει σε βάρος του υποανάπτυκτου	Σωστό	Λάθος

Λεξιλόγιο για την άσκηση

σύμβαση= νομική συμφωνία μεταξύ φυσικών ή νομικών προσώπων, συνθήκη

επικουρικός-ή-ό= βοηθητικός, συμπληρωματικός

διάσκεψη= επίσημη συνάντηση ανώτερων στελεχών κυβερνήσεων για να ληφθούν

αποφάσεις

ευμάρεια= η οικονομική άνεση, η πλούσια σε υλικά αγαθά ζωή

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

Ανήκετε σε δυο αντιπολιτευόμενες παρατάξεις στο ελληνικό κοινοβούλιο. Η μια υποστηρίζει ότι θα πρέπει να αποτραπεί με κάθε τρόπο η είσοδος προσφύγων στη χώρα και η άλλη ότι η χώρα οφείλει να προσφέρει καταφύγιο σε όσους το ζητάνε. Να υποστηρίξετε τις απόψεις σας με επιχειρήματα

Κεντρικοί άξονες μπορούν να είναι:

Για την παράταξη της άρνησης: η μαζική είσοδος θα δημιουργήσει τεράστια προβλήματα στην ελληνική κοινωνία που υποφέρει ήδη από την οικονομική κρίση

Για την παράταξη της αποδοχής: προτεραιότητα το ανθρωπιστικό καθήκον, πίεση για λύσεις σε συνεργασία και με την ευρωπαϊκή ένωση και διεθνώς. Προσπαθήστε να καταλήξετε σε μια μέση λύση.

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΡΑΠΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Τι σκέψεις σας δημιουργεί το παρακάτω σκίτσο; Γράψτε ένα κείμενο στο οποίο να περιγράφετε το πρόβλημα (περιγράφοντας το σκίτσο) , τις αιτίες που το προκαλούν και πώς κατά τη γνώμη σας θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί.

9^η ΕΝΟΤΗΤΑ

ΣΤΟΧΟΘΕΣΙΑ

Γλωσσικές δεξιότητες

- Άσκηση στην κατανόηση του προφορικού λόγου της διδασκαλίας του ιστορικού αντικειμένου.
- Εξοικείωση με όρους και ιστορικές έννοιες .
- Εκμάθηση καινούριων λέξεων.
- Ανάπτυξη στρατηγικής εντοπισμού πληροφοριών σε γραπτό και προφορικό κείμενο.
- Εξάσκηση στο λεξιλόγιο της ενότητας , άσκηση στην εύρεση συνωνύμων, εντοπισμός της σημασίας λέξεων από τα συνθετικά τους.
- Κατανόηση προφορικού λόγου.
- Παραγωγή προφορικού λόγου με χρήση παραδειγμάτων, αιτιολόγηση.
- Άσκηση στο γραπτό λόγο στο κειμενικό είδος της ομιλίας

Γνωστικές δεξιότητες

- Η πρωτοπορία του εβραϊκού στοιχείου στους κοινωνικούς και εργατικούς αγώνες.

- Η δεινή θέση του εβραϊκού πληθυσμού μετά την πυρκαγιά.
- Η ανάπτυξη αντισημιτισμού, οι συνθήκες που τον καλλιέργησαν και ο εμπρησμός του Κάμπελ.
- Η γερμανική κατοχή και οι τραγικές συνέπειές της στον πληθυσμό.
- Η μεθόδευση της εξόντωσης των Εβραίων και το Ολοκαύτωμα.
- Η εβραϊκή παρουσία στην πόλη σήμερα.
- Προσανατολισμός στο χρόνο.
- Η σύνδεση των αιτίων των ρατσιστικών φαινομένων με τις κοινωνικές συνθήκες.

Κοινωνικές δεξιότητες- στάσεις-αξίες

- Καλλιέργεια ανεκτικότητας, αποδοχής του διαφορετικού.
- Καλλιέργεια ενσυναίσθησης.
- Καλλιέργεια κριτικής στάσης απέναντι στα κοινωνικά φαινόμενα.
- Η καλλιέργεια του πνεύματος διαλόγου.

ΠΛΑΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Προ-στάδιο

Αφετηρία θα αποτελέσει χρονογραμμή, η οποία περιλαμβάνει πλέον μόνο τον 20^ο αιώνα καθώς τα γεγονότα είναι πιο πυκνά και με αυτήν γίνεται η σύνδεση της καινούριας γνώσης με τα προηγούμενα, η ενεργοποίηση προϋπάρχουσας γνώσης και ένας προϊδεασμός για την ενότητα. Με το power point και την αφήγηση που θα το συνοδεύει θα παρουσιαστεί το θεματικό υλικό που αφορά την εβραϊκή κοινότητα κατά τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, τις αντισημιτικές εκδηλώσεις μετά την άφιξη των προσφύγων, τη γερμανική κατοχή και το ολοκαύτωμα των Εβραίων καθώς σημεία της πόλης που σχετίζονται με αυτούς. Με τις φωτογραφίες κινητοποιείται και το ενδιαφέρον αλλά και το συναίσθημα των μαθητευόμενων.

Κυρίως στάδιο

Ακολουθεί η ανάγνωση του κειμένου, η επίλυση τυχόν αποριών για το λεξιλόγιο παράλληλα με την ανάγνωση του λεξιλογίου. Θα τους προταθεί να παρακολουθήσουν δυο ταινίες από τους ηλεκτρονικούς συνδέσμους που επισυνάπτονται στο κείμενο σχετικές με τη θεματική ενότητα. Στη συνέχεια θα γίνουν οι ασκήσεις που αφορούν την κατανόηση του κειμένου. Θα ζητηθεί η αντιστοίχιση γεγονότων και καταστάσεων που σχετίζονται μεταξύ τους και η τοποθέτηση σε σωστή χρονολογική σειρά των γεγονότων μεθόδευσης της εβραϊκής γενοκτονίας.

Στη συνέχεια θα γίνει μια άσκηση για την εμπέδωση λεξιλογίου αντιστοίχισης λέξεων με τις συνώνυμους τους και μια άλλη εντοπισμού λέξεων μέσα από το κείμενο, των οποίων η παράγωγη θα τους έχει δοθεί και εύρεσης της σημασίας τους μέσα από τα συμφραζόμενα.

Για την ανάπτυξη της δεξιότητας κατανόησης προφορικού λόγου θα προβληθεί πάλι ένα βίντεο, αφού πρώτα ενημερωθούν για το περιεχόμενό του και διαβαστούν οι ερωτήσεις κλειστού τύπου (επιλογή της σωστής από δοσμένες απαντήσεις), στις οποίες θα κληθούν να απαντήσουν. Η προβολή θα γίνει δυο φορές και αφορά το ζήτημα του αντισημιτισμού και του ρατσισμού σήμερα στην Ευρώπη.

Μετά-στάδιο

Σε συνάφεια με τη θεματική της προηγούμενης δραστηριότητας είναι και η επόμενη για την παραγωγή προφορικού λόγου που αφορά το συσχετισμό της ανόδου του αντισημιτισμού και του φασισμού στην υπό εξέταση περίοδο και σήμερα. Το θέμα θα τεθεί υπό συζήτηση, αφού προηγηθεί η σύντομη καταγραφή των απόψεων των μαθητευομένων, οι οποίοι θα εργαστούν ατομικά.

Σε συνέχεια των προηγούμενων δραστηριοτήτων θα δοθεί και η εργασία γραπτού λόγου, με την οποία θα εξεταστεί η συμβολή της εκπαίδευσης στην αποφυγή φαινομένων ρατσισμού και φασισμού. Θα ζητηθεί η συγγραφή κειμένου του είδους της ομιλίας, που θα αναγνωστεί σε δοσμένη κοινωνική κατάσταση.

ΟΙ ΕΒΡΑΙΟΙ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΣΤΟΝ 20^Ο ΑΙΩΝΑ

Ο εικοστός αιώνας **έμελλε** να φέρει **συμφορές** για τους Εβραίους της Θεσσαλονίκης. Στην αρχή του αιώνα εξακολουθούσαν να παίζουν σημαντικό ρόλο στην οικονομική ζωή της πόλης, αλλά και στους κοινωνικούς και εργατικούς αγώνες. Το πρώτο εργατικό σωματείο, που έμεινε γνωστό με το ισπανοεβραϊκό όνομα Φεντερασιόν, ιδρύθηκε από τον Εβραίο Αβραάμ Μπεναρόγια το 1909 και αποτέλεσε μια από τις ιδρυτικές οργανώσεις του Κομμουνιστικού Κόμματος(1918). Όμως όταν η Θεσ/νική ενώθηκε με την Ελλάδα(1912), άρχισαν τα προβλήματα, γιατί έχαναν τις εμπορικές **δυνατότητες** που τους **παρείχε** η τεράστια οθωμανική αυτοκρατορία. Μεγάλο **πλήγμα** γι' αυτούς ήταν και η πυρκαγιά του 17 που άφησε άστεγους 50.000 Εβραίους. Έτσι άρχισαν να μεταναστεύουν κυρίως σε ΗΠΑ και Γαλλία και πολύ λίγοι στην Παλαιστίνη. Οι περισσότεροι ένιωθαν πατρίδα τους τη Θεσσαλονίκη και έκαναν προσπάθειες να **αφομοιωθούν** με τον ελληνικό πληθυσμό.

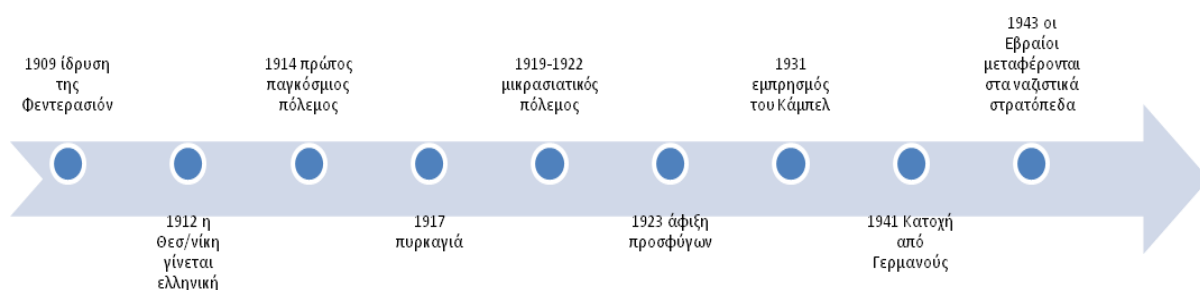
Η κατάσταση χειροτέρευσε μετά τη μικρασιατική καταστροφή(1922).Οι πρόσφυγες τους έβλεπαν **ανταγωνιστικά** για οικονομικούς λόγους και επιπλέον οι Εβραίοι γίνονταν **αντιπαθητικοί** λόγω της προτίμησής τους στο οθωμανικό καθεστώς. Επίσης, εχθρικά τους αντιμετώπιζε και η κυβέρνηση του Βενιζέλου, γιατί οι περισσότεροι ήταν **αντιβενιζελικοί**. Μετά και από συστηματική προπαγάνδα της εφημερίδας Μακεδονία εναντίον των Εβραίων, μέλη της εθνικιστικής ομάδας ΕΕΕ (Εθνική Ένωση Ελλάς) άρχισαν επιθέσεις εναντίον τους με **αποκορύφωμα** τον **εμπρησμό** το 1931 της εβραϊκής συνοικίας του Κάμπελ (ανάμεσα στην Τούμπα και την Καλαμαριά). Μετά από αυτό, νέο κύμα Εβραίων έφυγε για την Παλαιστίνη. Παρά τα γεγονότα αυτά οι δυο κοινότητες ζούσαν σε στενή επαφή στην καθημερινή ζωή και στους χώρους δουλειάς. Ιδιαίτερα στα **συνδικάτα** και στις αριστερές πολιτικές ομάδες υπήρχε συνεργασία και **αλληλεγγύη**. Οι μεταξύ τους διαφορές δε θα εξελίσσονταν σε βίαια επεισόδια, αν δεν υπήρχε η προπαγάνδα και η πολιτική **σκοπιμότητα**. Πάντως, μέχρι τον Β παγκόσμιο πόλεμο από τους 70.000 είχαν μείνει περίπου 50.000 Εβραίοι.

Με την είσοδο των Γερμανών στην πόλη στις 9 Απριλίου 1941 η κατάσταση έγινε **τραγική** για όλους τους κατοίκους της. Στον πληθυσμό της προστέθηκαν 48.000 πρόσφυγες από τη Θράκη και ανατολική Μακεδονία που κατείχαν οι Βούλγαροι. Οι Γερμανοί έπαιρναν τη γεωργική και βιομηχανική παραγωγή για τις δικές τους ανάγκες, τα περισσότερα είδη διατροφής εξαφανίστηκαν και η πείνα σκότωσε πάνω από 5000 ανθρώπους. Οι προσπάθειες αντίστασης αντιμετωπίστηκαν με φυλακίσεις και **εκτελέσεις**(κυρίως στο στρατόπεδο του Παύλου Μελά). Μέχρι το τέλος της Κατοχής τα **θύματα** των εκτελέσεων ξεπέρασαν τα 1500.

Αλλά για τους Εβραίους ήταν το τέλος. Αρχικά οι Γερμανοί λεηλάτησαν τις εβραϊκές βιβλιοθήκες και τις συναγωγές. Τον Ιούλιο του 1942 συγκέντρωσαν τους Εβραίους άντρες ηλικίας 18 έως 45 ετών στην πλατεία Ελευθερίας, για να τους **καταγράψουν** και μετά από πολλούς **εξευτελισμούς** στάλθηκαν να κατασκευάσουν δημόσια έργα. Οι ελληνικές αρχές ζήτησαν από τους Γερμανούς την **απαλλοτρίωση** του εβραϊκού νεκροταφείου (όπου αργότερα χτίστηκε το Πανεπιστήμιο). Οι μαρμάρινες ταφόπλακες χρησιμοποιήθηκαν για να στρώσουν πεζοδρόμια και αυλές σπιτιών. Στη συνέχεια υποχρεώθηκαν να φορούν το κίτρινο αστέρι, τους **επιβλήθηκαν** απαγορεύσεις και τελικά **περιορίστηκαν** σε δύο γκέτο, ένα στα δυτικά της πόλης πάνω από την Εγνατία και ένα στα ανατολικά. Τον Μάρτιο του 43 άρχισαν να μεταφέρονταν στο συνοικισμό Χιρς κοντά στο σταθμό, που είχε μετατραπεί σε

περιφραγμένο στρατόπεδο, και από εκεί φορτώνονταν στα βαγόνια για τα ναζιστικά στρατόπεδα συγκέντρωσης. Λίγοι κατάφεραν να **διαφύγουν**. Οι περισσότεροι τους λεηλατήθηκαν από τους Έλληνες και τους Γερμανούς, πολλά κτίρια και συναγωγές γκρεμιστήκαν. Κάποιοι Έλληνες προσπάθησαν να τους βοηθήσουν, αλλά επίσημα δεν υπήρξε κάποια κίνηση υπέρ τους, πράγμα που έγινε στην Αθήνα. Από τους περίπου 46.000 (το ένα πέμπτο του πληθυσμού της πόλης) που μεταφέρθηκαν, επέζησαν και επέστρεψαν 1950 άτομα.

Ο σημερινός επισκέπτης θα πρέπει να ψάξει αρκετά για να εντοπίσει τα **ίχνη** από τη **μακραίωνη** και τόσο σημαντική για την πόλη εβραϊκή παρουσία, όπως τη συναγωγή Μοναστηριωτών, το εβραϊκό μουσείο, το μνημείο του Ολοκαυτώματος στην πλατεία Ελευθερίας, το νέο εβραϊκό νεκροταφείο στη Σταυρούπολη. Σήμερα η εβραϊκή κοινότητα έχει περίπου 1300 μέλη και **διαθέτει** δημοτικό σχολείο και νηπιαγωγείο, τρεις συναγωγές, γηροκομείο και διάφορους συλλόγους.

- ▶ Δείτε το ντοκιμαντέρ για τους Εβραίους της Θεσσαλονίκης

<http://www.youtube.com/watch?v=r6z2cJL7HVA>

- ▶ Δείτε την ταινία «Το ξυπόλυτο τάγμα» για τον αγώνα επιβίωσης στη Θεσσαλονίκη κατά την Κατοχή

<http://www.youtube.com/watch?v=gijMN1xg6CY>

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

μέλλει & μέλλεται (στο γ' πρόσ) : πρόκειται να □

αντιπαθητικός -ή -ό: αυτός που προκαλεί την αντιπάθεια των άλλων. **ΑΝΤΙΘΕΤΟ:** συμπαθητικός

ο εμπρησμός: η πράξη του να βάζει κάποιος φωτιά με στόχο να καταστρέψει κάτι, πυρπόληση

το συνδικάτο :σωματείο εργαζομένων,

η αλληλεγγύη: αλληλοβοήθεια, συμπαράσταση.

η σκοπιμότητα : η προσπάθεια πραγματοποίησης ενός συγκεκριμένου σκοπού για εξυπηρέτηση συμφερόντων

η εκτέλεση : θανάτωση καταδικασμένου/ πραγματοποίηση κάποιου έργου

το θύμα : αυτός που δέχεται τα αποτελέσματα μιας βίαιης ή εγκληματικής ενέργειας ή τα αποτελέσματα μιας καταστροφής π.χ. τα θύματα του πολέμου (ο θύτης: αυτός που κάνει μια βίαιη ή εγκληματική ενέργεια εναντίον κάποιου)

ο εξευτελισμός : η ταπείνωση, η προσβολή της αξιοπρέπειας κάποιου

η απαλλοτρίωση :η εξαγορά από το κράτος της ακίνητης περιουσίας κάποιου, για λόγους δημόσιας ανάγκης ή ωφέλειας

περιορίζω -ομαι : βάζω κάτι ή κάποιον μέσα σε όρια, εμποδίζω την επέκτασή του, αναγκάζω κάποιον να παραμείνει σε συγκεκριμένο χώρο.

διαθέτω -ομαι, διατίθεμαι : 1.έχω κάτι, μου ανήκει κάτι και μπορώ να το χρησιμοποιήσω 2. δίνω, παραχωρώ σε κάποιον κάτι που μου ανήκει: *Μου διαθέτεις το αυτοκίνητό σου για σήμερα;*

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

A. Να επιλέξετε και να τοποθετήσετε δίπλα από τη λίστα τα γεγονότα ή καταστάσεις με τα οποία συνδέονται (μπορεί να είναι περισσότερα από ένα):

α) Κατάσχεση προϊόντων από τους Γερμανούς, β) προσπάθειες αντίστασης κατά των Γερμανών, γ) Εθνική Ένωση Ελλάς, δ) οικονομική ανέχεια προσφύγων, ε)αντισημιτισμός, στ)πυρκαγιά του 17, ζ) περιορισμός εμπορικών δυνατοτήτων με την ένταξη της πόλης στην Ελλάδα, η) Αβραάμ Μπεναρόγια, θ) Φεντερασιόν, ι) προτίμηση Εβραίων στο οθωμανικό καθεστώς, ια) Συναγωγή Μοναστηριωτών, ιβ) αντιεβραϊκή προπαγάνδα, ιγ) ΗΠΑ-Γαλλία-Παλαιστίνη, ιδ) μνημείο ολοκαυτώματος, ιε) νέο εβραϊκό νεκροταφείο

1. Πρωτοπορία των Εβραίων στους κοινωνικούς αγώνες:
2. Αντιπάθεια προσφύγων προς τους Εβραίους:
3. Αντισημιτισμός:
4. Μετανάστευση Εβραίων:
5. Εμπρησμός του Κάμπελ:
6. Πείνα:

7. Εκτελέσεις:
8. Ίχνη εβραϊκής παρουσίας στην πόλη:

B. Βάλτε σε σωστή χρονολογική σειρά τις ενέργειες των Ναζί εναντίον της εβραϊκής κοινότητας:

- α) υποχρέωση των Εβραίων να φορούν το κίτρινο άστρο,
- β) καταστροφή εβραϊκού νεκροταφείου,
- γ) περιορισμός σε γκέτο,
- δ) λεηλασία εβραϊκών βιβλιοθηκών και συναγωγών,
- ε) μεταφορά στα ναζιστικά στρατόπεδα,
- στ) συγκέντρωση και εξευτελισμός στην πλατεία Ελευθερίας,
- ζ) μεταφορά στο στρατόπεδο Χιρς

ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

1. Να αντιστοιχίσετε τις λέξεις με τις συνώνυμές τους (περισσεύουν δύο):

ΣΤΗΛΗ Α΄	ΣΤΗΛΗ Β΄
1. συμφορά	α. ξεφεύγω
2. πλήγμα	β. δραματικός
3. παρέχω	γ. δίνω
4. αφομοιώνομαι	δ. ενσωματώνομαι
5. εμπρησμός	ε. δυστυχία
6. αλληλεγγύη	στ. πυρπόληση
7. τραγικός	ζ. ταπείνωση
8. εξευτελισμός	η. σημάδι
9. διαφεύγω	θ. συμπαράσταση
10. ίχνος	ι. παραχώρηση
	ια. αρρώστια
	ιβ. χτύπημα

2. Βρείτε μέσα από το κείμενο λέξεις που να περιέχουν τις παρακάτω και γράψτε τις δίπλα. Ποια είναι η σημασία τους;

όμοιος	αγώνας	πάθος
κορυφή	σκοπός	γράφω

άλλος	όριο	φεύγω
αιώνας	νήπιο	γέρος

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

Παρακολουθούμε δυο φορές το παρακάτω βίντεο <http://www.youtube.com/watch?v=pF3-nLwcCs4> από την αρχή μέχρι το 4:46 και επιλέγουμε τις σωστές απαντήσεις (πάνω από μια σε κάποιες περιπτώσεις):

1. Ο δημοσιογράφος που κάλυπτε τη συγκέντρωση ακροδεξιών οργανώσεων α) δέχτηκε βίαια χτυπήματα στο πρόσωπο, β) ζήτησε τη βοήθεια της αστυνομίας, γ) δε χρειάστηκε ιατρική βοήθεια.
2. Οι ποινικές διώξεις που άσκησε ο δημοσιογράφος: α) δικάστηκαν μετά από έξι μήνες, β) μετά από έξι μήνες δεν έχουν δικαστεί ακόμη, γ) μετά από έξι μήνες βρίσκονται ακόμη σε εκκρεμότητα.
3. Ο δημοσιογράφος διαπιστώνει ότι η διαφορά με παλιότερα είναι: α) σήμερα το μίσος εκφράζεται πιο καλυμμένα, β) σήμερα είναι ανεκτό να εκφράζεσαι με μίσος, γ) σήμερα εκτός από τους Εβραίους στρέφονται και κατά των τσιγγάνων.
4. Η απάντηση στην άνοδο του εξτρεμισμού ήταν: α) η διοργάνωση συνεδρίου στη Βουδαπέστη για τα θύματα του Ολοκαυτώματος, β) η μαζική συμμετοχή στην ετήσια πορεία μνήμης για τα θύματα του Ολοκαυτώματος, γ) η πραγματοποίηση του συνεδρίου του Παγκόσμιου Εβραϊκού Κογκρέσου στη Βουδαπέστη.
5. Οι ρατσιστικές επιθέσεις στην Ουγγαρία: α) αφορούν αποκλειστικά τους Εβραίους γιατί αποτελούν την μεγαλύτερη εβραϊκή κοινότητα στην Ευρώπη, β) έχουν στόχο και τους Ρομά, γ) προέρχονται από το κυβερνητικό κόμμα.
6. Το στέλεχος του ακροδεξιού κόμματος: α) απασχολεί συχνά τα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων, β) ζήτησε να παραιτηθούν τα κυβερνητικά στελέχη και οι βουλευτές που έχουν εβραϊκή καταγωγή, γ) ζήτησε να δοθεί λίστα με ονόματα Εβραίων που κατέχουν κρατικές θέσεις.
7. Το στέλεχος του ακροδεξιού κόμματος: α) θεωρεί ότι δεν είναι πρόβλημα η διπλή υπηκοότητα, β) συνδέει την ισραηλιτική υπηκοότητα με τη γενοκτονία εναντίον του λαού της Παλαιστίνης, γ) φοβάται τον αποικισμό της χώρας από εβραϊκά οικονομικά συμφέροντα.

8. Η ουγγρική κυβέρνηση: α) ανησυχεί μήπως διαταραχθούν οι σχέσεις της με το Ισραήλ, β) προσπαθεί να μη συμμετέχει σε αντισημιτικές εκδηλώσεις, γ) βρίσκεται σε δύσκολη θέση γιατί δεν μπορεί να βελτιώσει τις σχέσεις της με το Ισραήλ.
9. Για τη διασφάλιση της ελευθερίας στο ουγγρικό κοινοβούλιο η Κυβέρνηση: α) ενίσχυσε το οπλοστάσιο της χώρας, β) αποφάσισε να επιβάλει χρηματικό πρόστιμο σε όποιον προσβάλλει την αξιοπρέπεια των άλλων, γ) πήρε νομικά και συνταγματικά μέτρα κατά της ρητορικής του μίσους.
10. Ο Εβραίος δημοσιογράφος: α) φοβάται άμεσα για τη ζωή του, β) δεν νιώθει ασφαλής για το μέλλον, γ) θεωρεί ότι ο αντισημιτισμός δεν είναι μόνο ευρωπαϊκό φαινόμενο.

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

Η συμβίωση Εβραίων και Ελλήνων (και Τούρκων) δεν παρουσίαζε προβλήματα κατά τη διάρκεια των αιώνων που συμβίωναν. Κατά τη διάρκεια του μεσοπολέμου εκδηλώθηκε στην πόλη μια τάση αντισημιτισμού που οδήγησε σε βίαια επεισόδια και συνδέεται με οικονομικούς λόγους (η άφιξη των προσφύγων και η άσχημη οικονομική τους θέση- η οικονομική κρίση του 29), καθώς και με πολιτικές σκοπιμότητες που οδήγησαν σε αντιεβραϊκή προπαγάνδα μέσω του τύπου. Σήμερα παρατηρείται ξανά άνοδος του ρατσισμού στην Ευρώπη. Μπορούμε να εντοπίσουμε ομοιότητες στις συνθήκες που προκάλεσαν το φαινόμενο τότε και στις σημερινές; Έχει να μας διδάξει κάτι το παρελθόν σχετικά με το φαινόμενο του ρατσισμού; Κρατήστε σύντομες σημειώσεις και παρουσιάστε τις απόψεις σας στην ομάδα ώστε να γίνει συζήτηση.

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΡΑΠΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Με αφορμή την αφίσα γράψτε ένα κείμενο όπου θα αναφέρεστε στο ρόλο της εκπαίδευσης στην αποφυγή ακραίων στάσεων όπως ο φασισμός και ο ρατσισμός. Σαν εκπρόσωπος του Συλλόγου Γονέων και Κηδεμόνων του σχολείου των παιδιών σας θα το διαβάσετε σε σχετική εκδήλωση του σχολείου.

10^Η ΕΝΟΤΗΤΑ

ΣΤΟΧΟΘΕΣΙΑ

Γλωσσικές δεξιότητες

- Άσκηση στην κατανόηση του προφορικού λόγου της διδασκαλίας του ιστορικού αντικειμένου.
- Εξοικείωση με όρους και ιστορικές έννοιες.
- Εκμάθηση καινούριων λέξεων και εκφράσεων.
- Ανάπτυξη στρατηγικής εντοπισμού πληροφοριών σε γραπτό και προφορικό κείμενο.
- Εμπέδωση του λεξιλογίου της ενότητας.
- Κατανόηση προφορικού λόγου.
- Παραγωγή προφορικού λόγου.

Γνωστικές δεξιότητες

- Η διαμάχη για την εξουσία μετά την αναχώρηση των Γερμανών και η έναρξη του εμφυλίου πολέμου.
- Τα επεισόδια του μετεμφυλιακού ψυχροπολεμικού κλίματος στη Θεσσαλονίκη.
- Η δραματική αλλαγή στην πληθυσμιακή κατάσταση και στην όψη της πόλης μετά τον πόλεμο και η οικονομική ανάκαμψη.
- Η νέα ταυτότητα της πόλης.
- Η πολυπολιτισμικότητα χαρακτηριστικό της πόλης σήμερα και γενικότερα των σύγχρονων δυτικών κοινωνιών.
- Προσανατολισμός στο χρόνο.

Κοινωνικές δεξιότητες- στάσεις-αξίες

- Καλλιέργεια ανεκτικότητας, αποδοχής του διαφορετικού.
- Ευαισθητοποίηση σε ζητήματα κοινωνικής προσφοράς και εθελοντισμού.
- Η καλλιέργεια πνεύματος διαλόγου.

ΠΛΑΝΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Προ-στάδιο

Με αφορμή το χρονολογικό άξονα θα γίνει η σύνδεση της καινούριας γνώσης με τα προηγούμενα, η ενεργοποίηση προϋπάρχουσας γνώσης και ένας προΐδεασμός για την ενότητα. Με το power point και την αφήγηση που θα το συνοδεύει θα παρουσιαστεί το θεματικό υλικό που παρουσιάζει πολύ σύντομα τα πιο κρίσιμα γεγονότα μετά την απελευθέρωση, καθώς και τη μεταμόρφωση της πόλης στις δεκαετίες που ακολούθησαν. Με τις φωτογραφίες κινητοποιείται και το ενδιαφέρον αλλά και το συναίσθημα των μαθητευόμενων.

Κύριο στάδιο

Ακολουθεί η ανάγνωση του κειμένου, η επίλυση τυχόν αποριών για το λεξιλόγιο παράλληλα με την ανάγνωση του γλωσσαρίου. Στη συνέχεια θα γίνει μια άσκηση κλειστού τύπου (σωστού-λάθους) για την κατανόηση του κειμένου.

Για την εμπέδωση των ιστορικών όρων και εκφράσεων θα δοθεί μια άσκηση αντιστοίχισης και ακολούθως μια άσκηση συμπλήρωσης κενών από πίνακα.

Για την ανάπτυξη της δεξιότητας κατανόησης προφορικού λόγου θα προβληθεί πάλι ένα βίντεο, αφού πρώτα ενημερωθούν για το περιεχόμενό του και διαβαστούν οι ερωτήσεις κλειστού τύπου (συμπλήρωση κενών), στις οποίες θα κληθούν να

απαντήσουν. Η προβολή γίνεται δυο φορές και αφορά τα εθελοντικά σχολεία μεταναστών. Η θεματική του βίντεο αφορά τη σύγχρονη πολυπολιτισμικότητα της ελληνικής κοινωνίας και συνδέεται με την προσωπική κατάσταση των ίδιων των μαθητευόμενων και τη συνθήκη διεξαγωγής των δικών μας μαθημάτων.

Μετά-στάδιο

Στη δραστηριότητα προφορικού λόγου θα γίνει ένα παιχνίδι ρόλων, όπου διαφορετικό πρόσωπο κάθε φορά παίρνει το ρόλο του δημοσιογράφου κάνοντας τις ερωτήσεις στους υπόλοιπους. Οι ερωτήσεις αφορούν την προσωπική τους εμπειρία από την εκμάθηση των ελληνικών στο συγκεκριμένο σχολείο και γενικότερα για την αναγκαιότητα, αλλά και τις παρεχόμενες δυνατότητες εκμάθησης της ελληνικής. Με τη σχετική συζήτηση και την κατά κάποιο τρόπο αξιολόγηση που θα προκύψει θα κλείσει και ο κύκλος των μαθημάτων. Καθώς είναι το τελευταίο μάθημα δε θα δοθεί γραπτή εργασία.

Η ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΜΕΤΑ ΤΟΝ Β' ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΟΛΕΜΟ

Μετά την ήττα των δυνάμεων του **Άξονα** οι Γερμανοί εγκατέλειψαν την πόλη (30 Οκτωβρίου 1944) αφού πρώτα προκάλεσαν σοβαρές ζημιές (ανατίναξαν τον **λιμενοβραχίονα** και **εγκαταστάσεις** του σιδηροδρομικού σταθμού). Ακολούθησαν μάχες στην Αθήνα ανάμεσα στους αντάρτες του ΕΛΑΣ (ένοπλο τμήμα της αντιστασιακής οργάνωσης ΕΑΜ που έλεγχε το ΚΚΕ) και στις βρετανικές δυνάμεις για τον έλεγχο της χώρας. Σε ένα τέτοιο κλίμα ξεκίνησε ο εμφύλιος πόλεμος (1946-1949), το πρώτο **διεθνές επεισόδιο** του Ψυχρού πολέμου και η Θεσ/νίκη έγινε ένα από τα επίκεντρό του. Στην πόλη έγιναν πολιτικές δολοφονίες, αλλά και βομβαρδισμός από το στρατό των ανταρτών. Νέα κύματα προσφύγων έφτασαν από την επαρχία για να γλιτώσουν από τις μάχες.

Ο εμφύλιος άνοιξε μεγαλύτερες πληγές στη χώρα απ' ό,τι η γερμανική κατοχή (αν και οι **απώλειες** ήταν μικρότερες). Οι αντάρτες ηττήθηκαν και για τους αριστερούς πολίτες ξεκίνησε μια περίοδος διώξεων, φυλακίσεων, εκτελέσεων και **εξορίας**. Χώρος μαρτυρίου μέσα στην πόλη ήταν κυρίως η φυλακή του Επταπυργίου (Γεντί Κουλέ). Σημαντικό ρόλο σε αυτές τις διώξεις έπαιξε το **παρακράτος**. Χαρακτηριστικό επεισόδιο είναι η δολοφονία του αριστερού βουλευτή Γρηγόρη Λαμπράκη το 1963 στη Θεσ/νίκη, στη διασταύρωση των οδών Βενιζέλου και Ερμού. Στη χώρα επικρατούσε πολιτική αστάθεια που κατέληξε στην επιβολή δικτατορίας το

1967. Η πολιτική ανωμαλία **τερματίστηκε** το 1974 όταν **κατέρρευσε** η δικτατορία μετά την **εισβολή** τουρκικού στρατού στην Κύπρο.

Μετά τον πόλεμο τα χαρακτηριστικά της πόλης άλλαξαν **ριζικά**. Η μαζική βία του πρώτου μισού του εικοστού αιώνα **άλλαξε** τη σύνθεση του πληθυσμού, οι μουσουλμάνοι **έφυγαν**, όπως και οι Βούλγαροι μετά τον δεύτερο πόλεμο, εγκαταστάθηκαν πρόσφυγες, οι Εβραίοι **εξοντώθηκαν**. Η πόλη απέκτησε **εθνική ομοιογένεια**. Οι πρόσφυγες ενσωματώθηκαν και νέοι μετανάστες ήρθαν από την **ύπαιθρο** αναζητώντας δουλειά. Η πόλη αναπτυσσόταν **στη σκιά της Αθήνας**, γιατί οι κυβερνήσεις **έδιναν προτεραιότητα** στην ανάπτυξη της πρωτεύουσας. Η οικονομική της ανάπτυξη άρχισε κατά τη δεκαετία του 60, κυρίως με τη δημιουργία της Βιομηχανικής Περιοχής Σίνδου και του **δυλιστηρίου** ESSO PAPAS (ΕΚΟ σήμερα). Σταδιακά άρχισε και η **ανάκαμψη** της εμπορικής και ναυτιλιακής κίνησης.

Τη δεκαετία του 60 **άλλαξε** και η **όψη** της πόλης. Τα παλιά σπίτια και αρχοντικά **κατεδαφίστηκαν** και αντικαταστάθηκαν από πολυώροφες πολυκατοικίες. Οι γραμμές του τραμ **ξηλώθηκαν** το 1957, δημιουργήθηκε η νέα παραλία, **χτίστηκαν** τα νέα κτίρια του πανεπιστημίου στο χώρο του εβραϊκού νεκροταφείου, **μεγάλωσαν** οι δρόμοι, **εξαφανίστηκε** το πράσινο και άρχισαν τα προβλήματα του κυκλοφοριακού και της **ρύπανσης**.

Το δάσος των πολυκατοικιών **έκρυψε** τα ίχνη του πλούσιου παρελθόντος της πόλης, αλλά το ίδιο **συνέβη** και με τη μνήμη του. **Αποσιωπώντας** την πολυπολιτισμική οθωμανική περίοδο οι νεοέλληνες **επέλεξαν** να προβάλλουν κυρίως τα βυζαντινά στοιχεία της ιστορίας της που αποτελούν **φορέα** ελληνικού πολιτισμού. Μόνο τα τελευταία χρόνια γίνεται προσπάθεια να **αναδειχτεί** ό,τι έχει απομείνει από την οθωμανική κυρίως **πολιτιστική κληρονομιά** μέσα από μια **νοσταλγική** τάση για το παρελθόν.

Στην εποχή μας που χαρακτηρίζεται και **πάλι** από μεγάλες μετακινήσεις πληθυσμών η Θεσσαλονίκη **δε** θα μπορούσε να μην αποτελεί **πόλο έλξης**. Μετανάστες από τις χώρες των πρώην σοσιαλιστικών χωρών, από την Ασία και την Αφρική, νέοι από χώρες της Ευρώπης, γλώσσες και πολιτισμοί **διασταυρώνονται** και **πάλι** στην καθημερινότητά της. Μια πόλη όπως η Θεσσαλονίκη, από τις παλιότερες στην Ευρώπη με **συνεχή αστική** κατοίκηση, **δεν** μπορεί **παρά** να είναι πολυπολιτισμική.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

λιμενοβραχίονας ο : μακρόστενο τεχνητό φράγμα μέσα στη θάλασσα για την προστασία του λιμανιού από τα κύματα.

παρακράτος το: σύνολο παράνομων ατόμων ή ομάδων που δρουν παράλληλα προς το κράτος (συνήθως με την ανοχή ή και τη στήριξη του) ενάντια στην κοινωνία ή σε τμήματά της: *Το παρακράτος ευθύνεται για τη δολοφονία πολιτικών προσώπων*

δυλιστήριο το : βιομηχανικές εγκαταστάσεις όπου επεξεργάζονται και καθαρίζονται υγρά, κυρίως το αργό πετρέλαιο, και μετατρέπονται σε άλλα προϊόντα π.χ. βενζίνη.

φορέας ο: 1. αυτός που έχει, μεταφέρει, μεταδίδει κτ.: *Τα κουνούπια / τα ποντίκια είναι φορείς μικροβίων και ασθενειών. 2.* οργανώσεις, ομάδες προσώπων, σύλλογοι κτλ. που αναπτύσσουν κοινωνικές, πολιτικές, πολιτιστικές κτλ. δραστηριότητες: *Επαγγελματικοί / κοινωνικοί / πολιτιστικοί / πολιτικοί / συνδικαλιστικοί φορείς.*

πόλος ο : **1.** το καθένα από τα δύο άκρα ενός μαγνήτη: Ο πόλος της μαγνητικής βελόνας στρέφεται πάντα προς βορρά. **2.** πόλος έλξης (μεταφορικά): κέντρο ενδιαφέροντος, έλξης: *Η Ακρόπολη αποτελεί έναν βασικό πόλο έλξης των τουριστών*
έλξη η: τράβηγμα /η φυσική δύναμη που φέρνει κοντά τα αντικείμενα, τα μόρια κ.λπ. / (μτφ.) η ικανότητα κάποιου να προσελκύει (*γοητεία*):

Άξονας (εδώ) Η πολιτική συμμαχία Γερμανίας, Ιταλίας και Ιαπωνίας κατά τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο

απώλεια η : το να χάνεις κάτι / οι απώλειες: ό,τι χάνεται, συνολικά, σε έναν αγώνα ή σε μια προσπάθεια: *Οι απώλειες σε άνδρες και σε πολεμικό υλικό κατά το β' παγκόσμιο πόλεμο ήταν τεράστιες.*

εγκατάσταση η.: μόνιμη ή μακροχρόνια διαμονή κάποιου σε έναν ορισμένο τόπο: *Η εγκατάστασή τους στο καινούριο διαμέρισμα θα καθυστερήσει, γιατί δεν έχει ακόμη ρεύμα. εγκαταστάσεις:* για χώρο, κτίριο κτλ. που προορίζεται για συγκεκριμένη χρήση: *Σε πολιτιστικό κέντρο μετατρέπονται οι εγκαταστάσεις του παλιού στρατοπέδου.*

καταρρέω (αόρ. *κατέρρευσα*, απαρέμφ. *καταρρεύσει*) : **1.** (για πράγματα) πέφτω, σωριάζομαι σε ερείπια, γκρεμίζομαι τελείως: *Από το σεισμό κατέρρευσε μία γέφυρα.* **2.** για κάτι που παύει να υπάρχει ή να ισχύει ύστερα από ολοκληρωτική καταστροφή ή αποτυχία.: *Κατέρρευσαν όλες οι ελπίδες μας, χάθηκαν.*

ανάκαμψη η: η ανοδική πορεία που έρχεται μετά από μια περίοδο κάμψης, παρακμής: *Από φέτος θα αρχίσει η ανάκαμψη της οικονομίας.*

όψη η: η μορφή, η εμφάνιση, η εικόνα ενός πράγματος : *Άλλαξε η όψη του κόσμου μετά τον τελευταίο πόλεμο. // το ανθρώπινο πρόσωπο και ιδίως η έκφρασή του: Δεν έχει καλή όψη, λόγω αρρώστιας.*

αποσιωπώ -ώμαι : αποφεύγω να αναφέρω κάτι, προσπαθώ να αποκρύψω κάτι με τη σιωπή μου: *Αποσιώπησε όσες λεπτομέρειες δεν τον συνέφεραν.*

αναδεικνύω -ομαι (αόρ. *ανέδειξα* και *ανάδειξα*, απαρέμφ. *αναδειξεί*, παθ. αόρ. *αναδειχθήκα* και *αναδειχθήκα*, απαρέμφ. *αναδειχθεί* και *αναδειχθεί*): τονίζω κάτι που δεν είναι και πολύ φανερό ώστε να γίνει γνωστό. *Πρέπει να αναδειξουμε τα μνημεία μας*

νοσταλγία η: ψυχική κατάσταση που τη χαρακτηρίζει η μελαγχολία που προκαλείται από την έντονη επιθυμία να επιστρέψουμε στην πατρίδα ή σε έναν αγαπημένο τόπο ή να ξαναζήσουμε κάποιες ευχάριστες καταστάσεις του παρελθόντος: *Η νοσταλγία του ξενιτεμένου για τον τόπο του.*

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Να βρείτε ποιες προτάσεις είναι λάθος και να τις διορθώσετε:

1. Οι Γερμανοί εγκατέλειψαν την πόλη ειρηνικά

2. Στη Θεσ/νίκη έγιναν μάχες μεταξύ του ΕΛΑΣ και των Βρετανών

3. Ο εμφύλιος πόλεμος ξεκίνησε γιατί οι αντάρτες ήθελαν να αντισταθούν στην ένταξη της χώρας στη βρετανική σφαίρα επιρροής

4. Μετά τον πόλεμο οι αριστεροί πολίτες υπέστησαν φυλακίσεις, εξορίες και εκτελέσεις.

5. Ο Γρηγόρης Λαμπράκης δολοφονήθηκε στη φυλακή του Επταυργίου.

6. Η Δικτατορία τερματίστηκε με την εξέγερση του Πολυτεχνείου.
-
7. Μετά τον πόλεμο η πόλη μεγάλωσε λόγω της μετανάστευσης από την ύπαιθρο.
-
8. Το ελληνικό κράτος έδωσε προτεραιότητα στην οικονομική ανάπτυξη της Θεσ/νίκης.
-
9. Η βιομηχανική και εμπορική ανάπτυξη άρχισε τη δεκαετία του 60.
-
10. Η πόλη άρχισε να αποκτάει εικόνα σύγχρονης μεγαλούπολης αμέσως μετά τον πόλεμο.
-
11. Η αρχιτεκτονική κληρονομιά της πόλης διασώθηκε ολόκληρη.
-
12. Η βυζαντινή κληρονομιά της πόλης τονίστηκε γιατί αποδεικνύει τον ελληνικό της χαρακτήρα.
-
13. Από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα η πόλη δεν έπαψε να αποτελεί αστικό κέντρο.
-

ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

1. Συνδυάστε τις παρακάτω φράσεις και σχηματίστε προτάσεις (προφορική άσκηση)

Στήλη Α΄

- A. αντιστασιακή οργάνωση
- B. εμφύλιος πόλεμος
- Γ. ψυχρός πόλεμος
- Δ. πολιτική αστάθεια
- E. εθνική ομοιογένεια
- ΣΤ. πολιτιστική κληρονομιά

Στήλη Β΄

- α. τα νησιά του Αιγαίου
- β. Ανατολική Ευρώπη
- γ. περίοδος κατοχής
- δ. η χειρότερη μορφή πολέμου
- ε. αρχιτεκτονική
- στ. εθνικό κράτος Ζ. πόλος έλξης
- ζ. περίοδος οικονομικής κρίσης

2. Συμπληρώστε τα κενά των προτάσεων με λέξεις μέσα από το πλαίσιο

Ριζικές, ξήλωσε, ρύπανση, εξορία, διεθνές, αστικά, νοσταλγικά, ομοιογένεια, αστάθεια, εισβολή, τερμάτισε
--

- A. Το _____ Δίκαιο ρυθμίζει τις σχέσεις μεταξύ των κρατών.
B. Την άνοιξη η _____ του καιρού είναι συνηθισμένο φαινόμενο.
Γ. _____ πρώτος στον αγώνα εκατό μέτρων.
Δ. Πέρασαν δέκα χρόνια από την _____ των Αμερικανών στο Ιράκ.
Ε. Χρειάζονται _____ αλλαγές για την ανόρθωση της ελληνικής οικονομίας.
Στ. _____ το παλιό της φουστάνι.
Ζ. Η _____ των θαλασσών έχει μολύνει τα ψάρια.
Η. οι νέοι πηγαίνουν στα _____ κέντρα για σπουδές και για δουλειά.
Θ. Ακούσαμε παλιά _____ τραγούδια.
I. Ο βασιλιάς καταδικάστηκε σε _____ έξω από τη χώρα.
Iα. Το εκπαιδευτικό σύστημα ενισχύει τη γλωσσική και εθνική _____

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

Παρακολουθούμε δυο φορές αποσπάσματα από το παρακάτω βίντεο <http://www.youtube.com/watch?v=xajyuGQ-D18> (7.35-9.00, 14.25-15.14, 18.48-19.47, 21.35-21.40) και στη συνέχεια συμπληρώνουμε τα κενά στο παρακάτω κείμενο:

Οι δασκάλες στο στέκι μεταναστών δεν θέλουν να νιώθουν οι μετανάστες ότι Αυτό που αρέσει στις δασκάλες είναι Εκτός από τα μαθήματα οι δάσκαλοι βοηθούν τους μετανάστες να

Αυτό που ενώνει τους μετανάστες είναι, όμως υπάρχουν και φαινόμενα μεταξύ τους. Η μεγαλύτερη δυσκολία μέσα στην τάξη είναι Η εκμάθηση της γλώσσας είναι εφόδιο για και προϋπόθεση Όταν δε δίνεται η δυνατότητα εκμάθησης της γλώσσας, τότε η μόνη λύση είναι η περιχαράκωση κι έτσι δημιουργούνται Στο ελληνικό σχολείο η εκμάθηση της γλώσσας είναι δύσκολη για τα παιδιά που η ελληνική δεν είναι

..... Μαθήματα γλώσσας και ιστορίας πρέπει να παρακολουθήσει ένας μετανάστης για να εξασφαλίσει

..... Είναι πολύ λίγοι αυτοί που συμμετέχουν στις εξετάσεις σε σχέση με αυτούς που.....

Οι περισσότερες χώρες υποδοχής μεταναστών απαιτούν κάποιο είδος

..... . Η γλώσσα υπάρχει για να επικοινωνούν οι άνθρωποι, αλλά στην Ευρώπη χρησιμοποιείται ως

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΦΟΡΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

Ένας κάθε φορά αναλαμβάνει να κάνει μια ερώτηση στους υπόλοιπους. Δίνει σε όλους το λόγο και συντονίζει ερωτήσεις ή συζήτηση που θα προκύψει. Στη συνέχεια άλλος αναλαμβάνει να κάνει το ίδιο με την επόμενη ερώτηση.

- Γιατί μαθαίνετε ελληνικά;
- Ποια είναι η σχέση σας με το σχολείο του Οδυσσέα (παρακολουθείτε και άλλα μαθήματα, συμμετέχετε σε εκδηλώσεις κ.α.), με τους δασκάλους σας και με τους συμμαθητές σας;
- Πέρα από τις γνώσεις τι άλλο κερδίζετε παρακολουθώντας μαθήματα στον Οδυσσέα; Σας έχουν βοηθήσει να ενσωματωθείτε στην πόλη;
- Θεωρείτε ότι οι δυνατότητες που παρέχονται σε έναν μετανάστη στην Ελλάδα να μάθει τη γλώσσα είναι ικανοποιητικές; (από κρατικούς ή μη κρατικούς φορείς)
- Γιατί είναι σημαντική η εκμάθηση της γλώσσας και κατ' επέκταση και της κουλτούρας της χώρας υποδοχής; Τι συνέπειες μπορούν να προκύψουν για όσους δεν έχουν αυτά τα εφόδια;